
VS

Varstvo
Spomenikov

Poročila

Izdaja: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino

Zanj: Stanislav Mrvič

Urednica: Biserka Ribnikar

Naslov uredništva: Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, Plečnikov trg 2, Ljubljana

Oblikovanje: Po zasnovi Ranka Novaka postavila Mojca Višner

Organizacija tiska: Božnar & partner

Naklada: 600 izvodov

Ljubljana, 2001

ISSN 1580-5166

VS

Varstvo
Spomenikov

Poročila

Spoštovani,

pred Vami je težko pričakovana 38. številka poročil, ki izhaja kot dodatek k reviji Varstvo spomenikov. Večina objavljenih poročil predstavlja delo konservatorjev v letih 1997 in 1998. Nekaj poročil je starejših, saj so v 37. številki pomotoma izpadla, za kar se opravičujemo, nekaj pa jih posega tudi v leto 1999.

Poročil vsebinsko nisem spreminjala. Poročila, ki predstavljajo večletne raziskave določenega objekta, sem združila pod isti naslov. Dopolnila sem tudi rubrike v naslovih, saj za objavo, žal, še vedno prispe mnogo poročil brez točnih podatkov.

V želji, da bi bila objavljena poročila uporaben in koristen pripomoček vsem, ki raziskujejo in ohranjajo kulturno dediščino, se zahvaljujem avtorjem prispevkov. Za pregled arheoloških poročil pa se najlepše zahvaljujem dr. Bojanu Djuriću.

Biserka Ribnikar
Urednica

1

Naselje: Ajba

Občina: Kanal

Ime: "Napoleonov most"

Naslov: ob domačiji Ajba št. 13

Področje: T

Vrsta dela: 4

Na pobudo krajanov smo si ogledali kamniti enoločni most čez potok Ajba, ki je izjemno slikovit, prav tako pa tudi izredno močno dotrajan, saj iz kamnitega "plašča" že izpadajo kamni in raste grmičevje, tako da obstaja resna nevarnost, da se bo objekt porušil. Za potrebo eventuelne sanacije smo izdelali popis potrebnih gradbenih del.

Darj Humar

2

Naselje: Ajdovščina

Občina: Ajdovščina

Ime: Castra - extra muros

Naslov: Pri lekarni in Cesta 5. maja, Gregorčičeva ulica, Lokarjev drevored

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Gradnja plinovodnega omrežja v mestu Ajdovščina je bila v drugi fazi omejena na območje izven obzidja Caster, saj bomo za gradnjo znotraj starega mestnega jedra zahtevali predhodne arheološke izkope. Gradnja je potekala v januarju in februarju 1998; ob zelo globokih in velikih izkopih, omejenih na kratke odseke, kjer so po sprotni montaži jarek takoj zasipavali zaradi prometa, je bila arheološka dokumentacija po ugotovitvi arheoloških sledov na določenem mestu omejena na osnovno evidenco in pobiranje skromnih najdb. Vendar so bile tudi ob takšnem nadzoru dodatno potrjene nekatere arheološke ugotovitve glede prvotne antične naselbine v Ajdovščini.

1. Pri Lekarni: preverili smo okvirno že znano lokacijo in obseg antične stavbe ali kompleksa stavb z domnevno eno gradbeno fazo na prostoru, ki zajema približno polovico Ceste 5. maja in sega še dobre 4 m proti Z v Goriško cesto, na SV vogalu obstoječe stavbe Lekarne (C.5.maja št.1). V tem območju je strnjena antične kulturne plasti presemetljivo dobro ohranjena, sedanjí vkopi so jo seveda prizadeli, vendar menimo, da je osrednji del plasti, s temelji stavbe vred, ostal sorazmerno nedotaknjen, celotna ugotovljena dolžina »objekta« je 18 m, zaenkrat ugotovljena širina je 7,5 m. Ruševinski sloj sega od 0,90 do 1,30 m globoko pod današnjim cestnim tlakom, disperzija ruševine je opazna kot rahla sled v profilu še v jarku pod Goriško cesto (to je severna cesta ob stanovanjskih blokih!) nekaj metrov proti zahodu, pod Cesto 5. maja pa še dobrih 15 m proti severu, vse do Lokarjevega drevoreda. Izkop vodovoda l.1974 je tekel pod sredino te ceste in je zato sledove kulturne plasti sicer odkril, na enem mestu tudi strnjen sloj z žganino,

ki pa očitno pripada drugemu objektu, severovzhodno od novoodkritega. Datacija : na podlagi skromnih najdb steklenih drobcov in železnega ključa, brez novčnic, sodim, da spada ruševina v čas pred izgradnjo obzidja, okvirno v 2.-3.stol.n.št.

2. Gregorčičeva ul.: izkop plinovodnega jarka v odseku od križišča s Cesto 5.maja do zunanje linije zahodnega obzidja Caster, to je do SZ vogala Štekarjeve hiše (Gregorčičeva št. 19) je poleg številnih starih prekopov pokazal kljub vsemu še odsek ohranjenih arheoloških slojev: v glob. 0.70 do 0.90 je videti strnjeno plast črne zemlje z drobcí opečne kritine in lončenine, tik nad njo pa 0.35 do 0.40 m debel sloj trdno zbitih oblic srednjih velikosti, ki brez dvoma predstavljajo cestni nosilni tampon, z zgornjo, lepo izravnano površino iz zloženih oblic (tlak!). Vmesni sloj do današnjega cestnega tlaka, v debelini 0.40 m tvori betonirana cestna podlaga, ki naj bi jo izdelali v času med obema vojnoma. Sodim, da je v spodnjem cestnem stratumu treba gledati **poznoantično cesto**, ki je prekrila starejše naselbinske ostaline na tem mestu, vodila je v prehod med stolpoma 1 in 2, za katerega smo že izrazili domnevo, da tam stoji vhod v Castra (Osmuk, AV 48,1997,122).
3. Lokarjev drevored - vzhodno od križišča s Cesto 5. maja: trasa plinovoda je tekla v celoti izven južnega obzidja Caster. Na dveh mestih so bili ugotovljeni sledovi arhitekture iz polpreteklega doba.

Nada Osmuk

3

Naselje: Ajdovščina

Občina: Ajdovščina

Ime: Castra

Področje: A

Vrsta dela: 7

Zahodni trakt graščine v Ajdovščini leži na severnem območju arheološkega izkopišča za blagovnico Nanos (gl. Petru-Svoljšak : VS 13-14, 1970, 155-157 in 185-186).V začetku avg. 1995 je novi lastnik obnavljal stavbo in ob tem v celoti odstranil kamniti tlak v pritličnem prostoru z obokom. Manjši vkopi za kanalizacijo so bili na srečo plitvi in so segali le 0,60 m pod tlak. Čiščenje vkopov je pokazalo, da so cevi položili na antični maltni estrih, ki je prekrival skoraj vso širino prostora. Nedvomno gre za večjo stanovanjsko stavbo v sev. podaljšku t.im. "atrijske hiše"; nad estrihom je tanjša plast žganine, pomešana s humusom. V očiščenem izkopu drobnega gradiva nismo našli, vendar je bilo naše delo v resnici silno omejeno. Sodim, da je vsaj del antičnih ostalin sorazmerno dobro ohranjen in sta jih dosedanjí objekt in tudi obnova pustila v dobrem stanju za prihodnje arheološke raziskave. V današnjem času, ko so pravna razmerja lastnikov do kulturne dediščine docela nedorečena, na zaščitne raziskave v tej stavbi ne moremo niti pomisliti.

Nada Osmuk

4

*Naselje: Ajdovščina**Občina: Ajdovščina**Ime: Castra - zah. grobišče**Področje: A**Vrsta dela: 7*

Premik sev. dela cerkvene ograde ob župnijski cerkvi v Ajdovščini spomladi l.1995 je pomenil tudi odstranitev nasutja na obrobju južnega šolskega igrišča in izkop temeljev za novi zid do glob. 0,40 m. V nasutju smo domnevali odkopani material z grobišča, vendar smo našli le nekaj kosov lončenine, o grobovih ni bilo sledu, zato mora ta material izvirati odkod drugod iz Ajdovščine ali pa je hudo premešan. Pač pa je stari jarek za elektro kable segel globlje in na enem mestu dosegel kamnito skril nad starejšim izkopom - sodim, da je šlo za uničen grob. Vkop za temelje sedaj postavljenega zidu sev. od cerkve ni dosegel nivoja grobov.

Nada Osmak

5

*Naselje: Ajdovščina**Občina: Ajdovščina**Ime: Castra / Mirce**Področje: A**Obdobje: rimsko obdobje**Vrsta dela: 6, 7*

Zazidalni načrt Avtobusne postaje se je 1995. leta nadaljeval z drugo etapo. Na prvem površinskem odkopu smo opravili informativno sondiranje s strojem, kar je dalo takojšnje rezultate in zahtevo po zaščitem posegu na gradbišču. Zelo močno sled antične ruševine smo prav tako deloma s strojem, deloma ročno hitro omejili na površino ok. 8 x 8 m, nato pa uporabili klasično metodo snemanja slojev, saj ob močni ruševini ni bilo razvidno, za kaj gre. Vendar se je kmalu pokazalo, da imamo opravka z depoziti v sekundarni legi, gradivo je bilo povsem premetano in končni odkop je pokazal, da je antična ruševina služila zgolj za zapolnjevanje večje kotanje v zemljišču. Njena povsem nepravilna elipsasta oblika, glob. 0,85 m, vkopana v prodnato-ilovnat nanos, običajen v tem delu Ajdovskega polja, je bila posledica eksplozije nekega kosa orožja, saj so bile njene stene in dno ožgane in drobce železnih okruškov smo še našli. Očitno gre za enega od kraterjev, nastalih ob katastrofalni eksploziji orožja 24.maja l. 1918 ; v skladišču pri železniški postaji v Ajdovščini so zbirali preostale kose orožja z zaledja Soške fronte. Posledice eksplozije je čutilo tudi staro mesto, zato je možno, da so tedaj obnavljali katero od stavb znotraj Caster in izkopani material odpeljali za zasipanje nastalih kotanj na njivah sev. od postaje (morda je šlo celo za istega lastnika?). Na zemljišču je bila obnovljena orna površina in zasuto gradivo je bilo iz kotanje razsuto v širši okoliš, v glavnem od vzh.proti zah., ker so orali od ilovnate zemlje na peščeno.

Odkopali smo izredno veliko količino arheološkega gradiva; kot je videti, je izkop v Castrah zadel na stavbo iz konca 4.st., ki je prekrivala ostaline star.objekta (konec 1. in 2. st.n.št.), poleg tega pa so v gradivu tudi mlajši kosi (5. do 6. st.?).Stratigrafsko ločevanje odloženega depozita seveda ni bilo možno, zato preostaja le tipološka obdelava. Vendar je dobro ohranjen material lep prispevek k poznavanju gradiva iz antične Ajdovščine.

Načrtovana gradnja nove avtobusne postaje v Ajdovščini, ob južnem robu magistralne ceste in v zahodnem podaljšku novega ZN C 3, lokacija se je že povsem približala železniški postaji na Mircah, v letu 1998 sicer še ni bila realizirana, pač pa smo opravili predhodne geofizikalne raziskave (Brane Mušič) in na podlagi tega rezultata, ki ni obetal kdovekaj arheologije, smo se odločili le še za strojno sondiranje zazidalnega območja. Ob tem se je izkazalo, da je prostor bodočega objekta arheološko popolnoma sterilen, z izjemo dveh granatnih kraterjev, enega celo precej globokega, ki sta bila zapolnjena z antično ruševino, odkopano in pripeljano nekje z območja Caster ali celo izven obzidja. Podobno situacijo smo našli že ob izkopu za osrednji objekt v načrtu C 3 meseca marca l.1995. Obe jami sta ležali znotraj p.št. 453 k.o. Ajdovščina.

V novoodkriti jami smo našli presenetljivo homogeno ruševino; nekaj velikih, delno obdelanih blokov, eden od njih v dnu jame ljakaste oblike; izjemno veliko strešnikov, imbreksi celo v velikih kosih, veliko žganine, malte sorazmerno malo. Najpomembnejše pa je bilo, da so na robu polnila jame, torej že na vrhu zasutja, ležali: spodnji kos večje amfore, delno zdroljen, manjši lonček skoraj v celoti ohranjen, ki se je skotalil s kupa nas rob zasutja in večja sigilatna skleda v obliki melnice, ohranjena do treh četrtin, povezana na rob kupa. V dnu jame, ob velikem bloku, je ležala velika steklena skleda z rebri, razbita, vendar prav tako v veliki meri ohranjena. Ob odkopu se je zdelo, kot da je bila skleda vržena ob kamen in se je tam dokončno razletela. Glede na dejstvo, da odkopano posodje tvori časovno lepo zaključeno enoto iz konca 1.do srede 2. stol.n.št., morda lahko upravičeno sklepamo, da so nekje v Ajdovščini pri tedanjem odkopu po l.1918 naleteli na intaktno vsebino nekega stanovanjskega prostora. Posodje je bilo pri odkopu nedvomno še dokaj celo in so ga pri zasipanju granatnih kotanj dodatni namerno razbijali. Ker je bila ta jama zelo globoka in je vrh zasutja ležal pod ornico, je plug ni dosegel in ruševina ni bila sekundarno poškodovana.

Novoodkrito gradivo bo predvsem lep prispevek k eksponatno ajdovske arheološke zbirke.

V nasprotju z zgoraj opisano jamo pa smo na sosednjem najdišču z veliko opeke, v istem arealu bodočega gradbišča, našli le še nekaj drobcev lončenine. Tukajšnje zasutje je bilo zelo plitvo in je bilo ob oranju dodatno prizadeto s poškodbami.

Ob stavbi nove avtobusne postaje in vse do obstoječe železniške postaje v Ajdovščini je urejeno parkirišče. Pred začetkom gradbenih del smo v marcu 1999 ce-

loten prostor strojno presondirali s prečnimi jarki šir. 1,5 m, v medsebojni razdalji največ 2 m. Ob tem smo odkrili še eno od kotanj, povzročenih z eksplozijami l. 1918, ki je bila tudi največja, s premerom 3 m in glob. skoraj 3,0 m. Zasutje z antično stavbno ruševino od vrha do dna je dalo zelo veliko lončenine, predvsem amfor in vrčev, oljenko, nekaj stekla; kot posebnost omenimo, da je bila pri prvem odkopu ena od amfor verjetno cela, ker je bila dokaj skrbno postavljena v kotanjo in delno utrjena s podstavljenim kamenjem; seveda jo je pritisk zemlje in stroja stisnil in izkopati smo jo morali po delih. Med odkopano lončenino je po kosih sodeč vsaj šest amfor! Domače lončenine je zanemarljivo malo! Kosi žrnili so bili že neuporabni. Poleg tega je bilo zelo veliko strešne opeke, žganine sorazmerno malo, pač pa izjemno veliko oblikovanega stenskega grobega ometa, tudi z odtisi lesa. Na nekaj tegulah smo zasledili ostanke maltnege estriha rdečkaste barve- ostanke tlaka ali morda tudi hipokavsta?

V naši dokumentaciji poimenovana **Kotanja 3** z odkopanim gradivom lepo dopolnjuje sliko nekega enotnega antičnega objekta iz konca 1. stol na območju Caster. Ves ostali raziskani prostor je bil arheološko negativen.

Nada Osmuk

6

Naselje: Ajdovščina

Občina: Ajdovščina

Ime: **Mirce in Na gmajni**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Gradnja HC Selo-Vipava in ajdovske obvoznice v letu 1998 je na dveh mestih presekala traso **rimske ceste**. Sedaj je potrjeno, da rimska cesta od vrtovinskega mlina zavije proti Dobravljam (pod cerkvijo sv. Petra?) in dalje mimo Malih Žabelj na južno vznožje Vipavskega križa in na sedlo med Križem in Plačami, odtod šele se spusti na Ajdovsko polje in ga v smeri JZ- SV naravnost preseka tako, da morda vstopi na današnjo izhodno cesto iz mesta Ajdovščine na zah.strani (pri pokopališču). Detaljniji podatki bodo navedeni v poročilu o rimski cesti v Vipavski dolini ob delu za avtocesto /za DARS/. Pripomniti moramo, da je ta najdba morda v določeni meri potrdila staro trditev o obstoju rimskega mosta pri Žabljah (ANSI 1975,122- z lit.).

Nada Osmuk

7

Naselje: Ajdovščina

Občina: Ajdovščina

Ime: **območje Hubeljskih fužin**

Naslov: Cesta IV. prekomorske brigade 67

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

Po večletnih neuspešnih poskusih smo končno le sanirali najstarejšo peč t.im. Hubeljskih fužin, označenih na situaciji F3. Sanacijo je izvajalo Zidarstvo Rovtar, s.p., Marjan Rovtar, Skrilje, Dobravlje. Sredstva so bila nakazana z Ministrstva za kulturo v višini 1.000.000,00 SIT, z občine Ajdovščina 500.000,00 SIT, ostalo do pogodbene vrednosti 2.099.737,00 SIT pa je bila participacija v delu in materialih lastnika Marjana Schlegla. Dela so obsegala podpiranje in čiščenje peči, izkop korenin, ki so rasle iz dimnika peči, pozidavo porušene stene, utrdiv objekt, prezentacijo s fugiranjem peči in ometavanjem dimnika ter izdelava kamnitega tlaka.

V nadaljevanju akcije smo izvedli na peči, označeni z F4, obsežno sanacijo, ki je obsegala: podpiranje in čiščenje talilne peči, izkop korenin, grmovja, ki so rasle iz dimnika peči, pozidavo porušeni delov, utrditev celote ter prezentacijo s fugiranjem kamnitega zida, ometavanjem dimniškega zaključka ter tlakovanjem notranjosti peči. Finančna sredstva za našte-te posege so presežala 2.300.000,00 SIT od katerih je republiški proračun "kril" 1.000.000,00 SIT, občina Ajdovščina 400.000,00 SIT, ostalo pa z delom, materiali in denarjem lastnika Marjana Schlegla.

Darij Humar

8

Naselje: Ajdovščina

Občina: Ajdovščina

Ime: **Nemškarca**

Področje: A

Vrsta dela: 7

V letu 1999 smo spremljali obsežna zemeljska dela v širšem območju zavarovane arheološke lokalitete; gradnja deviacije magistralne ceste je obšla Nemškarco v loku na severni strani, posamezni dodatni posegi zahodno od nje so prav tako nudili možnost spremljanja izkopov. Vse doslej je bilo negativno, zato lahko trdimo, da je ožje območje v resnici omejeno na lokacijo cerkve; porušena je bila po jožefinski reformi, s patrocinijem Vseh svetnikov. Pri Nemškarci je bila istočasno tudi poštna postaja za vso gornjo Vipavsko dolino, z začetkom v l.1584. / glej P. Plesničar: Ajdovščina -pogled v njeno preteklost; Nova Gorica 1997/.

Nada Osmuk

9

Naselje: Avber

Občina: Sežana

Ime: **Grad**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Obnova vinograda na parc. št. 191 k.o. Avber, vzdolž notranje strani S okopa prazgodovinskega gradišča, je ob koncu l.1998 z odstranjevanjem starega nasada povzročila dodatno škodo na arheološkem depozitu;

v jan. 1999 smo s površinskim pobiranjem lončenine in z omejenim sondiranjem na skrajnem SV vogalu parcele preverili stanje ohranjenosti depozita. Večkratna obnova obdelovalne površine na istem mestu je do glob. 0,60 m arheološke sedimente povsem premešala in uničila stratigrafijo prazgodovinskega obdobja znotraj okopa. Nekaj malega ohranjene površine na vzhodnem koncu vinograda ostaja potencialna možnost sondiranja v intaktnem sloju iz prazgodovinskih obdobj.

Povsem nov podatek za to lokaliteto pa je najdba **antične** lončenine, opečnih kock-tlakovcev in strešine,

10

Naselje: **Benedikt v Slov. Goricah**

Občina: Lenart

Ime: **gomilno grobišče**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 8

V aprilu smo pričeli s pripravo arheološkega terenskega spomenika - gomilnega grobišča v Benediktu v Slov. goricah v gozdu nad sedanjim pokopališčem za predstavitev v naravi, z možnostjo arheološkega izko-

Benedikt v Slov. goricah, 1997, še neočiščene gomile v gozdu.

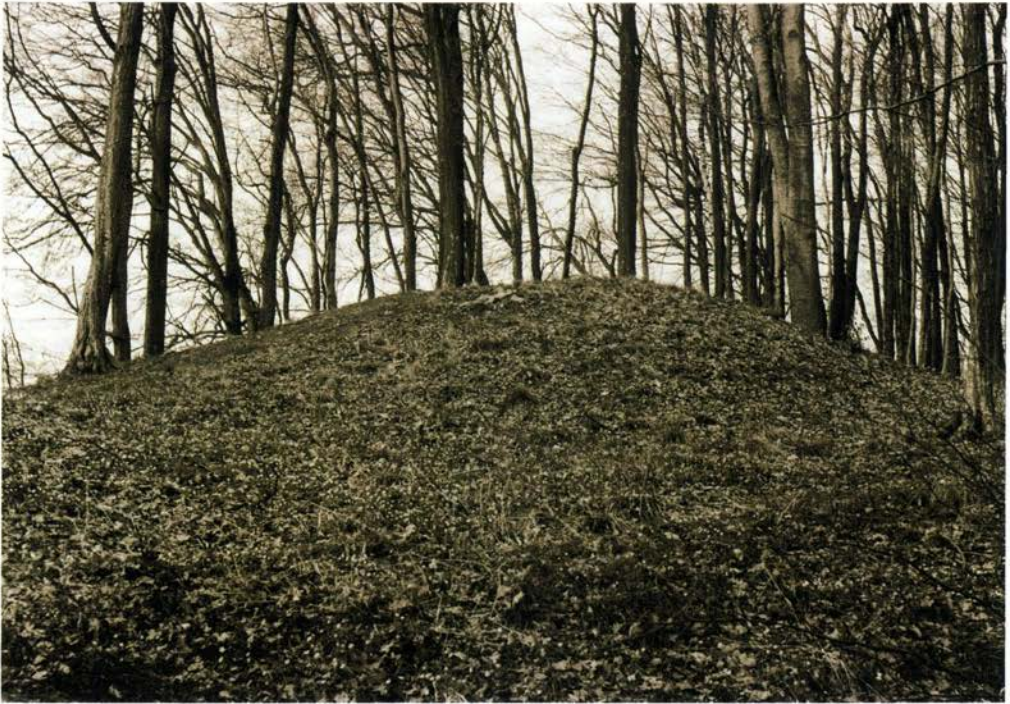
obenem s sledovi stavbnih ostalin, na sredini iste parcele in prav tako znotraj prazgodovinskega okopa. Poleg antične se tod pojavlja še tudi prazgodovinska lončenina, zato je na tem mestu možna nekaj globlja naselbinska plast iz obeh obdobj. Domnevamo, da je na Gradu obstojala **villa rustica**, kar morda pojasnjuje tudi obsežno terasiranje južnega roba Gradu in odsotnost prazgodovinskega okopa na J in Z strani. Časovno je, sodeč po gradivu, to lokacijo moč primerjati z Ajdovsko vasjo pri Koprivi (gl. naše poročilo za l.1998 !).

Nada Osmuk

pavanja in prezentacije grobnice v gomili in situ. Najprej smo gomilno grobišče očistili podrasti, listnih nanosov in požagali večje drevje na prvih treh gomilah, ki predstavljajo začetek arheološkega parka. Podrasti očiščene gomile so vidno izstopile iz gozdne temine, s postavitvijo vsebinske table, klopi in možno prezentacijo pa bodo dobile tudi kulturnozgodovinski, izobaraževalni in turistični pomen.

Ob urejanju arheološkega parka pa se bodo v prihodnje organizirali tudi raziskovalni mladinski tabori v okviru akcije Znanost mladini. K tej obliki ohranjanja in prezentacije arheoloških spomenikov in situ bomo poizkusili vključiti tudi gomilno grobišče v Črnem lesu pri Lenartu.

Ivan Tušek

Benedikt v Slov. goricah, 1997, očiščena gomila v gozdu nad pokopališčem.

11

Naselje: **Betanja**

Občina: Divača

Naslov: **Betanja 2**

Področje: E

Vrsta dela: 4

Domačija zaprtega tipa ima objekte na dvorišču "borjaču", nanizane v polkrogu, z druge strani pa je dvorišče zapiral danes že porušen zid. Vhod na dvorišče vodi skozi kamnito "kalonjo" s trikotno zaključeno kamnito preklado. Gradbeni material je lokalni kamen - apnenec. Domačija leži na parc. št. 912/2 k.o. Dolnje Ležeče (v starih katastrih parc. št. 50 k.o. Dolnje Ležeče) in je danes nenaseljena. Po izročilu naj bi bila najstarejša oz. prva hiša v Betanji.

Osrednji objekt je enonadstropna stanovanjska hiša, krita s skrlato streho. V nadaljevanju je zraslo gospodarsko poslopje, ki ima na zadnji fasadi prislono recentno, na dveh betonskih nosilcih slonečo, z enokapno salonitno streho krito lopo.

Pred stanovanjsko hišo je na dvorišču še vodnjak, katerega šapa je zidana in ometana. Deževnico, ki se je v njem zbirala, so kalali z vitlom.

Stanovanjska hiša je enonadstropna, krita s skrlami. Napušč na prednji in zadnji fasadi je minimalen (pribl. 15 cm), na zatrepnih dveh fasadah pa ga ni. V nadstropju, na sedanjem hodniku, je okenska odprtina uokvirjena z ravnim kamnitim okvirjem, katerega

zgornji kamen nosi letnico 1605 (ne moremo z gotovostjo trditi, da je avtentičen). Okna so brez naoknic, v pritličju so kovane mreže, v nadstropju pa so bila lesena okna dvojna (mraž) - ena na notranji strani kamnitega okvirja, ena na zunanji. V pritličju stanovanjske hiše je tako veža ter desno od vhodnih vrat soba "kamra" za otroke, hram za shranjevanje krompirja in jabolk ter leseno stopnišče za dostop v nadstropje. V hramu, v skupni steni s hlevom za ovce je ohranjena krušna peč. V nadstropju sta dve sobi ter nad delom hrama, kjer je spodaj krušna peč (in je po vsej verjetnosti bilo zraven tudi ognjišče), dimnica za mesnino.

Stropovi v pritličju so že ravni, ometani, ravno tako v sobah nadstropja, na hodniku pa so še vidne grede in na vrhu deske. Tla v sobi pritličja kot tudi nadstropja so lesene deske.

V pritličnem, s korčno streho kritega objektu, je urejena kuhinja, s 50 let starih in pribl. 60 cm visokim ognjiščem pod oknom na dvoriščno stran, napo, ki je lovila dim in ga odvajala skozi dimnik ter škrlami na tleh. S tanjšo steno je bila od kuhinje ločena shramba. Z zamenjavo ognjišča s štedilnikom na drva so zamenjali tudi tlak: namesto škrl so postavili ploščice, ravno tako v vhodni veži.

Gospodarsko poslopje obsega hlev za ovce in živino v pritličju ter senik v nadstropju. Objekt je bil nekoč dozidan (zazidan vhod v sedanji hlev za živino). Vstop na senik je bil s prednje, dvoriščne fasade po lesenih stopnicah in ganku, ki je tekkel po fasadi, na retrofasa-

di pa direktno s ceste (objekt je prislone ob pobočje, tako da je dostop v nadstropje mogoče direktno s ceste). Gospodarsko poslopje je krito z dvokapno, korčno streho. Na dvoriščno stran sega nekoliko daljši napušč (pribl. 50 cm): na špirovce položene deske, čez te pa korci v ometu. Napušč na zadnji fasadi je skrlast, dolg kakih 10 cm in neometan, na zatrejni pa ga ni. Na dvorišču je pred hlev utilitarno oblikovan pritličien, s korčno enokapno streho krit hlev za prašiče. Na dvorišču nasproti gospodarskega poslopja je bil včasih zidan objekt (še po II. svetovni vojni), od katerega so vidni še temelji in ki je služil kot kovačija in "bognarija" – kolarija. V kotu dvorišča nasproti stanovanjske hiše pa je nizek, utilitarno oblikovan "svinjski kotel", z obzidanim kotlom za kuhanje hrane prašičem. Gospodarska poslopja so grobo ometana.

O razvoju domačije sklepamo na osnovi stavbnih raziskav, kar jih je bilo moč v tem trenutku narediti, glede na to, da je večina ometov še na stenah ter s pomočjo katastrskih map. Razpolagamo s štirimi: iz leta 1819 kot najstarejšo, iz leta 1825, ko so bili vrisani popravki mape iz leta 1819, iz leta 1872 in sedanjo situacijo.

Tlorisna shema domačije na najstarejši karti kaže večjo zasnovo, ki je segala še na današnjo sosednjo južno parcelo (912/1 k.o. Dolnje Ležee). Menimo, da je bila prvotna zgradba sedanja stanovanjska hiša, brez odvođa dima v dimnik (dim je prosto uhajal do strehe in skozi strešne odprtine na plano) z morebiti manjšim, pritličnim prizidkom. Prvotna kuhinja se je nahajala na mestu sedanjega hrama. Gospodarsko poslopje je bilo verjetno sprva prostostoječe, krito s slamnato streho, ščasoma pa se je pozidal manjkajoči del med stanovanjskim in gospodarskim poslopjem in tako stanje je zabeleženo na najstarejšem katastru. Na katastru iz l. 1825 so označene spremembe v parcelni meji domačije kot tudi na samih stavbah (črtan velik del gospodarskega poslopja - požar?). Med leti 1825 in 1872 je zrasel pritlični prizidek, kjer je sedanja kuhinja s shrambo, sprva s strmo slamnato (sledovi na severni zatrejni fasadi stanovanjske hiše), danes s korčno streho ter hlev za prašiče, ki sta bila prizidana stanovanjski hiši in preostanku gospodarskega poslopja. Tako stanje je zabeleženo na katastru iz l. 1872 in je v tlorisu praktično enako današnjemu.

Zadnja predelava hiše je bila izvedena l. 1919 (datacija na ravni prekladi portala vhodnih vrat in napis Jožef Cerkvjenik – oče sedanjega lastnika). Od tedaj, sklepamo, da je tudi nova razporeditev oken, ki so bila po vsej verjetnosti tudi povečana.

Stanovanjsko poslopje naj bi kot stanovanje uporabljal nečak sedanjega lastnika, v gospodarskem poslopju pa se uredijo apartmaji za goste.

Eda Beilingar

12

Naselje: Bilje

Občina: Miren – Kostanjevica

Ime: nagrobnik družine Vollar

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

V dogovoru med Krajevno skupnostjo Bilje in občino Miren – Kostanjevica smo izdelali študijo sanacije skoraj pet metrov visokega spomenika družine Vollar ob obodnem zidu pokopališča v Biljah. Zaradi prometa po magistralni cesti Miren – Volčja Draga je bil spomenik močno nagnjen in mu je "grozilo" porušnje. V študiji smo predlagali imobiliziranje objekta, spodkopati temelje in le-te podbetonirati ter nato s hidravliko spomenik zravnati in utrditi. Predvidevali smo seveda drenažni vibracijsko nevtralizirajoči kanal med cestiščem in zidom. Predvidena sredstva za ta poseg /financer le občina Miren – Kostanjevica/ niso zadoščala, zato smo se skupno dogovorili za demontažo in ponovno postavitve spomenika družini Vollar na drugi, manj ogroženi lokaciji v okviru pokopališča v Biljah. Dela so bila v zadnjih dveh kvartalih leta 1997 na zadovoljstvo vseh tudi solidno opravljena. Vrednost del ocenjujemo na skoraj milijon tolarjev.

Darj Humar

13

Naselje: Bohova

Občina: Maribor

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Od 14. julija do 3. septembra 1997 sem sodeloval pri arheoloških zaščitnih izkopavanjih v Bohovi, kjer je bilo potrebno arheološko rešiti kulturne plasti pri širitvi AC odseka Maribor – Slivnica. Arheološko zaščitno izkopavanje sem prevzel v sektorjih VII, VIII, XI in XII. V sektorjih VII, VIII in XI smo v 65-tih kvadrantih kopali v globino med 60 in 80 cm, medtem ko smo v sektorju XII preverjali teren predvsem s sondami po celi širini in dolžini do globine 60 cm, ko pod rjavo ilovico dobimo samo še sterilno ilovnato plast.

Rimske ostaline s temelji rimskega objekta so se pojavile v severnem delu sektorja VIII in se širijo iz sektorja IV. V kulturni plasti nad temelji iz rečnih oblic in morebitnim vmesnim dvoriščnim in z oblicami tlakovanim prostorom smo našli predvsem fragmente navadne rimske domače kuhinjske keramike (ostanke sivo žganih loncev z metličastim ornamentom, debelejša ustja sivo žganih večjih skodel in loncev, rumenordeče žganih nizkih krožnikov in rumeno žganih vrčev), med njimi pa tudi keramične fragmente starejše prazgodovinske strukture. Sektor XI je proti vzhodni polovici vse bolj čist, kulturna plast izgine in smo sledili pod humusom le še rumeno sterilno ilovnato plast brez najdb, ki smo jo kopali do globine 80 cm. V kvadrantih tega sektorja pa le redko dobimo manjše otoke polomljene rimske opeke, pa tudi rdeče ožganega prazgodovinskega ilovnattega ometa. V sektorju XII, ko kulturna plast popolnoma izgine, pa smo s sondiranjem ugotovili, da se proti zahodu in jugu rumena ilovnata plast počasi spreminja v nansno muljasto sivo ilovico.

Ivan Tušek

14

Naselje: **Bovec**

Občina: Bovec

Ime: **p.c.sv. Marija v Polju**

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 7

Popotresna sanacija cerkve v l.1999 je zajemala utrditev temeljev ladje in prezbiterija ; ob izkopih so naleteci na starejši temelj nekdanje zahodne stene ladje in potem je bila vključena tudi arheološka stroka (!). V izkopu pod slavoločno steno in na robu med prezbiterijem in ladjo smo zasledili nenavadno črno humusno plast, zato smo spremljali izkope za utrjevanje temeljev v prezbiteriju, izkop v vogalu znotraj severne stene smo celo nekoliko razširili. Tlak prezbiterija in morda tudi stene **zanesljivo prekrivajo neko starejšo stavbo ruševino**; ker pa nismo našli niti najmanjšega drobca gradiva, ki bi jo časovno opredeljevalo, ostaja vprašanje **datacije zaenkrat odprto!** V ruševini se pojavljajo tudi večji apnenčasti, morda delno obdelani bloki in zdrobljeni kosi prežganega peščenjaka. Tudi polnilo je izjemno črna, morda s preperelo, že humizirano žganino pomešana zemlja. Debelina sloja je vidna do 0,40 m, poglobitev v omejenem odkopu sicer ni bila možna, a sodim, da ni znatno večja. Geološka podlaga tod je prodnata soška terasa. Žal nismo bili prisotni ob gradnji drenaže ob zunanjih stenah pred leti, tedaj bi bilo najdbo lažje preveriti.

Cerkev je bila v času 1. svetovne vojne v prvi bojni liniji in je vzdolž sredine tekel strelski jarek, zato so poškodbe velike. Kolikor je bilo moč presoditi iz vkopov ob stenah ladje, starejša faza ne sega v ladjo.

Nada Osmuk

15

Naselje: **Bovec**

Občina: Bovec

Ime: **trdnjava Kluže**

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

Sanacijska dela, dogovorjena s tristransko pogodbo / Ministrstvo za kulturo, občina Bovec, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica/ je izvajalo podjetje Renova 412, izbrano na lanskoletnem javnem razpisu. Dela obsegajo nadaljevanje sanacije preperelih ometov in ureditev nekaterih tlakov in fugiranje /popravilo/ kamnitih blokov na fasadi. Sredstva, predvidena za ta dela, so ocenjena na 1.250.000,00 SIT, od katerih je po znanem ključu prispevalo ministrstvo 1.000.000,00 SIT ostalo bo prispevala kot sopodpisnica občina Bovec.

Darj Hutar

16

Naselje: **Branik**

Občina: Nova Gorica

Ime: **grad Rihemberk**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Stekla je obnova okroglega stolpa oziroma ronделе ob vhodu skupaj z vhodnim traktom. Opravljene so bile arheološke in stavbne raziskave, na osnovi katerih so bile podane konservatorske smernice za prezentacijo notranjosti stolpa. Zamenjane so bile lesene stropne konstrukcije, v teku pa je tudi obnova strešne kritine. V prvem nadstropju okroglega stolpa sta prezentirani na novo odkriti strelnici iz renesančne, tj. prve gradbene faze stolpa.

V vhodnem stolpu so bile izvedene elektroinstalacije in nanovo izdelani leseni podi. V nadaljevanju bodo ometani notranji prostori. Prezentirane so bile renesančne strelnice, ki smo jih odkrili v prvem nadstropju. Vzoredno so potekale arheološke raziskave okrog stolpa. Odkrit je bil potek nekdanjega zapornega zidu, ki je vodil do mitnice pod gradom in je bil deloma inkorporiran v renesančno rondelo ob vhodu, v kvadratnem vhodnem stolpu pa je ohranjen do prvega nadstropja. Zaporni zid je prvotno potekal stopničasto po dvigajočem se skalnem terenu.

Dela v stolpu izvaja podjetje GIPO iz Nove Gorice, sredstva pa je prispevalo Ministrstvo za kulturo, Občina Nova Gorica in najemnik gradu.

Mitja Mozetič

17

Naselje: **Brdo pri Lukovici**

Občina: Lukovica

Ime: **ž.c. Marijinega vnebovzvetja, Jelovškova freska**

Področje: R

Obdobje: 1754

Vrsta dela: 4

Na južni fasadi ž.c. Marijinega vnebovzvetja na Brdu pri Lukovici je bila Jelovškova freska-sončna ura - potrebna temeljite obnove.

Freska mehanično ni bila močno poškodovana. Imela je nekaj razpok in nekaj votlih mest. V spodnjem delu je bila skrajšana, manjkalo ji je približno 40 cm spodnjega pasu, kjer se je nahajal napis. Pri odstranitvi beležev se je pod fresko pokazal del poslikave, naslikan na drugačnem materialu. Ta je bil močno poškodovan in zato prebeljen. Pri pregledu starih fotografij je bilo vidno, da je bil spodnji, 40 cm širok pas freske, enkrat že na novo rekonstruiran. Poslikava freske je bila močno sprana. Na zgornji polovici, kjer je naslikana figuralika, so bile vidne rahle sledi obeh figur s sijem, krogle, trak s številkami in komaj slutna obrobna arhitektura. V spodnji polovici je bila sredina popolnoma sprana. Ni bilo vidne nobene oblike, razen v spodnjem desnem robu, kjer se je slutil obris vodnjaka. Zato pa smo dobili ostanke barv. Vidna je bila še obrobna arhitektura. Na spodnjem, že rekonstruiranem delu, se je poslikava sprijela z beležem in je zato bila neuporabna. Fresko smo zato restavriral na podlagi fotografije F. Steleta. Razpoke smo pokitali, votla mesta injektirali in na novo dodelali spod-

Brdo pri Lukovici, ž. c. Marijinega vnebovzetja, Jelovškova freska pred in po restavriranju.

nji pas freske ter se lotili poslikave. Na podlagi povečane fotografije in ostankov poslikave smo restavrirali zgornji del freske.

Sredinska arhitekturna poslikava je bila na podlagi fotografije in ohranjenega fragmenta vodnjaka, po katerem smo določili dimenzije, rekonstruirana. Spodnji manjkajoči del, kjer se je nahajal napis, ima le tega spremenjenega. Napis ni bilo moč razbrati iz fotografije oz. rekonstruirati. Po govoricah je bil ta napis nekoč v nemščini. Danes pa je na željo dekana župniškega urada zamenjan z njegovim, v slovenščini. Freska je bila po končani obnovi premazana z zaščitno plastjo utrjevalca.

Eva Tršar-Andlovic

18

Naselje: **Brdo pri Lukovici**

Občina: Lukovica

Ime: **ž.c. Marijinega vnebovzetja**

Področje: UA

Vrsta dela: 4,7

V skladu s soglasjem ZVNKD v Kranju je bilo obnovljeno ostrešje objekta. Lesena strešna konstrukcija se je ohranila, ojačale so se prečne letve. Obstoječ bobrovec je bila zamenjan z bobrovcem Creaton - klasič bakreno rdeče barve. Dela na ostrešju je izvajalo podjetje Spartak, d.o.o. iz Šenčurja.

Tatjana Adamič

19

Naselje: **Breginj**

Občina: Kobarid

Ime: **staro vaško jedro**

Naslov: Breginj 123 - 126

Področje: E

Vrsta dela: 4,7

Jeseni 1998 so se v Breginju, v ohranjenem historičnem jedru, nadaljevala dela na tako imenovanem jedru B. Opravljena je bila izvedba strešne vezi, prekritje streh s korčno kritino in izdelava ter montaža novih žlebov, vse po že v prejšnjem letu pripravljenem konservatorskem programu. Finančni delež državne ga proračuna je bil v letu 1998 - 3.000.000 SIT.

Andrejka Ščukovt

20

Naselje: **Brezje pri Trebelnem**

Občina: Novo mesto – Trebnje

Ime: **Karlin**

Področje: A

Obdobje: starejša in mlajša železna doba

Vrsta dela: I

Prazgodovinsko naselje Karlin leži na podolgovatem hrbtu Hribe, južno od vasi Brezje pri Trebelnem. Pot, ki poteka po južnem robu naselja, so konec leta 1997

Brezje pri Trebelnem, profil poškodovanega prazgodovinskega obzidja (foto Borut Križ).

razširili in pri tem posegli v prazgodovinske plasti. Največje poškodbe smo opazili na vzhodnem robu naselja, kjer so z razširitvijo poti strojno odstranili del kamnitega, prazgodovinskega obzidja. V odrinjeni zemlji smo pobrali množico prazgodovinskih lončenih odlomkov, nekaj živalskih kosti in dele žrnelj. V 2 m visokem profilu, ki je tako nastal, se dokaj dobro vidi kamnito obzidje, grajeno v tehniki suhega zidu, zgrajeno na laporni sterilni osnovi.

Bona Križ

21

Naselje: **Brezovk**

Občina: Brda

Ime: **domačija Brezovk 7**

Naslov: Brezovk 7

Področje: E

Vrsta dela: 4, 8

V jesenskih mesecih leta 1998 je lastnik domačije s pomočjo finančnih sredstev MK (delež MK je 1.000.000 SIT), izvajalec del Domazet, d.o.o. iz Šempetra, pričel z obnovo streh na več med seboj povezanih gospodarskih in stanovanjskih poslopij. Streham je bila narejena strešna vez (razen na poslopju nad spahnjenco), zamenjana dotrajana ledena strešna konstrukcija, krčna kritina, novi žlebovi in na novo položene dekorirano poslikane planete. Planete smo postavili tudi nad spahnjenco, tu so bile prvotno le letve in nanje položeni korci.

Andrejka Ščukovič

22

Naselje: **Brežice**

Občina: Brežice

Ime: **Sejmišče**

Področje: A

Obdobje: laten

Vrsta dela: 6

Na najdišču Brežice-Sejmišče, lokaciji, ki je strokovni javnosti že znana kot keltsko grobišče, je investitor ob adaptaciji objekta Veterinarske postaje Brežice (parc. št. 1382, k.o. Brežice) pričel brez vednosti in soglasja ZVNKD Novo mesto urejati parkirišče na zahodni strani objekta. Ob tem je začel strojno odstranjevati zemeljske plasti in na ta način ogrozil neraziskani del zavarovanega arheološkega najdišča. V skladu z zakonom o varstvu naravne in kulturne dediščine je ZVNKD Novo mesto dela ustavil in zahteval zaščitne arheološke raziskave ogroženega območja. Le-te je prevzel Posavski muzej Brežice in jih opravil marca in aprila 1997. leta. Akcijo je v celoti financiral investitor, Veterinarski zavod Slovenije.

S sondo velikosti 16 x 10 m smo raziskali površino, ki meri 160 m² in odkrili deset žganih grobov iz latenskega časa. Grobove smo začeli številčiti s številko 63, ker smo se navezali na arheološka izkopavanja, ki jih je leta 1982 vodil tedanji kustos Posavskega muzeja Brežice, M. Guštin.

V odkritih grobovih smo našli skromne grobne pridanke, v dveh celo samo sežgane kosti. Izjema sta grobova 65 in 71: grob 65 lahko na podlagi grobnih pridakov, kot so meč in ščitna grba, opredelimo kot bojevniki grob, medtem ko smemo pri grobu 71 verjetno razmišljati o dvojnem pokopu (bojni nož-sekač, par bronastih fibul, fragment bronaste nanožnice, paličasti obesek in tri železne fibule).

Vsi odkriti predmeti so značilni za obdobje srednjega latena (Lt C1 in Lt C2).

Alenka Jovanovič

23

Naselje: **Brinov Grič**

Občina: Idrija

Ime: **Vojkov tabor**

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

Območje, kjer je bil med 2. svetovno vojno tabor Vojkove čete (in kjer je umrl smrtno ranjen narodni heroj Janko Premrl - Vojko) na Brinovem griču, je razglašeno kot zgodovinski spomenik. Na pobudo odbora za obnovo Zveze združenj borcev in nekaj primorskih poslancev smo pristopili k sanaciji ali bolje k ponovni prezentaciji tega spomenika. V okviru sanacijskega projekta smo predvideli trajno rešitev v smislu postavitve silhete objektov barake in zemljanke ter postavitve makete tabora (stanje iz vojnih časov) izdelane v merilu iz bronaste litine. Financiranje projekta je bilo sponzorsko in izjemno uspešno. Zavod je poleg projekta brezplačno izvajal gradbeno projektantski nadzor ter pomagal izbrati izvajalce za izdelavo silhete in makete.

Darj Humar

24

Naselje: **Ceglo**

Občina: Brda

Ime: **Gradič**

Področje: UA

Vrsta dela: 4

Vila se nahaja na vzpetini nad vasjo Ceglo, ob cesti, ki povezuje Vipolže in Medano. Vhod na nekdanjo posest označujeta kvadratna betonska stebra, mimo katerih vodi pot do vile skozi vinograd. Na levi strani stavbnega kompleksa, ob današnji poti, je pozidana baročna kapela z letnico 1774, vklesano nad vhodnim portalom. Desno od kapele je vila pravokotnega tlorisa z okroglim stolpičem, vzdanim v jugozahodni vogal stavbe. Vila se dviga v višino treh etaž, medtem ko je stolpič za pol etaže višji. Dvorišče je na severni in vzhodni strani zaprto z nizom stanovanjskih in gospodarskih enot, ki pa datirajo v pozno devetnajsto ali celo v dvajseto stoletje, z recentnimi prezidavami.

O pozidavi vile in o njenih lastnikih nimamo nobenih podatkov. Edina oprijemljiva datacija je letnica 1774, vklesana nad glavnim portalom kapele. Nekaj več o razvoju stavbnega kompleksa izvemo iz primer-

jave Franciscejskega in sedanjega katastra. Iz prvega je razvidno, da je poleg dosedaj ohranjene vile obstajal še večji objekt v bližini gospodarskih poslopij, ki so tvorila črko L in jih danes tudi ni več oziroma so ohranjena samo v tlorisu, medtem ko je na mestu nekdanje večje stabe speljana pot skozi dvorišče. Prav tako je videti, da je kapela nekoč stala samostojno. Stavbni niz, ki danes zapira dvorišče na severu in vzhodu, je poznejšega datuma. Celoten kompleks je stal sredi vinogradov, z nekaj njivami v neposredni bližini stavb. Na posebnem listu je izrisano območje **gradiča**, imenovanega **Castelletto**, s pripadajočim zemljiščem. Do posestva so vodile tri poti: s severozahoda, z juga in z zahoda. Na tem listu je, za razliko od prejšnjega, vrisan stolpič in označena kapela. Od nekdanjega kompleksa sta danes ohranjena vila s stolpičem in kapela.

Glede na ohranjene stavbne elemente – kamniti pasovi, ki obdajajo stolpič, dekorativni šivani rob vile, dimenzije oken v nadstropjih – lahko datiramo pozidavo vile v sedemnajsto stoletje. Nastala naj bi po vzoru na furlansko Rocca Bernarda, pozidano v drugi polovici šestnajstega stoletja, po kateri je povzela celo, za vile sicer netipično, tlorisno zasnovo glavne stavbe. Označujemo jo kot **vilo**, glede na njeno funkcijo podeželskega bivališča z manjšo pripadajočo posestjo. Baročna kapela je naknadno postala sestavni del stavbnega kompleksa.

Izdelali smo konservatorski program za prenovo in ureditev v turistične namene.

Jasna Svetina, Brane Zbačnik

25

Naselje: Celje

Občina: Celje

Ime: Savinja - Breg

Področje: A

Vrsta dela: 6

V času med 10. in 12. 3. 1997 je potapljaška ekipa Oddelka za arheologijo pod vodstvom dipl. arheol. Andreja Gasparija, po dogovoru z ZVNKD Celje in s soglasjem Ministrstva za kulturo, opravila prvi načrtni arheološki podvodni poseg v strugi Savinje v Celju. V ekipi so sodelovali še Miran Erič (spec. kons.), Matic Brenk (abs.) in Robert Krempuš (abs.). Strokovni nadzor je vršila dipl. arheol. Alenka Vogrin.

V prvi akciji smo pregledali osrednji del arheološko zanimivega terena na desnem bregu med jezom in mostom v dolžini 200 m ter povprečni širini 15 m. Delo v "le" do 0, 7 m globoki, a hladni deroči vodi je obsegalo pregledovanje in ročno odstranjevanje sedimenta iz žepov in razpok v živoskalnem pragu, sejanje in identifikacijo arheološko in kulturno - zgodovinsko zanimivih artefaktov ter vrisovanje njihovih položajev na načrt. Pri zadnjem nam je pomagalo podjetje Geoinženiring, ki je izdelalo tudi načrt pregledanega areala v merilu 1 :1000. Mrzlo in suho vreme nam je skupaj s enakomernim pretokom Savinje ter temu ustrezno majhno stopnjo plavljenja sedimenta, tekom treh delovnih dni (8 ur dnevno), naklonilo zelo ugodne delovne razmere (odlično vidljivost). Pri delu v plitki vodi smo uporabljali suhe potapljaške oble-

Celje, Savinja – Breg, sejanje sedimenta.

ke, maske in dihalke, pod jezom, kjer je voda globlja, pa tudi tlačne posode z regulatorji. V prvi akciji smo lahko zgolj potrdili ustreznost uporabljenih metod iskanja in dokumentiranja najdb, skromno število manjših in zanimivejših predmetov pa pripisujemo začetni neizkušenosti ekipe.

Mikrolokacija najdb je precej spremenljiva, vendar se že izrisuje ožje zamejeno območje večje koncentracije najdb. Za doseglo namena, t. j. lociranja mesta, od koder je voda spirala ali še vedno odnaša najdbe, bo seveda potrebnih še nekaj zaporednih posegov. Med zanimivejše najdbe iz tokratne akcije sodijo dva srebrna novca tipa Eis in eden tipa Magdalensberg, dva bronasta poznorimska novca, več manjših kosov srebra, lok in del noge bronaste rimske fibule in železna triroba (piramidalna) puščična ost. Poleg tega smo našli še večje število železnih žebeljev različnih oblik in velikosti ter ostalega železnega orodja in okovja.

Andrej Gaspari

26

Naselje: Celje

Občina: Celje

Ime: struga Savinje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, srednji in novi vek

Vrsta dela: 4, 6

Pri zemeljskih delih za regulacijo struge Savinje v drugi polovici petdesetih let so bile nad rečnim zavojem pri Celju odkrite številne arheološke strukture, pomembne za poznavanje topografije antičnega municipija, predhodnika današnjega mesta Celje (V. Kolšek, *Celj. zbor.* 1959, 230-257). Po regulaciji in s tem spremembi toka reke, so se iz doslej še neugotovljenega razloga v strugi Savinje začele pojavljati številne drobne najdbe iz vseh časovnih obdobij od konca prazgodovine do novega veka. Prevladujejo numizmatične najdbe, predvsem mali noriški srebrniki iz 1. stol. pr.n.št., ki so jih naši muzeji odkupili okoli 3000, vsaj še enkrat toliko pa jih je končalo v domačih in tujih zasebnih in muzejskih zbirkah (V. Kolšek – L. Bolta, *Kult. in nar. spom. Slov.* 22, 1970, 1982², 12; P. Kos, *Situla* 18, 1977; isti, *Kult. in nar. spom. Slov.* 112, 1982, 8; J. Istenič, *Var. spom.* 36, 1994–1995 (1997), 254–255, 276–277, 294). Ta arheološka dediščina je že več desetletij plen nearheologov, ki odtujujejo najdbe in s tem povzročajo nepopravljivo škodo na zaščitenem arheološkem območju. Pristojni ZVNKD je bil dolžan organizirati zaščito, ki bo preprečila nastanek še večje škode na že prizadetem najdišču, akcija pa je hkrati raziskovalna, saj skuša poiskati vzrok pojave najdb in z arheološko raziskavo žarišča trajno zaščititi pred od tujevanjem najdb.

Akcija, ki jo kontinuirano izvaja arheološka potapljaška ekipa že od leta 1997, je bila v pomladi leta 1998, zaradi nenadne smrti pristojne konservatorke g. Alenke Vogrin, prestavljena na jesen istega leta.

Načrtovano nadaljevanje akcije sredi novembra je preprečila katastrofalna poplava 08. 11. 1998, ki je med drugim povzročila tudi intenzivno zasipavanje korita Savinje s prodrom, kar je onemogočilo kvalitetno arheološko raziskovanje rečnega dna. Razmere na najdišču so se do konca decembra ustalile v takšni meri, da je bila sprejeta odločitev o nadaljevanju del s poskusnim potopom.

Enodnevni poskusni potop z raziskavo dela rečnega dna dolžine 20 in povprečne širine 10 m je 22. 12. 1998 izvedla arheološka potapljaška ekipa v sestavi Andrej Gaspari (dipl. arheolog, vodja akcije), Matic Brenk (štud. arheologije), Aleš Ogorelec (štud. arheologije) in Robert Krempuš (štud. arheologije). Potop je v celoti potrdil tako primernost razmer za nadaljevanje del, kot tudi ustreznost uporabljene metodologije in rezultate akcije iz leta 1997. Delo je obsegalo raziskavo živoskalnega praga tik nad cestnim mostom čez Savinjo po metodi intenzivnega podvodnega terenskega pregleda, z ročnim odstranjevanjem in pregledovanjem sedimenta iz žepov in razpok v živoskalnem pragu ter identifikacijo arheoloških najdb. Med najdbami sta najzanimivejša srebrn surovec za kovanje malih noriških srebrnikov in srebrn novoveški novc, odkrili pa smo tudi dve železni štirirobi puščični osti in manjše število neopredeljenih kovinskih predmetov.

26. 01. 1999 je arheološka ekipa v enaki sestavi izvedla intenzivni podvodni terenski pregled dela rečnega dna v dolžini 25 m, tokrat na območju intenzivnejšega pojavljanja najdb. V delo smo vključili tudi praznjenje sedimenta večjih zaprodanih kotanj, njegovo sejanje in tridimenzionalno kartiranje najdb in morfologije. Odkrili smo mali noriški srebrnik tipa Eis IIb, fragmentirano bronasto križno fibulo, železno štirirobo puščično ost in veliko število drobnih kovinskih predmetov, katerih tipološka opredelitev še ni zaključena. Odkritje novca je pomembno zlasti zato, ker je to doslej najvišje proti toku reke z arheološko metodo odkrit in dokumentiran primer, kar pomeni, da se počasi približujemo žarišču najdb.

V letu 1999 načrtuje arheološka potapljaška ekipa nadaljevanje in zaključek akcije z več dvodnevni kampanjami, ki bodo predvidoma vključevale vse do zdaj uporabljene metodologije dela in tudi geodetsko snemanje dna reke. Do tega trenutka nam je uspelo z veliko zanesljivostjo zamejiti področje intenzivnega pojavljanja drobnih najdb, verjetno pa tudi rešiti določeno število artefaktov pred nevestnimi "zbiralci". Zbrali smo precejšnjo količino gradiva o gradbenih posegih pri regulaciji reke, ki obsega posnetke starega in novega stanja struge v projektni dokumentaciji, fotografije starega stanja in načrt z vrisanim tokom reke sredi 19. stoletja. Ti rezultati so dobro izhodišče za nadaljevanje akcije v letu 1999, ko načrtujemo dokončanje raziskav z izdelavo popolnega poročila, ki bo objavljeno v strokovni periodiki.

Robert Krempuš, Andrej Gaspari

27

Naselje: Col
Občina: Ajdovščina
Ime: Šance
Področje: A
Vrsta dela: 8

Gradnjo pretvornika v l. 1997, na zahodnem vrhu hriba nad Colom in Orešjem, na robu prepadnih sten nad cesto proti Višnjam, je spremljal arheološki nadzor, saj naj bi po izročilu stala tod rimska utrdba na Šancah. Podrobnejši ogled zemljišča je pokazal neko novodobno terasiranje in izravnavo na platoju. Izkazalo se je, da so za večje vojaške vaje JLA v začetku 70-ih let(?) tukaj zgradili štabu razgledno postojanko in prvotni grič znižali menda vsaj za dober meter, če ne več. Na njegovem severnem pobočju so zgradili več opornih zidov za razširitev vrhnjega platoja. Seveda so bili ti posegi usodni za morebitne arheološke ostaline, ki bi jih na resnično enkratni strateški razgledni točki, vredni samega Alboina, tudi pričakovali. Danes na tem delu vrha ni najti ničesar več. Temejlje za pretvornik so meter globoko še vedno kopali v novo nasutje za škarpami, južneje je na površini skalna osnova. Morebitne antične ostaline utrdbe je pričakovati še na sedlu za vrhom, ob sedanjem vodovodnem rezervoarju.

Nada Osmik

28

Naselje: Čadovlje pri Trziču
Občina: Trzič
Ime: Jamenšnikova sušilnica za lan in sadje
Naslov: Čadovlje pri Trziču 11
Področje: E
Vrsta dela: 7

Sestavni del domačije Jamenšnik v Čadovljah pri Trziču št. 11 je tudi sušilnica za lan in sadje, ki stoji v območju z Odlokom zavarovanega naravnega spomenika Dovžanova soteska (UV Gorenjske, št. 12/88). Stavba je bila v letu 1996 s sodelovanjem Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, Občine Trzič in Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju obnovljena, in sicer po smernicah konservatorja Aleša Hafnerja, d. i. a.. V notranjosti je ohranjen kurjače in peč. Danes predstavlja Informacijsko točko naravnega spomenika Dovžanova soteska. V ta namen smo konservatorke za naravno in kulturno dediščino predstavile njeno vsebino, ki združuje naravne in kulturne znamenitosti v Soteski. S sodelovanjem Ministrstva za okolje in prostor, Občine Trzič, Oddelka za gospodarske dejavnosti, konservatorke iz ZVNKD v Kranju, arhitekta, oblikovalca in podjetja Kado iz Doline smo prikazali mozaik naravnih znamenitosti, ki spremljajo obiskovalce Dovžanove soteske in nekdanjo namembnost sušilnice za lan - Od rastline z modrimi cvetovi do lanenega prediva, postopek del, ki se je odvijal v in pred sušilnico. Z arhivskimi fotografijami sta sodelovala tudi Gorenjski muzej iz Kranja in Slovenski etnografski muzej iz Ljub-

ljane. Ob tej priložnosti je bila izdana tudi zloženka, avtor besedila je dr. Tone Cevc.

Jamenšnikova sušilnica za lan in sadje je bila predstavljena tudi širšemu krogu ljudi. *Tercelj Otorepec Mojca: Jamenšnikova "pašba". V: Naša žena. 9. Priloga Dediščina. Leto 7. Ljubljana 1999, str. 9.*

Hkrati je bila Jamenšnikova domačija z obnovljeno sušilnico za lan in sadje letos tudi predlagana v razglasitev kulturnega spomenika državnega pomena kot primer izredne domačije še ohranjenega karavanškega tipa.

Mojca Tercelj Otorepec

29

Naselje: Čatež ob Savi
Občina: Brežice
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

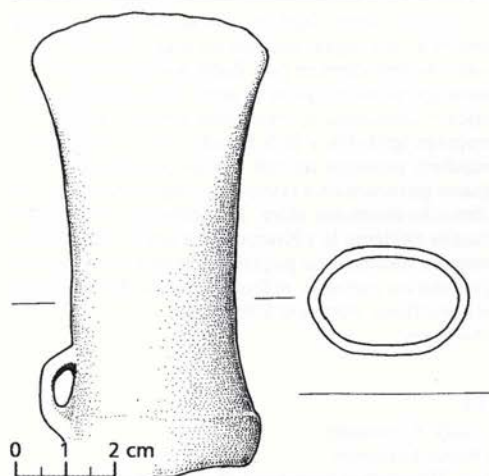
Ob izkopu lokalnega vodovoda Prilipe-Čatež so bile arheološke strukture presekanе tudi na parc. št. 53/1 in 52/2 k.o. Čatež. Po dogovoru z investitorjem in lastnico so bile na 6400 m² opravljene geofizikalne raziskave. Z geoelektričnim kartiranjem, ki ga je izvajal mag. Brane Mušič, smo jasno zamejili pravilne podzemne anomalije. Gre za ostaline objekta, velikosti približno 20x20 m. Rezultati geoelektrične raziskave se lepo dopolnjujejo z rezultati magnetometrije. Medtem, ko je geoelektrično kartiranje lepo nakazalo le linije posameznih zunanjih zidov in je v notranjosti objekta moč najti le močno ploskovno anomalijo visokih vrednosti navidezne upornosti, brez jasno vidnih linij, ki bi kazale na potek zidov, pa lahko z magnetometrijo sledimo poteku zidov tudi v notranjosti objekta. Tu so bili izmerjeni visoki gradienti lokalnega magnetnega polja, kar pomeni, da gre najverjetneje za termoremanentni tip magnetizacije (prim. Mušič - int. poročilo 1998). Takšen tip magnetizacije je značilen za žgano glino (strešniki, opeka). Ker lahko sledimo linijam zidov tudi v centralni del objekta, kjer je bila z geoelektrično upornostno metodo ugotovljena ploskovna anomalija visokih vrednosti električne upornosti brez jasne notranje strukturiranosti, ne moramo izključiti možnosti, da gre za več termalno ogrevanih prostorov (terme s hypocaustum). Na objekt je zaradi reletivno dobre ohranjenosti in bližine term. smiselno opozoriti v okvirih lokalne turistične ponudbe.

Uroš Bavce

30

Naselje: Češča vas
Občina: Novo mesto
Ime: Češča vas
Področje: A
Obdobje: pozna bronasta doba
Vrsta dela: 8

M. D. iz Češče vasi 4 je na svoji njivi SV od vasi našel bronasto tulasto sekirico z ušescem.

Češča vas, bronasta sekira. (risba Borut Križ)

Najdbo, ki je značilna za pozno bronasto dobo, je obdržal.

Dolžina = 9,4 cm, širina rezila = 4,8 cm.

Borut Križ

31

Naselje: Črniče

Občina: Ajdovščina

Ime: cerkev sv. Vida

Področje: UA

Vrsta dela: 4

Izdelali smo projekte za novo tlakovanje pred cerkvijo in za premik zunanjih kamnitih dvoriščnih vrat. Premaknili smo tudi vhod v cerkev z glavne na stransko fasado, ker je bil obstoječi neprimeren zaradi bližine cestišča.

Brane Zbačnik

32

Naselje: Črni vrh

Občina: Idrija

Naslov: Črni vrh 47

Področje: E

Vrsta dela: 4, 6, 7

V vhodni veži hiše Črni vrh 47 smo izvedli sondaže v tlaku. Predvidevali smo, da se verjetno pod ploščicami, ki so bile položene v šestdesetih letih, nahaja star tlak. Ugotovili smo, da je tlak betonski. Hiša je bila zgrajena konec 19. stol., betonski tlak pa naj bi bil že navada takratnega časa. Zato smo se odločili, da se za nov tlak položi opečnate tlakovce oz. planete. Lastnik hiše Črni vrh 47 je kupil stare planete na Vrhniki. V ta namen smo na zavodu izdelali idejni projekt tlakovanja veže, katerega pa se lastnik oz. izvajalec del ni natančno držal.

Vežo so na novo tudi prepleskali in prebarvali notranje stavbno pohištvo - vrata in podboje. Ob tej priliki smo izdelali še idejni projekt ureditve pločnika pred glavno fasado; to je polaganje grobo štokanega "repen" kamna.

Ob izvajanju konservatorske akcije za leto 1998 so sredstva za obnovo prispevali lastniki in MK (delež MK je bil 600.000 SIT).

Andrejka Ščukovt

33

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: arheološko območje Črnomelj

Področje: A

Vrsta dela: 4, 6

Poleti 1995 so izkopali jarek, ki je potekal od vzhodne fasade Župnišča do najnižje terase reke Lahinje, v katerem smo opazili domnevne prazgodovinske naselbinske plasti. S sondiranjem smo pričeli oktobra 1995, da bi preverili situacijo na območju takrat še predvidene trase mestne kanalizacije po najnižji terasi reke Lahinje. Naša raziskovanja so pokazala, da je potek trase mestne kanalizacije neprimeren na obrečni ravnini, zato so jo potem postavili nekoliko višje po pobočju proti zahodu. Projekt sondiranja na trasi mestne kanalizacije je sofinanciral investitor, Občina Črnomelj. Večji del sondiranja (10 sond od načrtovanih 12) je bil opravljen od 31. maja 1996 do 2. decembra 1996, z ekipo treh strokovnih delavcev ZVNKD NM, dveh študentk in do 8 delavcev kopačev. Izkopavanja smo začasno prekinili zaradi slabih terenskih razmer. Ostali del sondiranja (v sondah 8, 9 in na še neizkopavani plasti v sondi 4, 5 in 6) je bil opravljen od 3. marca 1997 do 17. maja 1997, z isto strokovno ekipo in 6. delavci kopači.

Prva sonda (sonda 12) - locirali smo jo 5m od rečne struge - meri 6 x 6 m z razširitvijo 3,50 x 1,50 m. Ostale sonde smo locirali po trasi mestne kanalizacije, t.j. od brega pod cerkvijo sv. Duha do ravnine pod Glasbeno šolo. Tako smo izkopali enajst sond - sondo 1 (10 x 3 m), sondo 2 (10 x 3 m), sondo 4 (9 x 4 m), sondo 5 (8 x 4 m) in sondo 6 (8 x 4 m) na parceli št. 16/2, sondo 3 (4 x 3 m) na parceli št. 18/1, sondo 10 (4 x 3 m) in sondo 11 (4 x 3 m) na parceli št. 20, sondo 7 (4 x 3 m) na parceli št. 12/1, sondo 8 (3 x 3 m) na parceli št. 10/1 ter sondo 9 (6 x 2 m) na parceli št. 4/3. Vse skupaj smo raziskali 255,25 m² površine, ponekod do 3,00 m globine. Po celotni trasi smo potrdili obstoj prazgodovinskih plasti erozijskega izvora in poznosrednjeveškega preoblikovanja brežine. V severnem delu trase pod Župniščem in Glasbeno šolo (parc. št. 16/2 in 12/1, k.o. Črnomelj) pa smo odkrili ostanke starejše železnodobne naselbine, mlajše železnodobno brežino reke Lahinje, antično paleostrugo reke Lahinje in poznoantično grobišče pod poznoantično utrjeno površino.

Med kopanjem jarka za kanalizacijo smo opravili tudi arheološki nadzor od 11. septembra do 18. novembra 1997. S tem smo se osredotočili na parcelo št.

22/4, kjer nismo sondirali, in na območjih od sonde 7 do sonde 9, kjer so kopali gradbeno jamo za črpališče. Od črpališča naprej proti severu je trasa potekala po skalnati brežini mestnega pomola in recentnih nasutih poti mimo Flekovega mlina do priključka na že zgrajeno kanalizacijo na parceli št. 1/6. Rezultati nadzora so vključeni v obravnavo spodaj.

Starejšeeželeznodobno naselje lahko razdelimo na tri faze. Prvo, najstarejšo fazo, predstavljajo kompleks jam z odpadnimi materiali, jame za stojke in naselbinske plasti na starem bregu Lahinje. Drugo fazo predstavlja plast fluvialnega izvora. Tretja faza, ki jo datiramo v 4. st. pr. n. št., vsebuje bivalni objekt (6,20 x 3,60 m) in bogato plast odpadnega materiala - keramiko domače in helenistične proizvodnje, kosti, kamniti in kovinski material. Gre za redke primer halštatske nižinske naselbine.

Na najnižji terasi se je končala poselitev po starejši železni dobi. Halštatske naselbinske strukture je delno pokrila naravna koluvialna plast. Le-ta je bila delno uničena s premikom rečne struge, ki je poškodoval tudi del starejšeeželeznodobnih plasti. Tako so bile starejšeeželeznodobne plasti skoraj v celoti uničene v sondi 5 in sondi 6. Sledila je faza aluviacije in naravne ustvarjene nove brežine, na kateri je ležala plast mlajšeeželeznodobnega odpadnega materiala, verjetno iz višje ležeče naselbinske terase.

Mlajšeeželenodobno plast je pokrila naravna aluvialna plast, ki je bila - kakor starejšeeželeznodobne plasti - poškodovana s premikom rečne struge v antičnem obdobju. Stratigrafija najdišča kaže na počasno spremembo struge v močvirje in na ponovno delovanje koluviacijskih procesov. V teh plasteh smo našli mlajšeeželeznodobne in antične drobne najdbe, ki dokazujejo uporabo zgornjih teras vsaj do zgodnjega antičnega obdobja.

Situacija je bila nekoliko drugačna v sondi 9. Tu smo sledili večim plastem aluvialnega nanosa, ki so vsebovale pozno prazgodovinsko keramiko. Te plasti kažejo na poselitev mestnega pomola in deponiranje odpadnega materiala na strmo brežino aktivne rečne struge. V tem primeru ne moremo govoriti o poselitvi na sami brežini v prazgodovini ali antiki.

Celotna brežina med sondo 2 in sondo 9 je bila utrjena z rečnimi oblicami in plastjo zasutja, ki je vsebovala fragmente afriške sigillate ter poznoantičnih amfor. Te najdbe datirajo površino v 6. st. n. št., torej v čas poznoantičnega naselja na mestnem pomolu. Utrjena površina se razprostira na ravnini med vznožjem mestnega pomolu in reko Lahinjo (do 9m široka in ca 300 m dolga). Le-ta je verjetno služila kot rečni pristan za poznoantično utrdbo.

Poznoantično grobišče se razprostira nad že zasuto paleostrugo na parceli št. 18/1. Grobni vkopi so presekali utrjeno površino. Tako grobišče lahko datiramo v 6. in 7. st. n. št.. Doslej smo izkopali 27 grobov, ki so orientirani zahod-vzhod, sever-jug in jug-sever, od katerih je bilo 23 skeletnih, ostali pa prazni. Le štirje grobovi imajo dodatke - otroški skelet s štirimi zapestnicami in ogrlico iz steklenih in jantarnih jagod, otroški skelet z ogrlico iz steklenih jagod, skelet odrasle osebe z bronasto fibulo ter ske-

let odrasle osebe z ogrlico iz steklenih jagod. Obseg grobišča smo uspeli zamejiti na jugu, vzhodu in severu obrečne ravnine pod Župniščem, obseg na zahodu (po pobočju) pa še ni znan. Poznoantično grobišče v Črnomlju je torej edini primer večjega tovrstnega grobišča v Beli krajini, celo v širšem slovenskem prostoru izstopa s svojo povezanostjo z že znano poznoantično ravninsko utrjeno naselbino na območju mestnega jedra. Primerljiva poznoantična naselja najdemo le v Kranju in na istrski obali. Tako postane tudi celotna poplavna ravnina reke Lahinje pod starim mestnim jedrom sestavni del bogatega arheološkega območja Črnomlja.

Phil Mason

34

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Historično mestno jedro - Kobetičeva hiša (parc. št. 23/15, k.o. Črnomelj), **Ulica Na utrdbah** (parc.št. 25/6, 1126/23, k.o. Črnomelj), **Trg svobode** (parc. št. 38/1), **Ulica Mirana Jarca** (parc. št. 1126/14)

Področje: A

Vrsta dela: 6, 7

Nadzor nad deli na ulici Mirana Jarca v maju 1995 in na ulici Na Utrdbah v decembru 1996 je pokazal, da so arheološke plasti prisotne tudi pod današnjo cestno mrežo v historičnem mestnem jedru. Iz teh razlogov smo se odločili za predhodno arheološko sondiranje pri predvideni plinifikaciji mestnega jedra in sanaciji ul. Na utrdbah. Projekt sondiranja na trasi plinovoda in po ulici Na utrdbah je financiral investitor Občina Črnomelj. Sondiranje je bilo opravljeno od 27. julija 1996 do 9. novembra 1998, z ekipo treh strokovnih delavcev ZVNKD NM in do 8 delavcev kopačev. Izkopavanja se bodo predvidoma nadaljevala maja 1999.

Ulica Na utrdbah

Po ulici Na utrdbah so bile izkopane štiri sonde. Sondo 1 (3,20 x 4,35 m) smo locirali na terasi južno od lokacije že porušene Kobetičeve hiše (parc. št. 23/15, k.o. Črnomelj). Sondo 2 (5 x 6 m) smo locirali na južnem delu ul. Na utrdbah (parc. št. 25/6, k.o. Črnomelj). Sondo 4 (4 x 8 m) smo locirali pod velbom Stoničeve hiše (parc. št. 1126/23). Sondo 5 (8 x 6 m) smo locirali na Trgu svobode severovzhodno od ul. Na utrdbah št. 2 (parc.št. 38/1). Načrtovali smo še eno sondo (sondo 3), ki ni bila izkopana zaradi zahtevnosti del in časovne omejitve. Vse skupaj smo raziskali 124 m² površine, ponekod do 2,20 m globine. Po celotni ulici smo potrdili obstoj prometnice že v visokem srednjem veku (13. ali 14. st.). V sondi 1 in sondi 2 smo našli le šibke sledove prazgodovinske plasti erozijskega izvora in poznoantičnih jam za stojko. Južni del obravnane ulice - vključno s teraso južno od Kobetičeve hiše - je bil močno preoblikovan z gradnjo srednjeveških stavb in trasiranjem srednjeveške ceste.

Trg svobode

Na severnem delu ulice Na utrdbah in na Trgu svobode je situacija popolnoma drugačna. Kljub recentnih infrastrukturnih posegov so arheološke plasti v sondi 4 ohranjene do 1,50 m globine. Tu smo odkrili srednjeveško cestišče, ki je delno segalo tik nad vzhodno (notranjo) fronto poznoantičnega obzidja. Vzhodni zid zahodnega dela Stoničeve hiše je prav tako zgrajen na poznoantičnem obzidju. V južni četrtini sonde smo odkrili ostanke močno poškodovanega poznoantičnega objekta. Ohranjeni elementi so hodna površina za ruševinsko plastjo in del severnega zidu, ki se naslanja na poznoantično obzidje. Severno od tega objekta smo odkrili sočasno hodno površino, ki jo datiramo v prvo polovico 6. št. na osnovi najdb uvožene keramike. Hodna površina je ležala nad plastjo odpadnega materiala z lisami pepela. Ta plast je verjetno povezana s poznoantičnim lesenim objektom, ki je stal ob obzidju pred gradnjo zidanega objekta v južnem delu sonde. Podobne plasti smo našli pri izkopavanju na območju Pastoralnega centra leta 1995 in v sondi 1 na ulici Mirana Jarca. Poznoantične plasti so ležali nad plastjo erozijskega izvora, ki je pokrila močne sledove železnodobnega naselja. Prisotni sta dve fazi železnodobnega naselja. Prvo, najstarejšo fazo, predstavljajo kompleks jam za stojke, ki tvorijo strukturo pravokotnega tlorisa. Zahodno od te strukture sta dva vzporedna drenažna jarka z odtočno jamo - požiralnikom, severno pa še en odtočni jarek. V drugi fazi je bilo območje zahodno in severno od zgoraj omenjene strukture tlakovano z apnenčastimi oblicami, kosi zilindre in obdelanimi kamni - žrmlji in brusi. Najdbe iz obeh faz kažejo na poselitev v mlajši železni dobi.

V sondi 5 so bile arheološke plasti globoke od 1,50 do 2,20 m. Tu smo odkrili del obzidja z obrambnim stolpom iz visokega srednjega veka, ki je bil delno poškodovan z gradnjo stavbe Integrala in recente infrastrukture (trase električnega in telefonskega kabla, vodovoda in drenaže meteorne vode). Obzidje je potekalo poševno čez sondo iz jugozahodnega vogala gradu proti severozahodnemu vogalu Stoničeve hiše. Na vzhodni, notranji strani obzidja se je razvila visokosrednjeveška gospodarska dejavnost - železarsstvo, v poznem srednjem veku pa je bil prostor obdan s kamnitim zidom in je služil kot dvorišče. Zahodna, zunanja stran obzidja je bila prvotno tlakovana z peskom, kasneje pa uporabljena za gospodarske dejavnosti. Tukaj smo našli peč iz 15. ali 16. st., ki je ležala pod tlemi iz 18. in 19. st.

Pod srednjeveškimi in novoveškimi plastmi so ležale poznoantične plasti - z apnenčastimi oblicami tlakovana površina zunaj poznoantičnega obzidja in plast odpadnega materiala. Zadnja je vsebovala veliko količino živalskih kosti in grobe kuhinjske ter redke kose uvožene keramike in kovinskih predmetov.

Med poznoantično in železnodobno fazo je bila poselitev prekinjena. To nam dokazuje plast koluvialnega izvora, ki je pokrila razenitljive dobro ohranjene ostanke mlajšeželeznodobnega naselja. V zahodnem delu sonde smo odkrili ostanke mlajšeželeznodobnega zemljenega obrambnega nasipa. Nasip je bil

uničen v požaru in se je porušil. Ostanke zoglenelih tramov in desk ter razsutega suhega zidu v razvalinah nasipa kažejo na njegovo prvotno strukturo. Nasip je imel tako imenovano kasneto konstrukcijo - zunanjo fronto v obliki kamnitega suhega zidu, vzporedno notranjo fronto iz lesenih desk in z lesenimi prečnimi povezovalnimi elementi. Vmesni prostori kasnetne konstrukcije so bili zasuti z ilovnatim polnilom, ki je po strukturi, barvi in najdbah sodeč verjetno izviral iz starejših železnodobnih plasti.

V vzhodnem delu sonde, tik za nasipom, je stala mlajšeželeznodobna bivalna struktura, ki ni bila v celoti izkopana, ker se je nadaljevala izven izkopnega polja. Velika količina ožganega hišnega lepa, močno ožgana in razpokana keramika kaže na uničenje v požaru, verjetno sočasno z nasipom. Bivalna struktura in nasip sta bila zgrajena na sterilno geološko osnovo.

Ulica Mirana Jarca

Sondo 1 (3,20 x 4,35 m) smo locirali na severnem delu ulice Mirana Jarca (parc. št. 1126/14, k.o. Črnomelj) med Tržnico in Staro Kovinarsko šolo, kjer je bil predviden izkop za plinovod odčasne plinske postaje ob zahodni strani ulice. Nismo načrtovali drugih sond, ker je nadzor pri izkopu za kanalizacijo pri Pastoralnem centru že pokazal, da so plasti na zahodni strani ulice plitvejšee ali v celoti uničene z novodobnimi posegi.

Na tem delu ulice Mirana Jarca je situacija podobna tisti na severnem delu ulice Na utrdbah in na Trgu svobode. Kljub recentnem infrastrukturnem posegu so arheološke plasti ohranjene do 1,50 m globine v sondi 1. Tu smo odkrili jugovzhodni vogal srednjeveškega in novodobnega pokopališča cerkve sv. Petra. Pokopališče je bilo obdano z zidom iz z malto zidanih apnenčastih lomljenec, ki je potekal v smer zahod-vzhod čez sondo le 1,50 m južno od severnega profila sonde. Na vzhodni strani sonde se je priključil k vzhodnem zidu pokopališča, ki je potekal v smer jug-sever. V omejenem delu pokopališča (1,50 x 3,20 m) smo odkrili enajst grobov v dveh slojih. Skeleti v grobovih so bili pokopani brez grobnih pridakov v smeri zahod - vzhod. Domnevamo, da je prvi, nižji sloj grobov, del srednjeveškega pokopališča, drugi, višji pa del novodobnega pokopališča. Vsi grobovi so bili močno poškodovani na vzhodni strani sonde z izkopom recentne kanalizacije in na zahodni strani sonde z recentnim vodovodom. Tako so uničeni lobanje in noge skeletov. Ti infrastrukturni jarki so poškodovali tudi starejše plasti.

Južno od pokopališča smo odkrili poznosrednjeveško odpadno jamo in cestno površino, ki so presekali oziroma ležali tik nad poznoantičnimi plastmi. Najmlajšo poznoantično plast predstavlja zbito nasutje - hodna površina, ki jo datiramo v prvo polovico 6. st. na osnovi najdb uvožene keramike. Podobne ali celo identične plasti smo odkrili pri cekvi sv. Duha, pri Pastoralnem centru in v sondi 4 na ulici Na utrdbah. Nasutje je pokrilo dve naselbinski plasti, ki sta bili ohranjeni tudi pod srednjeveško fazo pokopališča v severnem delu sonde. Ti plasti sta povezani z ilovnato hodno površino, ognjiščem in množico manjših

jam za kole. Očitno gre za strukturo z lahkimi lesenimi stenami. Na osnovi drobnih najdb jo datiramo v 5. st. Tako smo uspeli razjasniti izvor plasti iz 5. st. pri Pastoralnem centru in v sondi 4 na ulici Na utrdbah. Na območju ulice Mirana Jarca v 5. st. je bilo namreč lociranih niz lesenih stavb ali hiš, vzdolž tlakovane komunikacije znotraj poznoantičnega obzidja. V prvi polovici 6. st. se je prostorska ureditev naselja spremenila. Z gradnjo kamnitih stavb tik ob obzidju je bila stara komunikacija onemogočena, zato je bilo potrebno zagotoviti novo komunikacijo znotraj obzidja. Niz lesenih stavb je bil porušen in zrvan z zbitim nasutjem, ki predstavlja komunikacijo v 6. st. Poznoantične plasti so ležale nad plastjo erozijskega izvora, ki je pokrila železnodobne plasti. Prisotni sta dve fazi železnodobnega naselja. Prvo, najstarejšo fazo, predstavlja kompleks jam za stojke. Zaenkrat še ni jasno ali so te jame povezane z bivalno strukturo ali z drenažo. V drugi fazi je bilo celotno območje tlakovano z apnenčastimi oblicami, kosi žlindre in obdelanimi kamni – žrnjli in brusli. Najdbe iz obeh faz kažejo na poselitev v mlajši železni dobi.

Phil Mason

35

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Pastoralni center Črnomelj

Področje: A

Vrsta dela: 4, 7

Spremembe v gradbenem projektu na lokaciji bodočega Pastoralnega centra pri Župnišču (parc. št. 16/3, k.o. Črnomelj) in pri Jermanovi hiši (parc. št. 18/3, k.o. Črnomelj), so omogočile izdelavo programa za predstavitev in prezentacijo arheoloških ostalin na območju Pastoralnega centra, ki so bile odkrite z arheološkim zaščitnim izkopavanjem leta 1995 in 1996. Akcijo sta financirala Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Občina Črnomelj.

Arheološke ostaline na območju Pastoralnega centra predstavljajo nadaljevanje večfaznega urbanega naselja, ki smo ga odkrili pri cerkvi sv. Duha. Najmlajšo fazo tvorijo naslednje strukture: leta 1995 porušena Englarjeva hiša (ul. Mirana Jarca št. 7), dvorišče in s kamni zidana kanalizacija iz začetka 19. st. Kamni, uporabljeni pri gradnji kanalizacije, so večinoma izvirali iz srednjeveških stavbnih struktur, ki so nekoč stale na tem mestu.

Bogata srednjeveška faza je sestavljena iz dveh časovno različnih mestnih obzidij in velikega zidanega bivalnega objekta z obokanimi kletnimi prostori, ki je nastal v 14. in 15. st. in je bil porušen na začetku 19. st. V prvi fazi je bil bivalni objekt povezan s prvim obzidjem in kasneje uničen v požaru, v drugi fazi pa predstavlja razširitev objekta do novo grajenega drugega obzidja v zadnji četrtini 15. st. S tem so zasipali stare kletne prostore za prvim obzidjem in zgradili novo klet v vmesnem prostoru med prvim in drugim obzidjem. Severni del objekta se skriva v stavbnem tkivu današnjega župnišča.

Srednjeveške strukture so nastale na poznoantičnem mestnem arealu. Tu smo odkrili nadaljevanje poznoantičnega mestnega obzidja (1,80 m široko). Na vzhodnem delu izkopenega polja leži pravokotni poznoantični obrambni stolp, ki se naslanja na severno fronto poznoantičnega obzidja.

Projekt prezentacije najpomembnejših arheoloških faz pod temi dvorane je izdelal arhitekt Milan Kovač. V letu 1997 smo predhodno sanirali zidove, ki sodijo v prezentacijo. Sledila je postavitve kovinske konstrukcije nad arheološkimi ostalinami, v katero smo namestili steklene plošče. Dostopa v prezentacijsko polje in v prostor pred mlajšim srednjeveškim obzidjem iz kletnega prostora smo zaprli z vertikalnimi steklenimi ploščami.

V letu 1998 smo nadaljevali s prezentacijskimi deli. Februarja smo postavili pano z interpretacijo najdišča v kletnem delu prezentacije. Sledila je postavitve svetlobnih teles za razsvetlavo. V kletnem delu, ki je namenjen manjši muzejski zbirki, smo postavili fiberoptična vlakna za razsvetlavo arheoloških drobnih predmetov, postavljenih na steklene police, v glavnem delu pod steklenimi ploščami pa klasične luči. Zaključna dela pred otvoritvijo Pastoralnega centra in arheološke prezentacije so potekala septembra 1998. Arheološka ekipa, ki je izkopavala na trasi plinovoda v mestnem jedru Črnomlja, strokovni delavci in restavradorji ZVNKD Novo mesto, so očistili oba razstavna prostora. Sledila je postavitve muzejskih eksponatov. Na policah v vzhodnem muzejskem delu smo postavili drobne najdbe – grobne prdatke iz poznoantičnega grobišča na župniškem vrtu in izbor poznosrednjeveške keramike iz območja Pastoralnega centra, na poznoantičnem stolpu v zahodnem delu prezentacije pa izbor poznoantične uvožene keramike, kamnite žrnje ter gradbeni napis iz porušene kapele sv. Jožefa.

Otvoritev Pastoralnega centra je sovpadala z Dnevi evropske kulturne dediščine, ki so bili namenjeni srednjeveškimi trgov in mestom. Zato smo pripravili tematsko razstavo z naslovom "Črnomelj – mesto pod mestom". Namen je bil prikazati večletna arheološka izkopavanja v historičnem mestnem jedru Črnomlja, s poudarkom na visoko- in poznosrednjeveškem urbanem naselju na območju Črnomlja. Večji del razstave je bil sestavljen iz 19 panojev na temo razvoja urbanega naselja na mestnem pomolu od poznoantičnega obdobja do 19. stoletja in je bil nameščen v razstavni dvorani. V ta del smo vključili tudi risbe idejnega načrta in projektov prezentacije arhitekta Milana Kovača. Drugi del je predstavljal poznoantične in srednjeveške trgovske tokove s pomočjo uvožene keramike in novce ter je bil postavljen v bodoči zimski kapeli – srednjeveški kleti v današnjem župnišču.

Pastoralni center je slovesno odprl 24. septembra 1998 ljubljanski nadškof in slovenski metropolit dr. Franc Rode, razstavo pa državni sekretar Silvester Gaberšček z Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Drugi govorniki so bili Stanislav Mrvič, direktor Uprave RS za kulturno dediščino, Danilo Breščak, direktor ZVNKD Novo mesto, Andrej Fabjan, župan Črnomlja in Phil Mason, višji konservator na

ZVNKD Novo mesto. Razstava je bila odprta do 24. oktobra 1998. V tem času so jo obiskali številni posamezni obiskovalci ter organizirane skupine učencev osnovnih in srednjih šol Črnomlja.

Prezentacija v Pastoralnem centru se ujema z modernimi principi prezentacije arheoloških ostalin v urbanem okolju. Pastoralni center je sestavni del kompleksa župnišča Črnomelj in je v uporabi za izobraževalne, koncertne in razstavne dejavnosti. To pa pomeni, da je prezentacija arheoloških ostalin na ogled tako domačinom kot zunanjim obiskovalcem v vsakdanjem življenju.

Phil Mason

36

Naselje: Divača

Občina: Divača

Ime: Škratelnova hiša

Naslov: Kraška 26

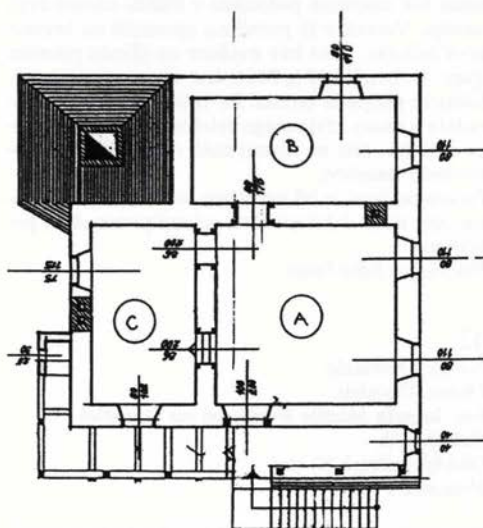
Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Za potrebe ureditve spominske sobe Iti Rini so bile v l. 1998 urejene sobe v nadstropju nekdanj stanovanjske hiše ter stopniščna ograja.

Na stavbni razvoj lahko sklepamo zgolj na osnovi stavbnih raziskav, saj ni na razpolago nikakršnih virov. Tlorisno stanje tako na katastru iz začetka kot konca 19. stoletja je enako današnjemu, tako da se je tlorisna rast hiše zaključila že pred tem časom.

Po odstranitvi ometov v nadstropju se je jasno pokazalo, da je prostor A prvotno nastali prostor, ki je imel vhod desno od današnjega po stopnicah, ki so bile prislone ob vhodno fasado (še sledovi na zunanjem ometu v pritličju). Ta vhod smo prezentirali, prav tako prej zazidano nišo ob njem. Tako si drznemo sklepati, da je bila zasnova hiše enocelična, po vsej verjetno-

Divača, Škratelnova hiša, tloris nadstropja.

sti celo prtilična (prvotni vhod naj bi bil polkrožno zaključeni v južni steni prtiličja, ki so ga ob nadvišanju zazidali in na njegovo mesto vgradili manjše okno, saj so bile ravno ob južno steno prislone prvotne stopnice v nadstropje in so ta vhod prekrivale). Prav tako je bil nadvišan iz prtiličnega v enonadstropnega sosednjega prostor, kjer je sedanji vhod v prtiličje, vendar kasneje kot osnovna celica - zazidano okno med prostoroma A in C, ki je po nadvišanju postalo nepotrebno, tako da je nastala današnja podoba hiše. Ob istem času je verjetno nastal tudi prizidek na vzhodni strani (v nadstropju prostor B) ter današnji dostop z novim vhodom v nadstropje. "Najnovejši" dodatek hiši je spahnjenca na severni fasadi (zazidano okno zaradi tega v prostoru C).

Po utorih (luknjah) v kamnitih zunanjih stopnicah, ki vodijo v prvo nadstropje sklepamo, da je bila prvotna ograja lesena, sloneča na železnih nosilnih stebričkih, ki so jih s kosi svinčenih palic pričvrstili v kamnito stopnico. Ker ne razpolagamo z nikakršno dokumentacijo, ki bi pokazala, kakšna je ta ograja bila, smo se odločili za ograjo iz ravnih lesenih letev, čez katero teče krovna, prijemalna letev, kot na ganku. Nosijo jo železni stebrički.

Eda Belingar

37

Naselje: Dolenja Trebuša

Občina: Tolmin

Ime: domačija Dolenja Trebuša 32

Naslov: Dolenja Trebuša 32

Področje: E

Vrsta dela: 1, 4, 5

Tehnično smo dokumentirali domačijo, ki obsega stanovanjsko hišo s hlevom in mlin. Mlin ima še ohranjene mlinske naprave.

Domačijo smo tudi natančno fotodokumentirali. Predvsem njeno notranjčino, saj ima še ohranjeno tradicionalno razporeditev prostorov z inventarjem. Za domačijo smo pripravili usmeritve glede njene adaptacije.

Andrejka Ščukovt

38

Naselje: Dolenji Novaki

Občina: Cerklno

Ime: Čufarjeva domačija

Naslov: Dolenji Novaki št. 5

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

Na podlagi tripartitne pogodbe št. 07/01-GO/97-8594/128 med Ministrstvom za kulturo, Upravo RS za kulturno dediščino, Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine ter lastnikom in občino Cerklno smo v letu 1997 z pred leti izbranim izvajalcem družbo Velb d.n.o. Cerklno izvedli gradbena, tesarska in krovna dela na objektu Čufarjeve domačije. Dela v vrednosti 2.228.971,00 SIT so obsegala kom-

pletno sanacijo in obnovo fasade stanovanjskega objekta ter stelnjaka za njim. Sredstva za opravljena dela so bila prispevana iz republiškega proračuna (v višini 1.500.000,00 SIT) ter od ostalih sopodpisnikov v denarju, delu in materialih.

Darj Humar

39

Naselje: Dolga Njiva

Občina: Trebnje

Ime: p. c. Najdenja sv. Križa

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Ob obnovi cerkvene fasade in notranjščine leta 1996, ki jo je finančno podprla občina, so bile v ladji odkrite gotske freske. Župnijski urad Šentlovrenc je obnovo pričel brez vednosti zavoda in šele, ko so na dan prišle gotske freske, je bil zavod o delih obveščen. Kmalu po odkritju so bila opravljena prva sondiranja, ki so botrovala odločitvi, da se izvede obsežnejše sondiranje z ekipo študentov, z namenom poenotiti obseg odkritih površin in hkrati ustrezno utrditi odkrito poslikavo.

Gre za cerkev z romansko ladjo, ki je bila proti zahodu najbrž nekoliko podaljšana, vseeno pa je ohranila zazidano pravokotno okence na južni in polkrožen portal na severni steni. Freske, katerih nivoji so ustrezno prilagojeni arhitekturnim členom, so se ohranile na južni in severni steni ladje. Osrednji pas so zavzeli prizori iz Kristusovega pasijona, ki jih uokvirja bordura, sestavljena iz zavitega traku, zgoraj pa poteka po celotni dolžini še pas rastlinskega vitičevja. Spodnji del sten zavzema naslikana zavesa. Doslej so na južni steni odkriti delno poškodovani prizori: *Umivanje nog, Molitev na Oljski gori, Judežev poljub in Kristus pred Pilatom*, na severni pa *Snemanje s križa in Polaganje v grob*. Figure, zlasti obrazi, so oblikovani s fino risbo, medtem ko prostoru oziroma krajini slikar ni posvečal večje pozornosti. Čeprav fresk še ni mogoče delavniško natančneje opredeliti, pa najbrž niso nastale pred letom 1500 (grafit iz leta 1533).

Ostanki fresk (sv. Krištof) so bili vidni tudi na zunanjščini, vendar so bili zaradi slabe ohranjenosti prebeljeni. Obenem je treba omeniti, da je obnova fasade sprva tekla brez konservatorskega nadzora, tako da so bili naslikani vogalniki na zvoniku neustrezno in diletantsko rekonstruirani.

Robert Peskar

40

Naselje: Dolnja Bitnja

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: domačija Gardelin

Naslov: Dolnja Bitnja 1

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

Večletno akcijo sanacije in prezentacije domačije Dolnja Bitnja 1 smo nadaljevali z obnovo nesani-

ne obvodne fasade na stanovanjskem in gospodarskem objektu. Dela so obsegala: odbijanje prepereelih ometov, čiščenje fasad in kamnitih okvirjev, izdelavo novih grobih in finih ometov, slikopleskarska dela ter zamenjavo dotrajanih stavbno kleparskih izdelkov. Pogodbena vrednost del je 1.560.000,00 SIT od katerih je iz republiškega proračuna po ključu 80:20 bilo izplačano 1.000.000,00 SIT, lastnik pa je družbi Suma inženiring d.o.o. poravnal vrednost do pogodbenega zneska.

Darj Humar

41

Naselje: Dolž

Občina: Novo mesto

Ime: trasa krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja Dolž

Področje: A

Vrsta dela: 6, 7

Obravnavana trasa krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja (KATC) poteka v Zgornjem Podgorju, ki ga oblikujejo v gorice in griče napeta obkrajna ravan, na nadmorski višini med 300 do 450 m. Arheološki pregled trase KATC v Dolžu v dolžini 180 m je opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom abs. arh. Ildikó Pintér in nadzorom dr. Phila Masona dne 17. 7. 1998. Pregled je v celoti financiral Telekom Slovenije d.o.o..

Pri arheološkem podpovršinskem pregledu smo izhajali iz metodologije, ki jo je za gradnjo avtocest oblikoval in sprejel SAAS (*Arheologija na avtocestah Slovenije I, Metode in postopki*, Ljubljana, april 1994).

Za pregledano območje KATC Dolž lahko na podlagi odkritih arheoloških artefaktov trdimo, da imamo nedvoumne dokaze za človekovo aktivnost v srednjem/novem veku, katere pa lahko interpretiramo kot smetenje pokrajine v bližini obstoječega naselja. Vsekakor je potrebno opozoriti na kremene odbitke, ki so bile najdene na njivski površini (parc. št. 2083, 2084, 2088, k.o. Cerovec) pri predhodnem pregledu terena. Le-ta je bila le delno prizadeta s traso krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja, kjer pa nismo našli dokazov o prazgodovinski naselitvi.

Po celotni trasi je bil opravljen tudi arheološki nadzor, kjer je bil dokumentiran celotni prerez skozi pokrajino.

Phil Mason, Ildikó Pintér

42

Naselje: Domžale

Občina: Domžale

Ime: kapela Marije Pomagaj na Goričici

Področje: UA

Obdobje: začetek 20. stol.

Vrsta dela: 7

V notranjosti kapele se je nadaljevalo odkrivanje prebeljene stenske poslikave v tehniki suhe freske. Vege-

tabilna poslikava na stropu in stenah kapele, ki je nastala hkrati z opremo kapele, je verjetno delo iste delavnice. Je sicer dobro ohranjena, vendar se zaradi tehnike na suh omet briše. Na spodnjem delu sten v višini približno 1 m poslikava zaradi gradbenih predelav ni ohranjena, na severnem delu zahodne stene pa je na mestu poslikave velika betonska plomba. V prihodnjem letu se bodo restavratorska dela, izvaja jih Vlado Fras Zavrl, sam.kon.rest.teh., na poslikavi nadaljevala.

Tatjana Adamič

43

Naselje: **Domžale**

Občina: Domžale

Ime: **Ž. c. Marijinega vnebovzvetja**

Področje: UA

Obdobje: konec 19. stol.

Vrsta dela: 4, 6, 7

V notranjosti barokizirane in konec 19. stol. ponovno prezidane stavbe sta bila brez vednosti in soglasja pristojnega zavoda odstranjena dva sloja tlaka, zgornji keramičen in spodnji kamnit (zeleni tuf). Brez upoštevanja urgentno predloženih konservatorskih smernic v fazi priprav za polaganje novega tlaka, ko bi še bilo mogoče zadostiti spomeniško-varstvenim pogojem, je bilo pripravljeno nasutje s peskom, položene kovinske mreže, izveden betonski vložek in položen marmorni tlak.

Po končanih talnih delih je bilo pred beljenjem notranjšine izvedeno sondiranje ometov in beležev. Pri sondiranju sten kapel in ladje je bilo odkritih šest plasti beležev, medtem ko je bilo v prezbiteriju ugotovljeno, da so ometi na vzhodni steni prezbiterija, profilirani robovi ter ostenja oken in poslikanih niš ter venec nad podzidom novejši in izvedeni v grobem ometu. Na podlagi rezultatov sondiranja kapel in ladje je bila izvedena prvotno toniranje sten. Stene v ladji in kapelah so bile umazano zelene barve, pilastri v ladji, slavoločni pilaster ter pilaster v prezbiteriju, ki je povezan s slavoločnim pilastrom, so bili tonirani v bledem mareličnem tonu, prav tako v bledem mareličnem tonu je bil prvotno beljen strop v ladji in kapelah. V barvi pilastrov so bile izvedene tudi členitve v kotih kapel. Vsi profilirani deli in členitve na stenah in stropu so bile prvotno hladne bele barve, baze pilastrov v kapelah in porezane baze pilastrov v ladji so izvedene v grafitnosivem tonu. Obstoječi beleži v notranjščini cerkve se niso odstranjevali. Prezbiterij je bil beljen v tonih obstoječih barv. Okrog oken v kapelah in ladji ter na robovih sosvodnic je bila odkrita okrasna bordura iz 20. stoletja, ki sovпада z okrasno borduro na lokih, ki povezujejo kapeli in ladjo. Odkrivanja bordur, ki bi zahtevalo več časa, po investitorjevem mnenju ni bilo mogoče izvesti, saj v času obnove notranjščine cerkve ni bilo nadomestnega prostora za maševanje. Dela so se izvajala poleti 1997.

Tatjana Adamič

44

Naselje: **Draga pri Beli Cerkvi**

Občina: Novo mesto

Ime: **p. c. sv. Helene**

Področje: UA

Vrsta dela: 7

V letih 1997 in 1998 smo nadaljevali z obnovitvenimi in prezentacijskimi deli v notranjščini cerkve sv. Helene ter z restavriranjem posameznih kosov oltarne opreme. V cerkvi so bili izvedeni novi apneni ometi, lesen strop v ladji, toniran z nevtralnno belo lazuro, ter tlak iz peščenjaka v sekundarno prizidanem in obokanem predprostoru pod zvonikom. Tlak je sestavljen iz deset cm debelih plošč, bolj ali manj pravilnih oblik, iz lokalnega peščenjaka. Le tisti del tlaka, kjer je nekoč stala prvotna zahodna stena ladje, je bil izveden iz manjših kosov nepravilnih oblik in tako s spremenjeno strukturo ilustrira prvotni obseg cerkve. V ladji in apsi, katere nivo tal je višji za stopnico (iz peščenjaka), je bil izveden apneni estrih. S čiščenjem špalet, okenskih okvirov in portala iz peščenjaka ter restavriranjem fragmentov stenskih slik in posvetilnih križev v notranjščini smo akcijo zaključili.

Kar zadeva zlati oltar iz 17. stoletja, sta bila poleg oltarnega nastavka restavrirana tudi dva kipa. Med kiparskim inventarjem cerkve zasluži posebno pozornost leseni poznogotski kip celopostavne Marije z otrokom. Plastika doslej še ni bila deležna umetnostnozgodovinske analize, je pa morala spričo stavbne zgodovine oziroma obnove cerkve, ki jo posredno časovno opredeljuje z letnico 1531 datirana freska sv. Krištofa, nastati okoli leta 1530. Kip je bil najbrž v baroku temeljito obnoven, saj sta dodani kroni, nova pa sta bila tudi inkrnat in pozlata. Plastika je še v restavratorskem postopku, delo pa izvaja akad. kip. Drago Bac.

Robert Peskar

45

Naselje: **Dragatuš, Veliki Nerajec, Mali Nerajec, Suhor**

Občina: Črnomelj

Ime: **Krajinski park Lahinja - trasa krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja Dragatuš - Suhor**

Področje: A

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja Dragatuš - Suhor v dolžini 4,3 km je opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom abs. arh. Ildikó Pintér in nadzorom dr. Phila Masona, v času od 07. 09. 1998 do 11. 09. 1998. Pregled je v celoti financiral Telekom Slovenije d.o.o.

Obravnavani odsek KATC Dragatuš - Suhor poteka skozi pretežno zakraselo dno Bele krajine. Označuje ga prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so razviti procesi zakrasevanja. Svet je rahlo valovit, vrtačast, z različno debelino prepereline. Pri arheološkem površinskem in podpovršinskem

pregledu smo izhajali iz metodologije, ki jo je za gradnjo avtocest oblikoval in sprejel SAAS (*Arheologija na avtocestah Slovenije I, Metode in postopki*, Ljubljana, april 1994). Celotna trasa je bila razdeljena na 10 območij. Območja ustrezajo osnovnim geomorfološkim, vegetacijskim in poselitvenim razlikam v prostoru.

Ugotovljene arheološke sledi:

1. *Dragatuš* (Območje V – parc. št. 1646, 1682, k. o. Dragatuš) – Kos prazgodovinske keramike in kos žindre nakazujeta na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu.
2. *Rišča pri Dragatušu* (Območje V – parc. št. 1700/1, 1700/2, 1701, 1702, 1703, k. o. Dragatuš) – Kos prazgodovinske keramike in 2 kosa žindre so indic za prisotnost prazgodovinskih ostalin.
3. *Prda jama* (Območje IV in V – parc. št. 478, 610/1, 611, 612, 613/1, 613/2, 614, 615, 616, 618, 619, 620/1, 620/2, 623, 739, 1708/1, 1708/2, k. o. Dragatuš) – 2 kosa antične keramike, 4 kosi hišnega lepa in 25 kosov žindre so jasen in močan indic za ostaline antične narave (morda tudi prazgodovinskih), verjetno povezane z železarstvom.
4. *Veliki Nerajec 1* (Območje IV – parc. št. 444/4, 452, k. o. Dragatuš) – Kos antične keramike in kos žindre kažeta na človekovo aktivnost na tem mestu. Najdišče je mogoče povezano s *Prdo jamo*.
5. *Veliki Nerajec 2* (Območje III – parc. št. 415/2, 417, k. o. Dragatuš) – 3 kosi prazgodovinske keramike in kos antične keramike so močan indic za vezfaze ostaline prazgodovinske in antične narave.
6. *Gornji Suhor pri Vinici* (Območje X – parc. št. 2305, 2307/1, 2307/3, k. o. Stara Lipa) – Kos prazgodovinske keramike in 2 kosa žindre nakazujejo na možnost prisotnosti prazgodovinskih ostalin.

Po celotni trasi je bil opravljen tudi arheološki nadzor, kjer je bil dokumentiran celotni prerez skozi pokrajino.

Phil Mason, Ildikó Pintér

46

Naselje: Družinska vas

Občina: Novo mesto

Ime: Ivanec pri Družinski vasi

Področje: A

Vrsta dela: 6

Gomilno grobišče Ivanec pri Družinski vasi se razprostira na jugozahodnem pobočju Vinjega vrha nad dolino potoka Toplice in je sestavni del največjega železnodobnega kompleksa na Dolenjskem – Vinji vrh-Šmarjeta. Topografija kaže na večjo skupino 44. gomil, ki je verjetno ležala ob prazgodovinski poti v gradišče Veliki Vinji vrh. Večji del grobišča je uničen z gradbenimi posegi v novem stanovanjskem naselju, ostalih 14 gomil pa leži ob cesti Ivanec-Mlada vina. V tem delu grobišča smo uspeli rešiti le dve od skupaj 30 gomil, t.j. gomilo Kopina 1 (Ivanec 30) leta 1990 in gomilo Kopina 2 (Ivanec 29) v letu 1997. Raziskave gomile Kopina 2 v Družinski vasi so potekale od 8. septembra 1997 do 24. oktobra 1997 z

ekipo, ki jo je sestavljalo šest delavcev kopačev s Študentskega servisa, dva delavca ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Izkopali smo eno sondo (20 x 15 m), znotraj katere smo locirali tudi sondo 2 iz leta 1990. Stratigrafija izkopnega polja kaže na obstoj treh plasti. Prva, najmlajša plast (001) je rumenkasto rjava mivkasta ilovica s šibkim razvojem humusa, ki predstavlja ornico na bivši poljski površini. 001 vsebuje novodobno keramiko iz gnojenja njive, redke fragmente prazgodovinske (poznobronastodobne) keramike in znatno število kamnitih odbitkov – prazgodovinskih orodij iz kremenca. Druga plast (002) je svetlo rumenkasto rjava mivkasta ilovica s fragmenti laporja, ki jo predstavlja lapornata geološka osnova nad plastjo 003. Plast 003 je sestavljena iz apnenčaste geološke osnove in oranžne ilovice in je vidna v skrajnem jugozahodnem vogalu sonde.

V plasti 002 je vkopanih šest grobnih jam in ena novodobna jama:

- Grob 1 (2,55 x 0,80 x 0,24 m) je skeletni pokop z ločeno posodo in železnim nožem. Grob je bil najden v izkopavanju B. Križa leta 1990. Grob 1 je sekal grob 4.
- Grob 2 (1,70 x 1,20 x 0,28 m). Žarni pokop s štirimi keramičnimi posodami – latvicama, posodo na nogi in močno poškodovano žaro, stekleno ogrlico in bronasto dvožankasto fibulo, ki jo datiramo v prvi polovici 8. st. pr. n. št.. Grob 2 je presekán z grobom 6.
- Grob 3 (2,00 x 0,80 x 0,12 m) leži zahodno od groba 1 in predstavlja halštatski skeletni pokop z močno poškodovano keramično posodo. Grob 3 je sekal grob 4. Odnosi med gobom 1 in 3 niso jasni.
- Grob 4 (0,40 x 0,30 m). Keramična posoda, ki je bila najdena na robu sonde iz leta 1990, je ostanek skeletnega groba. Grobna jama je presekana in popolnoma uničena z grobom 1 in 3.
- Grob 5 (2,30 x 1,10 x 0,12 m). Skeletni grob brez dodatkov.
- Grob 6. Poznoantični skeletni grob s keramično posodico, ki je presekal grob 2. Dimenzije grobne jame niso znane, zaradi oranja pa so ostali samo del noge in črepinje posode.
- Moderni vkop (1,72 x 1,30 x 0,53 m). Verjetno gre za vkop žarnega groba, ki ga je T. Knez izkopal leta 1968.

Gomila 2 na posestu Kopina je ležala jugozahodno od gomile 1 iz leta 1990. Tudi grob 1 v gomili 2 je bil odkrit v tem letu. Gomila ni vidna kot pozitivna struktura, ker je močno razoran in je plašč gomile popolnoma uničen. Ornica 001 je očitno delno sestavljena iz razoranega plašča gomile. Najdbe iz ornice so lahko prišle iz že uničenih grobov in plašča. Domnevamo, da je bila zemlja za plašč gomile prirešena od drugod, verjetno iz doslej neznanega poznobronastodobnega naselja. Na podlagi rezultatih prejšnjih in letošnjih izkopavanj lahko naštejemo šest prazgodovinskih grobov v gomili 2. To so štirije skeletni grobovi in dva žarna grobova, ki sodita v 8. st. p.n.št.. Domnevamo, da je bilo prvotno število večje, večina pa je že uničena. Poznoantični skeletni grob 6

je očitno bil pokopan v takrat ohranjeni plašč gomile. Drugi poznoantični grobovi niso znani na območju Ivanca. Širše območje Vinjega vrha je bilo močen poselitveni kompleks v pozni antiki in zgodnjem srednjem veku, tako da je odkritje groba še dodatni dokaz o pomembnosti kraja v teh časih in tudi kaže na ohranjenost gomile do tega stoletja.

Phil Mason

47

Naselje: Dvorce

Občina: Brežice

Ime: Dvorce

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Zaščitna izkopavanja na Dvorcah pri Čatežu (parc. št. 267/1 k.o. Cerina) nam prinašajo nove podatke. Izkop za lokalni vodovod Prilipe-Čatež je povsem uničil vsaj enega (ali morda celo dva) antična žgana pokopa. Zato smo ob soglasju lastnice v času od 13.3. do 13.5.1997 na 103 kvadratnih metrih površine (15 x 6 m osn. vel.) opravili arheološko sondiranje. Pri tem smo v devetih primerih uspeli rešiti in deloma ali v celoti definirati način pokopa oz. ostanke grobne arhitekture. V treh primerih je šlo za značilne antične kupolaste družinske grobnice. Grobne edikule se seveda niso ohranile. V štirih primerih je šlo za zaboje, sestavljene iz kamnitih plošč - t.i. latobiški grob z značilnimi hišastimi žarami, ki se v starejši literaturi pripisuje keltskemu plemenu Latobici. Zanimiva je starostna oz. statusna diferenciacija, ki je izpričana v načinu pokopa pri dveh otroških grobovih, ki sta skeletna in povsem plitvo vkopana. Kot zanimivost, vredno posebne obravnave, omenimo še obstoj posebnih vkopov, v katerih je bilo ohranjeno oglje (morda ostanki lesa z grmade) in včasih še ostanki pokojnikovih oblačil (fibule) in oboli, medtem, ko so bile kosti pokojnikov vedno izločene in shranjene v prej omenjenih žarah. Skrb za pokojne svoje se kaže tudi v relativno dobro ohranjenem kamnitem tlaku med grobovi. Restavriranje izkopenega gradiva je pokazalo, da je to zaradi globokega oranja precej poškodovano. Poškodbe so opazne na keramiki in še bolj na občutljivem steklenem materialu (steklene žare). Geoelektrično kartiranje in magnetometrija sta nakazali širjenje morebitnih arheoloških ostalin severovzodno od obstoječe sonde v smeri ceste Čatež-Prilipe. Zaradi stalne ogroženosti bi bilo smiselno grobišče izkopati v celoti.

Uroš Bavec

48

Naselje: Gaberje

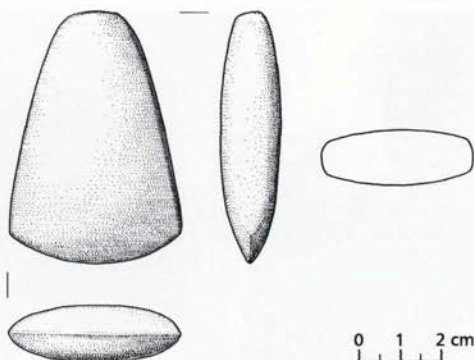
Občina: Novo mesto

Ime: Gorjanci – Gosposdična

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 8

Gaberje – Gorjanci, kamnita sekira. (risba Borut Križ)

Pri strojnem spravilu lesa iz gozda je spomladi 1998 B. P. nad gozdno cesto Vahta – Gosposdična našel kamnito sekiro.

Jezičasta sekirica je izdelana iz temno zelenega kamna, s skrbno zglajeno površino. Na rezilu so vidne drobne sledi uporabe. Najditelj, ki je želel predmet obdržati, je povedal, da je sekirica težala v gozdu, na površju. Dolžina = 6,1 cm, širina rezila = 4,3 cm
Borut Križ

49

Naselje: Gabrje

Občina: Tolmin

Ime: Italijanska kapela iz 1. svetovne vojne

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

Pri tej, pretežno v letu 1996 opravljeni sanaciji, smo v letošnjem letu opravili še vsa finalna dela na objektu in okolici. Predvsem smo po arhivskem gradivu "izbrskali" pravičen, prvoten napis na kapeli, avtorja Orsinija ter le-tega vključno z napisom Tornerano tudi slikopleskarsko rekonstruirali in prezentirali. Prav tako so bila pred otvoritvijo obnovljena polkrožna okna, kovana stena za stebriščem ter slikopleskarska finalna prezentacija.

Darj Hunar

50

Naselje: Galicija

Občina: Zalec

Ime: ž. c. sv. Jakoba star.

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 8

Pri zamenjavi cerkvenega tlaka je bilo odkritih več marmornih spolij, predelanih v razne stavbne člene in nato uporabljenih še v tlaku, katerih prvotna oblika ni več razpoznavna. Verjetno gre za dele antičnih

Galicija, ž.c. sv. Jakoba star., napis CIL III 5282 po ponovnem odkritju (foto R. Krempuš).

grobnih edikul, posebno zanimiva pa sta dva odkrita stavbna člena.

V prvem primeru gre za fragment nagrobnega napisa iz pohorskega marmorja, predelan v pravilno ploščo dimenzij 80 x 84 x 22 cm. Odklesan je levi del napisa, ohranjeni tekst se glasi:

[—] Celeian(orum) l(i)bertus

[—] an(norum) LX et

[Marce?]llae vxori

[paren]tibvs et

5 [Marce?]llo fil(io) an(norum) XXV.

Višina črk 8,8 - 5 cm, oblika pravilna, ligatur ni, ločilni znaki med vsemi besedami, razen ob koncu vrstic. Napis je bil že večkrat objavljen, vendar napačno (CIL III 5282), kronološko sodi v drugo pol. 1. st.n.št..

Druga spolija je fragment marmornega reliefa, uporabljen kot podstavek za krstilni kamen. Spomenik ima po predelavah obliko okrogle plošče (premer 103 cm, debelina 20 cm), na obodu je utor 25x25 cm. Relief je predstavljal žensko figuro, stoječo ob stebriču, na katerega opira komolec leveice. Desnica je v ramenu iztegnjena in drži z roke padajočo plašč, ki je izza hrbta ovit okoli leve nadlakti, zvit v gubo na stebriču, nato pa pada preko levega boka k tлом. Težišče je na desni nogi, leva je pokrčena in zakrita z draperijo. V levici drži ročaj srpa, čigar rezilo krožno poteka proti levemu ramenu. Alegorična figura predstavlja personifikacijo poletja, sodi pa v drugo četrtino 2. stol.

V župnišče je vzidan prav tako napačno objavljen nagrobnik CIL III 5281, dejanski napis se glasi:

Galicija 2, župnišče, napis CIL III 5281 ob obnovi fasade (foto B. Badovinac).

C(aius) Rvfvvs C(aii) l(i)bertus

Symphonvs

et

Rvfia Primvla et

Brvttvs....

5

4 et je v ligaturi, 5 dopolnjeno po Janischu (s.v. Gallizien, Topograph.-statist. Lexikon von Steiermark I,

Galicija, ž.c. sv. Jakoba star., poškodovan relief z upodobitvijo alegorije Poletja po postavitvi v avli župnišča (foto R. Krempuš).

Graz 1878, 1978², 281) in dokumentaciji ZVNKD Celje. Napis je iz prve četrtine 2. stol. Novoodkrita spomenika sta shranjena na kovinskih stojalih v avli župnišča.

Robert Krempuš

51

Naselje: Goče

Občina: Vipava

Ime: Cejkotova domačija

Naslov: Goče 60

Področje: E

Vrsta dela: 4

V letu 1997 so se zaključila dela na Cejkotovi domačiji na Gočah. V zgodnjih pomladnih mesecih so bili narejeni zunanji fasadni ometi; cementni obrizg, grobi omet in fini zariban omet. S peskom iz štanjelskega kamnoloma pa smo dosegli tudi fasadno barvo na domačiji.

V notranjščini so se uredile še sanitarije in ometi. Naročena je tudi notranja oprema - lesene klopi in stoli. Uradno otvoritev domačije, ki bo registrirana kot Vinotoč, pa predvidevamo za Martinovo v letošnjem letu.

Andrejka Ščukovt

52

Naselje: Goče

Občina: Vipava

Ime: pokopališče

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 7

Za mrliško vežico na pokopališču smo pripravili idejni projekt širitve.

Na željo KS Goče smo izdelali usmeritve za sanacijo pokopališkega zidu ter restavratorske smernice za restavriranje vhodnega portala na pokopališče.

Za potrebe KS Goče smo izdelali tudi usmeritve glede postavitve javne razsvetljave. Litoželezne kandelabre s stilnimi lučmi (izdelane v Kropi) so tako postavili najprej ob poti na pokopališče in montirali luči tudi na fasade hiš v Gočah.

Andrejka Ščukovt

53

Naselje: Goče

Občina: Vipava

Ime: hiša Goče 85

Naslov: Goče 85

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1997 je bil izdelan idejni projekt ureditve oziroma sanacije fasad hiše Goče 85. Za leto 1998 pa so bila odobrena finančna sredstva MK za financiranje tega kulturnega spomenika v višini 400.000 SIT. Sredstva so bila namenjena obnovi strehe. Obnova strehe pa je dosegla petkratno ceno odobrenih sredstev.

Andrejka Ščukovt

54

Naselje: Golčaj

Občina: Lukovica

Ime: p.c. sv. Neže

Področje: UA

Obdobje: 12./13. stol.

Vrsta dela: 4

Na podlagi arheološkega sondiranja v notranjščini je bil na ZVNKD v Kranju pripravljen načrt za tlakovanje cerkve. Po predloženem načrtu naj bi se starejša romanska gradbena faza s kvadratni prezbiterijem na vzhodu prezentirala z žaganimi rečnimi okroglicami v cementni malti, poznejša pa z opečnatim tlakovcem. Dela so bila izvedena brez vednosti pristojnega Zavoda. Namesto žaganih rečnih okroglic je bil uporabljen klesan kamen in neustrezen opečnati tlakovec.

Tatjana Adamič

55

*Naselje: Golo Brdo**Občina: Brda**Ime: sv. Marija na Jezeru**Področje: A**Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje**Vrsta dela: 6*

Jeseni leta 1997 je ekipa arheologov in delavcev, pod vodstvom ZVNKD Gorica, izvedla na hribu sv. Marije nad Golim Brdom v Goriških Brdih zaščitna arheološka izkopavanja. Lokacija je naravno zavarovano naselje na vrhu griča, nad dolino reke Idrija, katere ozka struga se prav tu razširi in odpre v Furlansko ravnino. Naselbina je bila še dodatno utrjena oziroma zavarovana s kamnitim nasipom. Namen akcije je bilo strokovno dokumentiranje strojnih vsekov - izkopov na južnem pobočju griča, nastalih ob izgradnji dovodne poti do cerkve sv. Marije (izkop, izdelava foto in terenske dokumentacije ter interpretacija dosedaj odkritih arheoloških najdb). Ker je bila stara pot do cerkve in pokopališča strma in neprevozna, so domačini sami uredili cesto do vrha hriba. Žal so te posege izvajali brez vednosti za spomenik odgovorne strokovne službe in brez arheološkega nadzora /N. Osmuk, VS 35, 1995, 96/.

Zaradi omejenih finančnih sredstev smo izvedli le manjša sondiranja (*Sonda 1-3*), tako je izpadel geodetski posnetek naselja ter geofizikalne raziskave. Po zaključku izkopavanj smo vse tri sonde ponovno zasuli in na terenu vzpostavili prvotno stanje.

Sonda 1 smo postavili na južnem pobočju griča s cerkvijo sv. Marije, na terasi nad današnjo cesto, kjer je leta 1992 g. J. Zavrtanik v izkopnem cestnem profilu našel precej prazgodovinske lončenine. Ob strojnem izkopu za cesto je bila namreč na tem delu presekan naselbinska terasa oz. presekan objekt, material pa je bil strojno narinjen po pobočju navzdol. Da bi preverili našo domnevo o naselbinskih ostankih, smo odprli površino v izmeri 10x8m. V južnem delu sonde smo v poglobitvi cestnega profila, tik pod površino, odkrili ostanke namerno položenih plošč iz apnenca - zidne konstrukcije. Zid je bil položen na posekano skalno podlago in grajen brez vmesne vezave. Verjetno gre za ostanek objekta, kar potrjujejo tudi tu izkopane lapornate plošče in arheološki artefakti (brusi, živalske kosti, groba naselbinskih lončenina, žrnelje), katere lahko razlagamo le kot ostanke poselitve človeka na tej terasi. Odkrita prazgodovinska lončenina se tipološko veže z lončenino, odkrito že leta 1992 ter datirano na osnovi analogij v bronasto dobo.

Sonda 2 smo določili približno 50m vzhodno od zgornje sonde, na območje, kjer se je ob izgradnji ceste strojni izkop precej razširil in močno posegel v pobočje. Tu smo odkrili bogate latenske kulturne plasti, z najdbami ki omogočajo dokaj natančno datacijo. Zanimivi sta zlasti plasti označeni kot SE 4 in SE 5, ki sta bili izredno bogati z arheološkimi artefakti. V obeh plasteh smo naleteli na latensko oziroma zgodnjermisko lončenino, na kovinske fragmente, na keramične svitke, na ostanke lepa - žgane gline, na fragmente žrnelj in na kamnite bruse. Ravnotako smo v

obeh našli dele lapornatih plošč in okroglih prodnikov. V SE 4 pa sta bila odkrita tudi dva republikanska novca; bronasti novc in srebrnik, ki plast datirata v 2.-1. stoletje pred n.št. V severnem delu sonde smo ugotovili temelje zidu. Ohranjena je bila le enojna vrsta plošč iz apnenca, ki so bile položene pravokotno na pobočje, tik ob skalno vseko, tako da je bilo lice zidu obrnjeno stran od skale. Zid je bil grajen v suhi tehniki, brez veziva in postavljen na skalno podlago. Zaradi pomanjkanja sredstev in časa izkopa nismo razširili, čeprav je bilo nadaljevanje zidu in kulturnih plasti v izkopnem profilu očitno. Ker načrtujemo nadaljevanje raziskav v naslednjem letu, smo tako izkopni profil na vzhodnem delu sonde kot tudi zid zaščitili s folijo in ponovno zasuli. Južno od zidu smo med lapornatimi ploščami zasledili precej odlomkov zgodnjeantičnih amfor (ustja, ročaji, dna in deli ostenj), keramičnih svitkov, lončenih posod, živalskih kosti in žrnelj. V južnem delu sonde 2 smo nad skalno osnovo dokumentirali še dve izredno zanimivi plasti, opredeljeni kot SE 12 in SE 13. Prav tu smo našli najlepše primerke zgodnjeantične lončenine tankih sten, peresovino železne fibule, precej odlomkov amfor in tudi večjih kosov žrnelj. Analiza najdb, zlasti lončenine bo pokazala, ali so na terenu ločljive plasti tudi časovno in kulturno različne. V tej sondi odkrite najdbe sodijo bolj ali manj v isti kulturni horizont, na prehod iz mlajše železne dobe v zgodnjo antiko oziroma v 2.-1. stoletje pred Kristusom. Med arheološkimi najdbami je opaziti dvojnost: na eni strani nadaljevanje železnodobne tradicije, vidne v oblikovanju in okraševanju grobe kuhinjske lončenine in na drugi strani tuji (uvoženi) elementi kot so amfore in novci, ki kažejo na kontakte z rimsko republiko.

Sonda 3, v izmeri 10 x 6 m, smo izvedli na terasi jugozahodno od zgornjega platoja s cerkvijo sv. Marije, kjer smo glede na kulturno plast z antično lončenino in na samo konfiguracijo terena pričakovali, da je bil ob izgradnji ceste presekan nasip naselja - gradišča. Tik pod površino smo na skoraj celotni površini izkopa naleteli na plast zemlje in proda, v kateri smo našli zelo različni material; od novejših strešnikov do antičnih amfor, stekla, odlomkov bronastih in železnih predmetov, več kosov žlindre in živalskih kosti ter poznoantični novc. Verjetno gre za pripravo terase oziroma platoja pod cerkvijo, za kar bi govorili tudi v liniji postavljene plošče apnenca (ostanek terase), dokumentirane tik pod rušo. Podoba zgornjega platoja griča se je v tem stoletju, zlasti po izgradnji ceste, povsem spremenila. Domačini se namreč še spominjo samostanskega objekta, ki naj bi stal južno od cerkve sv. Marije, katerega sledi temeljev so danes komaj še razpoznavne na površini platoja pod cerkvijo. V južnem delu sonde smo pri poglobljanju zasledili 50-60 cm pod hodno površino, z arheološkimi najdbami bogato kulturno plast, ki je bila 40 cm globoka in je potekala nad skalno osnovo. Med najdbami je bila kuhinjska lončenina, keramični svitki, ožgana glina, odlomek bronzaste zapestnice, redki odlomki železnih predmetov, živalske kosti in zobovje, fragmenti žrnelj, lapornate plošče in tudi oglje. Gradivo, zlasti odlomki lončenih

posod spominjajo na lončenino, odkrito v sondi 2. Sledi arheoloških struktur - arhitekturnih ostankov, kljub pričakovanju tu nismo ugotovili. V sondi 3 odkrite najdbe potrjujejo poselitve griča od mlajše železne dobe prek zgodnje antike v pozno antiko.

Z zaščitnimi arheološkimi izkopavanji smo potrdili izjemnost te lokacije in zlasti pomembno vlogo najdišča v zgodnjem rimskem prodoru v zahodne predele naše dežele. Akcijo je finančno podprlo Ministrstvo za kulturo, obdelavo gradiva pa občina Brda.

Jeseni 1998 je ZVNKD Gorica pod vodstvom arheologinje P. Bratina in v sodelovanju z zunanji sodelavci nadaljeval z zaščitnim sondiranjem – razširitvijo Sonde 2 iz leta 1997. Izkopavanja so trajala od 08.09.1998 do 03.10.1998 oziroma 22 delovnih dni. Pri izkopavanjih so poleg vodje izkopavanj sodelovali še dipl.arheolog, 6 absolventov arheologije, 3 študenti ter 2 delavca. Terenski del akcije je financiralo Ministrstvo za kulturo.

Potek in rezultati dela:

Zaradi izjemnih najdb, nedokončanega izkopa Sonde 2 iz prejšnjega leta, smo se v letu 1998 odločili za razširitev izkopa v obsegu 10 x 8 m. Območje smo razdelili na mrežo kvadrantov, velikosti 2 x 2 m in v celoti izkopal do skalne osnove. Zakoličbo sonde so pripravili geometri Projekta gorica. Izkopavali smo po metodi ročnega stratigrafskega izkopa in natančno dokumentirali vsako stratigrafsko enoto. Na terenu je bilo izdelanih 47 risb in skic v merilu 1:20. Fotodokumentacija je ob vodji izkopavanj izvajal tudi poklicni fotograf M. Prešeren. V celoti je bilo narejenih

240 dia in 73 čb posnetkov terenske dokumentacije. Za vsako posebno najdbo kot tudi za vse vzorce smo ob splošnih podatkih okoliščine najdbe določili kamnite artefakte, kovinske in steklene pred-mete, keramične vijčke in kamnite bruse. Pobranih je bilo 48 vzorcev, med katerimi prevladuje oglje in zemlja iz kulturnih struktur. Na terenu smo vodili sezname posebnih najdb, vzorcev, risb, foto posnetkov, geodetskih izmer in opise SE.

Tako smo v Sondi 2 ugotovili več zidanih struktur, časovno različnega nastanka, ki so grajene iz suhega zidu, brez vezave. Prav tako smo dokumentirali ostanke objekta iz mlajše železne dobe oz. zgodnje rimske dobe, ki pa je bil že močno uničen zaradi izredno močnega drsenja terena. Da so se s tem problemom ukvarjali že takratni prebivalci pričajo tudi večkrat popravljeni – dograjeni in nadgrajeni suhi zidovi – nekakšna utrjevanja teras, odkrite na tem delu. Teraso so nedvomno umetna tvorba – delo človeka v mlajši železni dobi, v kolikor niso še starejše. Grič sv. Marije je bil namreč poseljen že v pozni bronasti. To potrjujejo tudi izsledki iz Sonde 4 (2 x 10 m), ki smo jo naredili na vrhu hriba na območju, kjer smo predvidevali potek obrambnega nasipa in kjer ni bilo večjih posegov (tudi naravnih), ki bi poškodovale kulturne plasti. Tu smo odkrili plasti, bogate z arheološkimi artefakti, in pomembne arheološke strukture (mlajšeželeznodobni zid, ki je bil grajen na ruševini starejšega, prazgodovinskega). Ker je bil glavni cilj letošnje akcije dokončati projekt iz leta 1997, smo dela v tej fazi na območju Sonde 4 zaključili in nismo posegali v odkrite strukture. Te

Golo Brdo, sv. Marija - Sonda 2 (foto: Matjaž Prešeren).

smo le pre-krili z debelejšo PVC folijo ter ponovno zasuli. Za pravilno interpretacijo poteka poselitve griča in zlasti še kulturno-historičnih opredelitev, bo nujno dela na tem območju v bližnji prihodnosti nadaljevati. Po končanem izkopavanju smo sondi strojno zasuli in vzpostavili na terenu prvotno stanje.

Postizkopavalna faza:

Odkrito gradivo smo prenesli v delavnice ZVNKD Gorica, kjer smo ga oprali, sortirali po tipih, stehali ter popisali v seznane najdb. Dela so opravili absolventka arheologije Maja Bausovac in akademski slikar Klavdij Zalar s pomočjo treh študentov. Kovinsko gradivo je oddano v konservacijo v delavnice Goriškega muzeja. Keramiko bo po tehnoloških skupinah uredila, zlepila in dopolnila stalna sodelavka ZVNKD Gorica Jožica Korenjak. Kamniti artefakti so bili oddani v opredelitev mag. Drašku Josipoviču, medtem ko bo odkrite živalske kosti in zobovje določil dipl. arheolog Janez Dirjec.

Patricija Bratina

56

Naselje: Gorenja Trebuša

Občina: Tolmin

Ime: kašča s kovačijo

Naslov: Gorenja Trebuša 89

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

Na domačiji Gorenja Trebuša 89 stoji kašča iz 19. stoletja. Za leto 1998 so bila s strani MK odobrena finančna sredstva v višini 1.000.000 SIT za statično sanacijo in obnovo strehe. Statična sanacija in sanacija vhodnega portala v kovačijo, ki je v pritličju kašče, je izvedel zidar domačin - Makuc. Izdelavo nove slamnate strehe ter strešne konstrukcije po obstoječem vzorcu pa slamokrovca Jože Rogan iz Kuzme.

Andrejka Ščukovič

57

Naselje: Gorenje

Občina: Postojna

Ime: zidanica na domačiji

Naslov: Gorenje 18

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Na stavbnogodovinski razvoj sklepamo na osnovi zarisov v katastrskih mapah in raziskavah samega objekta. Kot lahko razberemo iz katastrskih map, je zidanica v današnjem obsegu nastala med leti 1911 in 1927. Če se lahko zanesemo na katastrske zaris, potem vidimo, da je bila obstoječa zidanica pozidana na mestu manjšega objekta, ki je ravno tako stal na dvorišču domačije Gorenje 18. O tem objektu, o njegovi funkciji in usodi, nimamo nikakršnih virov, niti ustnih.

Po odstranitvi zunanjih ometov je samo v severni fasadi zidanice opaziti nemonolitno zidavo. Če pa

podvomimo v natančnost katastrskega zarisa in poskusimo sklepati, da je bil prejšnji objekt istega tlorisa kot obstoječi, s tem, da je bilo med leti 1911 in 1927 prizidano pokrito stopnišče, je moral biti dostop v prejšnji objekt po zunanjem stopnišču, ki je moralo teči ob severni fasadi. Vhod v hram je bil tako pod podestom stopnišča. Na fotografiji, s katero razpolagamo in ki je iz 30. let tega stoletja (1932-1933), razberemo, da je bila zidanica tedaj enakih gabaritov kot danes, le streha je bila korčna (danes salonit). S salonitom so zidanico prekrili l. 1968. L. 1943 so Nemci požgali celo vas, vendar zidanica očitno ni bila huje poškodovana, tako da je ohranila več ali manj intakten izgled od nastanka do danes, z izjemo strehe.

Zidanica je enocelična, enonadstropna stavba. Prostor, ki je deloma vkopan v zemljo, je prvotno služil kot shramba za krompir in druge pridelke - hram - danes ga uporablja lastnik za spravilo nafte. Vhod v hram je bil pred leti razširjen, da so vanj lahko spravili sode z nafto. Vhodno odprtino zapirajo ravno zaključena kovinska vrata. V nadstropju, v katerega je dostop po kamnitih pokritih stopnicah s podestom, je prostor imenovan *kašča* in še danes služi svojemu namenu (spravilo žita). Tla v hramu so bila iz zbite glin, dokler jih niso pred nekaj leti zabetonirali. Strop je velban, ometan. Tla kašče so bila iz lesenih desk, dokler tudi teh niso zabetonirali pred nekaj leti. Strop kašče je bil izdelan iz lesenih desk, slonečih na lesenih tramih, na katere so s spodnje strani naknadno nabili remelčke in obrajhali. Kaščo razsvetljujejo dve manjši kvadratni okni, uokvirjeni s kamnitimi okvirji in zaščiteni s kovano mrežo. Velb na podestu zunanjega stopnišča je izveden iz polnih zidakov. Stopnišče je kamnito (apnec). Streha je prekrita s salonitnimi ploščami, položenimi na lesene špirovce. Strešni venec, ki teče okrog in okrog objekta, je izveden s skrilmi in na daljših dveh fasadah z ometom, ki je že dotrajan, zaokrožen, na zatrepnih fasadah pa omet samo na tanko prekrivajo skrle. Zunaj omet je grob, na več mestih že odstopljen. Omet sega do tal.

V tej fazi prenove v notranjščini nismo izvedli nobenih posegov.

Hram bo lastnik ponovno uporabljal za spravilo krompirja. Smiselno bi bilo vzpostaviti prvoten tlak tako v hramu kot v kašči.

V l. 1998 smo izvedli novo streho in zunanje omete. Pred izvedbo strehe smo izdelali AB strešno vez na notranji strani vseh štirih obodnih zidov-skrlast strešni venec na zunanji strani ostaja. Streha je korčna dvokapnica, sloneča na lesenih špirovcih. Naklon strehe je podan z nosilnimi zidovi, ki so se ohranili.

Na novo sta bili izdelani dve leseni okni po vzoru obstoječih (okna s križem). Zaradi lažjega dostopa smo pustili obstoječo velikost vhodne odprtine v hram. Na novo smo izdelali tudi lesena vrata, ki zapirajo vhodno odprtino hrama. Kovinska vrata na zatrepni fasadi hrama in vhodna vrata kašče smo obnovili in na novo prebarvali.

Po odbitju ostankov dotrajanega ometa je bil izveden končni fini zariban omet brez ravnjanja. Strešni

venec na daljših dveh fasadah je z ometom zaokrožen (po obstoječem vzoru), na zatrepnih fasadah pa omet samo na tanko prekriva skrlje. Vodilo za debelino ometa so bili kamniti okvirji oken, ki naj segajo kak centimeter čez omet. Gladko smo ometali tudi velb nad podestom in zid ob stopnišču.

Eda Belingar

58

Naselje: Gorenje polje

Občina: Kanal

Ime: nagrobnik družine Kovačič

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

Krajevna skupnost Anhovo - Deskle je na pokopališču v Gorenjem polju sanirala pokopališki zid. V ta zid je bil vžidan kamnit nagrobnik družine Kovačič, ki je razglašen za etnološki spomenik. Na Zavodu smo v ta namen pripravili skico ponovne namestitve nagrobnika. Restavradorji pa so zgornji del nagrobnika očistili v restavratski delavnici, v letu 1999 pa bodo na licu mesta restavrirali še spodnji, težji del nagrobnika.

Andrejka Ščukovt

59

Naselje: Gorenji Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Gorenji Mokronog

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 1, 6

V nadaljevanju raziskav iz leta 1996 smo z intenzivnim pod površinskim terenskim pregledom pokrili področje grebena med dvema izvirova potoka Lakanica z ruševinami gradu Gorenji Mokronog (Obernassenfus) na najvišjem delu in pobočje nad gradom do romanske rotunde oz. cerkve Sv. Petra pod njo. S sodobno geodetsko tehnologijo digitalnega zapisa je bil ob sodelovanju Inštituta za arheologijo ZRC SAZU najprej ustvarjen digitalni model reliefja, v katerega smo v medsebojni oddaljenosti 10 x 10 metrov vpeli mrežo 181-ih testnih vkopov. Rezultati so pokazali večfaznost naselitve. Dokazano je prazgodovinsko gradišče kot najstarejši zapis na najvišjem delu obravnavanega grebena, z ostanki domnevnega roba nasipa na severni in južni strani. Na nekoliko zložnejšem delu severovzhodnega pobočja je konec 6. in v 7. stoletju nastalo pribežališče, katerega konec je na podlagi izkopanega gradiva težko natančneje opredeliti. Vsekakor smemo to naselitev postaviti v zvezo z l.1996 odkritim poznoantičnim grobiščem. Severno od prej omenjenega gradišča so stopničasto prečno v greben vkopane štiri zgodnje-srednjeveške terase, ki so nastale konec 9. in v prvi polovici 10. stoletja. Izrazit obrambno vojaški pomen smemo pripisati tudi stolpu na najvišji točki grebena, ki bi glede na ostanke lončenine, datirane

v čas od 10. do 16. stoletja, smel biti celo starejši od prve pisne omembe gradu 1137. leta. Razlog uničenja gradu je požar, smemo pa ga postaviti v čas druge polovice 16. stoletja, kar jasno kaže dendrokronološka analiza zoglenelih kostanjevih brun in najmlajša lončenina iz ruševinske plasti obrambnega stolpa v predgradu (sonda 2). Valvasorjev bakrorez kaže grad kot razvalino.

Za sondo 3 smo se odločili zaradi predvidenih sanacijskih del (izkop značne kinete) vzdolž severne stene cerkve Sv. Petra. Prvotno velikost sondažnega izkopa 21 x 4 m smo zaradi časovne stiske zmanjšali na nepravilen tloris skupne velikosti 7 x 3 m. Definirali smo 34 pokopov, grobne jame so bile navkljub nadvse natančnemu izkopavanju v vseh primerih zabrisane oz. prekopane. Zanimiva je preusmeritev smeri pokopa iz starejše - "tradicionalne" (vzhod- zahod), v mlajšo - "z nogami proti koru", ki se je glede na najstarejše dodatke mlajše faze (svete podobice, novci) morala zgoditi v začetku 16. stoletja. V starejši fazi žal nimamo nobenih datacijskih elementov. Za 20 oseb in 13 prekopanih lobanj je bila opravljena terenska antropološka analiza dr. Petre Leben-Seljakove. Laboratorijska analiza okostij zaradi slabe ohranjenosti okostij ni bila smiselna.

Uroš Bavec, Andrej Pleterski

60

Naselje: Gorenji Vrsnik

Občina: Idrija

Ime: kapelica pri Hlipču

Naslov: Gorenji Vrsnik 14

Področje: E

Vrsta dela: 4, 5, 7

Na domačiji Gorenji Vrsnik 14 stoji zidana kapelica. Na željo lastnice smo pripravili tehnično poročilo o sanaciji kapelice in predlog obarvanja le-te. Dela na kapelici so se izvajala v juliju 1998.

V kapelici stoji iz lipovega lesa kip Marije z detetom v naročju. Kip so restavradorji zavoda restavrirali.

Andrejka Ščukovt

61

Naselje: Gorišnica

Občina: Gorišnica

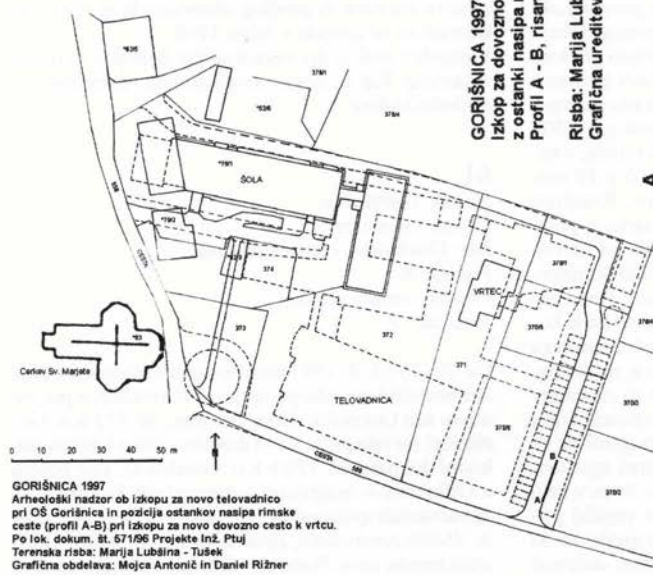
Ime: Gorišnica - osnovna šola

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

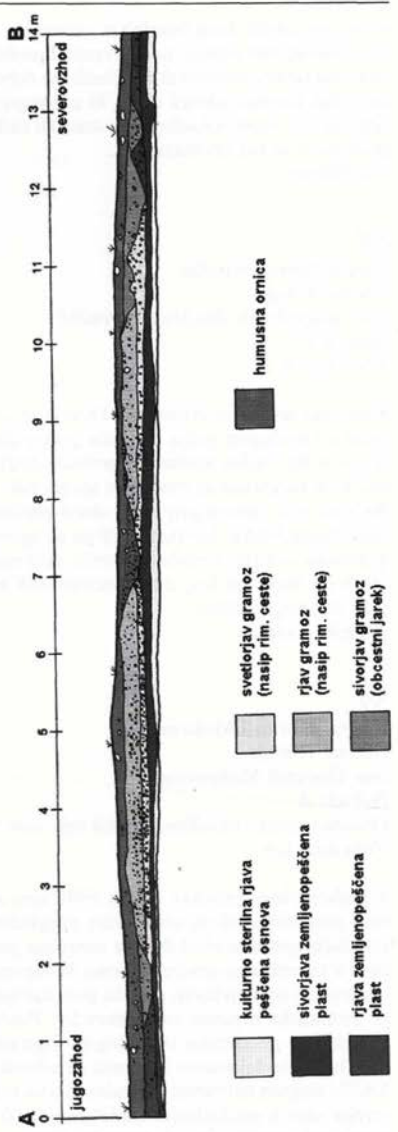
Vrsta dela: 7

Od 20. do 23. 8. 1997 smo opravljali arheološki nadzor zemeljskega izkopa za novo telovadnico pri osnovni šoli Gorišnica (južni del parc. št. 372 k.o. Gorišnica) ter izkopa za novo dovozno cesto k vrtcu (zahodni del parc. št. 370/6 k.o. Gorišnica), kjer poteka z Odlokoma o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov (*Ur. vestnik občin Ormož i Ptuj št. 35/89*) zavarovana, pred desetletji še dobro vidna trasa rimske ceste Poetovio - Mursa. V izkopu za novo

GORIŠNICA 1997
 Izkop za dovozno cesto k vrtcu pri OŠ Gorišnica na parceli 3706 k.o. Gorišnica
 z ostanki nasipa rimske ceste Poetovio - Mursa.
 Profil A - B, risan od juga proti severu.

Risba: Marija Lubšina - Tušek
 Grafična ureditev: Mojca Antonič, Peter Cafuta in Daniel Rižner

telovadnico je nismo zasledili, saj jo je pretekla gradnja asfaltnega igrišča prav na tem mestu poškodovala v celoti, dokumentirali pa smo jo lahko še v zahodnem profilu odnosa za novo dovodno pot k vrtcu, jugozahodnem delu parc. št. 370/6 k.o. Gorišnica. V preseku linije njenega poteka SZ - JV je ohranjena pod ornico le še v dvojnem (temnejšem in svetlejšem), gramoznem nasipu debeline 0,30 m ter v širini zgoraj 8 m in v spodnjem delu 9,80 m, na sivorjavi zemljeni podlagi, in s sivim gramozom zapolnjenim cca 1 m širokim jarkom na vsaki strani (glej priloge):

– katastrski izsek s pozicijo,
– profil.

Marija Lubšina - Tušek

62

Naselje: Gornja Košana

Občina: Pivka

Ime: p. c. Obiskovanja Device Marije

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6

Na novo so povezali in utrdili kamnite stebre lope in ojačali temelje le-teh. Na novo je bila izvedena tropakna streha lope in obarvana notranost cerkve po barvni študiji zavoda.

Brane Zbačnik

63

Naselje: Gornja Radgona

Občina: Gornja Radgona

Področje: A

Obdobje: bronasta doba

Vrsta dela: 2, 7

Izdali dne 30. maja 1997 soglasje za postavitve vrtnete ute na parc. št.: 65/7 k.o. Gornja Radgona. Parcela leži na položnem pobočju grajskega griča, ki sodi v arheološko zaščiteno območje prazgodovinske bronastodobne naselbine. Pri gradnji in izkopih za temelje vrtnete ute smo sicer v premešani prazgodovinski plasti našli fragmente bronastodobne keramike, vendar je bil to le nasip za vrt, kjer so uporabili lastniki za nasutje zemljo, katero so izkopali pri izkopu za temelje novejši stanovanjske hiše. Ob nadzoru nismo naleteli na kompaktno kulturno plast.

Ivan Tušek

64

Naselje: Gradac

Občina: Metlika

Ime: grajski park

Področje: UR. KR.

Vrsta dela: 7

Za leto 1998 je bila v programu izdelava kovanih vrat za spodnji prostor mavzoleja Jurija Gusića, v katerem je tudi njegov kamniti sarkofag. Zaprtje spodnjega prostora je bilo nujno, saj je bil prostor s sar-

kofagom izpostavljen vandalizmu. Smernice za izdelavo vrat so bile pripravljane na ZVNKD in sicer na osnovi oblikovnih značilnosti kovanih vrat na vhodu v grad. Vrata je izdelalo Umetnostno kovaštvo Zorko iz Župeče vasi.

Poleg tega so bila v programu tudi najnujnejša vzdrževalna dela. Podprtje obokov kazemat, košnja in izravnava neravnin, ki so ostale za arheološkimi izkopavanji. Ta dela je občina Metlika zaupala Komunalnemu podjetju iz Metlike.

Mija Simić

65

Naselje: Gradiček

Občina: Grosuplje

Ime: izviri Krke, Krška jama

Področje: A

Obdobje: eneolitik

Vrsta dela: 8

Meseca marca 1997 je zbiralec starin ob obisku Krške jame na njivi na terasi nad jamo in izvirom Krke našel kamnito puščico z zajedo in sicer tip, ki ima obliko rahlo zaobljenega trikotnika z nizko ločno zajedo, ki poteka do obeh konic lista. Zaradi te najdbe je najdišče obiskal še nekajkrat in po omenjeni njivi ter poti ob njivi, ki vodi do jame, nabral večje število kamnitih orodij, odbitkov in lončenine. Meseca maja sta najdišče obiskala še Peter Golja in avtor in poskušala locirati, kje se pojavljajo najdbe. Ugotovila sva, da je največ lončenega in kamnitega gradiva na njivi nad izvirom in jamo. Najdbe se nikjer ne gostijo, temveč so razpršene po vsej preorani površini. Skupno z materialom, ki ga je nabral Hočevar, je bilo na njivi nabrano okoli 100 fragmentov lončenine. Prevladuje prazgodovinska lončenina, nekaj pa je vmes tudi novoveške. Veliko je kamnitega gradiva in sicer: odkrskov, lusk in odbitkov 163, odbitkov z uporabno retušo 17, retuširanih odbitkov 7, jedra in nukleotidne razbitine 3, praskal 5, nožki 4, 2 strgali, retuširane kline 4, odbitka z izjedo 2, obličj, in tri puščice. Vse tri imajo odlomljen trn, vendar se jih da uvrstiti med tipe, tako da ena spada k puščicam s trikotnim listom in trikotnim trnom, drugi dve pa k lovorolistim puščicam. Zanimiva je tudi najdba trikotnega kosa kremena, ki je bil osnova za izdelavo puščice. Na njem je narejenih šele nekaj ploskovnih retuš, potem pa je bila nadaljnja izdelava prekinjena. Kot material kamnite industrije prevladuje jurski roženec, ki ga je najti v neposredni okolici jame.

Na delu njive, ki se spusti za pribl. 50 cm pod nivo glavnine preorane površine, je na več kvadratnih metrih razgaljen hišni lep in žgana ilovica s plastovitimi vključki žlindre. Na tem mestu je bil pobran tudi kos bakrene rude.

Ob poti mimo njive proti izviri in jami je bila pred kratkim, še v nivoju iste terase, postavljena informacijska tabla. Ko so postavljali tablo, so načeli pobočje nad potjo. Iz tega profila je bilo pobranih 7 nekoliko večjih fragmentov prazgodovinske lončenine. Od tu naprej so pot do izvira in jame naredili poševno navz-

dol. Hribina je z ene strani utrjena z opornim zidom iz zloženih kamnov. Po poti se najdejo manjši kremenovi odbitki in luske, lončenina je redka, še tista kar jo je, pa je že popolnoma zdobljena.

Vhodni del Krške jame in predel od jame do izvira je bil leta 1954, z večjim izkopom pred in v jami, ki je segal pribl. 50 m v jamo, reguliran in zaščiten s kamnitobetonским zidom. Med skalnimi ploščami tik nad izviro pred jamo je bila pobrana puščica z nazaj obrnjenimi krilci, ki ima odlomljen trn. Poleg nje je bilo najdenih še 11 odbitkov in retuširana klina ter 20 fragmentov lončenine, med katero prevladuje prazgodovinska, vmes pa je tudi nekaj novoveških fragmentov.

V sami jami je bil v materialu, ki so ga ob regulaciji nametali k jamski steni, nekaj metrov za zaključkom kamnitega zidu pobran fragment ročaja in trije fragmenti različnih prazgodovinskih posod. Kamnite industrije v jami zaradi mokre ilovice nisva našla.

Najdišče "prazgodovinskih starin" v Krški jami omenja že Pečnik (J. Pečnik, 1904, Prazgodovinska najdišča na Kranjskem. Izvestja muzejskega društva za Kranjsko 14, 125-143). F. Leben je ob regulaciji leta 1954 najdeno lončeno datiral v "zgodnje eneolitško skupino (alpski facies oziroma lasinjska kultura), ki se je tedaj prek dolenskega ozemlja širila proti Alpam". (F. Leben, 1970, Arheološka podoba dolenskih jam. Naše jame 11, str. 30). Večino novih najdb, predvsem na podlagi puščic, lahko prištejemo tej poselitvi, verjetno pa je bil prostor pred jamo poseljen skozi daljše prazgodovinsko obdobje, saj je v neposredni bližini, le pribl. 500 m stran, znana tudi najdba iz bronaste dobe (S. Gabrovec, 1991, Krka, str. 200). Na povezavo s tem najdiščem pa bi do neke mere lahko odgovorila tipološko-tehnološka analiza nabrane lončenine.

Najdišče pred glavnim vhodom v jamo je uničeno. Še vedno pa je nedotaknjen zgornji vhod, ki je zaradi občasnih poplav glavnega vhoda še primernejši za poselitev. Število najdb na njivi, predvsem pa hišni lep in žgana ilovica govorijo v prid domnevi, da je bila glavnina poselitve na prostoru današnje njive. Ker izkopavanja verjetno ne bo opravil nihče, bi bilo več kot potrebno, da pristojni ZVNKD nekaj zaporednih pomladi in jeseni po njivi sistematično pobere najdbe.

Pavel Jamnik

66

Naselje: Gradišče pri Prvačini

Občina: Nova Gorica

Ime: Tominčeva graščina - kip Janeza Nepomuka

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Leta 1997 je restavratorska delavnica Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica restavriral kamniti kip Janeza Nepomuka in ga postavila pred kapelo Tominčeve graščine, kjer je tudi prvotno stal do prvih povojnih let. Kip so v povojnih letih odstra-

nili in ga svetniku "primerno" vrgli v bližnjo reko Vipavo. Glavo svetnika so kasneje našli otroci v reki in jo predali vaškem župniku. Trup svetnika pa so potegnili iz vode domačini iz Gradišča leta 1990.

Restavratorji so temeljito očistili kamen zemeljskih usedlin, ponovno pričvrstili svetnikovo glavo na trup, domodelirali manjše manjajoče dele ter kip ponovno postavili na podstavke, ki nosi napis: LAVRENCIUS GRABIZ CURAVIT FIERI 1754. V tem obdobju je bila očitno izdelana tudi skulptura. Gre za kamnito skulpturo visoko 105 cm, trup je iz konglomerata, medtem ko je glava izdelana iz finejšega peščena. Glava se sicer ne prilega do potankosti k trupu, zato predvidevamo, da je originalno imel kip tudi ovrtnik /tolar/. Skulptura spada v serijo kamnoseških izdelkov, ki so bili temu svetniku posvečeni in bili v 18. stoletju na goriškem precej razširjeni. Strokovna literatura te kipe pripisuje delavnici kiparja G.B. Mazzolenija, ki je deloval v Gorici v letih 1736 - 1745 in imel v mestu tudi delavnico. Resnici na ljubo pa je treba povedati, da se le-ti po kvaliteti izvedbe med seboj precej razlikujejo. V Gorici stojita na prvotnem mestu še dve plastiki in sicer kip na peumskem mostu čez Sočo in kip na mostu čez potok Koren v bližini Placute. Slednji je doživel vrsto neustreznih restavratorskih posegov in je v slabšem stanju, medtem ko je prvi relativno dobro ohranjen. Stilno podoban kip se danes nahaja sredi vasi Hrušica na Krasu, prvotno pa je stal ob potoku Lijak, ki teče po spodnji Vipavski dolini. Od teh kipov še najbolj izstopa po razgibanosti kip Nepomuka, katerega trup hranijo v parku Goriškega muzeja na Kromberku, glavo pa hranijo v muzeju palače Attems v Gorici. S predstavniki muzeja smo v dogovoru, da poskusimo izdelati kopijo glave in vrnemo tudi temu kipu prvoten izgled.

Robert Čerov

67

Naselje: Grič pri Klevevžu

Občina: Novo mesto

Ime: p. c. Karmelske Matere božje v Slapah

Področje: UA

Obdobje: srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 1, 5, 6

Med 29.06.1998 in 04.07.1998 je v Novem mestu potekal mednarodni mladinski raziskovalni tabor UNESCO. V okviru umetnostnozgodovinske delavnice se je osem gimnazijcev pod vodstvom mentorjev Marinke Dražumerič in Dušana Krambergerja ukvarjalo z vprašanji srednjeveške freisinške posesti na Dolenskem, katere center je bil Klevevž blizu današnje Šmarjete in Šmarjeških Toplic. Kot praktični primer za raziskovanje in kulturne dediščine so si izbrali p. c. Karmelske Matere božje v Slapah. Opisali so arhitekturo in opremo cerkve ter frotirali in prepisali oba napisu o pokojnem Juriju Moškoni iz leta 1628 na talni grobni plošči. Ročno so izmerili tloris stavbe in na izrisu označili mesta, ki jih bo v tej nadvse zanimivi zgradbi treba še dodatno preveriti z inštrumentom. V poseb-

nem, z železno ograjo obdanem delu cerkvenega pokopališča so fotografirali vse nagrobnike družin Jombart in Ulm, zadnjih lastnikov bližnjega gradu Klevevž, in transkribirali napise z njih. Vso dokumentacijo s tabora hrani ZVNKD v Novem mestu, samo tisto o nagrobnikih Jombart/Ulm pa tudi g. Peter Hawlina, predsednik Slovenskega genealoškega društva.

Dušan Kramberger

68

Naselje: Groblje

Občina: Domžale

Ime: ž. c. sv. Mohorja in Fortunata

Področje: UA

Vrsta dela: 4

V letu 1997 je bilo izdano soglasje in podane konservatorske smernice za ureditev sanitarnega objekta izven cerkvenega obzidja zaradi potreb v času poletnih koncertov v cerkvi. Kot kratkoročna rešitev je bila predlagana postavitev premičnega kemničnega stranišča, za dolgoročno rešitev je bila predlagana ureditev sanitarnih prostorov v bližnji stavbi.

Na delu strehe pod zvonikom je bila dotrajana pločevinasta obroba zamenjana z bakreno pločevino. Pločevina, ki naj bi bila po smernicah pristojnega Zavoda nameščena na južni strani zvonika v širini slemena (približno 1m), v enaki širini pa naj bi se namestila tudi na vzhodni strani zvonika, je bila izvedena v širini približno dveh metrov.

Tajana Adamič

69

Naselje: Groblje pri Novem mestu

Občina: Novo mesto

Ime: Groblje pri Novem mestu

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6

Že dalj časa varovano arheološko območje (kulturni spomenik) obsega močno zakrasel svet na plitvo ležeči apnenčevi geološki podlagi, ki se strmo prevesi proti Krki. Na parc. št. 395/1, 389/2, 389/1, 390, 391/2, 367/1, 364/1, 368/1, 363 z več lastniki vse k.o. Gornja Straža smo zaradi intenzivnega kmetijskega obdelovanja zemljišča želeli ponovno ovrednotiti stare arheološke podatke o obstoju "reprezentančne" rimske vile z mozaiki in ostanki stenskih poslikav. Delo smo zato razdelili v dve ločeni fazi. V prvi fazi, opravljeni leta 1998, smo se posvetili geofizikalnim raziskavam (geoelektrična upornostna metoda, magnetometrija), celotne - t.j. 18.000 kvadratnih metrov velike površine. Meritve je izvajal mag. Brane Mušič (FF Oddelek za arheologijo Univerze v Ljubljani). Za leto 1999 pa je bila predvidena in tudi izvajana, druga faza - t.j. arheološka sondaža na mestu najbolj ohranjenih anomalij z arheološko vrednostjo. Najbolj očitne magnetne anomalije, ki kažejo na obstoj arheoloških struktur, so bile ugotovljene na skrajnem

severovzhodnem delu terena. Anomalija kaže v horizontalni ravnini pravilno obliko, ki je približno kvadratnega oz. ovalnega tlorisa. Glede na naravo omenjenih anomalij se sklepa, da gre za negativne arheološke strukture kot so npr. jarki. Velikost in nekatere manj znane analogije ob Krki govorijo v prid t.i. srednjeveške pristave z ogradami, izključena pa ni niti prazgodovinska provinjenca omenjenih struktur. Vsekakor je objekt vreden ne toliko spomeniškovarstvene (saj je prekrit s travnikom in zato neogrožen), kot znanstvene pozornosti.

Drugačnega pomena so šibke linearne anomalije na zahodnem delu terena, ki predstavljajo odziv arhitekturnih ostalin in so bile kartirane z geoelektrično uporabnostno metodo. Nedavna izkopavanja so pokazala, da je objekt zaradi intenzivnega kmetijskega obdelovanja zemljišča poškodovan še bolj kot so pokazali rezultati meritev. Te omogočajo vpogled v delno rekonstrukcijo položaja in velikosti objekta.

Uroš Bavec

70

Naselje: Hajndl

Občina: Ormož

Področje: A

Vrsta dela: 2, 7

Elektru Maribor smo 31. julija 1997 izdali soglasje s pogoji za projekt št. A 410/2 za prestavitev daljnovo-da na obvoznici v Ormožu ob potoku Lešnica. V pogojih smo izpostavili predvsem arheološki nadzor pri zemeljskih delih, ki smo ga med 10. in 17. novembrom tudi opravili. Plasti do globine 4 m niso imele posebnosti, saj se je pojavljala predvsem rumena sterilna ilovica, ki pa je bila ponekod premešana s sivo, tudi sterilno, muljasto ilovico. To so bile predvsem nanosne plasti potoka Lešnica.

Ivan Tušek

71

Naselje: Hardek

Občina: Ormož

Ime: obvoznica Ormož

Področje: A

Obdobje: prazgodovina in srednji vek

Vrsta dela: 6

Arheološki zaščitni posegi so se na trasi ormoške obvoznice pričeli v maju 1997. Arheološka ekipa Pokrajinskega muzeja Ptuj, kateri smo oddali arheološka zaščitna izkopavanja na prazgodovinski naselbini in gomili na Hardeku, je pričela z izkopavanji 5. 5. 1997.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor pa je pričel z arheološkim nadzorom že 7. aprila 1997 ob zemeljskih posegih gradnje viadukta čez potok Lešnica, nadaljeval pa z ročnimi in strojnimi sondami od maja do avgusta 1997 na celotni trasi obvoznice Ormož.

Poročilo o arheoloških posegih na trasi obvoznice Ormož je zato predstavljeno v dveh zaključenih enotah.

Arheološki nadzor

Občasni arheološki nadzor pri gradnji ormoške obvoznice se je pričel 7. aprila 1997, ko so se pričela gradbena dela in posegi v zemeljske plasti na območju gradnje viadukta čez potok Lešnica.

Ob izkopu temeljev za stebre viadukta smo na kulturno prazgodovinsko plast naleteli le pri stebri 10. Na globini 80 cm smo v vzhodnem profilu izkopa opazili do 8 cm debelo temno plast žganine (verjetno oglja), v kateri smo našli dva fragmenta bronastodobne keramike in nekaj kovov prazgodovinskega ilovnatga ometa. Pod tem je bila do globine treh metrov le rumena in siva ilovnata plast, ki jo je na globini 202 cm presekala 10 cm debela nanosna plast gramoza. Na dnu izkopa pa je bila le še siva muljasta plast neprepustne in sterilne ilovice.

Prav tako se podobne plasti javljajo tudi pri izkopih za temelje stebrov na gozdni poseki od potoka Lešnice na hrib Hajndl. V večini je do globine 350 cm enakomerna plast rumenorjave ilovice brez sledov kulturnih ostalin starejših zgodovinskih obdobj.

Pri izkopu za temelj stebra 5 je bila do globine cca 80 cm le rjava in siva ilovnata plast, nato pa so delavci naleteli na trdo sivo kamenino – "glinec" (neke vrste zelo trd lapor), ki ga je bilo potrebno do globine 250 cm kompresorsko razlomiti.

Arheološko sondiranje

Arheološke ročne sonde smo zakoličili na tistem odseku trase obvoznice takoj severno nad Hardekom, kjer smo z večjo verjetnostjo še pričakovali tudi zaradi konfiguracije terena še sledove poselitve iz arheoloških obdobj, strojne pa na mestih, kjer je bila ta verjetnost manjša.

A. Arheološke ročne sonde:

Sonda I:

Od 19. maja 1997 naprej smo pričeli s snemanjem humusne plasti delno na travniku, delno na njivi v ročni sondi I, ki je bila razdeljena na 5 kvadrantov v dolžini 45 m in širini 2 m, ki pa smo jo 27. maja morali zaradi velikosti prazgodovinske kulturne jame še povečati proti severu za 5,60 m in širini 3 m, proti zahodu za 10 m in proti vzhodu za 18 m pa v širini 2 m. V južnem in srednjem delu smo pod 10 cm humusne plasti imeli do globine 40 cm le sterilno rumeno ilovico z redkimi kamni - oblicami. Celoten teren se od juga proti severu polagoma dviga in od daleč izgleda kakor obdelovanja njivskih površin izravnana gomila. S kasnejšimi pregledi terena nam je postalo jasno, kar dokazujejo tudi najdbe v kulturnih jamah, da smo s severnim delom sonde naleteli na začetek prazgodovinske naselbine, ki se širi na njive proti že eksploatiranemu glinokopu. Po keramiki sodeč, ki smo jo izkopali v kulturni jami 1 v kvadrantih 5 in 5a, kopljemo na južnem robu bronastodobne naselbine. Med najdbami je značilna fragmentirana keramična zajemalka s tulom za nasaditev (T1; 1) in frag-

Obvoznica Ormož – Hardek, 1997, pogled iz balona na ostaline prazgodovinske naselbine (foto: I. Tušek).

menti bikoničnih skodelic z ročaji, ki rahlo presegajo ustje posodice (T1;3,4).

Posodice so v večini rjavo rdeče in sivo žgane in narejene iz dobro prečiščene gline, ki je le redko mešana s kremenčevim peskom. Med fragmentiranimi skodelicami je še posebej značilna skodela ali lonec s širokim uvihanim ustjem, ki se proti dnu oži. Ima obliko koničnega globokega pokala in je sivorjavo žgan (T2; 5), narejen iz gline, mešane z drobnim kremenčevim peskom. Ob drugih fragmentih keramične noge (T2; 6, 7) ni polkrožne posode s skoraj ravnim prehodom iz ustja v največjo širino in trakastim ročajem (T2; 8), so bile take najdbe skupaj z drobci žganine, pepela in prazgodovinskimi rdeče žganim stenskim ometom najdene v kulturni jami 1.

V kulturni jami 2 je bilo nekoliko manj najdb, vendar velja omeniti fragment skodelice z ornamentom smrekove vejice (T3; 10) in vodoravnih pikic (T3; 11) ter ob površinskem pregledu njive, kjer je center prazgodovinske naselbine, tudi ploščato kamnito sekirico z ozkim čelom in širokim rezilom iz svetlo zelene serpentina (T3; 12).

V tej jami zasledimo tudi ostanke okroglih kolov - stojk, ki vsebujejo predvsem sivo ilovnato plast in redke fragmente prazgodovinske keramike.

To so ostaline lesenih navpično zabitih kolov, med katerimi je bil preplet iz vej in so tvorili skupaj eno od sten prazgodovinskega objekta, ki je bila ometa-

na in zamazana z ilovico. Ohranjenih je bilo 6 sledov okroglih lesenih kolov.

Najdbe iz te sonde sodijo v prazgodovinsko obdobje, ki obsega čas od eneolit pa vse do razvite bronzne dobe in zgodnje železne dobe (Hajndl). Omeniti pa velja, da smo v sondi našli tudi precej novoveških keramičnih fragmentov, pa tudi srednjeveških, kamor sodi rjava položena skodela iz gline, ki je bila svetlordeče žgana (T4; 13).

Na 164m² v tej sondi I smo izkopali 98,4m³ zemeljskih plasti, ki postanejo sterilne na globini cca 60 cm v obliki rumene mastne ilovice.

Sonda II:

Je razdeljena na 5 kvadrantov in dolga 40 m ter široka 2 m. Poglobili smo jo do 60 cm. Pod humusno travno plastjo je do omenjene globine enakomerna plast svetlorjave ilovice, ki se konča s sterilno rumeno ilovico. Razen nekaj fragmentov novejšer keramike, ki je na to mesto zašla z navozom hlevskega gnoja, drugih najdb nismo zasledili. Na 80 m² površine smo izkopali 48m³ rjave ilovnate plasti.

Sonda III:

V dolžini 50 m in širini 2 m smo kopali do globine cca 50 cm. Razdelili smo jo na 5 kvadrantov, v plasti rjave ilovice pa smo našli le nekaj mlajših fragmentov keramičnih loncev (T4; 14). Izmetali smo 50 m³ rjave ilovice.

Sonda IV:

V dolžini 50 m in širini 2 m smo kopali do sterilne ilovnate plasti ali do globine cca 45 cm. V njej smo

Obvoznica Ormož – Hardek, 1997, ročna sonda I: prazgodovinske kulturne jame in ostaline lesenih stojk (foto: I. Tušek).

Obvoznica Ormož – Hardek 1997, ročna sonda I: prazgodovinske kulturne jame in ostaline lesenih stojk (foto: I. Tušek).

poleg novoveških fragmentov našli tudi srednjeveški fragment ustja sivočrno žganega lonca, ki bi lahko sodil v poznogotsko ali baročno obdobje (T4; 15). V tej sondi smo premetali 45 m³ ilovice.

Sonda V:

Je bila dolga 45 m in široka 2 m. Z njo smo presekali tudi današnjo poljsko cesto. V njej je bilo na globini cca 40 cm nekaj okroglih jam, v kateri je bila le čista siva ilovica. Brez najdb smo končali na sterilni rumeni ilovici. Prekopali smo 40,5 m³ ilovnate plasti.

Sonda VI:

V dolžini 40 m, širini 2 m in globini 35 cm smo kopali le svetlorjavo ilovnato plast brez kulturnih ostalin. Prekopali smo 28 m³ ilovice.

Sonda VII:

Je bila dolga 20 m, široka 2 m in globoka 35 cm. V rjavi ilovnati plasti ni bilo najdb. Izkopali smo 14 m³ ilovice.

Sonda VIII:

Čeprav smo na malo vzvišenem terenu pričakovali naselbinske najdbe, se v 40 m dolgi, 2 m široki in cca 40 cm globoki sondi ni pokazala kulturna plast. Prekopali pa smo 32 m³ rjave ilovice.

B. Arheološke strojne sonde:

Vzhodno od že eksploatiranega glinokopa in ribnika smo napravili 12 strojnih sond, da bi zasledili rimsko cesto Poetovio - Savaria. Kljub trudu in nekaterim novoveškim najdbam v kulturnih jamah (strojna sonda

7, priloga 4) nismo mogli ugotoviti večjih arheološko pomembnejših ostalin, razen sledov preprostih lesenih stavb, ki so stale na pobočjih nad sedanjo vasjo Hardek verjetno v zvezi z eksploatacijo gline že v srednjem novoveškem času (15. do 18. stoletje).

Pod orno njivsko površino smo kopali le rumenorjavo ilovnato plast, ki je na globini cca 50 cm prehajala v sivo ilovico, katera je bila ponekod močno muljasta, saj je tudi teren proti cesti za Središče spominjal na močvirno depresijo.

Tudi na zahodno stran Ormoža, severno od pokopališča, smo naredili 16 strojnih sond, ki pa tudi niso prinesle željenih arheoloških rezultatov, čeprav smo južno od nove obvoznice (proti pokopališču) velikokrat pobirali po na novo zoranih njivah prazgodovinsko keramiko. Že na 30 cm globine se je pojavila sterilna rumena ilovica, kar je bilo značilno tudi za izkope na območju vzhodno od viadukta čez Lešnico. Skupaj je bilo tako opravljenih 28 strojnih sond.

Z vsemi arheološkimi deli na območju ormoške obvoznice vzhodno od viadukta Lešnica smo končali 26. junija 1997.

C. Arheološki nadzor z izkopom sonde IX na odseku trase obvoznice Ormož na Hajndlu

Občasni nadzor smo nadaljevali v avgustu 1997 pri zemeljskih delih z vrezom trase obvoznice Ormož, na odseku na hribu Hajndl zahodno od potoka Le-

kulturna jama 1.

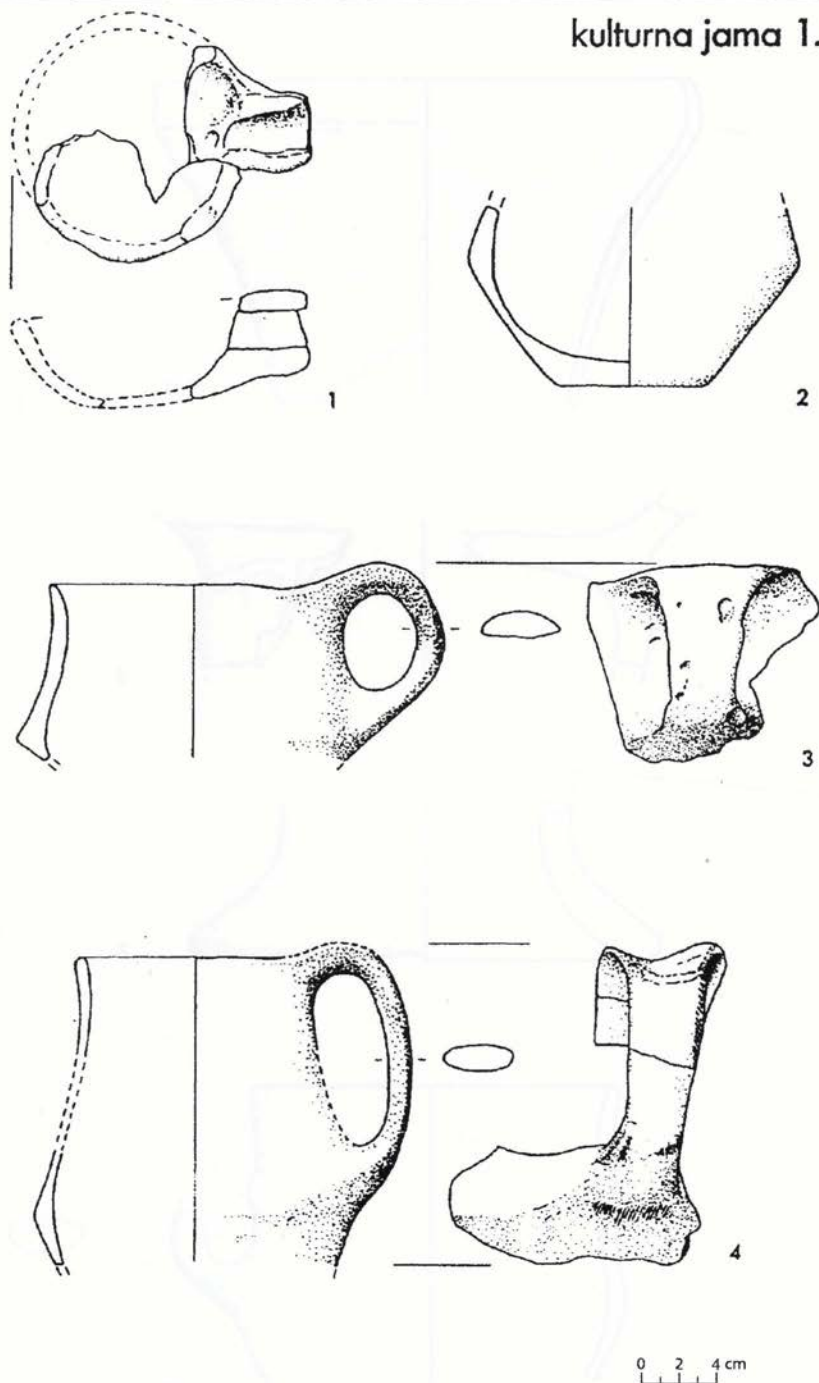

Tabela 1: Hardek 1997, ročna sonda I.; kv. 5,5 a; vse keramika.

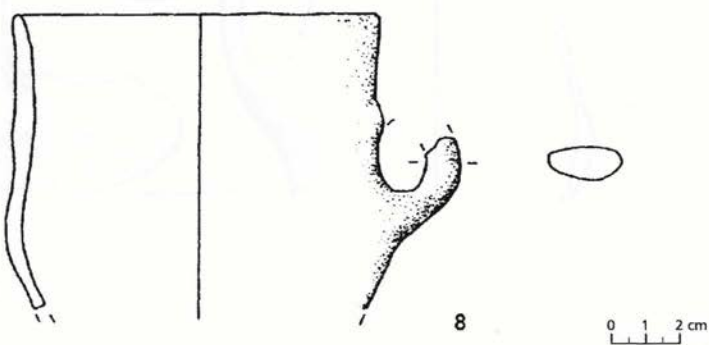
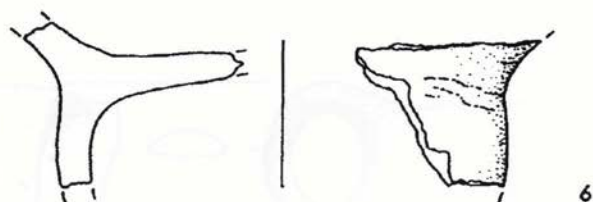
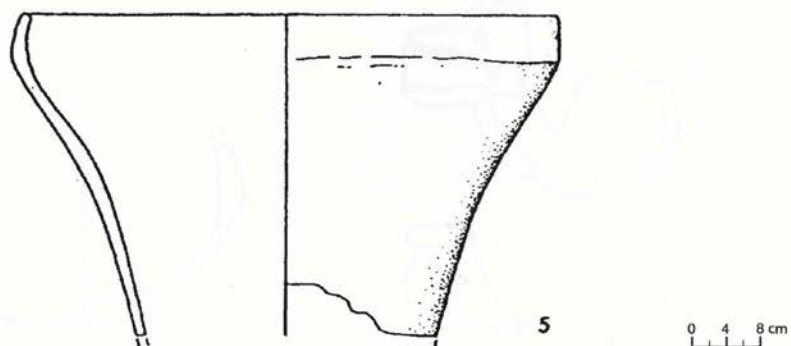
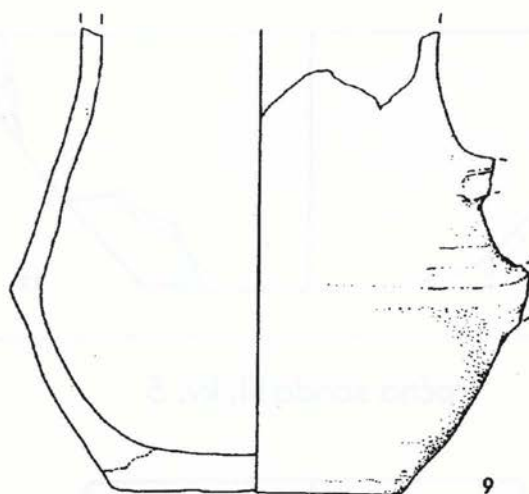
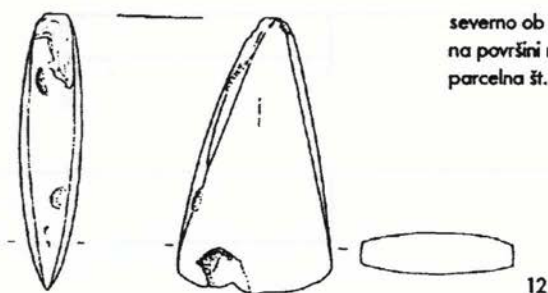

Tabela 2: Hardek 1997, ročna sonda I.; kv. 5,5 a; vse keramika.

kulturna jama 2.

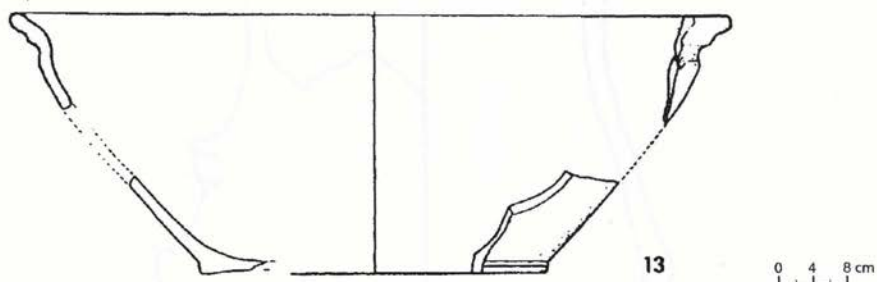

severno ob ročni sondi I.
na površini njive,
parcelna št. 562 k. o. HARDEK

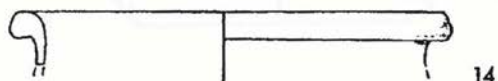
0 1 2 cm

Tabela 3: Hardek 1997, ročna sonda I.; kv. 5,5 a; 9-11 keramika, 12 kamen.

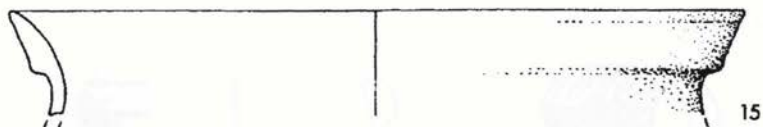
ročna sonda I, kv. 1

ročna sonda III, kv. 5

ročna sonda IV, kv. 5

strojna sonda 7

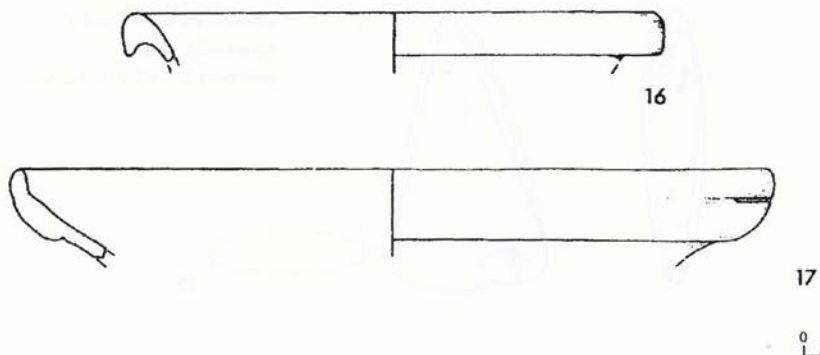

Tabela 4: Hardek 1997, izbor pozno srednje-novoveške keramike.

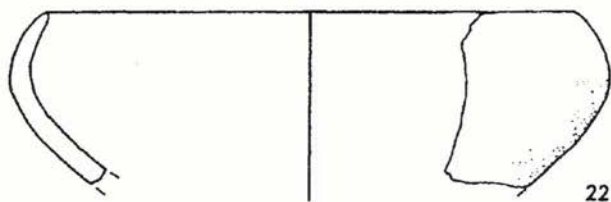
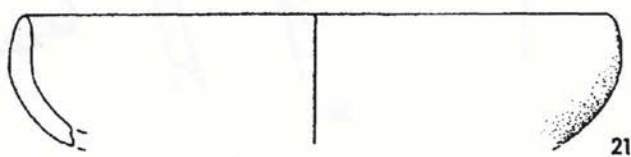
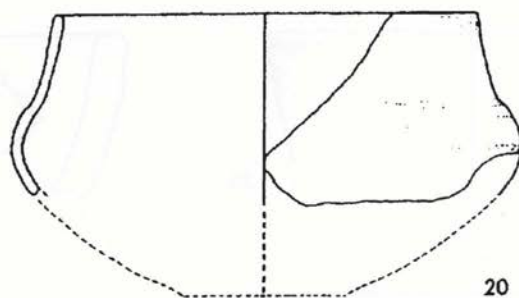
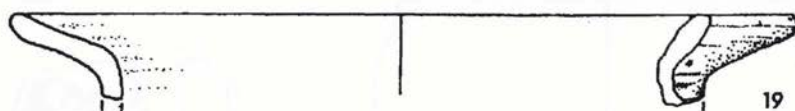
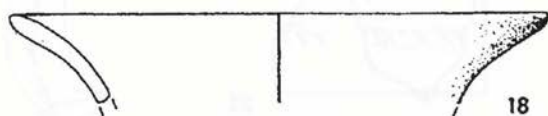

Tabela 5: Obvoznica Ormož - Hajndl 1997; ročna sonda 9; vse keramika.

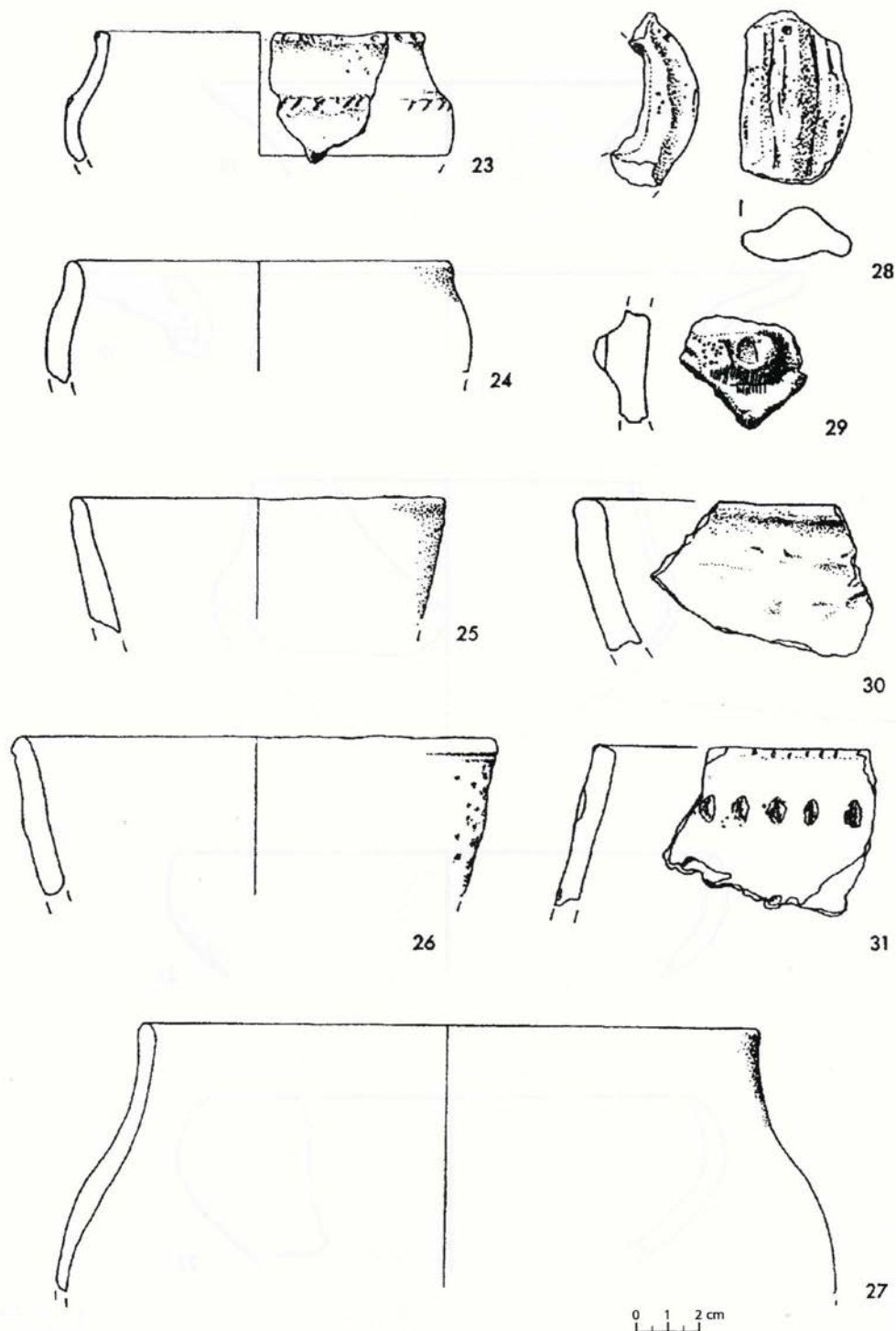

Tabela 6: Obvoznica Ormož - Hajndl 1997; ročna sonda 9; vse keramika.

šnice, do obstoječe magistralne ceste Ptuj - Ormož. V severnem profilu vrezane nove trase na parcelnih številkah 639/54, 699/51 k. o. Hardek smo iz zemeljskih plasti do globine 0,50 m (tanka rušnata humunizirana plast ali ornica in sivorjava zemljena ilovnata plast) pobrali nekaj fragmentov prazgodovinskih keramičnih posod, in sicer na dolžini dobrih 130 m. V profilu trase na zahodnem delu parcelne številke 699/51 in vzhodnem delu parcelne številke 699/50 k. o. Hardek pa se je v dolžini 5 m pokazala intenzivnejša kulturna plast s precej keramičnih ostalin ter globljim jarkom s sledovi navpično zabitih lesenih kolov. Na tem mestu smo se odločili za ročni izkop v velikosti 4,5 x 5 m, do severne meje omenjenih parcel oziroma meje potrebnega izkopa za novo cesto, kar smo imenovali **ročna sonda IX**.

Glede na pozicijo najdb in konfiguracijo terena, saj se prav na tem delu hajndlski plato strmo preveša v pogozdeno globel, smo pričakovali vzhodni rob prazgodovinske naselbine, kar se je z nadaljnimi najdbami in raziskavo tudi potrdilo.

Našli smo ostanke močnejše lesene ograje oziroma palisade, ki je v širini 1 do 1,5 m omejevala in dodatno utrjevala naselbino, v kateri se je življenje odvijalo, vsaj po najdenih fragmentih keramičnih posod so-deč, v času zgodnje starije železne (halštatske) dobe oziroma v 8. in 7. stoletju pred našim štetjem.

Vrez nove ceste je delno na tem mestu uničil del naselbine, katere obstoj v omenjenem času še niti ni bil znan, prav tako pa še ne poznamo niti njenega obsega. Prav gotovo bomo del le-te še morali raziskati ob nadaljevanju gradnje nove magistralne ceste Ormož - Ptuj, kar pa bo predmet obravnave, ko bo znan njen nadaljni potek proti jugozahodu.

Opis grafičnega prikaza spektra materialnih ostalin arheološkega nadzora in sondiranja ZVNKD Maribor na obvoznici Ormož

Tabla 1:

Hardek, ročna sonda I., Kulturna jama 1, kv. 5, 5A:

1. Fragmentirana zajemalka (žlica) iz sive, z drobnim peskom mešane gline. *Ohr. vel. 8,6 x 6,8 cm.*
2. Spodnji del posode iz fino prečiščene svetlorjavavordeče gline, premazan in grobo glajenim ostenjem. *Pr. dna 4,6 cm, ohr. v. 5,3 cm*
3. Zgornji del skodelice s trakastim ročajem iz fino prečiščene svetlorjave gline s sivorjavo premazan in glajenim ostenjem. *Pr. ustja 9 cm, ohr. v. 5,3 cm.*
4. Zgornji fragmentiran del posode s trakastim ročajem iz fine prečiščene rjave gline s svetlorjavo premazan in glajenim ostenjem. *Rek. pr. ustja 7,5 cm, ohr. v. 9,4 cm.*

Tabla 2:

5. Zgornji del konično oblikovane globoke posode iz sivorjave gline, mešane z drobnim peskom in glajenim ostenjem. *Pr. ustja 34 cm, ohr. v. 19,7 cm.*
6. Del ostenja posode na nogi iz svetlorjave fine prečiščene gline s sivorjavo premazan in glajenim ostenjem. *Ohr. v. 4,4 cm.*
7. Spodnji del noge posode iz svetlorjavordeče prečiščene gline z glajenim ostenjem. *Ohr. viš. 4,7 cm*

8. Zgornji del posode s trakastim ročajem iz rjavosive z drobci peska mešane gline; notranje ostenje je črno prežgano. *Pr. ustja 11,6 cm, ohr. v. 9 cm.*

Tabla 3:

9. Fragmentirano ostenje posode, verjetno z dvema ročajema iz sive z drobnim peskom mešane gline s sivorjavo zunanjo površino. *Ohr. v. 14,1 cm, pr. dna 9 cm.*

Kulturna jama 2:

10. Fragment stene posode (skodelice) iz svetlorjave fine prečiščene gline s črnim premazom, okrašene s poševnimi plitvimi vrezi v stilu smrekove vejice. *Ohr. vel. 3,7 x 2,5 cm.*
11. Fragment stene oboda posode iz svetlorjave gline, z ohranjenim okrasom okroglih vbodov v dveh vodoravnih in eni navpični liniji. *Rek. pr. oboda posode 10 cm.*

Severno ob ročni sondi I., njiva p. št. 568 k. o. Hardek

12. Kamnita sekirica z ozkim čelom iz svetlozelene serpentinita. *V. 8,4 cm.*

Tabla 4:

Ročna sonda I., kv. 1:

13. Fragmentirana skledasta posoda iz svetlordeče gline in rjavim loščem (emajlom) na notranjem ostenju. *Rek. pr. ustja 45 cm, v. 15,8 cm.*

Ročna sonda III, kv. 5:

14. Fragment ustja lonca z odebeljenim izvihanim robom iz rjave, na zunanji površini črno prežgane gline. *Rek. pr. ustja 13,9 cm.*

Ročna sonda IV, kv. 5:

15. Fragment ustja lonca iz svetlorjave gline. *Rek. pr. ustja 23 cm.*

Strojna sonda 7:

16. Fragment ustja lonca iz svetlorjavordeče gline. *Rek. pr. ustja 17 cm.*
17. Fragment ustja krožnika iz sivorjave gline. *Rek. pr. ustja 24 cm.*

Tabla 5:

Hajndl, ročna sonda IX

18. Fragment izvihanega ustja posode iz sivorjavo žgane gline, mešane z drobci sljude. *Rek. pr. ustja 16,8 cm.*
19. Fragment izvihanega ustja posode iz rdeče, premazane, glajene gline, s sledovi grafita na zunanji in notranji površini. *Rek. pr. ustja 24,5 cm*
20. Fragment zgornjega dela skodele iz rjave, z drobci sljude mešane gline in temnorjavo premazano glajeno površino. *Rek. pr. ustja 13,2 cm.*
21. Fragment zgornjega dela latvice iz rjavočrne z drobci sljude mešane gline in glajeno površino. *Rek. pr. ustja 18,4 cm*
22. Fragment zgornjega dela latvice iz rjave gline, s črno notranjo in temnorjavo zunanjo premazano površino. *Rek. pr. ustja 16,6 cm.*

Tabla 6:

23. Fragment skodele iz črne gline in rjavo premazano površino. Rob ustja krasi niz vbodov, prehod ramena v največji obod posode pa niz poševnih vrezov. *Vel. frg. 4 x 4,2 cm.*

24. Fragment posode iz svetlorjave s peskom mešane gline, z rjavim premazom. *Vel. fig. 3,3 x 3,8 cm; rek. pr. ustja 12,7 cm.*
25. Fragment posode iz rdeče - črno žgane gline. *Vel. fig. 3,6 x 4,7 cm; rek. pr. ustja 12 cm.*
26. Fragment posode iz rdeče sivo žgane gline, mešane z drobci keramike. *Vel. fig. 5,1 x 4,3 cm; rek. pr. ustja 16 cm*
27. Fragment zgornjega dela lonca iz sivorjavordeče gline, mešane z drobci keramike. *Vel. fig. 9 x 6,3 cm; rek. pr. ustja 20,8 cm.*
28. Ročaj posode iz rjavordeče gline, mešane s peskom. *Ohr. vel. 5,6 x 3,5 cm.*
29. Fragment ostenja posode iz rjavočrno žgane gline, mešane s peskom in okrasom dvojne razčlenjene bradavice. *Vel. fig. 4 x 3,6 cm.*
30. Fragment zgornjega dela posode iz rjavosive gline, mešane z drobci keramike. *Vel. fig. 7,2 x 5 cm.*
31. Fragment zgornjega dela posode (lonca) iz rjavosive gline, mešane z drobci keramike in peska, okrašen z nizom vbodov pod ustjem. *Vel. fig. 6,7 x 5,4 cm.*

Zaključek

Arheološko gradivo iz Hardeka in Hajndla je neprecenljive vrednosti za časovno opredelitev in življenje celotnega prostora Ormož v prazgodovinskem obdobju. Analiza najdb in ostale raziskave materiala iz najdišča so zato nujno potrebne za ovrednotenje prazgodovinske naselbine in življenja v njej. To je čas tretjega tisočletja pred našim štetjem, ki bo z omogočenjem analize arheoloških najdb prav gotovo dal nove poglede na to, nam tako oddaljeno obdobje in življenje v njem, ki si ga trenutno lahko predstavljamo le po izkopanih najdbah in ostalinah gradbene kulture in dejavnosti.

Širok spekter najdb, predvsem v kronološkem smislu, pridobljenih pri arheološkem nadzoru in strojnih in ročnih sondah na celotni trasi obvoznice Ormož zahteva, da jih po zaščitnih arheoloških posegih podrobneje obdelamo, predstavimo in interpretiramo, saj pomenijo pomembno izhodišče za nadaljne raziskave in varovanje arheološke dediščine na nekaterih mestih v neposredni bližini nove ormoške obvoznice - v prvi vrsti že na Hardeku, na parceli tik severno ob ročni sondi I, na terasiranem pobočju nad ročnima sondama VII, VIII in strojnimi sondami 24 do 28, predvsem pa na Hajndlu (ročna sonda IX), kjer se je izkazalo, da gre za zgodnjehalštatsko naselbino, katere vzhodni rob bo z nadaljnim predvidenim potekom ceste ogrožen in prizadet.

Istočasno pa so potekala tudi arheološka zaščitna izkopavanja bronastodobne naselbine in gomile na Hardeku vzhodno od že omenjenega sondiranja. Ta arheološka dela je opravljala Pokrajinski muzej Ptuj s svojo strokovno ekipo še vse do 31.08.1997.

Za požrtvovalno opravljeno fizično delo v vseh vremenskih razmerah na terenu sem hvaležen vsem delavcem gospoda Pramanaja Nexhata, gospodu Otonu Fluherju, študentom Boštjanu Škrebliinu, Dušku Beliču, Dušanu Vučaku, Alenki Tušek, Iviju Tušku in Matjažu Tušku; za brezhibno dokumentiranje gospodu Borisu Škrebliinu, za urejanje materiala, izrise

na terenu in vso strokovno pomoč dipl. arheologinji Mariji Lubšina-Tušek ter izrise izbora gradiva za poročilo študentu slikarske akademije Tomažu Plavcu. *Ivan Tušek*

72

Naselje: Hrpelje
Občina: Hrpelje-Kozina
Ime: Debela griza
Področje: A
Obdobje: prazgodovina
Vrsta dela: 7

Ob enem stalnih konservatorskih ogledov, 19.03.1998, je bilo ugotovljeno, da je severno od prazgodovinskega gradišča na Debeli grizi narejena gozdna poseka v šir. dobrih pet metrov tako, da so gozdna tla dodatno povsem izravnana; izkopi v grbinah in z odstranjevanjem večjih skalnih samic so kar obsežni. Izkopi segajo v **severni obrambni okop gradišča**, ki je na tem mestu resda nizek in komaj zaznaven. Obsega poškodb v strukturi okopa samo na podlagi ogleda ni moč določiti, za zaščitni poseg nismo imeli sredstev in ga bo potrebno opraviti kdaj v prihodnje; stanje je sicer stabilno!

Prijava Inšpektoratu v Sežani je pomagala razjasniti situacijo. Gozdno preseko so delali gozdarji z namenom obnoviti obstoječo gozdno vlako in omogočiti dostop intervencijskim vozilom v primeru požara. Pripomniti moramo še, da je obstoječa zakonodaja neuskaljena, saj gozdarji za tovrstna dela ne potrebujejo nikakršnih dovoljenj in torej nekontrolirano lahko zelo obsežno posegajo v arheološka območja.

Površinski pregled izkopov je bil doslej arheološko negativen.

Nada Osmak

73

Naselje: Ilirska Bistrica
Občina: Ilirska Bistrica
Naslov: Levstikova 8 in 8a
Področje: R
Vrsta dela: 4

Na stanovanjski hiši Levstikova 8 in 8a smo začeli z restavriranjem nadokenskih reliefov iz žgane gline. Reliefi pravokotnega formata so bili zaradi dotrajanega ometa precej poškodovani. Po čiščenju beleža smo izdelali kalupe, katerih odlitki so nam služili za rekonstrukcijo. Tako rekonstruirani naj bi nadomestili prejšnje, le-te pa smo deponirali.

Andrej Jazbec

74

Naselje: Ilirska Bistrica
Občina: Ilirska Bistrica
Ime: Hodnikov mlin
Naslov: Trg M. Tita 6
Področje: T
Vrsta dela: 4, 7

Lastnik objekta Kristjan Hodnik je leta 1997 pričel s celostno sanacijo objekta z mlinom, imenovanim Hodnikov mlin. V skladu z dogovorjeno bodočo javno funkcijo je z lastnimi sredstvi izdelal nosilno armiranobetonsko ploščo nad mlinom in statično povezal objekt. Dela so v okviru konservatorskega programa in uzanc v gradbeništvu izvajali delavci Zidarstva Udovič iz Jelšan.

Tudi v letu 1998 je lastnik v skladu s programom nadaljeval s sanacijo objekta Hodnikov mlin. Prekril je celoten objekt, vključno s stanovanjskim delom ter ga saniral v tolikšnem obsegu, da je lokalno Turistično društvo oziroma sekcija uredila v prostorih mlina manjšo etnografsko zbirko in jo predstavila javnosti. Za vsa dela, nad katerimi je bedel naš zavod, so bila financirana izključno s sredstvi lastnika.

Darij Humar

75

Naselje: Jesenice pri Mokricah

Občina: Brežice

Ime: cerkev sv. Magdalene

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 6

Ob menjavi tlaka v cerkvi Sv. Magdalene je bila pod železobetonsko ploščo odkrita zapečatenata baročna kriptna, zidana iz dobro žgane opeke in malte. Zaradi prenovitvenih del je bilo v dvodnevnem roku potrebno kripto odpreti, dokumentirati in odstraniti ostanke premaknenih okostij (13 lobanj) in intaktnega moškega skeleta s pridatkom (rožni venec s križem). Kostni ostanki bodo po antropološki analizi vrnjeni in ponovno pokopani ob domači cerkvi.

Uroš Bavec

76

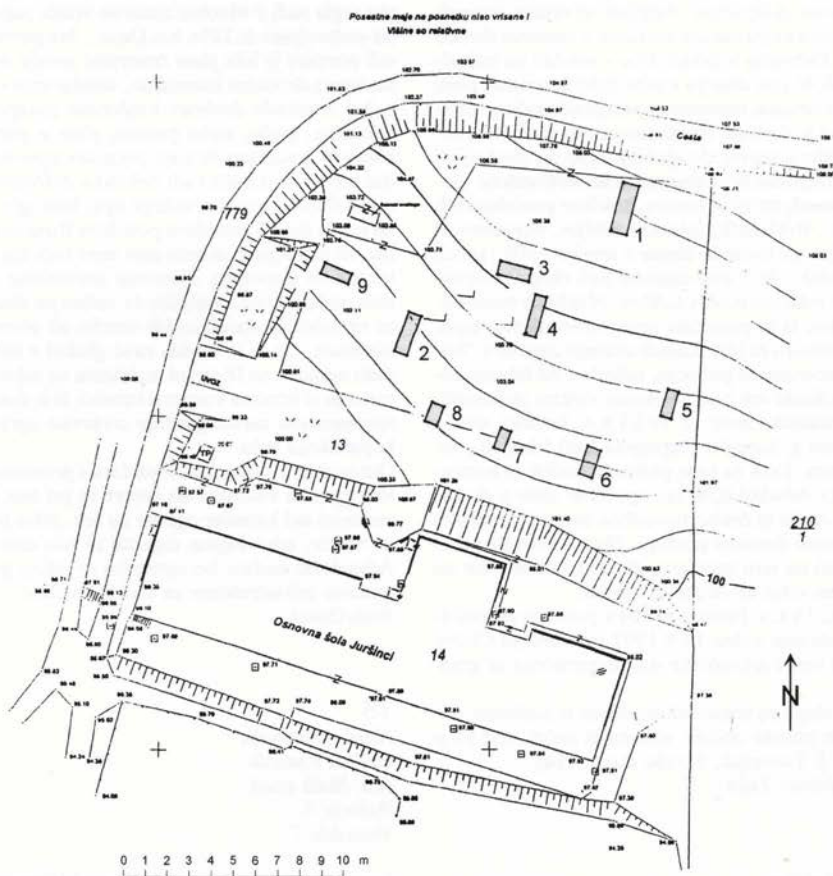
Naselje: Juršinci

Občina: Juršinci

Naslov: Juršinci, parc. št. 13 k.o. Juršinci

Področje: A

Vrsta dela: 6

Juršinci 1997, pozicija arheoloških sond na parceli št. 13. k.o. Juršinci (geodetski posnetek Merilo d.o.o. Ptuj).

Na osnovi pogojev iz soglasja ZVNKD Maribor, Eno-te Ptuj z dne 9. 9. 1997 občini Juršinci kot investitorju, smo od 11.9. do 19.9.1997 opravili arheološko sondiranje na z Odlokom o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov (Ur. vestnik občin Ormož in Ptuj št. 35/89, pod št. 1.1.0.052) zaščitenem arheološkem območju prazgodovinske naselbine - na parc. št. 13 k.o. Juršinci, za potrebe gradnje telovadnice, vrtca in parkirišča pri osnovni šoli Juršinci.

Območje je bilo razglašeno kot prazgodovinska naselbina na osnovi najdene skodelice z ročajem iz starejše železne dobe pri gradnji stare šole ter iz Juršincev izvirajoče bronaste sekire s tulcem, ki jo hrani graški muzej (Arheološka najdišča Slovenije, 1975, 318; Krajevni leksikon Slovenije IV, 1980, 400).

Na obdelovani šolski njivi, rahlo dvigajočem se zemljišču tik severno nad osnovno šolo in vzhodno ob krajevni cesti na Juršinski vrh, smo izkopali 9 sond različnih velikosti (širina od 1,60 do 2,45 m; dolžina od 4,50 do 7,60 m; globina: od 0,35 do 0,75 m) in smereh. V vseh sondah so se pokazali podobni zemeljski profili. Kulturno, sterilno kompaktno rumeno ilovnato podlago prekriva rjava zemljena plast (ornica z drobcu peska in žganine), ki je v zgornjem delu, zaradi intenzivne dolgoletne obdelave in oranja temnejša, v spodnjem pa zaradi mešanja z rumeno ilovico svetlejša. Debelina te plasti, ki je v sondah na pobočju okrog 0,40 cm, dosega v nižje ležečih sondah proti šoli zaradi drsenja, izpiranja in nalaganja rahljane zemlje navzdol že 0,65 m. Najdbe so novodobne (19., 20. stol.), najdene največ do globine 0,40 m; med njimi je nekaj fragmentov neglaziranih in svetlozeleno glaziranih posod, vrčev in loncev, koščkov porcelanastih krožnikov, stekleničk, železnih žebeljev, obročkov in dveh nožev ter kovinski denar z letnico 1908 (sonda 2). V sondah 1 in 7 smo zasledili tudi vkope za ograjne sohe v velikosti 0,60 x 0,60 m. Najdb ali naselbinskih ostalin, ki bi pripadale prazgodovinskemu času, na tem prostoru ni bilo. Zaradi ustnega izročila o "britofu" na sosednjem pobočju, zahodno od lokalne ceste na Juršinski vrh pod zdajšnjim vaškim pokopališčem, na travniku parc. št. 191/1 k.o. Juršinci, smo z dovojenjem g. župnika (župnijska last) izkopali sondo tudi tam. Tudi tu se je pokazala podobna zemljena plast (v debelini 0,30 m) opuščene njive z drobcu recentne opeke in drobcu novodobne keramike nad sterilno rumeno ilovnato podlago. Sledov starejše poselitve ni niti na tem prostoru, gre jo iskati ali višje na Juršinskem vrhu ali drugje v okolici.

Parcela št. 13 k.o. Juršinci je bila v poročilu arheološkega sondiranja z dne 19.9.1997 investitorju Občini Juršinci s strani arheološke stroke sproščena za gradnjo.

Delovno ekipo so sestavljali študentje iz juršinske, gorišniške in ptujske občine, situacijski načrt sond pa je izdelal g. J. Lovenjak, Merilo d.o.o. Ptuj.

Marija Lubšina – Tušek

77

Naselje: **Kačiče**
Občina: Divača

Ime: **sv. Marija**

Področje: A

Vrsta dela: 7

Gradnja mrliške vežice na mestu nekdanje mežnarije in širjenje obstoječega pokopališča proti jugu sta zahtevala izvajanje arheološkega nadzora na zavaro- vanem območju. Tukaj je S. Rutar domneval prazgodovinsko naselbino (IMK 5, 1895, 214), vendar ob topografiji v 70-ih letih tega ni bilo moč potrditi. Pač pa je bilo južno od cerkve in pokopališča najti na površini veliko drobec lončenine in stekla iz novejših obdobij, kar je treba povezovati s tradicijo s k e j e m - skih dni pri cerkvi. O njih poroča prav tako S. Rutar že za leto 1398 (Mitt.d. Musealvereins f. Krain III, 1890, 83).

Sondiranje s pomočjo strojnega odkopa na nekoliko nagnjeni travniški površini južno od pokopališča je pokazalo, da je srednjevska lončenina močno zdrobljena in raztresena, tu in tam je vmes tudi drobec steklene posode. Stavbnih ostalin ni, zemljena plast je zelo plitva.

Sonda južno od ruševin nekdanje mežnarije je deloma segla tudi v obrobje naravne vrtače jugozahodno od cerkve (parc. št. 1256 k.o. Dane). Na povsem zakrasi- seli površini je bila plast črnorjave zemlje zelo tanka, mešana z drobnim kamenjem, vendar smo v njej našli nekaj atipičnih drobcov lončenine prazgodovinske strukture, grobe, slabo pečene; plast je premešana z mlajšim gradivom in zato premalo izpovedna, vendar smo v njej našli tudi nekoliko deformirano bronasto fibulo poznolatskega tipa, brez igle. Ta najdba je bila dovolj zanesljiva potrditev Rutarjevega mnenja, za katerega je morda sam imel tudi kaj bolj otip- ljivega na razpolago. Ponovno preverjanje topograf- skih podatkov na zemljišču še vedno ne daje podlage za opredelitev naselbinskih ostalin ali obrambne ar- hitekture. Le-to je morda moč gledati v nizkih kam- nitih ogradah na JZ strani in deloma na zahodni, pred- vsem pa je verjetna v severni stranici, ki je danes močno spremenjena zaradi gradnje cerkvene ograde in po- kopališkega zidu.

Omeniti je še treba, da so vaščani s prostovoljnim de- lom zgradili vodovod do cerkve in pri tem prekopali zanimivi del kamnite ograde na sev. robu že omenje- ne vrtače; arheologom tega žal ni bilo dano videti! Arheološki nadzor bo spremljal še izkop greznice in gradnjo infrastrukture za mrliško vežico.

Nada Osmik

78

Naselje: **Kamnik**

Občina: Kamnik

Ime: **Mali grad**

Področje: A

Vrsta dela: 7

Letočno konservatorsko akcijo na Malem gradu je fi- nančno vodila občina Kamnik, ZVNKD Kranj pa je

Mali grad, iskanje temeljev za novi zid pod malograjsko kapelo (foto Milan Sagadin).

Mali grad, gradnja novega zidu pod Veronikinim portalom (foto Milan Sagadin).

bil zadolžen le za strokovni nadzor. Dela so bila omejena na sanacijo severnega obzidja in sicer na predel pod Veronikinim portalom in del ob vhodu v najstarejši del gradu, severno pod malograjsko kapelo.

Najbolj problematičen je bil spodnji zid pod Veronikinim portalom, ki se je močno nagibal navzven in že kazal znake rušenja. To je bila pravzaprav škarp, ki je proti pobočju hriba omejevala dvorišče nekdanje stanovanjske stavbe, ki je stala pod Malim gradom. Zaradi izgradnje propilej slavnih kamniških meščanov je bil ta zid še toliko bolj potreben obnove. Njegov najbolj ogroženi del je bil v tako odstranjen in pozidan na novo, pri čemer so bile vgrajene tudi verikalne vezi. Celoten zid je bil tudi injektiran. Horizontalna vez je bila vgrajena v krono zidu, za njim pa izdelana mulda z ustreznimi prosti za vodo. Saniran je bil tudi zid tik ob Veronikinem portalu.

Žal pa ni bila dokončana sanacija dela severnega obzidja pod malograjsko kapelo. Ker je bilo treba novozgrajenemu zidu zagotoviti trdne temelje, je izvajalec najprej izkopal predel, kjer naj bi potekalo prvotno obzidje. Pri tem so bili odkriti še dokaj dobro ohranjeni temelji romanskega obzidja, ki bodo lahko v nadaljevanju del služili kot podlaga za novi zid. Zgodnja zmrzal je preprečila nadaljevanje del.

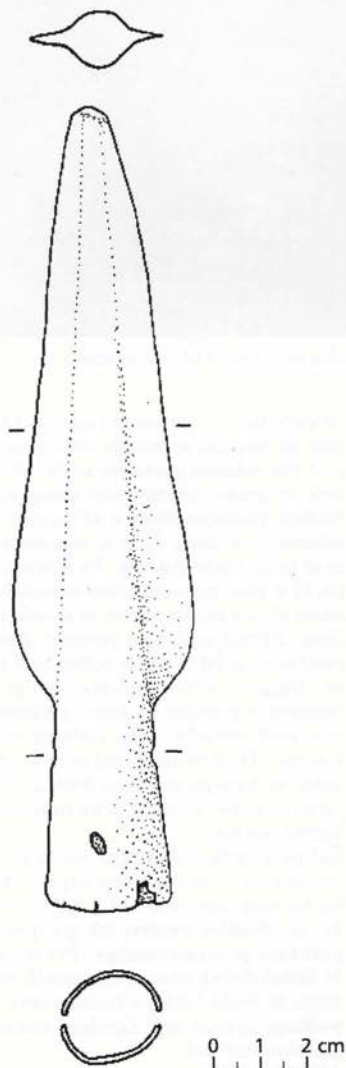
Milan Sagadin

79

Naselje: **Kamno**
 Občina: Tolmin
 Ime: **sulična ost**
 Področje: A
 Obdobje: bronasta doba
 Vrsta dela: 5

Dipl. ing. Janez Rot je že pred desetletjem v soškem prostoru pod mostom pri Kamnem našel zelo dobro ohranjeno bronasto sulično ost. V dolžino meri 16 cm, širina na najširšem delu je 4 cm. Ost ima okrogel tulec in listnato obliko rezila. Najdbo hrani g. Rot, kateremu se za posredovanje informacije najlepše zahvaljujemo.

Miha Mlinar, Rok Klasinc

Kamno, sulična ost. M=1:3. (risba: Natalija Grum)

80

Naselje: **Kanal**
 Občina: Kanal
 Ime: **Kanal**
 Področje: UA, E
 Vrsta dela: 4,7

V Kanalu smo v sklopu že več let trajajoče konservatorske akcije prenove kompleksa na "Kontradi" (knjižnica, galerija, prireditveni prostori) v letu 1997 dokončali podstrešni del veznega objekta med galerijo in knjižnico ter tako vzpostavili fizično in funkcionalno povezavo med obema objektoma. Istočasno smo s sredstvi MK in občine Kanal obnovili tudi dvoriščno fasado in izvedli vsa instalacijska dela. Dela je izvajalo podjetje Gitos iz Kanala.

Bojan Klemencič

81

Naselje: **Kančevci**
 Občina: Moravske Toplice
 Ime: **cerkev sv. Benedikta**
 Področje: A
 Obdobje: srednji in novi vek
 Vrsta dela: 6

V času med 27. in 30. oktobrom 1997 smo še enkrat počistili tlorisno površino v glavni cerkveni ladji in prezbiteriju (dela so bila prekinjena v letu 1996), kjer smo iz zasutja v srednjeveških grobovih ob in na severovzhodnem temelju najstarejše sakralne gradbene faze pobrali še nekaj polomljenih človeških kosti in korodiranih železnih žebeljev, ki so nedvomno ostaline lesenih skrinj pokojnikov. Grobne jame so bile pravokotne oblike, ležale v smeri V-Z in so verjetno po velikosti pripadale otroškim pokopom. Mlajši vkop groba 3 pa je poškodoval grob 2, saj je bil globlji in tudi ležal v smeri V-Z. Vsi grobovi so bili skeletni.

Ob čiščenju grobne jame groba 3 smo v zasutju na globini 55 cm našli tudi poškodovan vlti bronasti križ z razširjenimi kraki in z zankico za obešanje. Na štirih razširjenih krakih je z obeh strani rastlinski ornament, ki ima v sredini rdeče obarvano vrtnico (cvet), v uokvirjenem robu krakov pa je črtast cik-cak ornament. V sredini križa je na eni strani v elipsastem okvirju podoba Marije s krono in široko razprtih plaščem, ki drži v desni roki Jezuščka s kronico na glavi, nad njima pa sta z leve črki S M in na desni CEL. Na sredi križa z druge strani pa je Marija s Kristusom v naročju - pietà. Obesek, ki ima obliko malteškega križa, lahko po posvetovanju z umetnostnim zgodovinarjem prof. Jožetom Curkom sodi v konec 17. stoletja, gotovo pa v 18. stoletje, kar dokazuje, da so ostaline temeljev zidov starejšega sakralnega objekta znotraj današnje cerkve nastale pred 18. stoletjem, saj so tudi dokumentirani grobovi vkopani v že močno poškodovane starejše temelje.

V zasutju groba 1 smo našli le polomljene človeške kosti in železni žebelj. Grob 4 pa je ležal med podpornimi stebroma kora in je bil obložen z opeko, v

Kančevci, križ iz gorba 3 v cerkvi sv. Benedikta.

grobnj jami pa so bile v zasutju le polomljene človeške kosti in nekaj železnih žebeljev.

Zaradi popolnejše dokumentacije in možnosti, da se starejši opečni temelj v širini 1 m v jugozahodnem vogalu cerkve pod korom še nadaljuje zunaj cerkve, smo izkopali zunaj JZ vogala cerkve dve sondi. V njih nismo našli sledov gradbenih ostalin nadaljevanja opečnega temelja proti zahodu ali proti jugu. Opečni temelj pod kamnitim zidanim jugozahodnim vogalom današnje cerkve se konča in je rahlo zamaknjen od današnjega temelja proti vzhodu. Sondi 1 in 2 smo izkopali do globine 1 m in ugotovili le, da so plasti do te globine močno premešane, v njih pa smo poleg polomljene opeke našli precej polomljenih človeških kosti, železnih žebeljev in apnenčaste malte, kar nedvomno kaže na nekdanje srednjeveško grobišče okoli cerkve, katere mlajši del je še danes nekaj deset metrov oddaljeno pokopališče vzhodno od današnje cerkve sv. Benedikta. Ob ravnanju, nižanju zunanje površine in gradnji današnje cerkve ob koncu 19. stoletja pa so srednjeveško grobišče okoli cerkve zravnali in uničili.

Pred vhomod na vzhodni strani zakristije pa smo dokumentirali še veliko, na vogalih obdelano ploščo iz rumenega peščenca (130 x 60 cm), ki je verjetno ostank oltarne menze.

Ivan Tišek

82

Naselje: **Kazlje**

Občina: Sežana

Ime: **Zaleskovje**

Področje: A

Vrsta dela: 7

Območje potencialnega arheološkega najdišča (gl. Slapšak: VS 17-19/1, 1974, 235) je v l.1995 presekala trasa novega vodovoda. Poleg spremljevalnega nadzora izkopov smo opravili še nekaj predhodnih sond s kopačem, vendar so bili rezultati povsem negativni, tudi na travniški parceli, kjer so bile sporočene najdbe, čeravno ožje domnevano najdišče ni bilo prizadeto. Zato upravičeno domnevam, da je vse ohranjene sledove "stare naselbine" v resnici treba iskati pod velikimi grobljami znešenega kamenja, ki so v Zaleskovju precej smiselno razporejene in je celo moč nakazati nekaj sklopov. Posebej za t.im. Škapinovo ogrado (parc.št.1836/36 k.o. Kazlje) velja izročilo, "da groblja prekriva staro vas". Njen skrajni zah.vogal, zgrajen iz lepo sestavljenega kamenja v suhi tehniki, je gradnja vodovoda po nepotrebnem uničila in tedaj smo znotraj vogala opravili detaljniji površinski pregled, brez izkopa. Nič posebnega ni bilo opaziti na zakraseli površini, vendar je velika notranja groblja s prav tako skrbno grajenim zidom morda šele pravo mesto za raziskave. Prekriva ok. 200 m² zemljišča in stoji znotraj dveh, s suhimi zidovi omejenih poti. Južnejša od njiju je bila ob gradnji prav tako deloma poškodovana. Lastnik je vedel povedati celo o najdbi "zlatih verižic" neke na tem območju v preteklosti. Izkopi za vodovodno traso so prečkali Zaleskovje tako, da sicer niso posegali v groblje; bili so v celoti negativni.

Nada Osmuk

83

Naselje: **Klavže ob Bači**

Občina: Tolmin

Ime: **orodna kovačnica pri Kogoju**

Naslov: Klavže ob Bači 16

Področje: T

Vrsta dela: 1

Skupaj z lastnikom in delavci Uprave RS za kulturno dediščino smo zbrali topografsko gradivo ter fotodokumentacijo za izjemno ohranjeno orodno kovačnico v Klavžah ob Bači, last Ljuba Kogoja. Objekt, infrastruktura in oprema so še v celoti ohranjeni, kar je zasluga lastnika samega ter bo zato vnesen v centralni register in predlagan za razglasitev za tehniški spomenik.

Darj Humar

84

Naselje: **Kobarid**

Občina: Kobarid

Ime: **Gradič**

Področje: A

Vrsta dela: 6

Zaključne arheološke raziskave na parc.št. 52 k.o. Kobarid so potekale zadnji teden junija in v juliju 1997. Namenjene so bile preverjanju morebitnih najdb na južnem pobočju terase s kulturnim prostorom in obnem revizijskemu pregledu v l.1982 odkopanega ma-

teriala. Kontrolni izkop samega južnega roba terase in sonda na njenem zahodnem pobočju sta bila prav tako nujna.

V celoti nam je uspelo določiti dve, stratigrafsko podprti dataciji za antičnodobno stavbo na zahodnem robu terase in za jugozahodni zunanji rob terase, ki je prav tako že antičen.

Pregled erozijskega nasutja na južnem pobočju terase je bil nadvse dobrodošel, saj nam je prinesel še nekaj zanimivega dodatnega gradiva in dopolnil našo zbirko drobne bronaste plastike na končno število 27 kosov; tudi novcev in drobnega nakita je bilo še nekaj, omeniti je posebej treba obesek s trapezoidnimi členi poznosvetolucijskega tipa. Zanimivo je, da prekop v letu 1982 izkopanega materiala ni prinesel dosti najdb, predvsem ne kovine, česar smo se nadejali, ker je bil takratni izkop opravljen brez kontrole z detektorjem.

Arheološke raziskave na terasi s parc. št. 52 so s tem zaključene, namen rešiti pred ilegalnim odkopom bogate najdbe, je bil deloma dosežen. Vendar so se roparski vdori na najdišče dogajali tudi vmes, med posameznimi etapami raziskav in zato ocenjujemo do sedaj znano količino drobnega gradiva na najdišču kot približno. Velikega pomena pri poškodbah najdišča je bila tanka plast zemlje na zakraselih površinah, kamor so hodili okoličani pobirat izjemno črno prst že nekaj rodov nazaj; obenem je bil to tudi vzrok za lahko dostopnost za preiskave z detektorjem v zadnjem času. V zasutih opornih zidov in v kraških vdolbinah, kjer je globina preseglala 30 cm, so ostali sloji nedotaknjeni.

Končna, čeprav še vedno preliminarna ocena izkopišča na Gradiču je sledeča: Na terasi na jugozahodnem pobočju so se vsaj v času poznega latena, če ne prej, odvijali k u l t n i obredi, čeravno zanesljivih materialnih dokazov za obstoj svetišča ali vsaj oltarja nismo našli. V ta namen so prostor uporabljali še v času prve polovice 1. stol.n.št., zatem pa je dejavnost močno zmanjšana. Sodimo, da se tedaj kulturni obredi premaknejo drugam. Velika množina novcev iz 2. pol. 4. st.n.št. in drobcev stekla iz istega časa nakazuje ponovno uporabo našega prostora v iste namene.

Raziskave je omogočilo Ministrstvo za kulturo RS, sodelovala je Občina Kobarid z javnimi deli.

Nada Osmuk

85

Naselje: **Kobarid**

Občina: Kobarid

Ime: **Gradič /sv. Anton**

Področje: A

Vrsta dela: 7

V prvih dneh maja 1998 smo bili obveščeni o betoniranju na novo izkopane poti na območju zavarovane območja Gradiča, p.št.1303/28 k.o. Kobarid. Zadevo smo takoj prijaviли Medobčinskemu inšpektoratu in inšpektorju za kulturno dediščino, g. F.Vardjanu, vendar ni ne prvi ne drugi naslov ukrenil ničesar za

zavarovanje oziroma za sankcije proti povzročitelju.

V času našega ogleda v dnevu prijave smo lahko samo ugotovili, da so vsi izkopi za nov cestni priključek na obstoječo cesto h kostnici oziroma k sv. Antonu, od Čeboklijeve hiše navzgor, že dokončani, betonsko zalitje vsega izkopa je povsem onemogočilo vsakršno arheološko kontrolo. Gradivo iz izkopov je bilo nasuto v utrjevalni tampon na spodnjem delu cestišča v strmem pobočju, zato tudi ta kontrola ni bila možna.

Ker je strmina na tem delu pobočja v resnici precejšnja, ni pričakovati strmjenih naselbinskih sledov. Bolj problematično je odpiranje naselja proti hribu, kar novi cestni priključek posredno omogoča.

Nada Osmuk

86

Naselje: **Kojsko**

Občina: Brda

Ime: **predor iz I. sv. vojne**

Področje: Z

Vrsta dela: 1

Na Kojskem smo evidentirali in fotodokumentirali predor iz prve svetovne vojne, ki je bil doslej zasut in ga je lastnik zemljišča ponovno z ene strani odprl. Ob vhodu je 20 m v notranjost obokan z opeko, v njem so našli še ostanke opreme italijanskih vojakov. To je še eden od ohranjenih italijanskih objektov v zaledju Soške fronte.

Ernesta Drole

87

Naselje: **Kopriva**

Občina: Sežana

Ime: **Ajdovska vas in sv. Lovrenc**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7, 8

Ob rednem konservatorskem nadzoru smo 19. 03.1998 na lokaciji evidentirali obsežne strojne izkope, namenjene za nov vinograd. Terasiranje vzhodnega pobočja vrtače pod najožjim varovanim arheološkim območjem, predvsem pa odkop ob velikem suhem zidu med parc.št. 1488 in 1491 k.o. Kopriva, na njegovem zahodnem robu, je pokazal sledove **antične** poselitve. Po dogovoru z lastniki smo v zadnjih dneh marca opravili manjše kontrolno sondiranje za preverjanje stanja ohranjenosti.

Ugotovljeno je bilo, da so deloma sedanj, predvsem pa že starejši posegi, vinograd je na zahodnem pobočju vrtače že nekoč obstajal, docela uničili arheološke sledove. Drobce lončnine, malte in nekaj deset **mozaičnih** kock (temnosive in bele – domač material), sem in tja še kakšen večji kamen iz stavbne ruševine, je bilo vse, kar smo našli v dveh sondah : prva je bila na p.št.1491, tik pod obpotnim zidom, kjer se odcepi vhod na p.št. 1488, in druga v sredini vzh.dela p.št.1490, na drugi terasi pod zidom, v pobočju velike vrtače., katere dno obsega p.št.1496. V

suhem zidu pod potjo, ki se ruši in smo ga ob delu morali delno odstraniti, smo našli tudi kos spodnje-ga dela **kamnitega stebra z bazo**.

Z dodatnimi površinskimi pregledi na novo zorani nji-vi v zahodni tretjini p.št.1137 smo našli še nekaj de-set opečnih kok – tlakovcev, brez drugih zanesljivih sledov stavbnih ostalin.

V luči novodobljenih podatkov morda lahko nekaj določneje opredelimo tudi ožje območje arheološke lokacije Ajdovska vas in sv. Lovrenc (Slapšak :Situla 14/15,1974,173 in isti: VS 17-19/1,1974,198).

Če upoštevamo južni parcelni zid na št.1488, ki je izredno pravilno postavljen in izkazuje temelj iz obdelanih kvadrov, ohranjen le še v višini dveh ali treh vrst kamnov in z njim vzporedno potekačo linijo današnje kolovozne poti ob severnem robu iste par-cele, ki je na obeh straneh obdana z visokim suhim zidom, v katerem je nenavadno veliko obdelanega ka-menja; prav tako s to linijo vzporedno ležijo p.št. 1135 in 1135 in 1137, tedaj v grobem dobimo zarisane stavbni areal ok. 70 krat 70 m, ki je na jugozahodnem vo-galu izkoriščal amfiteatralno pobočje vrtače za obli-kovanje terasnega »atrija« (?) , s kamnitimi stebri in tlakovanega z mozaikom. Vsekakor je k stavbnemu kompleksu pripadala tudi p.št.1128 (sonda l.1973 – Slapšak:Situla); kaj naj bi bilo na p.št.1491, na nje-nem osrednjem delu, kjer je po izročilu stala cerkev sv. Lovrenca, za antični čas ni jasno!

Na podlagi zgornje predpostavke se bolj nagibamo k mnenju, da je pri Koprivi stala **villa rustica** s pripa-dajočimi gospodarskimi poslopji, kot pa antična na-selbina tipa Povir. Morda je za vinograde nadvse pri-meren okoliš izrabljala za svojo gospodarsko osnovo. Datacija, ki jo podaja Slapšak za čas l. stol.n.št. na podlagi tegule Q.Clodija Ambrosia, zaradi odsotno-sti časovno opredeljivih najdb ostaja nespremenjena. Najdba bronaste zapestnice, v sekundarni legi, in čr-no bel mozaik jo morda celo potrjujeta.

Nada Osmak

88

Naselje: Koprivišče

Občina: Kanal

Ime: p. c. sv. Tomaža

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Po nekajletni fazni obnovi kamnite strehe sv. Tomaža na Koprivišču, nam je uspelo dokončati celotno kriti-no, vključno z lopo. Delo je kvalitetno opravil izvajalec Marjan Šuligoj iz Kala nad Kanalom. Kamnite skrle nad lopo je ponovno položil na originalno leseno strešno konstrukcijo. V ladji smo namestili raven lesen strop, ki sloni na kamnitih stenskih konzolah.

Sredstva za obnovu je zagotovilo Ministrstvo za kul-turo, material pa je prispevala tudi občina Kanal.

V prihodnjem obdobju nameravamo odkriti in pre-zentirati stensko poslikavo Jerneja iz Loke v ladji ter prezbiteriju.

Robert Červ

89

Naselje: Koprivišče

Občina: Kanal

Ime: p. c. sv. Tomaža

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6

V letu 1998 smo izvedli zračno kineto in ojačitev te-meljev cerkve. Zračna kineta je izvedena po sistemu poševnih AB plošč, ki so naslonjene na steno. Za prez-biterijem je jašek s kovinsko rešetko, ob glavnem vho-du pa je v padcu speljana cev izven obzidja cerkve. Tako je ustvarjena višinska razlika med vhomom in izhodom zraka, kar je predpogoj za dobro vleko.

Na pobudo krajanov smo pričeli z obnovno kamnite-ga obzidja cerkve. Skoraj polovico ga je pozidanega na novo, na podobni dolžini pa je ojačan temelj zidu z AB nasilcem. Zidu so na novo ometali fuge in ob-novili njegov vrhnji zaključek - kapo.

Brane Zbačnik

90

Naselje: Kostanjevica na Krasu

Občina: Kostanjevica

Ime: šolska stavba

Področje: Z

Vrsta dela: 1

Na Zavodu izdelujemo topografijo šolskih stavb av-strijskega in italijanskega obdobja. V Kostanjevici na Krasu so šolsko stavbo zgradili že Avstrijci tik pred 1. svetovno vojno, a je bila v času bojev na Soški fron-ti porušena. Del stavbe so italijanske oblasti obnovi-le, del pa je bil zgrajen na novo. Tako se na eni zgrad-bi srečujeta avstrijska in italijanska arhitektura šol-skih zgradb. Italijani so novozgrajenemu delu dodali številne kamnoseške detajle, ki se pojavljajo tudi v hodnikih. Ob vходу ima arkadno oblikovano pred-verje. Ob svojem nastanku je stala na robu vasi, danes pa je že del naselja. Podoben tip šolskih zgradb sta tudi bivši šoli v Selu na Krasu in Temnici. Bivši av-strijski zgradbi v Biljah in v Mirnu pa so Italijani po 1. svetovni vojni samo obnovili.

Ernesta Drole

91

Naselje: Kovor

Občina: Tržič

Ime: ž. c. sv. Janeza Krstnika

Področje: UA

Obdobje: 1739

Vrsta dela: 4, 6, 7

V sklopu obnove zunanjščine centralne baročne stav-be s stranskima kapelama in kvadratnim prezbiteri-jem s porezanimi vogali na severu, zakristijo na zaho-du in zvonikom na jugovzhodu je bilo postopoma, zaradi gradbenih del, ki so hkrati potekala na stavbi, opravljeno sondiranje stavbe. Na plast grobega ometa je bila nanešena plast približno tri milimetre finega,

vendar še precej grobega ometa. Na nekaterih mestih na severovzhodnem delu fasade, sondiranje je bilo zaradi že začeti gradbenih del onemogočeno, je bila na prvo plast beleža nanešena tanka plast beljenega ometa. Neposredno na fin omet je bila nanešena prvotna barvna plast rdečerrjave (pompejanske) barve, na to je bilo nanešenih več poznejših beležev. Hkrati z odkrivanjem barvnih plasti je bila odkrita arhitekturna poslikava cerkve, ki se ujema s prvotnim toniranjem stavbe. Prvotno beli robovi pod napuščem in namišljeni naslikani pilastrni na stenah so od toniranih barvnih polj ločeni z v svež omet vrezanimi črtami. Prav tako v svež omet so bili očrtani robovi okrog okenskih odprtin, ki so bili tako kot druga arhitekturna poslikava beli. Struktura ometa je bila enaka na celoti površini stene. Pri sondiranju južnega pročelja je bila odkrita dekorativna poslikava - štiri baročne kartuše v dveh različnih oblikah - ki sovпада z arhitekturno poslikavo. Pod nišo v osi pročelja je bila odkrita kartuša z napisom in letnico nastanka stavbe IOANNES EST NOMEN EIUS 1739, pod kartušo je bil viden del druge kartuše, ki je bila naslikana v istem obdobju, vendar takoj preslikana. Odkrita baročna poslikava je dokumentirana. Dokumentacija hrani Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju. Na zvoniku je bilo pri sondiranju ometov in beležev odkritih več plasti arhitekturnih poslikav. V sklop zgodnejše gotske poslikave sodijo vogalniki, izvedeni v okru s črno obrobo, ter obrobe v okru s črnim robom okrog polkrožnih lin, bordure z rjavordečimi cofi pod obstoječimi linami na podlagi sondiranja ni mogoče časovno opredeliti. Vsekakor pa ne sodi k poznejši baročni poslikavi. V baroku je bil zvonik členjen z vogalniki v barvi češke zemlje, nadstropja zvonika pa so bila nakazana s pasovi v enaki barvi. Zvonik je bil nad omenjeno borduro s cofi in sklepnim pasom baročne arhitekturne poslikave nazidan. V spodnjem delu zvonika je bila odkrita poslikava na svež omet, velikosti približno 2 x 3 m, čez katero je bila nanešena 1cm debela plast ometa. Ob nanosu ometa je bila močno naključvana in je zdaj vidna le na robu. Pod obstoječimi polkrožnimi linami so vidne zazidane biforne line gotske zvonika. Na južni steni zvonika je bila na območju zazidanih lin odkrita naslikana urna številčnica. Vidni so le ostanki roba, večji del freske je poškodovan. Pod številčnico je bil izveden napis IHS, ki je segal čez delilni pas nadstropij v barvi češke zemlje. Zaradi gradbenih del, ki so hkrati potekala na zvoniku, sondiranje ni bilo možno temeljito opraviti. Na podlagi rezultatov sondiranja so bile podane konservatorske smernice za izvedbo fasade, ki pa niso bile upoštevane. Ometi so bili v celoti zbrušeni, tako da je bila groba struktura ometov povsem uničena, ohranjeni pa so sledovi prvotne barve in ponekod vrezani robovi arhitekturne in dekorativne poslikave. Tudi beljenje stavbe ni bilo v skladu s smernici, ki jih je podal pristojni zavod. Namesto predvidenega barvnega členjenja stavbe v prvotnih barvnih tonih - ostenje v prvotni rdečerrjavi (pompejanski) barvi ter bele členitve -, je bila fasada izvedena v barvi oker z belo arhitekturno poslikavo. Pri izvedbi je bila upoštevana shema arhitekturne poslikave zunanjščine. V sklopu baročne arhitekture kovorske župnijske cerkve se je na zvoniku rekonstruirala baročna ar-

hitekturna poslikava z vogalniki v barvi češke zemlje, ki so bili podaljšani do vogalnega venca, po predloženih izmerah v barvi vogalnikov so bili izvedeni pasovi, ki nakazujejo nadstropja. Vogalniki se na zgornjem levem robu stene se začnejo s polnim vogalom in na desni, nasprotno, z deljenim vogalnikom. V barvi vogalnikov je bila izvedena poslikava okrog pravokotnih lin. Robovi poslikave so bili vrezani v svež omet. Ostenje zvonika je bilo tople bele barve.

Župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika v Kovorju sodi z arhitekturno poslikavo in barvnim toniranjem v belih in rdečerrjavih tonih v skupino baročnih sakralnih spomenikov, nastalih sredi in v 2.polovici 18. stoletja na Gorenjskem (Strahinj, p.c.sv.Nikolaja, Ovsišče, prezbiterij sv.p.c.sv.Nikolaja, Naklo, ž.c.sv.Petra).

Poleg obnove zunanjščine je bil brez vednosti Zavoda in arheološkega nadzora izveden strojni izkop za dre-nažo ter odvečen material odpeljan na deponijo.

Saniran je bil tudi del tabornega obzidja okrog cerkve.

Tatjana Adamič

92

Naselje: Kozina

Občina: Hrpelje-Kozina

Ime: domačija Vidač

Naslov: Bazoviška 20

Področje: E

Vrsta dela: 5, 6

Za potrebe DARS smo izdelali tehnično dokumentacijo domačije Vidač.

Domačija je obsegala stanovanjsko in gospodarsko poslopje. Do l. 1939 je bila v hiši furmanska gostilna, katero je začel pranačljati sedanji lastnik Fanc Sosič, nadaljeval pa njegov sin Anton. Domačija namreč leži ob cesti Reka - Trst, pred naseljem pa je klanec, tako da so morali vpregam dodati dva vola, da so ga lahko premagali.

Stanovanjsko poslopje - stara hiša.

Gre za klasicistično oblikovano enonadstropno poslopje s tremi okenskimi osmi na vhodni fasadi. Okno je v pritličju zamenjano z vhodnim portalom. Vratna in okenske odprtine, razen tiste levo od vhodnih vrat, so opremljene z ravnimi kamnitimi okvirji, v pritličju še s kamnitimi pristreški. Tudi v notranjosti je bogato kamnoseško okrasje, saj je bil pranono sedanjega lastnika kamnosek. Streha je dvopakna korčna, sedanja je na novo, ne povsem ustrezno izvedena. Vhodna fasada zaključuje lep kamnit talni zidec. Tudi okenske odprtine na zatrejni fasadi so uokvirjene z ravnimi kamnitimi okvirji. Ob zatrejni fasadi je prizidan pritlični objekt, ki služi kot shramba za kmetijsko orodje, ki pa je popolnoma neustrezen in ga je potrebno odstraniti. Tudi sedanji zunanji omet je neustrezen.

Stara hiša obsega:

1. Staro kuhno: v njej je bilo ognjišče, ki so ga po meščanskih vzorih kasneje nadomestili z odprtim kaminom, krušna peč ter na okenski polici pomivalno korito (že iz betona). Tla so iz škrli.
2. Pivsko sobo s šankom. Pod sedanjim tlakom so še ohranjene prvotne deske.

3. Sobo za karte igrat. Na tleh so prvotne deske.
4. Vežo, v katero se vstopi skozi vhodna vrata. Tla so iz škrlji. Iz te veže je prehod pod kamnitim portalom s potlačanim lokom v
5. "Ta zadnjo vežo", iz katere je pod lepim, dvojnimi kamnitimi portalom s potlačanimi lokoma in sklepniškoma dostop v zgornje nadstropje s sobami - "na pod", v staro kuhinjo ter v hram.
6. "Hrm" - v hram se pride po lepim kamnitih stopnicah. Vhod zapirajo lesena vrata iz lat. Hram je v zidan v živo skalo. Vsaka dobra gostilna je morala imeti dober hram, sicer njena kuhinja ni dolgo slovela. Zraven stopnic je manjši prostor, imenovan "pod škalami", nad stopnicami pa z lepim kamnitim okvirjem s polkrožnim zaključkom zaprt prostor za mast.

Prvotni strop so sestavljale na lesene grede položene deske, v pivski sobi in veži so jih že pred zadnjo predelavo s spodnje strani obili z deščicami in ometali. Posamezni prostori so bili med seboj predeljeni s stenami iz pletenja s slamo in ometanimi z malto. Te so sedaj odstranjene.

V nadstropju, "na podu" so bile spalnice. Tudi te so bile ločene s predelnimi stenami, ki jih je sedanji lastnik odstranil. V času II. svetovne vojne so italijanski vojaki vzeli hišo v najem, preuredili so si jo za prenočišča. Iz tega časa so tudi nazivi, ki so jih sobam dali domači.

1. Rešt (iz arest=zapor). V tej sobi so imeli vojaki zaprte kolege, ki so delali prekrške.

2. "Ta bujša soba". Imela je dve okni, obrnjeni proč od vzhoda, da te zjutraj ni zbudilo sonce, v njej so spali vojaki s čini.
3. "Otroška soba" za otroke ali strice.
4. "Prehodna soba". V nadaljevanju te sobe proti vzhodu je gospodarsko poslopje. Ko je to sprva obsegalo samo hlev, v katerega se je šlo samo skozi ena vrata, je gospodar ta vrata s "pašadurjem" z notranje strani zapahnil, po lestvi pa je potem splezal skozi odprtino v steni v to "prehodno sobo", tako da tatovi niso mogli živine odpeljati.

Gospodarsko poslopje je obsegalo "ta staro hišo" in "uno štalo". Na stanovanjsko poslopje se je navezovalo v nizu, "una štala", to je bila štala za prašiče in kokoši, pa je bila zalomljena v obliki črke L. "Ta stara hiša" je bila prvotna stanovanjska hiša, dokler niso sezidali sedanje "stare hiše" in je "ta stara hiša", prvotno pritlična, postala gospodarsko poslopje s hlevom za živino. Kasneje so jo nadzidali za nadstropje, v katerem je bil čez vse senik. Prekrita je bila z dvo-kapno korčno streho s kratkim skratim napuščem. "Ta stara hiša" je pod Italijo enkrat gorela, a so jo obnovili. Sedanji lastnik pa je iz gospodarskega poslopja uredil stanovanje.

Eda Belingar

93

Naselje: **Kranj**

Občina: **Kranj**

Kranj, grad Kieselstein, pogled na odkrito poznoantično steklarsko delavnico (foto Milan Sagadin).

Ime: grad Kieselstein

Naslov: Tomšičeva 44

Področje: A

Vrsta dela: 6, 7

Ob sanaciji temeljev gradu Kieselstein je bil vseskozi opravljan tudi arheološki nadzor. Zato so bila gradbena dela ustavljena takoj, ko so se pojavile prve poznoantične najdbe. Sledilo je arheološko izkopavanje, ki je obseglo površino 9 x 11 m in je trajalo od 21. 1. do 21. 5. 1998. Postopno je bila odkrita poznoantična steklarska delavnica, ki sta jo predstavljali dve dokaj dobro ohranjeni steklarski peči, z maltnim estrihom tlakovana pohodna površina okrog njiju, posebej oblikovan delovni prostor ter kotanja za shranjevanje živega apna, ki je bila obvezen dodatek pri proizvodnji stekla. Peči sta se kazali kot dve okrogli jami, vkopani v ilovnato osnovo, globoki od 80 do 120 cm in v premeru 2 do 2,4 m. Notranjost jam je bila ometana z malto in mestoma oblita s steklovino. Zapolnjeni sta bili z ruševinami svoje nekdanje kupolaste nadgradnje, kamenje teh ruševin je bilo močno prežgano in oblito s steklovino. Na dnu peči je bila debela plast oglja.

Okrog obeh peči je bilo najdenih izjemno veliko odlomkov steklenih posod, nekaj teh je bilo deformiranih v ognju. Delavnica je stala neposredno za obrambnim obzidjem, katerega ostanke smo tudi našli, njene velikosti pa v smeri proti severu in vzhodu še nismo omejili.

Oblike steklenega posodja, predvsem kozarcev in kozarcev na nogi, sodijo v 5. in 6. stol. n. št.. To datacijo

še zožuje skoraj v celoti najdena manjša amfora, ki je ležala na tlaku ob peči, ter številni manjši odlomki keramike (zlasti pomembni so tisti, ki pripadajo germanski glajeni lončenini) in ki so zanesljivo datirani v 1. pol. 6. st. n. št. Pod kulturno plastjo 5. in 6. stol. je bila najdena še dokaj bogata zgodnjeantična naselbinska plast iz zadnjih desetletij pr. n. št.

Zaradi izjemnega pomena opisane najdbe je bila formirana posebna strokovna komisija, ki bo usmerjala delo pri konservaciji in prezentaciji te prve poznoantične steklarske delavnice v Sloveniji. Objekt je bil do nadaljnjega strokovno zaščiten (premazan z benzaseptom, prekrit s filcem in PVC folijo ter zasut z drobnim peskom), na Ministrstvo za kulturo pa posredovana prošnja za potrebna sredstva za pridobitev projekta prezentacije.

Milan Sagadin

94

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Jelenov klanec

Naslov: Ljubljanska cesta

Področje: A

Vrsta dela: 6, 7

Ob širitvi parkirišč na Jelenovem klanecu (Ljubljanska cesta) so prišli na dan številni odlomki prazgodovinske lončenine. Zato je ZVNKD Kranj organiziral zaščitno arheološko izkopavanje, ki je trajalo

Kranj, Jelenov klanec, prazgodovinska naselbina v spodmolu na Jelenovem klanecu med izkopavanjem (foto Milan Sagadin).

Kranj, Jelenov klanec, grob novorojenčka (foto Milan Sagadin).

od 10.6. do 30.7. 1998. Izkazalo se je, da gre za izjemno bogato naselbinsko plast z velikimi količinami odlomkov keramičnega posodja izjemne kvalitete in velikosti. Zaradi zelo značilnih oblik in okrasja je vso keramiko moč dokaj natančno datirati v sredino 8. stol. pr. n. št. (Ha C1 ali B3). To datacijo dobro dopolnjujejo tudi nekatere unikatne najdbe – 2 keramični figurici živali in dve bronasti igli s stožčasto glavico.

Vrhunec pa je nedvomno predstavljalo odkritje zaklada razbitih bronastih predmetov v skupni teži preko 20 kg (odlomki sekir, sulic, srpov in pogačastih bronastih surovcev). Najdba se je nahajala na skrajnem notranjem koncu spodmola, v katerega je bilo postavljeno prazgodovinsko bivališče.

Za naš prostor še večja redkost pa je odkrit grob novorojenčka v delno skrčeni in bočni legi. Nahajal se je slabih 10 m od depojske najdbe in tako z njo kot s halštatsko naselbinsko plastjo ni imel nobene zveze. Vertikalna stratigrafija dokazuje, da je nesporno starejši od nje, spremljajoče najdbe v plasti so bile kameno orodje in odbitki.

Glede na ugotovitve tega izkopavanja je bil v letošnjem decembru opravljen tudi arheološki nadzor nad izkopom za električni kabel ob Ljubljanski cesti na Jelenovem klanecu. Ob tej priložnosti je bil ugotovljen približen obseg prazgodovinske poselitve na tej novoodkriti lokaciji ter pridobljene številne nove keramične najdbe.

Draško Josipovič, Milan Sagadin

95

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

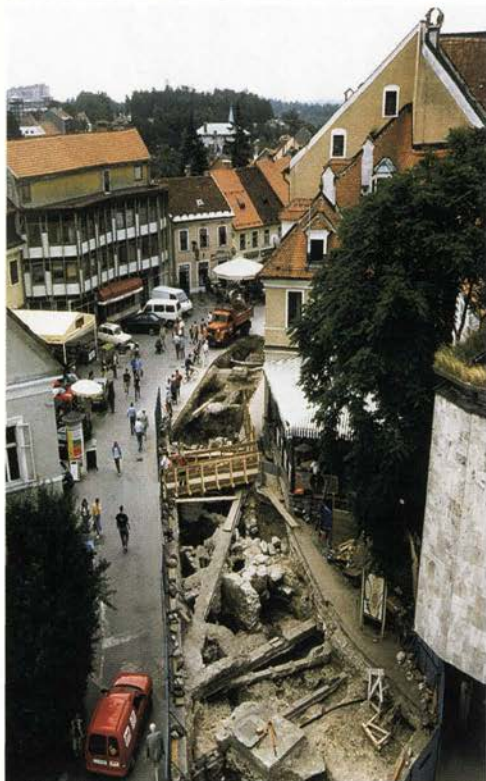
Ime: Maistrov trg

Področje: A

Vrsta dela: 6

Zaradi predvidene gradnje komunalne kinete skozi staro mestno jedro Kranja je ZVNKD v letošnjem letu od 8.6. do 30.7. 1998 opravil arheološko izkopavanje na Maistrovem trgu. Izkopana površina je obsegla cca 550 m². Izkopavanje je bilo tehnično izjemno zahtevno, saj smo se soočili s problemom občasnih zapor prometa, izjemnih globlin (preko 6 m), številnih komunalnih vodov, ki se jim je bilo treba izogibati in za katere pred izkopavanji nihče ni vedel, pomanjkanjem prostora za deponijo, omogočanjem nemotene poslovanja vseh lokalov v okolici itd.. Tako je bilo treba zaradi velikih globlin in slabe sprjetosti nasutja profile sproti opažiti, preko izkopane jarka graditi mostove do lokalov, litoželezne vodovodne cevi pa sproti obešati na nosilce, da se zaradi lastne teže ne bi prelomile. Izkopano jalovino je bilo treba sproti odvažati.

Po predvidevanjih smo naleteli na del severnega mestnega obzidja in SZ vogal stola s severnimi mestnimi vrati. Kvalitetna gradnja iz rezanega konglomerata in trdnjavsko pritičje stola postavljata obzidje v konec 15. stoletja.. Pred obzidjem je bil odkrit cca 30 m širok obrambni jarek, ki je dosegal globlino

Kranj, pogled na razkopen Maistrov trg (foto Milan Sagadin).

okrog 6 m. Očitno je v glavnem izkoriščal poglobljen teren nekdanje kokrške struge. Celoten obrambni jarek je bil pozidan s stavbami, ki so nastale po opustitvi mestnih obrambnih naprav konec 18. stoletja. Te stavbe pa so obstajale le do leta 1811, ko jih je uničil velik požar. Prav v tem požaru pa se je pozidava območja sedanjega Maistrovega trga izkazala za pretesno, tako da je predstavljala ozko grlo, ki je oteževalo reševanje. Zato požganih stavb niso več obnovili, pač pa so jih porušili in tako oblikovali najmlajši mestni trg. Arheološke plasti za obzidjem niso presegle 1 m globine. Uspelo nam je ugotoviti poznoantično naselbinsko plast, s katero smo tako definirali obseg poselitve Carniuma v 5. in 6. stol. n. št.. Očitno pa je tudi zgodnjeantična poselitve segala vse do sem, kar dokazujejo najdbe zgodnjavgustejske keramike, mali keltski srebrnik in rimski republikanski srebrenik. Tudi prazgodovinske najdbe niso izostale, poleg keramike je treba omeniti še konico bronaste sulice. Najdragocenejšo najdbo pa predstavlja staroslovanski obsenčni obroček, ki je - ob vsej množici staroslovanskih grobov v Kranju - doslej edina naselbinska najdba te vrste. Prevladujejo pa odlomki lončenine iz mlajših obdobj, od srednjega do novega veka.

Drasko Josipovič, Milan Sagadin

Kranj, Maistrov trg, ostanki severnega mestnega obzidja in SZ vogal obrambnega stolpa (foto Milan Sagadin).

96

Naselje: **Kranj**

Občina: Kranj

Ime: **p. c. sv. Roka**

Naslov: Trubarjev trg (Pungart)

Področje: A

Vrsta dela: 6

Župnijski urad Kranj se je odločil za menjavo tlaka v vhodni lopi p.c.sv. Roka na Pungartu. Ker pa je projekt predvideval polaganje novih plošč na armirano-betonsko podlago, je ZVNKD Kranj zahteval predhodno arheološko raziskavo. Sondiranja okolice cerkve v letih 1989, 1990 in 1991 so namreč pokazala obstoj poznoantične in prazgodovinske kulturne plasti tudi v tem delu Kranja.

Izkopavanje se je pričelo 26.4.1998 in je trajalo do 28.4.1998. V tem času je bila izkopana celotna površina vhodne lope (cca 40 m²). Kulturna plast je bila razmeroma plitva, saj se je domala po vsej površini že na povprečni globini 50 cm pokazala konglomeratna osnova (posamezni žepi v konglomeratu so bili seveda globlji). Vendar pa je bilo tudi očitno, da je kulturna plast strnjena, saj smo po celotni površini dobivali poznoantično keramiko. Najintenzivnejša je bila

Kranj, p. c. sv. Roka, situacija izkopavanja (foto Milan Sagadin).

plast v severozahodnem vogalu lope, kjer smo poleg lončenine našli še več odlomkov hišnega lepa, pa tudi cca 80 cm dolg ostanek poznoantičnega zidu. Zaradi skromne ohranjenosti ga sicer ne moremo vpeti v kontekst, dejstvo pa je, da je po načinu gradnje in debelini povsem podoben zidu, katerega del smo odkrili tudi leta 1989 v sondi severno od cerkve. Morda gre za dva fragmenta poznoantičnega obzidja. Po izkopavanjih je bil teren sproščen za nadaljnja gradbena dela.

Milan Sagadin

97

Naselje: **Kranj**

Občina: Kranj

Naslov: **Prešernova 12**

Področje: A

Vrsta dela: 6

Med izkopavanji na Maistrovem trgu smo opravili tudi manjše zaščitno izkopavanje na dvorišču stavbe Prešernova 12. Na površini približno 5 x 4 m smo ugotoviti relativno nepoškodovano arheološko kulturno plast. Tik pod tanko plastjo nasutja se je kazala

kulturna plast, ki so jo najdbe keramike definirale za prazgodovinsko. Po skrbnem strganju planuma pa nam je uspelo na tej prazgodovinski plasti omejiti tudi temnejšo liso, ki je vsebovala odlomke poznoantične lončenine. Plast je imela razmeroma pravilno pravokotno obliko. Po njeni odstranitvi smo ugotovili, da je označevala obseg nekega poznoantičnega bivalnega objekta, saj smo v 3 vogalih odkrili ostanke stojk lesenih vogalnih stebrov, v kulturni plasti pa precej odlomkov hišnega lepa. Objekt je bil očitno pribl. 20 cm vkopan v prazgodovinsko plast in je segel do sterilne ilovice.

Milan Sagadin

98

Naselje: **Križ**

Občina: Kamnik

Ime: **grad Križ**

Področje: UA, A

Obdobje: 16. stol.

Vrsta dela: 4

Za lokacijo in ostanke gradu iz 2. polovice 16. stoletja z renesančno tlorisno zasnovo (od gradu so ohranjeni

zidovi in obok grajske kleti, temelji gradu, vodnjak, ostanek portala ob dovozu, razgledni plato in ostanki razglednih stolpov) so bila podana konservatorska izhodišča in pogoji za kakršenkoli poseg na lokaciji.

Tatjana Adamič

99

Naselje: Križe

Občina: Tržič

Ime: ž. c. sv. Križa

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

V sklopu obnove zvonika je bilo obnovljeno ostrežje in zamenjana kritina zvonika ter obnovljena zunanjsčina. Pri dokaj dobro ohranjeni leseni strešni konstrukciji so bili zamenjani prepereli in uničeni deli. Obstojeci škrlj je bil zamenjan z novim. Na zunanjsčini je bilo pred začetkom zidarskih del opravljeno sondiranje. Zvonik ob zahodni steni ladje je bil večkrat popravljen s trdo cementno maso. Skoraj na vsej površini zvonika je sloj trdega cementnega ometa, kar je otežilo raziskave. Pri zadnjem pleskanju je bil zvonik prebarvan z mastno barvo. Ta se je močno zlepila s podlago in kjer ni bilo sekundarnega ometa čez prvotni sloj ometa in beležev, ni bilo moč izluščiti prvotnih poslikav. Prvotno je bilo ostenje zvonika ometano z apnenimi ometi in beljeno z apnenimi beleži, na vogalih so bili odkriti šivani robovi - polja s črno obrobo so bila obarvana z zlatim okrom, pod horizontalnima vencema pa dekorativna bordura v barvah oksidne rdeče in zlatega okra s črno obrobo. Na prvotni sloj beležev je bilo nanešenih več slojev beležev, zadnja dva obarvana v blede in nekoliko močnejšo marelično, prek teh slojev je bil nanešen trd cementni omet in nanj še dve plasti obarvanih beležev. Pod trdim cementnim ometom je na nekaterih mestih še ohranjen prvotni apnen omet in na vogalih šivani robovi, vrezani v svež omet. Pod horizontalnima vencema je bila odkrita dekorativna bordura s sledovi križne rože pod njo. Poslikava urinih številčnic je bila sekundarna. Prvotna poslikava je bila odstranjena, na nov svež apnen omet pa so bile naslikane sekundarne številčnice, izvedene v barvah, enakim tistim v dekorativni borduri pod kamnitima vencema ter ultramarinu. Prek sekundarne poslikave sta bili izvedeni še dve poslikavi urinih številčnic: v prvi fazi so bile obnovljene številke, v obstoječi fazi pa so bile namesto rimskih števil naslikane preproste črtice, ki so nakazovale številke. Na podlagi rezultatov sondiranja ometov in beležev so bile podane konservatorske smernice za sanacijo ostanja in rekonstrukcijo arhitekturne poslikave. Zaradi močne sprijetosti trdega cementnega ometa z originalno plastjo ometov in beležev se je ta ohranil. Odstranitev tega ometa bi poškodovala še ohranjen prvotni omet in arhitekturno poslikavo. Sloj mastne barve s površine je bil speskan, na očiščena površina pa so bili nanešeni paropropustni beleži in izvedena prvotna arhitekturna poslikava s šivanimi robovi in borduro z križno rožo. Osrednje polje številčnice, prvotno v ultramarinu, je bilo zaradi enotnosti izgleda arhitekturne poslikave izvedeno

v topli beli. Dela na objektu so potekala v skladu s konservatorskimi smernicami.

Tatjana Adamič

100

Naselje: Kromberk

Občina: Nova Gorica

Ime: park gradu Kromberk

Področje: UR.KR.

Vrsta dela: 4

V parku ob kromberškem gradu smo zaključili zasaditvena dela v parterju parka, zasajenih je 74 sadik tise, ki polkrožno zaključujejo parter ter šest večjih lip na severni stranici parterja. Odstranjeno je bilo poškodovano drevo na jasi ob parterju in sanirana oziroma obžagana nekatera drevesa, katerih suhe veje bi lahko poškodovale obiskovalce. Parter parka je tako zaključen v smislu vrtnarskih del. Zaradi slabega vremena nismo dokončali vseh zemeljskih del na parkirišču.

Mirjam Gorjak

101

Naselje: Landol

Občina: Postojna

Ime: cerkev sv. Miklavža

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1997 smo zaključili z obnovo strehe in zunanjih ometov na cerkvi. Predhodno je bilo potrebno utrditi in obnoviti od strele poškodovano zvončnico. Prav tako je bila na novo prekrita vhodna lopa cerkve.

Brane Zbačnik

102

Naselje: Laze v Tuhinju

Občina: Kamnik

Ime: kapelica

Področje: UA

Obdobje: 19. stol.

Vrsta dela: 4, 7

Zaradi ureditve križišča na regionalni cesti Kamnik - Ločica je bila kapelica odprtega tipa iz 19. stoletja predstavljena s prvotega mesta na novo lokacijo, od prvotne oddaljene približno deset metrov. Izdane so bile konservatorske smernice za obnovo kapelice in pripravljen načrt za preoblikovanje neustrezne oblike strehe.

Tatjana Adamič

103

Naselje: Lendava

Občina: Lendava

Ime: Grad

Področje: A

Obdobje: srednji in novi vek

Vrsta dela: 2, 7

Upravni enoti SO Lendava smo dne 21. aprila 1997 izdali soglasje s pogoji za izkop in priklop plinovodskega omrežja do gradu v Lendavi. Ob arheološkem nadzoru smo sledili le novjšim ruševinskim plastem, ki so bile najmočnejše ob vznožju gradu, kjer so bili profili do 80 cm globokega izkopa polni srednjeveške in mlajše opeke ter apnenčaste malte.

Ivan Tušek

104

Naselje: **Leše**

Občina: Tržič

Ime: **sloпно znamenje**

Področje: UA

Obdobje: 2. pol. 17./18. stol. (?)

Vrsta dela: 4

Pri sondiranju ometov in beležev pod vencem kamnitega slopnega znamenja pod vasjo Leše je bila odkrita prvotna arhitekturna poslikava. Prvotni šivani robovi na vseh štirih vogalih slopnega znamenja so bili s tanko črto vrezani v svež omet in barvani v toplem barvnem tonu češke zemlje. Podzidec je bil od stene ločen le vizualno z vrezano črto in toniran v barvi šivanih robov. Prvotni ometi in beleži so slabo ohranjeni. Največ prvotnega ometa je ohranjenega na vzhodni steni, v manjšem obsegu pa so bili odkriti tudi na drugih stenah znamenja. Na prvotni omet sta bili nanešeni še dve plasti ometov in beležev, na sekundarnem sloju so bili vidni grafitnosivi šivani ro-

bovi. Na zgornjem delu znamenja s polkrožnimi plitvimi nišami (ometi so močno naključvani) bodo sondažne raziskave opravljene po postavitvi gradbenih odrov. Zaradi slabe ohranjenosti ometov se bodo ti rekonstruirali v celoti. V sveže apnene omete se bo izvedla prvotna arhitekturna poslikava. V letu 1997 so bili temelji znamenja podbetonirani.

Tajana Adamič

105

Naselje: **Lipa**

Občina: Miren-Kostanjevica

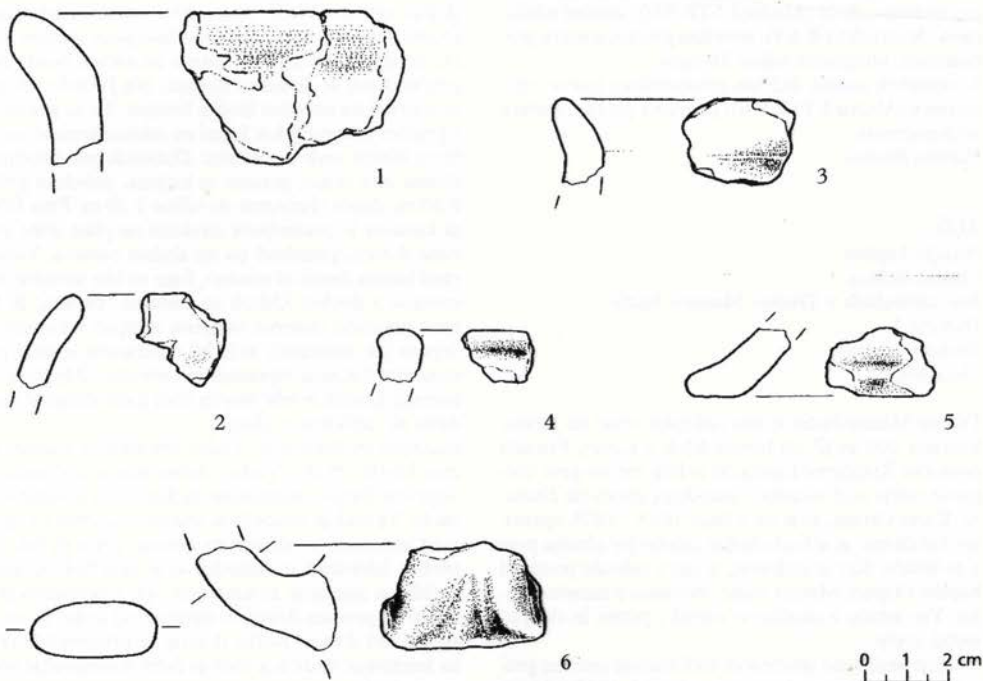
Ime: **Lipa-Cerkvence**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6

Znotraj evidentiranega območja arheološke dediščine Lipa - Cerkvence je na parceli št. 665/1-2 k.o.Lipa lastnik parcele v letu 1996, brez vednosti spomeniške službe, strojno odstranil zemljo za pripravo novega vinograda. Zemljo naj bi odvažal na parcelo št. 773 k.o.Lipa. Območje Cerkvence je zaradi ledinskega imena in neposredne bližine stare poti iz Lipe v Temnico zavarovano kot potencialna antična lokacija. Na območju posega smo v temno rjavi ilovici, med drobnim kamenjem našli več odlomkov prazgodovinske lončenine različnih faktur (sl. 1-6). Pojav prazgodovinske lončenine na tej lokaciji sicer ne preseneča, saj je najdišče v ravnini pod mogočnim prazgodo-

Lipa - Cerkvence, najdbe. (risbe: Tadeja Kumar) 1-6 keramika.

vinjskim gradiščem, imenovanim Tabor - sv. Ambrož. V juliju leta 1997 smo na parceli št. 665/1 k.o. Lipa izvedli manjša sondiranja, da bi preverili verjetnost obstoja prazgodovinske naselbine na tej lokaciji. Ugotovili smo, da je lončenina najdena v sekundarni legi kot posledica erzijskih procesov in je njeno primarno lego treba iskati drugje. To bi lahko bil tudi zaraščen, nekoliko višji predel južno od zgoraj omenjene parcele. Razlaga, da je lončenina navožena na to parcelo od drugod skupaj z zemljo, ni sprejemljiva, saj je bilo kvalitetne zemlje na tem mestu veliko in naj bi jo, po pripovedovanju domačinov, od tod celo odvažali na druge, z zemljo skromnejše predele.

Opis najdb:

1. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-rjava (Munsell 10YR 6/4), znotraj svetlo rjava (Munsell 7,5YR 6/4); površina gladka; sestava drobnozrnata; ohranjena višina 35 mm.
2. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-rdeča (Munsell 5YR 5/6), znotraj rjava (Munsell 7,5YR 5/4); površina gladka; sestava drobnozrnata; ohranjena višina 21 mm.
3. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdeča (Munsell 10R 5/8), znotraj rdeča (Munsell 2,5YR 4/6); površina gladka; sestava grobozrnata; ohranjena višina 20 mm.
4. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6), znotraj rdeče-rjava (Munsell 5YR 5/4); površina gladka; sestava grobozrnata; ohranjena višina 16 mm.
5. odlomek pokrova; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-rdeča (Munsell 5YR 5/6), znotraj rdeče-rjava (Munsell 5YR 5/4); površina gladka; sestava grobozrnata; ohranjena višina 16 mm.
6. odlomek ročaja; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rjava (Munsell 5YR 5/4); površina gladka; sestava drobnozrnata.

Patricija Bratina

106

Naselje: Lipica

Občina: Sežana

Ime: zbiralnik v Dolini Matere božje

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 6

Dolina Matere božje je ena najlepših vrtač na Krasu, locirana 200 m JZ od hotela Klub v Lipici. Pripada posestvu Kobilarne Lipica, ki je bila vse do prve svetovne vojne pod oblastjo cesarskega dvora na Dunaju. Karel Grunn, ki je bil v letih 1848 - 1875 upravitelj kobilarne, se je hudo bolan zatekel po zdravje prav v to vrtačo. Ker je ozdravel, je dal v zahvalo postaviti kapelo s kipom Matere božje, vklesano v naravno steno. Vso vrtačo z okolico je uredil s potmi in dal posaditi cvetje.

V sklop omenjene vrtače sodi tudi manjša cisterna pravokotnega tlorisa, na katero so naleteli l. 1993 pri očiščevalnih delih. Zasuta je bila z gomilo neobdelanih

kamnov, pod katerimi je takrat bil še delno ohranjen opečnat obok. Cisterno so deloma očistili, pri delih je krajanom pomagal dott. Ruggero Calligaris iz Museo Civico di Storia Naturale iz Trsta. Zaradi neustreznih dovoljenj so bila dela začasno ustavljena, ZVNKD Nova Gorica je zadevo predal Goriškemu muzeju.

Na oktobru l. 1996 so bila začeta arheološka izkopavanja Goriškega muzeja s strokovnima sodelavcema, arheologinjo Beatrice Žbona - Trkman in dott. Ruggero Calligarisom. Cisterna je bila izkopana do globine približno 1.70 m, vendar so bile raziskave zaradi neugodnega vremena in pomrznjene zemlje predčasno končane.

Leta 1997 je bila na pol odkopana in odprta cisterna zakrita z betonsko ploščo velikosti 2 x 3 m, ki je na pogled moteča, obvarovala pa jo je od nadaljnega propadanja in povečala njeno konstrukcijsko stabilnost. Današen vhod v cisterno je skozi odprtino na zahodni strani plošče.

Goriški muzej je nadaljeval z izkopavanji l. 6. 1999. Ekipe (arheolog Miha Mlinar, risarka Ana Hawlina, eden do dva javna delavca Kobilarne Lipica) je z deli zaključila v 5 - ih dneh. Cisterna je bila izkopana do skalne osnove na sredini in sterilne ilovice ob robovih. Glede na najden arheološki material (odlomki steklenic senožeške pivovarne) lahko domnevamo, da je bil zbiralnik zasut in zapuščen šele v 1. pol. 20. stol. Kobilarna Lipica namerava izkopan zbiralnik sanirati v skladu s predlogi ZVNKD Nova Gorica ter ga vključiti v turistično ponudbo kompleksa.

Gradnja zbiralnika: V vrtači je bila izkopana luknja površine 4 x 4 m in globine 3 m. Na dnu so zadeli na skalno osnovo. Skalo so na vrhu odbili in izravnali. Ostalo površino dna je predstavljala plast sterilne rdeče, nepropustne ilovice, katero so zaradi boljše nepropustnosti še dodatno steptali. Na JV robu izkopa so naleteli na naravno kraško brezno. To so graditelji s pridom izkoristili kot kanal za odstranjevanje usedlin in blatne vode iz cisterne. Zbiralnik pravokotnega tlorisa ima stene, grajene iz kamna, debeline pribl. 0.60 m, danes ohranjene do višine 2.30 m. Prva fronta kamnov je postavljena direktno na plast zbite sterilne ilovice, ponekod pa na skalno osnovo. Vezivo med kamni danes ni opazno, fuge so bile verjetno zamazane z ilovico. Odtok za čiščenje (brezno) je bil med uporabo cisterne verjetno zatrpan s kamnitim čepom (ni ohranjen), ki je bil odstranjen le med postopkom čiščenja izpraznjene cisterne. Odprtina čistilnega kanala je bila morda tudi kako drugače zadržana ali zatlačena z glino.

Funkcija in delovanje: Vodni zbiralnik je lociran na dnu kraške vrtače. Voda - deževnica je dotekala po odprtem kanalu, narejenem iz kamnitih apnenčastih plošč. Ta vodi iz vrtače in se streka v cisterno v vogalu med severnim in vzhodnim zidom. Voda ni bila filtrirana (zbiralnik ni filterski) in je zato bolj verjetno služila za zalivanje in umivanje. Po pripovedovanju naj bi bil prvoten dostop v cisterno od strani in ne od zgoraj kot danes. Bočni dostop je primernejši tako za zajemanje vode kot tudi za lažje uravnavanje vodnega nivoja.

Miha Mlinar

107

Naselje: **Lipica**

Občina: Sežana

Ime: **Galerija A. Černigoja - arhiv in depo**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Obravnavani "objekt" tvori danes enotno zgradbo s t.i. galerijo A. Černigoja, čeprav je zunanjsčina tega objekta danes skromneje arhitekturno obdelana. Prav zaradi tega smo predvsem dvoriščno fasado dopolnili s kvalitetnejšimi detajli, kot so kamniti okvirji oken (višinsko usklajeni z obstoječimi na galeriji), talni zidec, ki smo ga predlagali izvesti v kamnu, pa so izdelali v ometu.

Stavbno pohištvo je bilo izdelano na novo, na novo je bila prekrita tudi dvokapna korčna streha, katere sleme teče v isti liniji kot na galeriji. Strešni venec se je ohranil.

Po odstranitvi ometov, tako zunanjih kot notranjih, so se pokazale določene predelave. Enoceličen objekt (desni sobi v pritličju in nadstropju) je bil samostojno pozidan, stavba, kjer je sedaj galerija ter tudi še hodnik s stopniščem (leva prostora v pritličju in nadstropju), ki se sanira, je bila naknadno pozidana.

Desna soba v pritličju ima ob vzhodno in severno steno (stična stena z velbanco) dozidan recen ten opečni zid (hidroizolacija). V tem prostoru je zazidana vratna odprtina, ki je vodila v provizorično recen teno stranišče, prizidano ob zahodno zunanjo fasado. V sedanjem hodniku v pritličju je bila včasih kuhinja, z ognjiščem prislone nim ob desno steno- zazidan odvodnik dima. Levo ob izhodnih vratih v zahodni steni je s kamni zazidana vratna odprtina.

V nadstropju se je v zahodni steni desne sobe pokazala zazidana vratna odprtina (s polnimi zidaki) - morebiten izhod na gank, v predelni steni med to sobo in hodnikom pa dvoje zazidanih prehodov (eden s polnimi zidaki, eden s kamni), v severni steni je bila zazidana odprtina za zidno omaro. Skozi prehod, zazidan s kamni, je bil po vsej verjetnosti prvoten dostop po stopnišču v nadstropje.

V hodniku v nadstropju se je v zahodni steni pokazala zazidana vratna odprtina (s kamni), v skupni steni s sosednjo sobo pa zazidana odprtina za odvod dima iz pritličja (s polnimi zidaki).

Odrpli smo zazidane odpr tne zidnih omar ter prezentirali izhod na gank v nadstropju.

Eda Belingar

108

Naselje: **Lipica**

Občina: Sežana

Ime: **hleva 6 in 7 - "Obrihtunga"**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Objekt, imenovan Obrihtunga, je bil zgrajen 1899, je bil namenjen konjem, starim od tri ali tri in pol let naprej, ki jih učijo jahati (obrihtunga pomeni popačeno pripraviti, urediti). Stavba je simetrično graje-

na, pritlična, z vhodnim poudarjenim, nekoliko dvignjenim delom na sredini, ki vodi v prehodni hodnik in iz katerega se gre levo in desno v hleva. Na steni hodnika je nameščena spominska kamnita plošča z napisom "SCHLUSSTEIN 9. DECEMBER 1899" - Obrihtunga je bila zgrajena ob 50. letnici vladanja cesarja Franca Jožefa. Na vhodni fasadi sta levo in desno še po dva boksa za kočije in na koncu stanovanji za delavce. Na vsaki strani objekta sta vodnjaka s kamnitima kvadratnima šapama, v katera se je stekala deževnica s strehe. Ta je bila ob dograditvi ravna z nasutjem grušča na vrhu. Od tu je bila voda speljana v vodnjaka, od koder so vodo kalali za napajanje konjev v hlevu. Kasneje je bil nameščen hidrofor, ki je vodo avtomatično poganjal v napajalnike. Ker je ravna betonska streha puščala, so nad njo namestili sedanj o dvokapnico.

V l. 1998 so na Obrihtungi izvedli vzdrževalna dela. Dotrajani zunanji omet so odstranili in izvedli novega, enakega. Ohranjali so se profilirani zidci in kamniti talni zidci. V hlevu 6 so zamenjali stavbno pohištvo, obnovili stojišča, pregrade, jasli in napajalnike, s tem, da so bili zamenjani dotrajani deli z enakimi novini. Dela v hlevu 7 bodo izvajali v l. 1999.

Obarvanje notranjih sten ter lesenih delov je bilo izvedeno po barvni študiji, ki so jo izdelali restavradorji ZVNKD Gorica. Zunanje fasade bodo obarvali v l. 1999.

Eda Belingar

109

Naselje: **Lipica**

Občina: Sežana

Ime: **vodnjak Fontana**

Področje: E

Vrsta dela: 6

Izdali smo soglasje za očiščenje vodnjaka Fontana, ki leži v Dolini in ima izvirno vodo. Šapa je sestavljena iz devetih masivnih, zaokroženo obdelanih kamnitih kosov. Cisterna je zidana iz lepih kamnitih blokov. Na eni izmed plošč šape je vklesan napis:

TA

QUESTA FONTANA FV FATA ET PERFECIONA

RE

DAL GOV G: GASPARO DE NICOLETI Q. ANTONIO

NEL V ANO DEL SVO GOVERNO 1706.

Napis je slabo čitljiv, zato so restavradorji ZVNKD Gorica naredili mavčni odlietek, da smo ga lahko prebrali.

Eda Belingar

110

Naselje: **Ljubljana**

Občina: Mestna občina Ljubljana

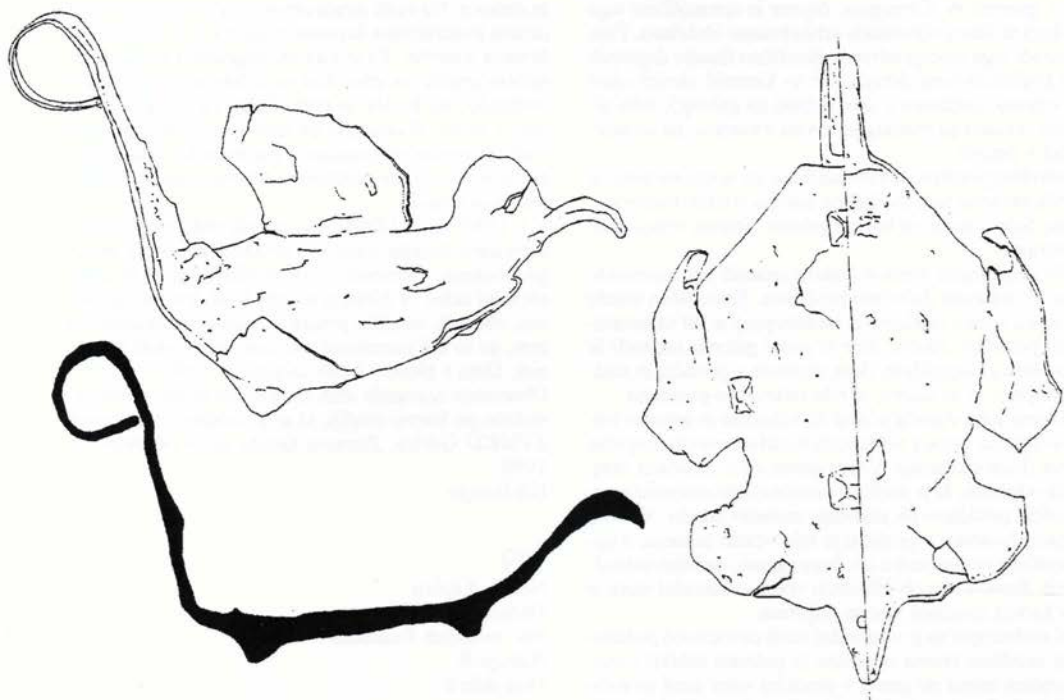
Ime: **konjska sandala**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 5

0 1 2 cm

Risba konjskega sandala, merilo 1:2.

Fotografija konjskega sandala.

Pri selitvi depoja v Mestnem muzeju Ljubljana je bila najdena železna konjska sandala (Hipposandal). Točni najdiščni podatiki žal niso ohranjeni, domnevamo, da je bila najdena na področju rimske Emone.

Železna konjska sandala je skoraj v celoti ohranjena, poškodovana je ena stranica in odlomljena zanka. Mere ustrezajo konjskemu kopitu. Ima ravno stopalo z navzgor obrnjenimi stranicami in zankama spredaj in zadaj za pritrjevanje na kopito. Na spodnji ravni strani so štiri izbokline piramidalne oblike, za lažji oprijem na zamrznjenem ali skalnem terenu.

Mere: dolžina 21 cm, širina 14,5 cm, višina 11 cm, inventarna številka 510: LJU; 156:A.

Božena Dirjec

111

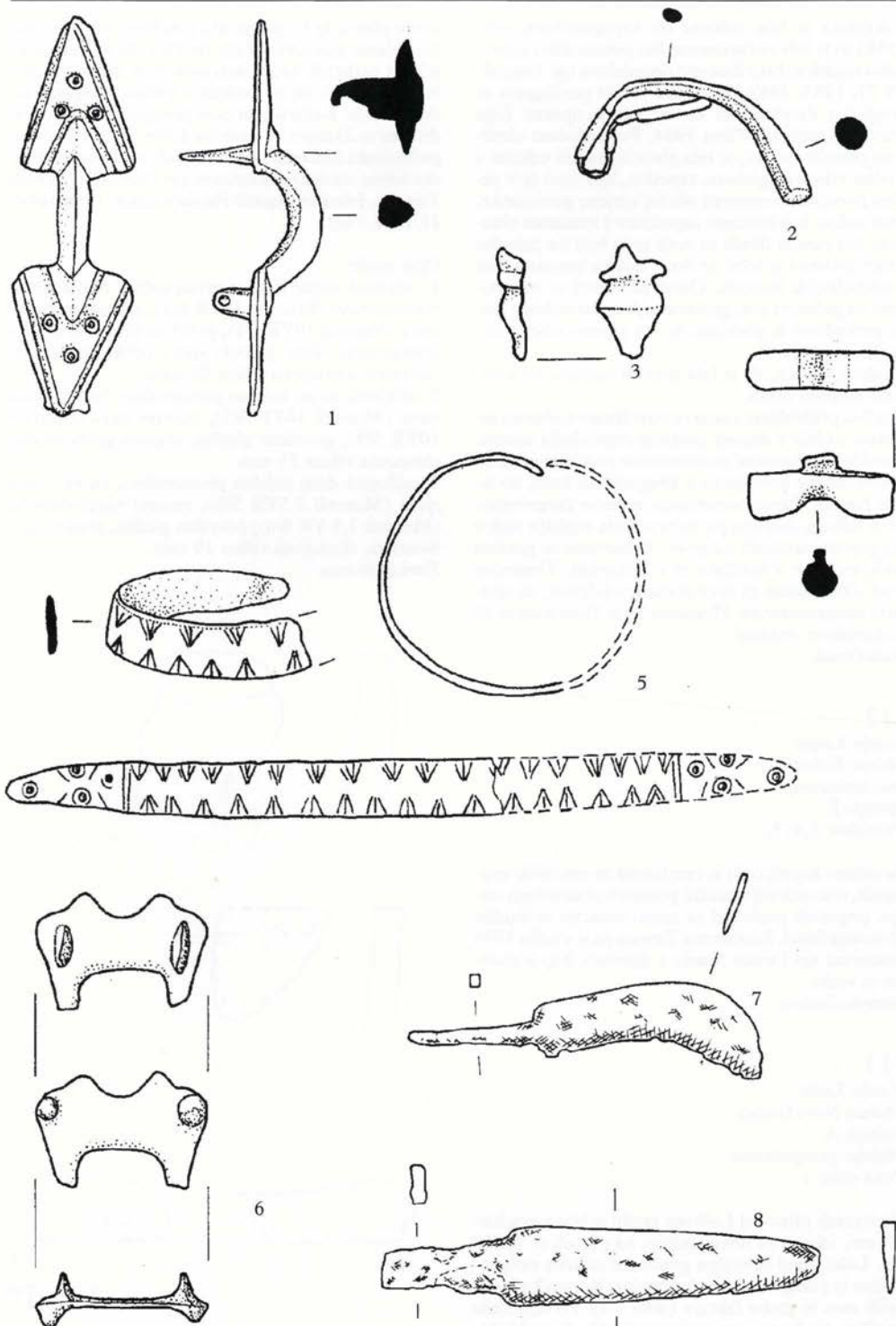
Naselje: **Logje**

Občina: **Kobarid**

Ime: **Gradec**

Področje: **A**

Vrsta dela: **7**

Logje, Gradec: površinske najdbe. (risba Nada Osmuk) bron = 1-6 (1:1), železo = 7-8 (1:2)

Lokaliteta je bila odkrita ob topografskem delu l.1983 in je bila obravnavana kot potencialno arheološko najdišče, brez časovne opredelitve (gl. Osmuk: VS 27, 1985, 294); kot takšna je bila predlagana za pregled z detektorjem kovin, kar je opravil Žiga Šmid iz Ljubljane v letu 1994. Po njegovem okvirnem poročilu sodeč, je bila glavna najdba odkrita v sredini vrhnjega grebena vzpetine, kjer smo že v prvem poročilu domnevali obstoj utrjene postojanke. Sem sodijo: kos bronaste zapestnice z vrezanim okrasom, dvoramna fibula in večji nož; bolj na zahodni strani grebena je ležal še drugi nož in bronasta žica z odelbeljenim koncem. Ostali predmeti so bili najdeni na pobočju pod grebenom, vendar kolikor lahko presodimo iz poročila, še vse znotraj ožjega območja najdišča.

Najditelj poroča, da je bila gostota signalov na lokaliteti nasploh nizka.

Najdbe, pridobljene s sicer nedovoljenim načinom raziskav, so bile v danem primeru dobrodošla izjema: potrdile so prisotnost poznoantične poselitve in s tem obstoj utrjene postojanke v Breginjskem kotu, ob izviri Nadiže. Zaradi sorazmerne naravne zavarovanosti in težkega dostopa po rečni soteski najdišče sodi v sklop poznoantičnih refugijev. Primerjave za gradivo bodo najbližje v Invillinu in v Kobaridu -Tonovcov grad. Objavljamo ga brez dodatne obdelave, za uporabo zainteresiranim. Hranjeno bo v Tolminskem ali Kobariškem muzeju.

Nada Osmuk

112

Naselje: **Logje**

Občina: Kobarid

Ime: **znamenje**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5,

Za zidano kapelico, ki je razglašena za etnološki spomenik, smo izdelali tehnični posnetek obstoječega stanja, pripravili popis del za njeno sanacijo in študijo obarvanja fasad. Restavrator Zavoda pa je v juliju 1998 restavriral kip Device Marije z detetom. Kip je narejen iz voska.

Andrejka Ščukovt

113

Naselje: **Loke**

Občina: Nova Gorica

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 1

Na terasah južno od Loškega gradu je bila v gradbeni jami, izkopu za novogradnjo, na parceli št. 50/18 k.o. Loke, med novejšim gradivom odkrita neopredeljena in prazgodovinska lončenina. Keramika je debelih sten in grobe fature (slika 1-3). Po očiščenju profilov gradbene jame smo ugotovili, da se lončenina pojavlja v temnejši zemlji, 40 cm globoko. Kul-

turne plasti, ki bi potrjevala naselbino na tem mestu, nismo ugotovili. Zelo možno, da je lončenina tokom različnih erozijskih procesov drsela po pobočju navzdol, saj je najdena v bližini prazgodovinske lokacije Kožaršče in pod prazgodovinskim gradiščem sv.Danijel. V zaselku Loke pa je bila prazgodovinska lončenina najdena tudi med ostanki rimskodobne stavbe arhitekture pri Pavlinih (*B.Žbona Trkman, Arheološko najdišče Pavlini v Lokah, Goriški letnik 11, 1984, 73ss*).

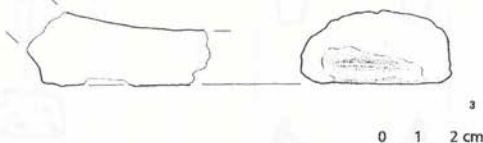
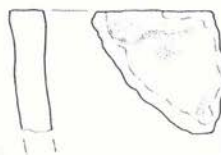
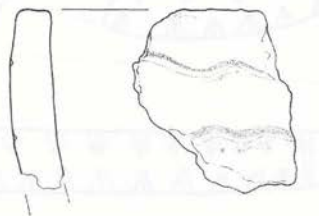
Opis najdb:

1. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rumeno-rjava (Munsell 10YR 6/4), znotraj rumeno-rjava (Munsell 10YR 6/4); površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: globoki vrez v obliki raztegnjene valovnice; ohranjena višina 50 mm.

2. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava (Munsell 10YR 5/3), znotraj rjava (Munsell 10YR 5/3); površina gladka; sestava grobozrnata; ohranjena višina 33 mm.

3. odlomek dna; izdelan prostoročno; barva: zunaj rjava (Munsell 7,5YR 5/6), znotraj rdeče-rumena (Munsell 7,5 YR 6/6); površina gladka; sestava grobozrnata; ohranjena višina 19 mm.

Patricija Bratina

Loke, najdbe (risbe: Tadeja Kumar). 1-3 keramika.

114

Naselje: **Lokev**

Občina: **Sežana**

Ime: **Stari tabor**

Področje: **A**

Vrsta dela: **8**

Obvestilo o izkopih zidov na Starem taboru (ANSI 1975, 131) smo preverili v začetku decembra 1997. Ugotovili smo večji vkop ob eni od prečnih sten na južno notranje obzidje platoja. S tem je bila odkrita notranja stena in SV notranji vogal enega izmed objektov, naslonjenih na obzidje. Zid prečne stene je bil odkopan v višini 1.0 m, vendar še ni vidna hodna površina prostora. Širina objekta je 3.0 m, dolžina vzdolž obzidja ni znana. Gradnja prečne stene je izredno lepa, iz izbranih in obdelanih kamnov, večinoma pravih blokov različnih velikosti. Notranja stena, vkopana v pobočje vrhnjega platoja, je znatno slabše grajena. Vezivo je zelo slaba, rumenkasta, grobozrnata malta, močno rapadla in tudi v ruševinskem delu njeni drobcici vse obarvajo. V odkopanem materialu na robu ni bilo najti niti kosa lončenine ali česa drugega od drobnega gradiva, zato sta možni dve razlagi: ali so kopači tako skrbno vse pobrali ali pa v tem zasutju res ničesar ni bilo. Zasutje je izrazito pozno-srednjeveško, kakršno najdemo na gradovih in v pro-

tirških taborih (Studeno, Šmartno v Brdih). Na podlagi te najdbe lahko upravičeno sklepamo, da je bil Stari tabor poznosrednjeveška utrjena postojanka. V kolikor so prisotna tudi še starejša obdobja, posebej za pozno antiko nadvse verjetna, je ohranjenost zanesljivo slaba, saj je srednjeveška gradnja očitno zastavila na novo in v celoti. Kaj več bodo morala odgovoriti sistematična raziskovanja. Odkopana luknja v ruševinah je sedaj v celoti zasuta tako, da je odkopani zid podprt in utrjen s kamni.

Navdušenje za amaterske raziskave na Starem taboru ni presenetljivo, saj vodi iz Povirja na ta odročen vrh sredi kraškega hribovja označena pot.

Nada Osmuk

115

Naselje: **Luče**

Občina: **Grosuplje**

Ime: **Lučka jama 2, Stari grad, Pri jamah**

Področje: **A**

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, zgodnji srednji vek, pozni srednji vek

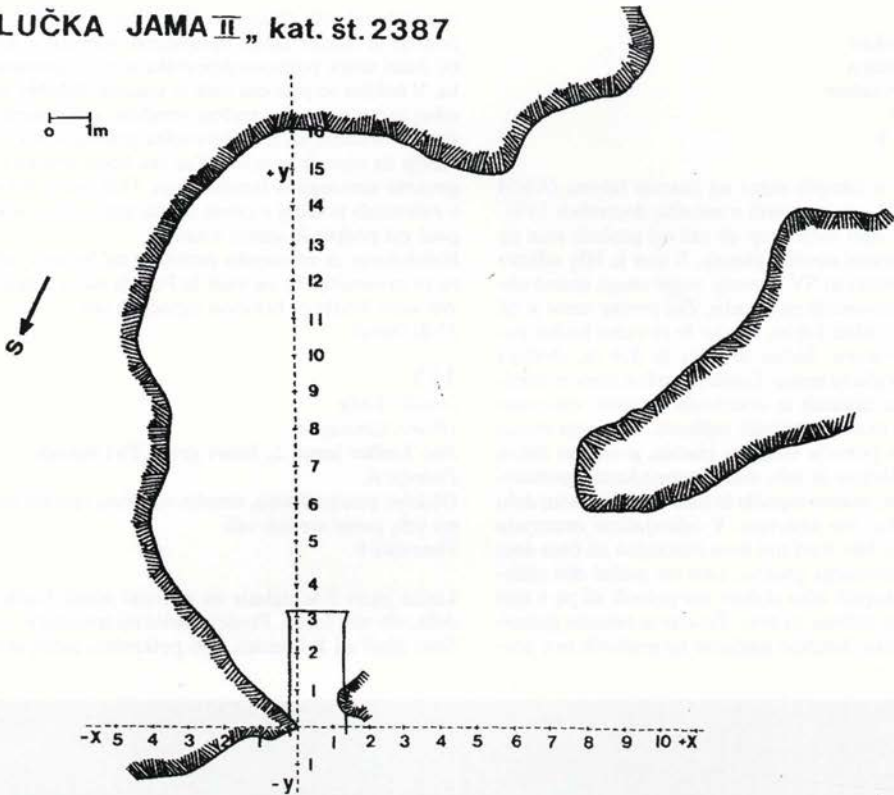
Vrsta dela: **6**

Lučka jama 2 se nahaja na zahodni strani Lučkega dola, ob vasi Luče. Predel domačini imenujejo tudi Stari grad ali Pri jamah. Ob polkrožni, nekaj deset

Spodnji vhod v Lučko jama II (foto Pavel Jamnik).

„LUČKA JAMA II“, kat. št. 2387

Tloris Lučke jame z vrisano sondo.

metrov visoki skalni steni, se le 20 m narazen odpirata Lučka jama 1, kat. št. JZS 150 in spodnji lepo obokan vhod v spodmol LUČKA JAMA 2, kat. št. JZS 2387. Drugi vhod v Lučko jamo 2 se poševno spušča z zahodne strani skalne terase. Raven jamski prostor se pri spodnjem vходу nadaljuje še 16 m v jamo. Po izgledu spodmol zelo spominja na paleolitsko in eoneolitsko najdišče Ciganske jame pri Kočevju (slika 1). Jama je po izgledu in lokaciji arheološko zanimiva, poleg tega pa smo v Lučah od domačina Berlan Framca izvedeli za zgodbo, po kateri naj bi se v času turških vpadov domačini skrivali v jami. Ob enem od prihodov Turkov naj bi nek domačin začel teči v jamo šele, ko so bili Turki že v vasi, zato so ga opazili, šli za njim in v njej pobili vse takratne prebivalce Luč. Živ je ostal le eden, ki naj bi kasneje na novo osnoval vas, njegovi potomci s priimkom Pajk pa še danes živijo v vasi.

Januarja 1998 smo Slavko Hočevar, Branko Horvat in avtor, z namenom ugotoviti ali je jama arheološko najdišče, pod kapom spodnjega vhoda opravili manjše sondiranje.

Sondo širine 1,40 m smo zastavili ob vzhodni strani, nad občasnim izvirom, pred najbolj strmim spustom jamskih tal in jo usmerili proti zadnji jamski steni (slika 2).

Ravna jamska tla smo dosegli približno pri $Y=+2,60$ m in od tam nadaljevali v jamo le še do $Y=+3,15$ m. Pri $Y=+1,95$ m je bila dosežena globina sonde 1,00 m. Na sredi sonde se je pokazal, na vrhu, 0,60 m širok vkop v plasti 3/a, ki je segal 0,40 m v plast 4. (slika 3) Pri $Y=+2,10$ m se je ob desnem robu sonde pokazal nov vkop. Vkopa sledita kapu jame in sta bila nedvomno narejena z namenom postavitve kolov, s katerimi so zaprli vhod.

Že pri $Y=+1,95$ m se je pod plastjo 1 nakazovala tanka proga žgane ilovice, ki bi bila lahko ostanek ognjišča, pri $Y=+2,15$ m pa je že postalo jasno, da ilovica je kulturni ostanek in zato nadaljni frontalni izkop sonde ni bil več dopusten. Do točke $Y=+2,15$ m smo s sondo načeli 5 plasti, od katerih 3 vsebujejo kulturne ostanke. Od zgoraj navzdol si sledijo: (slika 4)

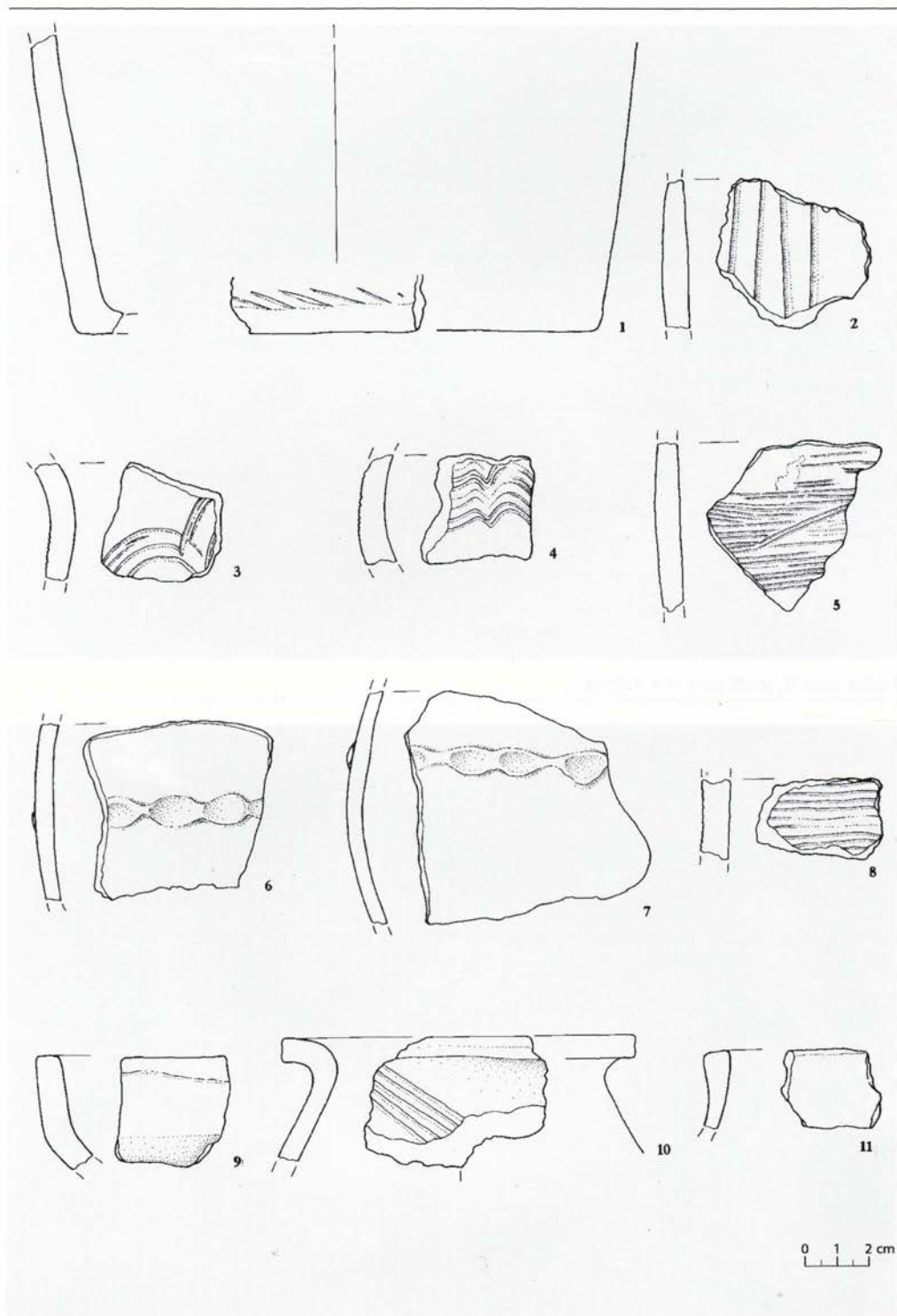
1. Črna humusno žgana plast, pomešana z drobnim gruščem. Debelina do 30 cm.
2. Prepečena ilovica, svetlo rjavo rdeče barve. Ilovica je sipka, kompaktni so le posamezni, nekaj cm veliki koščki, ki se med prsti moknato drobijo. Plast je debela od 3 do 5 cm in se pri $X=+0,75$ m izklini.
3. Gruščnato ilovnata plast, pomešana z zemljo. Grušč je droban, v plasti je le redke večji kos.
- 3a. Po največ 25 cm plast 3 izgubi nekoliko primesi zemlje, grušč postane nekoliko debelejši in začne

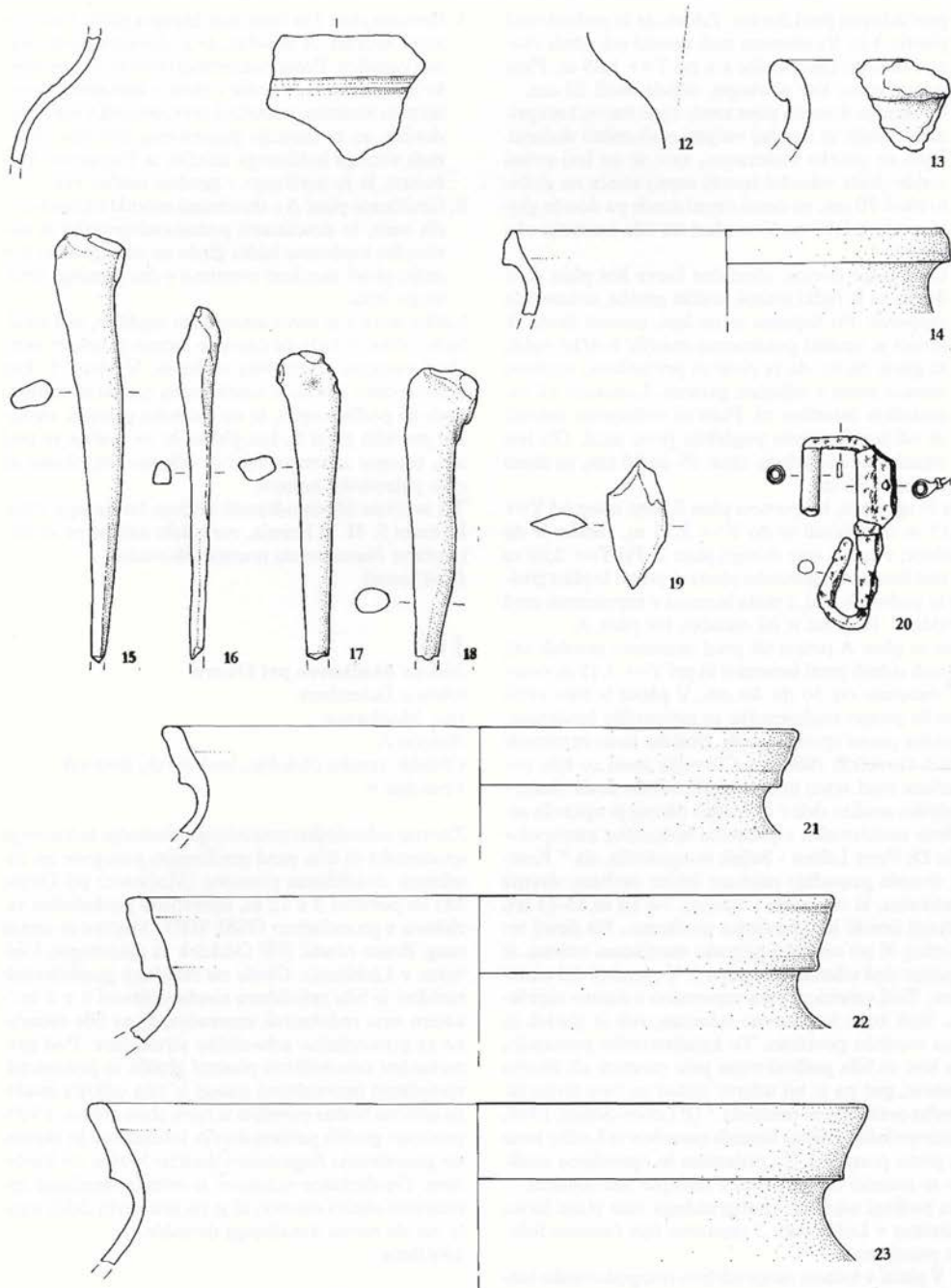
Lučka jama II, profil pri $y = + 1,95$ m.

Lučka jama II, profil pri $y = + 2,15$ m.

Najdbe v Lučki jami II. (risba Narodni muzej)

0 1 2 cm

- prevladovati pred ilovico. Zdi se, da je prehod med plastjo 3 in 3/a obenem tudi zgornji rob obeh vkopov tako pri tem profilu kot pri $Y=+1,95$ m. Plast je na mestu, kjer ni vkopa, debela okoli 20 cm.
4. Gruščnato ilovnata plast svetlo rjave barve, brez prmesi zemlje in z nekaj večjimi podornimi skalami. Plast ne poteka vodoravno, zato se na levi strani sonde (bliže vzhodni jamski steni) konča na globini okoli 70 cm, na desni strani sonde pa doseže globino okoli 1,10 m. V to plast sta bila narejena oba vkopa.
 5. Čista suha ilovica, identične barve kot plast 4. V ilovici so le redki manjši koščki grušča, nekateri že prepereli. Pri kopanju se ne lepí, temveč drobi. V ilovici je opaziti posamezne manjše koščke oglja, ki glede na to, da ta plast ni premešana, verjetno nimajo zveze z vrhnjimi plastmi. Lončenih ali osteoloških ostankov ni. Plast ni vodoravna temveč se od jamske stene pogloblja proti jami. Ob levi strani sonde je debela okoli 45 do 50 cm, na desni strani le 10 cm.

Da bi ugotovili, kaj pomeni plast 2, smo izkop od $Y=+2,15$ m nadaljevali še do $Y=+2,75$ m, vendar le do globine, v kateri smo dosegli plast 2. Pri $Y=+2,60$ m se nad humusno žganinsko plastjo 1 pojavi še plast grušča in podornih skal, z malo humusa v zapolnitvah med gruščem. Ta grušč je bil označen kot plast A.

Ker se plast A pojavi tik pred izravnavo jamskih tal, se tudi debeli proti izravnavi in pri $Y=+3,15$ m doseže debelino od 30 do 40 cm. V plasti je bilo večje število pozno srednjeveške in novoveške lončenine, železna pasna spona, žebelj, živalske kosti in ostanki štirih človeških skeletov. Človeške kosti so bile pomešane med seboj in o pokopih ni bilo sledu. Antropološko analizo delov človeških okostij je opravila zasebna raziskovalka s področja historične antropologije Dr. Petra Leben - Seljak in ugotovila, da "Kostni ostanki pripadajo najmanj štirim osebam: dvema otrokoma, ki sta umrla v starosti 5-9 let in 13-15 let, odrasli ženski in odraslemu moškemu. Na desni temenici, ki po velikosti pripada starejšemu otroku, je opazna sled udarca. Ohranjen je le sprednji del temenice. Sled udarca poteka vzporedno s suturo sagittalis. Rob kosti je poševno odrezan, rob je gladek in ima svetlečo površino. Te karakteristike pomenijo, da kost ni bila poškodovana post mortem ob izkopu skeleta, pač pa je bil udarec zadan za časa življenja. Oseba poškodbe ni preživela." (P. Leben-Seljak, 1998, Antropološka analiza kostnih ostankov iz Lučke jame 2, pisno poročilo). Za prijaznost in opravljeno analizo se avtorici na tem mestu najlepše zahvaljujem. Na podlagi najdb in stratigrafskega niza plasti lahko zaenkrat v Lučki jami 2 zaznamo štiri časovno ločene poselitve:

1. V plasti 4 točneje neopredeljiva prazgodovinska lončenina.
2. Plasti 3 in 3/a verjetno v kulturnem smislu ni moč deliti. V tej fazi poselitve so bile pod kapom jame izkopane luknje za kole, s katerimi je bil delno ali v celoti zaprt spodnji vhod. Poleg pozno srednjeveške in celo novoveške lončenine, sta bila v plasti tudi najmanj dva fragmenta pozno antične lončenine.

3. Ilavnata plast 2 in humusna žganina plasti 1 sta verjetno sočasni, še posebej, če je ilavnata plast ostankov ognjišča. Poleg poznosrednjeveške in novoveške lončenine, ki je prišla v plast z kasnejšim mešanjem in možnimi manjšimi prekopavanji v teku zgodovine, so za datacijo pomembna štiri šila, odlomek večjega koščenega izdelka in fragmenta lončenine, ki ju uvrščamo v zgodnji srednji vek.
4. Gruščnato plast A s skeletnimi ostanki najmanj štirih oseb, in desetimi poznosrednjeveške in novoveške lončenine lahko glede na stratigrafsko pozicijo plasti zaenkrat uvrstimo v čas poznega srednjega veka.

Lučka jama 2 je novo arheološko najdišče, ki z najdbami (slika 5) kaže na časovno ločeno poselitev jame skozi različna arheološka obdobja. V plasti 5, kjer imamo čisto ilovico z koščki oglja zaenkrat kulture, zgolj na podlagi oglja, še ne moremo potrditi, vsekakor pa tako plast 5, kot plasti, ki so morda še pod njo, ostajajo zanimive tudi za odkritje mezolitske ali celo paleolitske kulture.

Tri koščena šila in odlomek večjega koščenega izdelka hrani S. H. iz Kranja, vse ostale najdbe pa so bile izročene Narodnemu muzeju Slovenije.

Pavel Jamnik

116

Naselje: Mačkovec pri Dvoru

Občina: Žužemberk

Ime: Mačkovec

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6

Znotraj arheološko zaščitene območja kulturnega spomenika je bila pred gradbenim posegom na zasebnem dvoriščnem prostoru (Mačkovec pri Dvoru 18) na površini 3 x 12 m, opravljena geofizikalna raziskava z georadarjem GSSI SIR3. Meritve je izvajal mag. Brane Mušič (FF Oddelek za arheologijo Univerze v Ljubljani). Glede na rezultate geofizikalnih raziskav je bila zakoličena sonda velikosti 8 x 2 m, s katero smo redefinirali anomalije, ki so bile označene za potencialne arheološke strukture. Pod premešanimi novoveškimi plastmi grušča in poznosrednješkimi izravnalnimi posegi je bila odkrita intaktna antična hodna površina iz rjave zbite ilovice, z 90% primesjo grobih peščenjakovih lomljencev in skromno prisotnostjo fragmentov antične kritine ter lončenine. Geofizikalne raziskave je ovirala razgibana apnenčasta skalna osnova, ki je na nekaterih delih segala vse do nivoja današnjega dvorišča.

Uroš Bavec

117

Naselje: Magozd

Občina: Kobarid

Ime: p. c. sv. Ane

Področje: R

Vrsta dela: 4

Demontaža lesenega oltarja, v celoti prebarvanega s sivo barvo ob zadnji obnovi. Pri sondiranju smo naleтели na pozlato lesenih kipov in določenih okrasnih elementov, na arhitekturnih elementih. Barvna plast inkarnata (originalna) je bila v zelo slabem stanju, tako da je bilo potrebno predhodno utrjevanje. Po mizarški obdelavi in ponovnem odkrivanju barvne plasti na celotnem oltarju smo le-tega z jajčno tempero retuširali. Zaradi elementarnih nesreč (potres) oltarja še nismo montirali v cerkev.

Anton Naglost, Andrej Jazbec

118

Naselje: Medana

Občina: Brda

Ime: Gradnikova in Zorzutova hiša

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1998, bolje konec leta, so na občini Brda kot nosilki in večinski sofinancerki obsežne rekonstrukcije Gradnikove in Zorzutove domačije pristopili, pod strokovnim vodstvom Zavoda, k celoviti prenovi in sanaciji objekta. Sredstva proračuna v višini 2.000.000, 00 SIT predstavljajo manj kot desetino vseh s predračuni predvidenih in katere v planu in proračunu zagotavlja občina Brda. Prav zaradi navedenega (pomanjkanja sredstev) akcija še ni bila zaključena in je njeno dokončanje preloženo v leto 1999. Trenutno se izvajajo statične sanacije zidov, armiranobetonske vezi in plošče. Obnova kanalizacije, instalacije, izdelava vhoda v kletne prostore, novi ometi, izolacije.

Darj Humar

119

Naselje: Metlika

Občina: Metlika

Ime: p. c. sv. Martina

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Že nekaj let načrtovana obnova močno razpadle in razpokane cerkve sv. Martina v Metliki je stekla šele ob koncu leta 1997. Cerkevna stavba je skupaj z opremo tekom stoletij močno propadala, zlasti ob koncu 19. in v prvih letih 20. stoletja, tako da že od leta 1921 ni opravljala svoje prvotne funkcije. Slabo stanje je bilo tudi razlog za prvo veliko obnovo cerkve, ki so jo po konservatorskih smernicah takratnega konservatorja Franceta Steleta izvedli leta 1941. Cerkev so takrat obnovili z namenom, da bi v stavbi uredili muzejsko prezentacijo oziroma lapidarij. Zaradi nove funkcije so v cerkvi odstranili obe oltarni menzi z oltarnima nastavkoma, istočasno so odstranili tudi opečni tlak in ga nadomestili z betonskim.

Kljub obsežni obnovi pa nova muzejska funkcija stavbe, s katero se je sicer strinjal tudi takratni župnik in dal stavbo tedanjemu muzeju v najem, ni zaživel. Stavba je zaradi slabega temeljenja začela celo rapidno propadati in je današnje dni dočakala v izredno slabem stanju, kar je bil glavni vzrok za obnovo. V letih 1997 in 1998

so obnovitvena dela zajela zamenjavo strešne konstrukcije in kritine, bobrova, namestitve žlebov, ponovno statično utrditev (namestitve horizontalnih AB vezi) in injektiranje močno razpokanih zidov, utrditev temeljev, zlasti temeljev stranske kapele. Zamenjana je bila tudi pločevinasta kritina svetlobnice nad stransko kapelo, in sicer po obliki obstoječe. Dela je izvajalo gradbeno podjetje Begrad iz Črnomlja. Dosedanja dela, če izvzamemo sondažno-raziskovalna, so obsegala predvsem zidarstvo-obrtniška dela, medtem ko bodo arheološke raziskave in izkopavanja, ki so pogoj za zamenjavo tlaka in rekonstrukcijo oltarnih menz ter beljenje notranjščine in fasade, izvedeni v prihodnjem letu.

Robert Peskar

120

Naselje: Miren

Občina: Miren-Kostanjevica

Ime: Japnišče

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 7

Ob arheološkem nadzoru gradbenih izkopov za gradnjo garaže ob že zgrajenem stanovanjskem objektu, na parc.št. 476/1 k.o. Miren, na zavarovanem arheološkem območju Japnišče, nismo zasledili intaktnih arheoloških plasti. Po odstranitvi humusa se je na globini 40 cm pojavil grušč, ki je verjetno nanos reke Vipave. V neposredni bližini naj bi nekoč celo kopali pesek (danes še vidna izkopna jama). V severnem delu izkopa, ob dovozni cesti, je bilo med gruščem veliko gradbenega materiala, med katerim bi en kos lahko opredelili kot rimsko opeko, in precej železnih predmetov - ostankov iz 1.svetovne vojne. Po pripovedovanju lastnika naj bi že ob kopanju za hišo naleteli na številne ostanke vojaškega orožja.

Patricija Bratina

121

Naselje: Mostje

Občina: Lendava

Ime: Gornje njive

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 8

Pri obvoznici Lendava so se od 24. oktobra do 5. decembra 1997 izvajala arheološka izkopavanja na Gornjih njivah pri Mostju (pred Dolgo vasjo). Arheološka dela je izvajal Pokrajinski muzej v Murški Soboti, dela pa je spremljal odgovorni konzervator za arheologijo na ZVNKD Maribor. Arheološka zaščitna izkopavanja so dala izredne rezultate iz rimskega časovnega obdobja (keramični in kovinski material, peči, zbiralnik za vodo z leseno kašto), ki ga je na tem območju do sedaj malo odkrilega, čeprav poteka tod mimo rimska cestna povezava Poetovio - Savaria z dosedaj še neodkrito poštno postajo HALICANUM.

Ivan Tušek

122

Naselje: Most na Soči

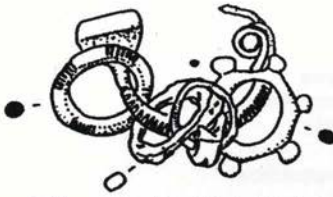
Občina: Tolmin

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba

Vrsta dela: 7, 8

Na parceli št. 956/1 k. o. Most na Soči je bil 6. in 7. 4. 1999 opravljen arheološki nadzor pri strojnem izkopu za gradnjo gospodarskega objekta. Lokacija objekta leži v arheološko zaščitenem območju halštatskega žarnega grobišča svetolucijskega tipa. Teren je arheološko še neraziskan, a je že zunaj domnevnega južnega roba grobišča.

Most na Soči, svetolucijska fibula. M. 1: 2. (risba Nataša Grum)

Med nadzorom korektno opravljenega strojnega izkopa z odstranjevanjem zemlje po režnjih 0, 2 m po celotni izkopni površini, je bila ob severnem vogalu zakoličbe 50 - 70 cm pod današnjo površino ugotovljena temnejša zaplata zemlje z drobnimi koščki žganine, raztresene na površini 2 x 1 m. Gradbena dela so bila pravočasno ustavljena.

Po dogovoru z arheologinjo Nado Osmuk iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica smo 11. 4. 1999 teren arheološko raziskali. Ekpa

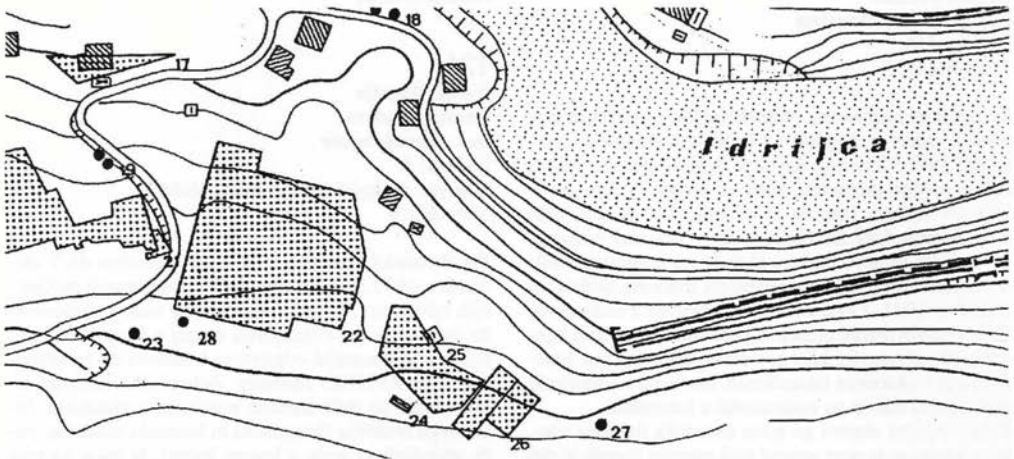
(risarka Grum Nataša, abs. arheologije Odar Boštjan, arheologa Klasinc Rok in Mlinar Miha) je na postrgani površini ugotovila močnejšo žganinsko koncentracijo. Ob natančnejšem pregledu smo jasno razločili tloris grobne jame, ki pa je bila na vrhnem delu že uničena. Grobna jama okrogle oblike, premera do 70 cm, je vsebovala koščke žganine, ožganega kamenja, kosti, zemlje in zažgana semena (popotnica). 5 cm nad dnom jame je bila v žganini najdena lepo ohranjena svetolucijska ločna fibula z obeski: bronast obroček s šestimi izrastki, bronast prstan, železen obroček, na kateremu visi majhen bronast obroček z železno odelbitvijo ter odlomek bronastega krugaljčka. Fibuli manjka del igle. Dno grobne jame je bilo na rel. globini 95 cm pod nivojem današnje površine. Ostanke pokojnika so bili sicer položeni v žaro, ki pa je zaradi slabe kakovosti žganja in kislosti prsti razpadla in je bila razpoznavna le na dnu.

Delno uničen žgan halštatski grob iz Mosta na Soči na osnovi najdbe svetolucijske fibule časovno uvrščamo v razvito fazo svetolucijske kulture oz. stopnjo Sv. Lucija II a - II b (Teržan, Trampuž 1973, Prispevek h kronologiji svetolucijske skupine. - Arh. vest. 24, 428 - 432).

Nadzor ob izkopu je bil natančno izvršen po celotni površini. Pokazatelj, ki bi na mestu bodočega gospodarskega objekta nakazovali obstoj še kakega pokopa ali drugih arheoloških ostalin, ni bilo zaslediti.

Svetolucijsko fibulo je očistila in konservirala konservatorsko restavratska svetovalka Jana Šubic - Prisljan (Goriški muzej). Hrani jo Tolminska zbirka v Tolminu.

Miha Mlinar

Most na Soči, izsek iz topografske karte (1: 1259) z vrisanim območjem izkopanega halštatskega grobišča. 22 - izkopavanje Marchesettija, 23 - sonda Goriškega muzeja l. 1958 (negativno), 28 - lokacija groba, izkopavanje 11. 4. 1999.

123

*Naselje: Moverna vas**Občina: Semič**Ime: Krupa**Področje: A**Obdobje: srednji in novi vek**Vrsta dela: 6*

Turistično društvo Semič je 5. 4. 1997 organiziralo čiščenje okolice izvira in struge reke Krupe. Pri podvodnem delu akcije so sodelovali člani Društva za podvodne aktivnosti Bela krajina, nadzor pa je s pooblastilom ZVNKD Novo mesto vodil dipl. arheolog Andrej Gaspari s pomočjo absolventa Matica Brenka. Zaradi pomanjkanja podatkov o podvodni kulturni dediščini je bila akcija izrabljena tudi za pregled struge Krupe med izviro in Podgrajskim mlinom pri Dolencjah.

Izvirna kotanja, globoka do 8 m, je zaradi mlinskega jezua v neposredni bližini zamuljena in skoraj povsem zarasla. Najdbe so bile tem razmeram ustrezno redke, le na mestih kjer izvirska voda čisti skalovje, sva odkrila dva fragmenta visokosrednjeveških keramičnih posod.

V drugem delu potopa sva pregledala še okoli 750 m rečne struge, široke med 5 in 10 m ter globoke med 2 in 3 m. Dno predstavlja živoskalna osnova, ki jo prekriva tanka plast mulja in peska, pa tudi množica dreves, za katerimi se nabirajo smeti. Med zanimivejše najdbe sodi več bolj ali manj ohranjenih srednjeveških posod (lonci z žigi, keramične steklenice, latvice) in ostanki iz 2. svetovne vojne (italijanska vojaška čelada in ročna bomba). Zaradi izredno velike količine materiala sva pobirala zgolj najbolj ohranjene keramične posode. Potapljači iz že omenjenega društva so nama kasneje predali še nekaj najdb iz prejšnjih potopov (lonček in del keramične steklenice z naslikanimi malteškimi križi). Glede na bližino znanih najdišč preseneča odsotnost prazgodovinskega gradiva, kar pa seveda še ni dokončno potrjeno.

Andrej Gaspari

124

*Naselje: Moverna vas**Občina: Semič**Ime: Moverna vas**Področje: A**Vrsta dela: 4, 6, 7*

Arheološko izkopavanje v Moverni vasi je potekalo na predvideni lokaciji delavnice (parc. št. 107, 177, k.o. Vinji vrh) od 21. maja 1997 do 18. julija 1997 z ekipo treh strokovnih delavcev Zavoda, študentke arheologije in 6 delavcev kopačev. Izkopali smo celotno predvideno lokacijo delavnice (14 x 10 m), z izjemo 1,5 m x 10 m pasu ob temeljih obstoječega objekta. Izkopno polje je merilo 12,5 x 10 m. Raziskave so potekale po metodologiji stratigrafskega izkopavanja in so vključile obsežen program flotacije in spiranja vzorcev arheoloških plasti. S tem smo uspeli z vzorčenjem 50% mikrovadrantov vseh plasti.

Navidezna skalnata lokacija predstavlja pomemben del neolitkega in eneolitkega kompleksa Moverna vas. Prva, najstarejša faza, kaže na uporabo območja za gospodarske dejavnosti (obdelavo kamnitih orodij, lončarstvo, shrambo živil). Temu v prid pričata dve peči, 16 shrambenih jam in hodna površina z odpadnim materialom od obdelave kremenja. Jame na severovzhodnem delu izkopnega polja so bile zapolnjene v tej fazi, na južnem in severozahodnem delu pa odprte.

Druga faza kaže na prenehanje gospodarskih dejavnosti na tem območju. Peči in odprte jame so bile zasute s plastmi odpadnega materiala. Čeprav so polnila podobna homogeni plasti iz tretje faze, je težko časovno ožje opredeliti fazo brez nadaljnjih analiz najdb.

Tretjo fazo predstavlja uporaba nekdanjega gospodarskega območja za deponijo odpadnega materiala iz naselja. K temu sodi 0,10 m debela homogena plast organskega izvora s številnimi najdbami keramike, kamnitih žrnjlev, kamnitih orodij in ožganim žitom. Ta plast je pokrivala hodno površino in jame iz prve poselitvene faze.

Četrto fazo predstavlja erozijski nanos po koncu poselitve. Kljub majhnemu nagibu naravnega terena je bilo najdišče očitno izpostavljeno močni eroziji po koncu eneolitke poselitve. Podobne procese smo odkrili na eneolitkem naselju na grajskem pomolu v Gradcu, ki je le 4 km oddaljeno od Moverne vasi. Natančno faziranje neolitkih in eneolitkih plasti bo mogoče le po obdelavi najdb in primerjava z gradivom iz stratigrafskih izkopavanj na Malneričevem vrtu leta 1988.

Peto fazo predstavljajo mlajši posegi na tem območju: moderne jame in nekdanji gospodarski objekt (kašča), zadnja najmlajša faza pa je sedanja ruša.

Phil Mason

125

*Naselje: Nanos**Občina: Vipava**Ime: cerkev sv. Hieronima**Področje: UA**Vrsta dela: 4, 6*

V cerkvi so izdelali nov kor, ki je AB konstrukcije s tremi loki in sloni na dveh kamnitih stebrih.

Brane Zbačnik

126

*Naselje: Novo mesto**Občina: Novo mesto**Ime: cerkev sv. Lenarta**Področje: UA**Vrsta dela: 7*

Po zadnjih restavratorskih posegih na treh kamnitih viteških nagrobnikih iz 16. stoletja v šestdesetih in zgodnjih sedemdesetih letih, ko so kamen (peščenjak, apnenec) površinsko utrdili, izdelali mavčne kalupe in nagrobnike vzdali na kamnite podstavke v južnem kraku križnega hodnika (*Varstvo spomenikov*, XVI, 1972, p. 43), se je stanje nagrobnikov,

zlasti dveh iz peščenjaka, močno poslabšalo; za primerjavo glej fotografije v: *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n.v. VII, 1965, pp. 135, 196; E. Cevc: *Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom*, Ljubljana 1981, pp. 91, 93 in današnje stanje. Površina (približno 20 %) je močno propadla predvsem zaradi vlage, ki je konstantno prihajala skozi betonski podstavek in stene križnega hodnika, poleg tega pa je peščenjak še močno razpokal. Zaradi izsoljevanja je prišlo do večjih ali manjših mehanskih poškodb, ki so se v končni fazi manifestirale kot izguba likovnih elementov. Takšno stanje je zahtevalo nujen konservatorski poseg, in sicer prenos nagrobnikov na ustrežnejše mesto in utrditev njihove površine, medtem ko restavriranje in rekonstrukcija propadle površine s pomočjo že narejenih mavčnih odlitkov nista bila možna, saj so bili le-ti slabo izdelani in deformirani.

Konservatorsko-restavratorska dela, ki jih je izvajal akad. kipar Drago Bac, so zajela predvsem določitev nove lokacije nagrobnikov (v soglasju z lastnikom), in sicer v zahodnem kraku križnega hodnika, ki je zaradi manjše frekventnosti ljudi bolj primeren za lapidarijsko ureditev, izdelavo novih betonskih podstavkov z ustrežno izolacijo in plastjo svinčene pločevine, na katero so kasneje nemestili nagrobnike, utrjevanje in pripravo nagrobnikov za prenos in prenos nagrobnikov in namestitvev na podstavke, in sicer tako, da se s hrbtno stranjo ne držijo stene. Zaradi hudega mraza smo čiščenje, utrjevanje površine kamna, fugiranje, plombiranje in injektiranje razpok preložila na spomlad leta 1999.

Najtežavnejši del posega je predstavljal transport nagrobnikov, saj je obstajala možnost, da se ob odstranitvi nagrobnikov iz stene in podstavkov kamen zdrobi zaradi močnih razpok, kar bi pomenilo, da bi bili nagrobniki prejkone uničeni. Po skrbno načrtovanem postopku je izvajalec poseg izvedel brez napak, korektno, tako da so nagrobniki na novi lokaciji prezentirani brez novih poškodb, in kar je še pomembnejše, na ta način ne bo več prihajalo do hitre cirkulacije vlage in s tem do mehanskih poškodb. Poleg konservacije samih nagrobnikov smo dosegli, da se v tem delu križnega hodnika, ki še čaka na končno obnovo in prezentacijo, oblikuje prostor, ki bo namenjen za prezentacijo posameznih kamnitih fragmentov, danes sicer neprimerno hranjenih v ropotarnici samostana. Med temi izstopa konzola v obliki angela z napisnim trakom, ki je bila vzdignana v vzhodni steni zvonika, tik pod vrhom, in je bila v okviru beljenja zunanjščine cerkve izluščena iz stene. Konzola je delo t.i. kamniške kamnoseške delavnice iz časa okoli 1470–1480 in je prvotno nosila rebra ladijskega oboka, ki je bil porušen po požaru v 17. stoletju.

Robert Peskar

127

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: grad Grm - park

Področje: UR.KR.

Vrsta dela: 7

Konec leta 1997 se je začela in v začetku leta 1998 nadaljevala sanacija platoja nekdanje grajske vrtnarije, z namenom, da bi vzpostavili pogoje za njeno redno vzdrževanje. Območje je bilo najprej očiščeno najrazličnejših trdih predmetov, ki so onemogočali košnjo ter kasneje izravnavno in prerahljano. Konec marca je bila posejana trava, s čimer je bil prvi sklop sanacijskih del na platonu vrtnarije zaključen. Dela je izvajal strojni krožek Krka Novo mesto pod nadzorom pristojnega konservatorja. V poletnih in zgodnjejesenskih mesecih je bila nova travnata površina že redno košana.

V letu 1998 je bila načrtovana in izvedena sprememba neurejenega parkirišča pred gradom v parkovno zelenico v sklopu grajskega parka. Dela so se pričela 6. novembra z odstranitvijo asfaltne površine. V mesecu decembru je bil dokončan dovoz zemlje in planiranje terena. Sejanje trave bo predvidoma izvedeno spomlad 1999.

Druga načrtovana investicija za leto 1998 je bila obnova razpadajoče grajske vrtno lope. Zamenjano je bilo ostrešje, kritina in drugi leseni deli razen osnovne konstrukcije. Zaradi neugodnih vremenskih razmer se je obnova končala šele v januarju 1999.

Vsi posegi so bili izvedeni v skladu s konservatorskim programom za grajski park Grm.

Mitja Simič

128

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Kapiteljska njiva

Področje: A

Obdobje: starejša in mlajša železna doba

Vrsta dela: 6

Na dobrih 22.000 m² veliki površini prazgodovinskega grobišča Kapiteljska njiva v Novem mestu že od leta 1986 potekajo vsakoletna zavarovalna izkopavanja Dolenjskega muzeja in ZVNKD iz Novega mesta. Prvi arheološki posegi so bili opravljeni leta 1894, gradivo iz dveh halštatskodobnih gomil in iz nekaj latenjskih grobov je prišlo na Dunaj. Leta 1983 pa je dokaj globoko oranje povzročilo nove poškodbe grobišča in prve posege kustosa Dolenjskega muzeja Toneta Kneza. V prvi polovici 90. let tega stoletja smo uspeli us-

Kapiteljska njiva, izkopno polje leta 1998 (foto Borut Križ).

Kapiteljska njiva, skeletni grob VIII/8 s pridatki ob odkritju (foto Borut Križ).

Kapiteljska njiva, starejše železnodobna gomila VIII po končanem izkopavanju (foto Borut Križ).

Kapiteljska njiva, mlajšeželeznodobni grob 521 ob izkopu (foto Borut Križ).

taviti obdelovanje njivskih površin na tem najdišču. Zavarovalno arheološko izkopavanje je v letu 1996 potekalo med 9. aprilom in 30. julijem, ekipa je štela 15 – 20 članov (vodja arheolog, 3 restavratorji, 2 dokumentarista, študentje arheologije in 10 delavcev kopačev), raziskali smo 1400 m² veliko površino grobišča. Našli in dokumentirali smo 193 grobov iz časa mlajše železne dobe (srednji laten) ter 6 starejšeželeznodobnih grobov gomile VIII. Vsi mlajšeželeznodobni grobovi so žgani, med pridatki prevladujejo lončene posode, v moških grobovih je orožje (dolgi

železni meči v nožnicah so dosledno zviti, železne ščitne grbe, verige za pripenjanje mečev, noži in različni obročki), v ženskih grobovih so zastopani različne vrste fibul, bronaste, železne in steklene zapestnice, steklene ogrlice, lončena vretenca...

Grobovi v gomili VIII so skeletni, z značilnimi pridatki za mlajše stopnje starejše železne dobe. Med najdbami velja omeniti bronasto, dokaj poškodovano situlo iz groba 5/VIII ter množico železnega orožja. Predmete iz groba 5/VIII smo v celoti prepeljali na restavriranje v delavnice muzeja v Mainzu.

Arheološko terensko delo leta 1997 je potekalo z do 20 člansko delovno ekipo od 1. aprila do 30. julija. V tem času smo raziskali 1300 m² veliko površino grobišča, pri tem pa odkrili še preostalih 6 starejšeželeznodobnih grobov gomile VIII in 86 grobov iz časa mlajše železne dobe.

Gomila VIII je bila na S in V delu uničena z recentnimi vkopi italijanskih vojaških objektov med 2. svetovno vojno. Grobovi so skeletni in sodijo v mlajša obdobja starejše železne dobe.

Mlajšeželeznodobni žgani grobovi časovno sodijo v 3. in 2. st.pr.n.št. V tlorisu so to okrogle ali pravokotne jame, kjer je žganina včasih prosto stresena na dno, v nekaj primerih pa tudi shranjena v lončenih posodah. Lončenina je povečini prostoročno izdelana, izdelane na lončarskem vretenu je malo. V letu 1997 smo našli 16 dolgih zvitih železnih mečev, 12 ščitnih grb, 24 suličnih osti, nekaj bronastih in železnih fibul, nekaj staljenih steklenih zapestnic in 2 srebrna prstana. Vsi predmeti so bili dokaj poškodovani.

V letu 1998 smo nadaljevali z raziskavami osrednjega in vzhodnega dela arheološkega najdišča Kapiteljska njiva. Med 1. aprilom in 30. julijem je 10 – 20 članska delovna ekipa raziskala 1700 m² veliko površino in našla 40 žganih grobov iz časa mlajše železne dobe z značilnimi pridatki: dolge, zvite železne meče, ščitne grbe, sulične osti, bronaste železne zapestnice, fibule.

Ponovna prevlada prostoročno izdelane lončenine nedvomno kaže na staroselsko prebivalstvo, v nasprotju z maloštevilnimi novodošlimi Kelti. Število vseh doslej odkritih mlajšeželeznodobnih grobov na Kapiteljski njivi je že preseгло 630 in tako se ta mlajšeželeznodobna nekropola uvršča med večje v Evropi, sočasno pa opozarja na pomen novomeškega prostora tudi v tem času in ne le v starejši železni dobi.

Kapiteljska njiva, steklene jagode iz mlajšeželeznodobnega groba 373 (foto Borut Križ).

Kapiteljska njiva, del bronastega sklepanca iz groba 502 (foto Borut Križ).

Kapiteljska njiva, naselbinske plasti v KV R in S/ XIII, XIV in XV (foto Borut Križ).

Ob izkopavanju mlajšeželeznodobnih grobov pa smo naleteli še na večje, 8 x 10 m velike lise temnejše barve, v katerih so ležali odlomki grobe prazgodovinske lončenine in kamenje. Lončenina je kazala naselbinski značaj, kar je na območju, kjer smo doslej našli le grobne najdbe, dokaj nenavadno. Ena od "lis" je bila celo »tlakovana« z apnenčastimi lomljenci, premera do 15 cm, med njimi pa se je nahajala množica značilnih masivnih lončenih ročajev, ki sodijo k pekvam. Ročaji so oranžno, rumeno, rjavo in sivo črno žgani, nekateri pa tudi profilirani. Vsi ročaji so ležali med kamnitim drobirjem v isti ravnini, tako da so ustvarjali vtis, kakor da tudi sami sodijo k tlakovanju tega prostora in ne da so na tlak padli. Žal pa drugih arhitekturnih elementov nismo

našli, saj je bila kulturna plast tu zelo tanka. Datacija naselbinskih plasti na tem najdišču je dokaj negotova, začasno pa naselje, ki je stalo na Kapiteljski njivi, postavljamo v čas bronaste dobe.

Borut Križ

129

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Knjižnica Mirana Jarca

Naslov: Rozmanova ul. 26-28

Področje: A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 7

Novo mesto, severna fasada študijske knjižnice (foto Borut Križ).

Novo mesto, srednjeveški temelji študijske knjižnice (foto Borut Križ).

7. aprila 1365 je avstrijski vojvoda Rudolf IV. podpisal listino, s katero je v Slovenski krajini ustanovi novo mestno naselbino – Rudolfovo – oziroma Novo mesto. V kratkem času je mesto dobilo zidano obzidje s stolpi in dvema mestnima vhodoma. Severna ali ljubljanska vrata so bila postavljena tik ob sedanji študijski knjižnici. Ob rekonstrukciji ceste Komandanta Staneta so bili odkriti temelji obzidja, ki so danes prezentirani v cestnem tlaku. Natančna lokacija stolpa in poteka obzidja od teh vrat proti S ni bila jasna. Zato smo ob načrtovani dozidavi in prenovi študijske knjižnice pričakovali, da bodo zemeljski izkopi razkrili dele srednjeveškega mestnega obzidja na tem predelu. Konec oktobra 1996 so začeli z izkopom gradbene jame, ki je na S strani segala do stavbe »stare« študijske knjižnice.

Po dogovoru z izvajalcem smo delo nadzorovali, vendar so prevladali ekonomski interesi. Tako po očiščenju doslej zasutega SZ vogala stare stavbe knjižnice le tega zaradi sneženja nismo mogli ustrezno dokumentirati, izvajalci del pa so kljub slabemu vremenu ta del zgradbe ometali z malto.

Pred ometavanjem smo opazili, da je spodnji del te stavbe zgrajen iz večjih, delno obdelanih apnenčastih blokov. Domnevali smo, da je to temeljni del enega od mestnih stolpov. Žal tega brez natančne dokumentacije ne moremo potrditi.

Borut Križ

130

Naselje: **Novo mesto**

Občina: Novo mesto

Ime: **Mestne njive**

Področje: A

Obdobje: bronasta doba, železna doba

Vrsta dela: 6

Konec meseca oktobra 1996 so lastniki njive parc. št. 607 k.o. Novo mesto opravili jesensko oranje, ki je zopet prizadelo nekaj žganih grobov tega grobišča, ki je do tedaj štelo 398 že raziskali žganih grobov in en skeleten pokop. Tako smo novembra 1996 izkopalili 5 grobov iz obdobja KŽG in še en plani skeletni grob.

Globina oranja je bila 40 – 45 cm, tako da je plug v vseh primerih uničil zgornji del masivnih lončenih žar, ki so bile napolnjene z žganino, del lončenih odlmkov in vsebine žar pa raztresel po njivi. Med drobnimi najdbami kot pridatki iz žar velja omeniti bro-

Novo mesto – Mestne njive, zavarovalno arheološko izkopavanje leta 1997 (foto Borut Križ).

Novo mesto – Mestne njive, poškodovana lončena žara iz groba 404 (foto Borut Križ).

nasto iglo z stožčasto glavico, steklene jagode in kamnit odbitek. Vsi predmeti časovno sovpadajo z dosedanjno opredelitvijo grobišča.

Skeletni grob I/2 pa predstavlja 290 x 110 cm velika, v tlorisu pravokotna grobna jama, ki je bila 10 – 20 cm globoko vkopana v peščeno rumenooranžno sterilno osnovo hriba. V vzhodni polovici groba so ležale lončene posode, ki so dokaj poškodovane, v zahodno polovico groba pa so bili položeni stekleni, jantarni in kovinski predmeti. Grob je vseboval 4 lončene posode, 6 drobnih bronastih čolnastih fibul, cinasto ločno fibulo, cinast ali svinčen obroček, 2 bronasta obsenčna obročka, 2 bronasti zapestnici, bronasto vozlasto ovratnico, nekaj steklenih in jantarnih jagod in eno večjo lečasto jantarno jagodo. Časovno grob I/2 postavljamo v stopnjo Stična – Novo mesto, enako kot tudi grob I/1, ki smo ga izkopalni že leta 1990.

V začetku marca 1997 je lastnik njivo ponovno preoral in oranje za nekaj metrov razširil v dotlej zatravljeno površino. Tako je bilo poškodovanih 19 žarnih grobov, ki smo jih zavarovalno izkopalni v sredini meseca marca 1997. Tako 422 doslej raziskanih žarnih grobov na najdišču Mestne njive v Novem mestu z ostalimi v Novem mestu najdenimi grobovi iz tega obdobja (B. Križ, Novo mesto pred Iliri, Novo mesto (1995)) nakazuje intenzivno poselitveno strukturo novomeškega prostora v začetku prvega tisočletja pr.n.š. V letu 1997 odkriti žgani grobovi so tako po obliki kakor po pridatkih in časovni opredelitvi enaki grobovom, odkritim v preteklih letih na tem najdišču. Značilni grob predstavlja masivna lončena žara, ki ima na trebuhu plastično rebro in je napolnjena z žganim, v kateri so še drobni bronasti, lončeni in stekleni pridatki. Vse žare imajo zgornji del odoran in uničen, posamezne kamnite plošče ali njihovi deli, ki leže v notranjosti žar pa nakazujejo, da so bili grobovi pokriti s kamnitimi ploščami.

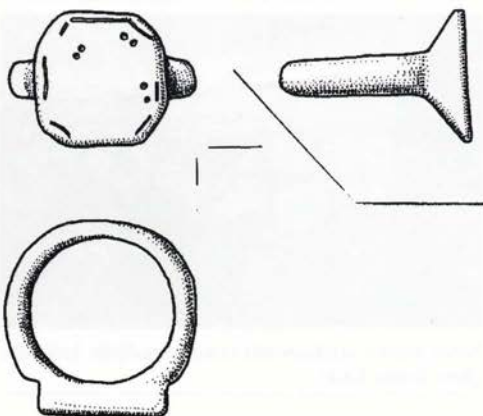
Borut Križ

131

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Mestne njive - Bršljin

Novo mesto – Bršljin, bronast prstan. M = 1:1. (risba Borut Križ)

Področje: A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 8

Mitja Gros iz Novega mesta je muzeju podaril masiven bronast prstan s slabo razpoznavnim pečatnim delom. Našel ga je v izkopanem jarku pri polaganju kabla na trasi med Ločno in Bršljinom.

Borut Križ

132

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

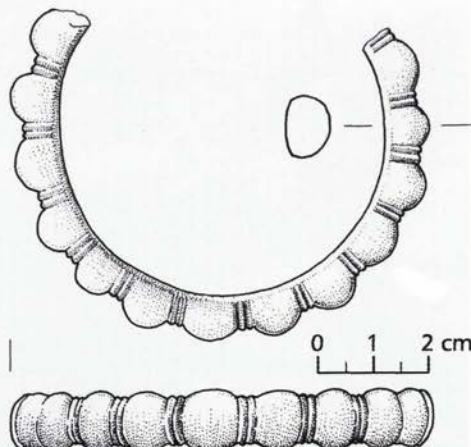
Ime: Porodnišnica

Naslov: Šmihelska c. 1

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba

Vrsta dela: 8

Novo mesto – Porodnišnica, bronasta zapestnica. Premer = 7,6 cm. (risba Borut Križ)

Učencem je prinesel v muzej poškodovano bronasto zapestnico. Našel jo je ob novo zgrajeni stavbi poročnišnice in jo podaril muzeju. Ob ogledu terena smo lahko ugotovili le, da je bila celotna okolica objekta strojno izravnana. Novih arheoloških najdb ni smo našli. Najdišče zapestnice leži v neposredni bližini prazgodovinskega najdišča Novo mesto – Kandija. Masivna bronasta zapestnica je okrašena s plastičnimi polkrožnimi odebelitvami, ki jih ločujejo pari tanjših reber.

Bona Križ

133

Naselje: Ogulin pri Vinici

Občina: Črnomelj

Ime: arheološko območje Vinica

Področje: A

Vrsta dela: 4, 6

Arheološko najdišče Ganglov vrt se razprostira na območju vasi Ogulin pri Vinici in na njivah, travnikih in vrtovih okoli nje (parc.št. 57/2, 58, 64, 65, 66/2, 66/3, 88/1, 88/2, 91/1, 91/5, 93, 94/1, 94/2, 95/1, 95/4, 578/4, 578/5, 584/1, 584/2, 586/1, 587/1, 587/3, 589/1, 589/2, 596, 2372/6, k.o.Vinica).

Prve omembe opisujejo 90 m dolgo in prav toliko široko antično trdnjavo, ki je imela več kot 2 m debele, s stolpi ojačane zidove. Danes je območje nekdanje antične trdnjave ali podeželske naselbine (vile rustike) delno zazidano. Še najbolj ohranjen je zahodni del objekta, ki daje videz nekoliko dvignjenega platoja z jasnim robom na zahodni strani in rahlo dvignjenim okopom na severni strani. Naselbina ni bila raziskana, zato je ne moremo natančno kronološko in funkcijsko opredeliti.

Opravili smo geofizikalne raziskave s sodelavci iz Oddelka za arheologijo FF v Ljubljani, z namenom prostorsko določiti obseg in ohranjenost domnevne antične strukture. Delo je potekalo v novembru 1997. Uporabljali smo nedestruktivne geofizikalne metode (elektično upornost in magnetometrijo) na površini 14.000 m² in georadar na površini 350 m². Na parcelah št. 64/2, 65, 66/2, 66/3, 91/1, 91/5 584/1, 584/2, 586/1, 587/1, 587/3, 589/1, 589/3, k.o. Vinica smo odkrili večjo pravokotno zidano strukturo z manjšo pravokotno vogalno strukturo (stolp?). Na parcelah št. 66/3, 584/2, 589/1, 589/2, k.o. Vinica smo odkrili tudi manjše strukture v notranjosti večje pravokotne strukture. Leta 1998 nameravamo izvajati terenski obhod na dostopnih površinah. Strokovne osnove za razglasitev najdišča kot kulturni spomenik smo že pripravili in vložili pri Občini Črnomelj januarja 1997.

Phil Mason

134

Naselje: Ojstrica

Občina: Tabor

Ime: Krvavica

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 2, 7

Leta 1997 je s celjskim ZVNKD navezal stik gospod P. Z., lastnik in uporabnik iskalca kovin, stiki pa se nadaljujejo s ciljem pridobiti čimveč informacij o morebitnih novih arheoloških najdiščih. Z zbiralcem je bil sklenjen načelen dogovor, da iskalca kovin ne uporablja na že znanih ali celo razglašeni arheoloških najdiščih, kar praktično pomeni, da preiskuje terene brez dokumentiranih arheoloških sledov, na katerih tudi Zavod nima pravnih osnov za pregon. Trenutno potekajo pogovori o prodaji dela zbirke – namreč korpusa najdb z doslej neznanega najdišča Krvavica – Pokrajinskemu muzeju Celje, ta zapis pa prinaša njen že dokumentirani del.

Hrib Krvavica (909 m) se dviga jugovzhodno od Vranskega, v njegovi neposredni sosesčini je hrib Kuckenberk z ostanki srednjeveškega gradu Ojstrica, med obema vzpetinama pa poteka ena od variant trase itinerarske ceste Emona–Celeia. Poselitvena točka doslej v arheološki literaturi ni bila omenjena, ustno izročilo pa se ukvarja predvsem z nenavadnim imenom hriba, ki ga povezuje s Celjskimi, z rdečo barvo prepadnega skalovja in celo s hudicem. Na hribu naj bi bila zakopana tudi dva keliha in monštranca.

Po pripovedi najditelja je bil del predmetov razpršen, večji del predmetov pa je ležal severovzhodno od vrha na zaključenem območju, velikem cca 8 × 8 m. Verjetno ne gre za zakopno najdbo (depo), ampak za raztresene najdbe v ostankih stavbe. Korpus najdb je kronološko homogen, veliko večino predmetov je moč uvrstiti v čas med polovico 3. in 5. stoletja. V ta časovni okvir ne sodijo le prazgodovinska tristrana bronasta piramidalna puščična ošt s tulcem za nasaditev, zgodnjeantična fibula z dvema gumboma na loku in pa srednjeveški kosirnik.

Katalog s kratko opredelitvijo najdb:

1. Nazobčano česalo (štrigelj) s trnom za nasaditev in kačastima zavihkoma na zgornjih vogalih; železo, dolž. 282 mm, viš. 80 mm, deb. lista 8 mm, dolž. trna 93 mm; 3. ali 4. stol.
2. Sekira s podaljšanim čelom in izvihkom na njegovem notranjem koncu (tip Pohanka 9a); železo, šir. 147 mm, dolž. dela za nasaditev 85 mm, šir. ostrine 52–76 mm, dolž. ostrine 170 mm; pozno 3. in začetek 4. stol.
3. Šilo s trnom za nasaditev, kvadratni presek razširjenega dela pred trnom prehaja v okroglo, rahlo zavito konico; železo, dolž. 170 mm, šir. 10 mm, dolž. trna 44 mm; 4. ali začetek 5. stoletja.
4. Dvostrano šilo, pravokotni presek prehaja v okrogli konici, od katerih je ena rahlo zavita; železo, dolž. 52 mm, šir. 4 mm, deb. 2 mm; datacija negotova, morda srednji ali novi vek.
5. Nož z grbastim hrptom rezila in trnom za nasaditev; železo, dolž. 107 mm, viš. rezila 21 mm, deb. 3 mm, dolž. trna 24 mm; 4. ali zgodnje 5. stol.
6. Nož, rezilo; fragmentiran, železo, dolž. 52 mm, viš. rezila 12 mm, deb. 3 mm; po trikotnem preseku rezila sodeč pozna antika.

7. Nož s trnom za nasaditev; fragmentiran, železo, dolž. 54 mm, viš. rezila 13 mm, deb. 4 mm; druga pol. 4. ali zgodnje 5. stol.
8. Trakast okov s pravokotnim presekom in uvitim trnom; fragmentiran, železo, dolž. 315 mm, šir. 15 mm, deb. 5 mm; druga pol. 3. stol.
9. Spona s pravokotnim presekom in zavitim trnom; fragmentiran, železo, dolž. 132 mm, šir. 14 mm, deb. 3,5 mm; pozna antika.
10. Osni zatič s precepljeno glavo v obliki črke Y; železo, dolž. 78 mm, šir. glave 26 mm, deb. trna 12 mm; druga pol. 3. do zgodnjega 5. stol.
11. Valjast prisekan okov – kosirnik – z delno sploščenim obodom; železo, viš. 12-32 mm, zun. prem. 41 mm, deb. ostenja 3-9 mm; zgodnji ali visoki srednji vek.
12. Utež v obliki valja s presegajočima koncema; svinec, viš. 17 mm, zun. prem. 12 mm, deb. ostenja 2-4 mm, masa 12 g; druga polovica 3. do začetka 5. stoletja.
13. Obroč kvadratnega preseka s presegajočima koncema; železo, prem. 35 mm, deb. 5 mm; druga pol. 3. do zgodnjega 5. stol.
14. Velik žebelj s pravokotno, nizko glavo; fragmentiran in deformiran, železo, dolž. glave 32 mm, viš. glave 23 mm, dolž. trna 53 mm; verjetno pozna antika.
15. Pasni okov iz prepognjene pločevine s tremi predrtinami in zakovicami; fragmentiran, bakrova spojina, dolž. 22 mm, šir. 28 mm, deb. zakovic 5 mm; časovni okvir od 3. do 6. stol.
16. Kresalo strehaste oblike s predrtino in zakovico; železo, dolž. 98 mm, šir. 23 mm, deb. 4 mm; pozna antika, morda 6. stol.
17. Trakast predmet s pravokotnim presekom; železo, dolž. 60 mm, šir. 11 mm, deb. 2 mm; verjetno pozna antika.
18. Trakast predmet s pravokotnim presekom; fragmentiran, železo, dolž. 61 mm, šir. 10 mm, deb. 3 mm; verjetno pozna antika.
19. Kos žice s kvadratnim presekom, rahlo zvit; železo, dolž. 101 mm, deb. 4 mm; verjetno pozna antika.
20. Trakast predmet klinaste oblike s pravokotnim presekom, močno uvit; fragmentiran, železo, dolž. 68 mm, šir. 6 mm, deb. 2 mm; verjetno pozna antika.
21. Kos debele pločevine, pravokotno zvit; fragmentiran, železo, dolž. 40 mm, šir. 24 mm, deb. 4 mm, viš. 26 mm; verjetno pozna antika.
22. Triroba piramidalna puščična ost s tulcem za nasaditev; bakrova spojina, dolž. 23 mm, prem. krilc 11 mm, prem. utora 3,5 mm; datacija negotova, morda starejša železna doba.
23. Dvodelna samostrelna fibula s čvrstim nosilcem igle; fragmentirana, železo, dolž. 62 mm, dolž. noge 35 mm, viš. loka 18 mm; druga polovica 4. ali zgodnje 5. stol.
24. Noriško-panonska fibula z dvema gumboma na loku in predrto nogo, z ornamentiranim nosilcem igle in pokrovom peresovine (Garbsch A 236 h); fragmentirana, bakrova spojina, dolž. 75 mm, dolž. nosilca igle 26 mm, viš. loka 27 mm; druga pol. 1. in prva pol. 2. stol.
25. Dvodelna trobasta fibula z gumbom na loku in visoko nogo; fragmentirana, bakrova spojina (lok) in železo (igla), dolž. 47 mm, dolž. nosilca igle 13 mm, viš. loka 27 mm; 2. in 3. stol.
26. Enodelna žična ločna fibula z rombičnim presekom loka (Almgren 171); fragmentirana, železo, dolž. 48 mm, viš. loka 25 mm; druga pol. 3. in 4. stol.
27. Fibula tipa Hrušica s kratko, s kročici okrašeno nogo; fragmentirana, bakrova spojina, dolž. 52 mm, dolž. noge 23 mm, viš. loka 30 mm; konec 3. do začetka 5. stol.
28. Fibula v obliki kolesca z osmimi naperami; fragmentirana, bakrova spojina, prem. 45 mm, deb. 2 mm, deb. pesta 8 mm; sreda 3. stol.
29. Trakasta zapestnica z zoženima koncema, okrašena s tremi vzdolžnimi vrstami vtisnjenih pik; fragmentirana, bakrova spojina, prem. 63 mm, šir. 7 mm, deb. 0,5 mm; 4. ali zgodnje 5. stol.
30. Trakasta zapestnica z zoženima, nespojenima koncema; cela, železo, prem. 45 mm, šir. 5 mm, deb. 2 mm; 4. ali zgodnje 5. stol.
31. Novec; antoninian, Gallienus.
32. Novec; antoninian, Salonina.
33. Novec; bron, zgodnja antika.
34. Novec; bron, novi vek.
35. Novec; bron, neopredeljen.
36. Fragment ostenja posode s horizontalno kaneluro in cikličnimi vbodi nad njo; porozna keramika temnorjave barve, dolž. 41 mm, viš. 35 mm, deb. 7 mm. V zbirki še dva neornamentirana fragmenta, isti material, brez risbe.
37. Fragment izvihanege ustja posode; fina keramika črnosive barve z zaglajeno površino, dolž. 30 mm, viš. 20 mm, deb. 3-6 mm.

V pripravi je obširnejši članek, ki bo vključeval celoten korpus najdb s Krvavice.

Robert Krempuš

135

Naselje: Orešje

Občina: Novo mesto

Ime: arheološko območje Šmarjeta - Vinji vrh

Področje: A

Vrsta dela: 6

Raziskave znotraj prazgodovinskega gradišča Vinji vrh so trajale od 11.05.1998 do 10.06.1998, z ekipo, ki so jo sestavljali štirje delavci kopači, dva delavca ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Izkopali smo dve sondi. Prva sonda (10 x 8 m) je bila locirana na predvideni lokaciji zidanice (parc.št. 1507/4, k.o. Bela cerkev), druga (6 x 4 m) pa na območju ilegalnega peskokopa (1480/1, k.o. Gorenja vas).

Stratigrafija prve sonde kaže na obstoj štirih plasti. Prva, najmlajša plast (001), je temno rjava mivkasta ilovica s šibkim razvojem humusa, ki predstavlja ornico vinograda. 001 vsebuje novodobno keramiko. Druga plast (003) je svetla rumenkasto rjava mivka-

sta ilovica z manjšimi kosi laporja, ki predstavlja pri-nešen sloj zemlje vinograda. Pod njo je ležala plast temno rjave ilovice (004), ki je vsebovala prazgodovinsko keramiko. Domnevamo, da ta predstavlja prazgodovinsko naselbinsko ali koluvialno plast, ki je bila močno poškodovana z rigolanjem v 19. stoletju. Četrta plast (005) pa je geološka osnova terena, ki je vidna takoj pod plastjo 004 in je brez sledov prazgodovinskih struktur. Tako lahko sklepamo, da na tem delu gradišča ni bilo stalne poselitve v preteklosti. Verjetno je bil del komunikacije med prazgodovinskimi naselbinskimi terasami.

Stratigrafija druge sonde je popolnoma drugačna. Prva, najmlajša plast (007), je temno rjava ilovnata prst, ki je ležala tik nad živo skalo. Ilegalni peskopop (parc. št. 1480/1, k.o. Gorenja vas) je namreč posegal v pobočje najvišje ležečega dela gradišča. Tukaj zaradi močne erozije ni ohranjenih naselbinskih plasti. Vendar so ohranjene negativne prazgodovinske strukture, ki so bile vklesane v živo skalo. Le-te so jame za stojke in prečni odtočni jarek, ki bi lahko predstavljali del prazgodovinskega bivalnega objekta. Večji del tega objekta je bil uničen z ilegalnim posegom v prostor.

Phil Mason

136

Naselje: Ormož

Občina: Ormož

Področje: A

Vrsta dela: 2, 7

Prvega marca smo izdali soglasje s pogoji za gradnjo poslovno trgovskih prostorov na parc. št. 571 in 572 k.o. Ormož, kjer smo zaradi možnosti pojavljanja prazgodovinske kulturne plasti v bližini Hardeka predpisali arheološki nadzor. Ob opravljenem nadzoru smo kasneje ugotovili, da se pojavljajo v plasti sicer prazgodovinski keramični fragmenti, vendar kulturna plast ni bila kompaktna ampak že delno premešana. Tik pod travno površino smo v severovzhodnem vogalu izkopa našli le še na mlajše kurišče.

Ivan Tušek

137

Naselje: Ormož

Občina: Ormož

Področje: A

Vrsta dela: 2, 7

Za garaže in parkirišče pri Zdravstvenem domu v Ormožu na parc. št. 1303/1, 933/2 in 827 vse k.o. Ormož, smo 1. decembra 1997 izdali soglasje, v katerem smo izpostavili stalen arheološki nadzor, saj ležijo parcele v neposredni bližini prazgodovinske naselbine in grobišča. Ob strojnem snemanju zemeljskih plasti se je sicer pokazala rahla in tanka prazgodovinska plast temnorjave ilovice, vendar smo kasneje ob neznatni količini prazgodovinskih keramičnih fragmentov, mešanih z novejšimi, ugotovili, da je v jar-

kovni poglobitvi le nanos, ki ga je prinesla voda z odtokom proti Dravi. Zaščitna izkopavanja niso bila potrebna, pa smo dokumentirali plast in območje najgostejših najdb.

Ivan Tušek

138

Naselje: Otočec

Občina: Novo mesto

Ime: struga reke Krke

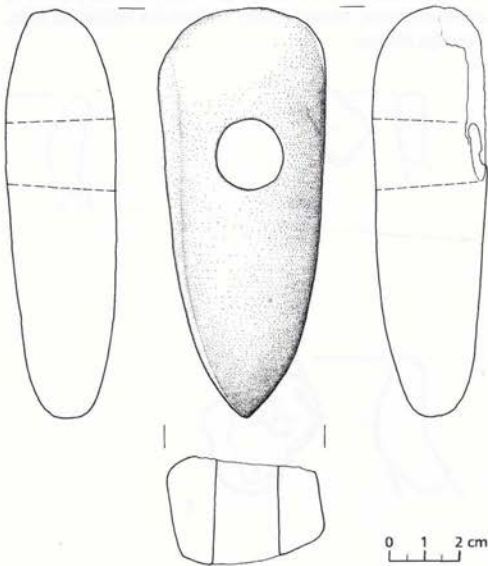
Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 8

Ob kopanju v Krki, ob levem bregu, nekaj 10 m pod mostom v vasi Otočec, je Aleš Gričar iz Otočca na dnu našel kamnito sekiro. Izdelana je iz rjavo zelenega glajenega kamna in ima izvrtano luknjo. Sekira in luknja sta delno prekriti z lehnjakom. Dolžina = 11,5 cm.

Borut Križ

Otočec – struga Krke, kamnita sekira (risba Borut Križ).

139

Naselje: Pivka

Občina: Pivka

Ime: Kerin-Gradišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 8

Ob ogledu arheološkega spomenika Kerin - Gradišče smo ugotovili, da je zamenjava stebrov za elektiko

potekala brez soglasja ali nadzora za spomenik odgo-
vorne službe. Na površini smo na območju zasutih jar-
kov našli več odlomkov prazgodovinske lončenine.

Opis najdb:

1. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6), znotraj temno siva (Munsell 7,5YR 3/1); površina gladka; sestava drobnozrnata; ohranjena višina 19 mm.
2. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj rdeče-rumena (Munsell 7,5YR 6/6), znotraj temno siva (Munsell 7,5YR 4/1); površina gladka; sestava drobnozrnata; ohranjena višina 25 mm.
3. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj in znotraj se izmenjava rdeče-rumena (Munsell 7,5YR 6/6) in sivo-rjava (Munsell 10YR 5/2); površina gladka; sestava drobnozrnata; ohranjena višina 20 mm.
4. odlomek ustja; izdelan prostoročno; barva: zunaj in znotraj temno siva (Munsell 10YR 3/1); površina gladka; sestava grobnozrnata; ohranjena višina 32 mm.
5. odlomek ostenja; izdelan prostoročno; barva: zuna-
j rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6), znotraj temno
siva (Munsell 10YR 3/1); površina gladka; sestava
drobnozrnata; okras: rebro; ohranjena višina 35 mm.

Patricija Bratina

no dobrih, dotrajane pa so statično okrepili tako, da
so jih obili z lesenimi deskami. Na špirovce so polo-
žili deske, nanje izolacijo, potem pa lesene letvice, na
katere so pričvrstili opečne bobrovce. Strešni napušč
je ostal obstoječ.

Eda Belingar

141

Naselje: **Planina pri Postojni**

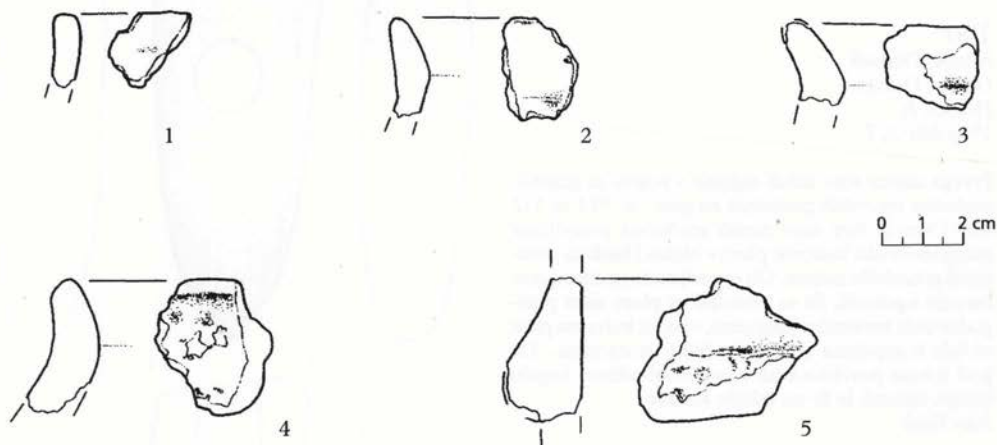
Občina: Postojna

Naslov: **Planina 30**

Področje: E

Vrsta dela: 7

Hiša Planina 30 sodi v tip bogatejše planinske arhi-
tekture. Najverjetneje je bila sezidana po arhitek-
turnem načrtu. O tem nam priča klasicistično obli-
kovana trška fasada, pa štirikapna streha in v pritlič-
ju urejeni prostori za določene dejavnosti (trgovina,
gostilna, prostori za služničad). Hišo obdaja na
vzhodni fasadi vrt ter na vseh zunanjih fasadah mnogi
detalji, ki so po ureditvi prišli do izraza. Predvsem
so to ponovno naslikani vogali stavbe (črna barva),
horizontalni delilni zidec med nadstropjem in kam-

Pivka, Kerin - gradišče, najdbe. (risbe: Tadeja Kumar) Tabela: 1-5 keramika.

140

Naselje: **Planina**

Občina: Postojna

Naslov: **Planina 112**

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 7

Streha danes stanovanjske hiše, včasih je bila v pritličju še kovačija, je strma štirikapnica, krita z bobrovci. Ostrešje je izvedeno na trapezno razpiralo. Zaradi dotrajanosti je streha zamakala.

V l. 1998 je bila streha razkrita. Ugotovilo se je stanje lesenega ostrešja. Večina špirovcev je bila še ved-

niti okenski okvirji. Ponovno smo tudi zarisali okrog vrat (vhodi v nekdanjo trgovino) na glavni fasadi vratne okvirje - 3x.

Na desni stranski fasadi smo prezentirali velb, nekdanji vhod v kletne prostore. Na žalost pa je izvajalec izvedel prezentacijo velba premalo globoko.

Zaradi dotrajanosti pa smo na desni stranski fasadi morali dimnik, ki stoji v nadstropju, znižati.

Dela so potekala v jesenskih mesecih leta 1997. Izvajali so jih zidarji podjetja Zidarstvo Uršič iz Hotedrščice. Ministrstvo za kulturo pa je po pogodbi lastnici nakazalo 1.000.000 SIT finančne pomoči.

Andrejka Ščukovt

142

Naselje: Poče

Občina: Cerklno

Ime: Gradišče – cerkev sv. Jošta

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 8

Pri terenskem ogledu smo opazili, da poteka obnova na cerkvi sv. Jošta brez vednosti spomeniške službe. Istočasno s sanacijo sten cerkve so domačini na severni strani zakristije naredili tudi drenažni jarek. Ob razširitvi slednjega je bilo ugotovljeno, da je zakristija mlajšega nastanka in je v nasprotju z ostalim objektom, ki stoji na skalni osnovi, postavljena na nasutje. V tem nasutju ni bilo arheoloških najdb, ki bi govorile za obstoj prazgodovinske ali mlajše - antične naselbine na mestu današnje cerkve, kot bi iz ledinskega imena in strateške lege lahko pričakovali.

Patricija Bratina

143

Naselje: Podbela

Občina: Kobarid

Ime: Na lupo (sv. Helena)

Področje: A

Vrsta dela: 7

V letu 1997 so potekala obnovitvena dela na cerkvi sv. Helene, porušene v potresu l.1976. Arheološko zavarovano območje ni dovoljevalo izkopa dovozne poti, zato je bila postavljena tovorna žičnica za dovoz materiala. Ob tem je bil nekontrolirano opravljen manjši izkop na jugovzhodnem robu naselbine, ob obstoječem dostopu na grič. Velike škode sicer ni bilo, a v izkopu je bilo videti kose antičnih strešnikov in lončenine. Za vsakršne bodoče arheološke raziskave je neprimerno bolj škodljiv poseg, ki so si ga dovolili gradbeniki; ruševine cerkve so preprosto potisnili v kotanjno vzhodno od cerkve in s tem sicer izravnali zemljišče, vendar je sedaj arheologija dodatno "zavarovana" z dobrim metrom ruševinskega zasutja. Delo je potekalo pod vodstvom ZVNKD Gorica in s sredstvi Ministrstva za kulturo.

Nada Osmak

144

Naselje: Podbela

Občina: Kobarid

Ime: cerkev sv. Helene

Področje: UA

Vrsta dela: 7

Na ob potresu porušeni cerkvi smo končali pozidavo obodnih zidov. Na novo je bilo izdelano ostrežje in postavljena strešna kritina. Izdelana in vzdžana so bila tudi vsa zunanja vrata in okna.

Dokončana je bila zvončnica cerkve in njena vhodna lopa. Na novo je bil položen tlak v celotni cerk-

vi. Rekonstruiran je bil tudi lesen kor vključno s stopnicami. Cerkev je bila posvečena v mesecu avgustu 1998.

Brane Zbačnik

145

Naselje: Podgrad

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Stari grad / grad Neuhaus Castrum novum/ Castel nuovo

Področje: A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 8

Na hribu nad naseljem Podgrad je še ohranjeno zidovje srednjeveškega gradu Neuhaus. Zgradili naj bi ga v 13. stoletju goriški grofi. Zaradi strateško pomembne lege, ki jo je grad imel na prehodu v dolino reke Reke in ob glavni poti, ki vodi iz Trsta v Reko, je do konca 18. stoletja večkrat menjaval lastnike. Danes je zapuščen in prepuščen propadu.

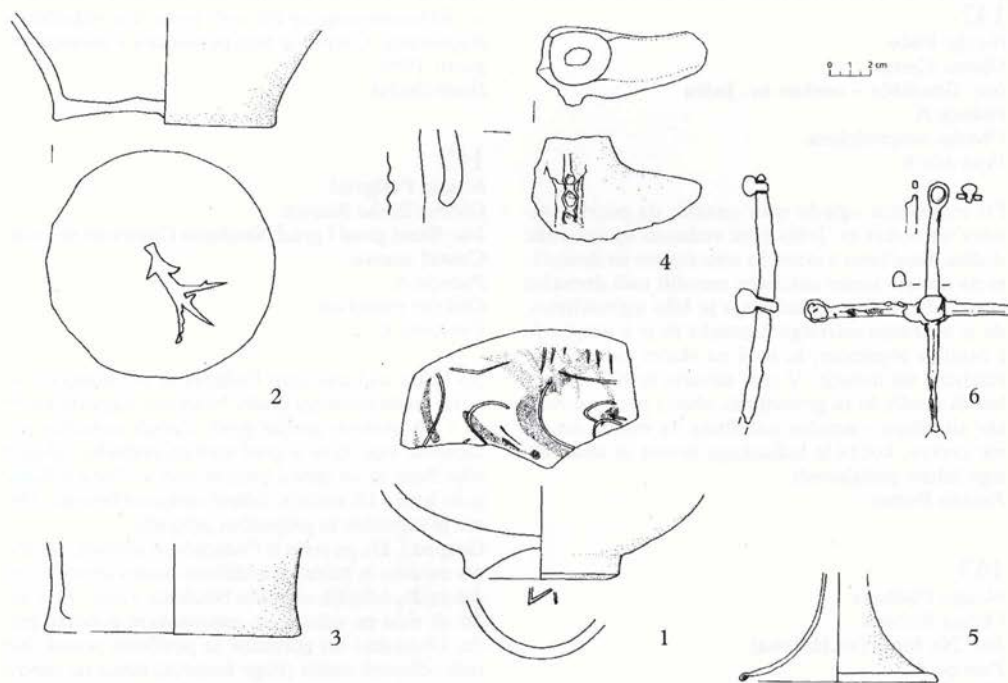
Gospod J. D., po rodu iz Podgrada, je Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica izročil v izris del najdb, odkritih na gradu Neuhaus, (1-6). Te je našel ob zidu na vzhodnem ruševinskem pobočju gradu. Ohranjeni del gravirane in poslikane posode kot tudi odlomek stekla (noge kozarca) lahko na osnovi analogij datiramo v pozni srednji vek, 15.-16. stoletje (1,5). Najditelj naj bi ob južnem obzidju gradu izkopal tudi več železnih sulic, ki pa niso več ohranjene.

Vse najdbe hrani najditelj.

Opis najdb:

1. spodnji del posode (skodelice) s prstanasto nogo in vbočenim dnom; na dnu je vrezan znak; notranjost gravirana in poslikana: zelena in rumeno-rjava na engobo pod glazuro; zunanost je prekrita z engobo in glazuro; pr. dna 60mm, ohranjena višina 35mm.
2. odlomek dna posode; na rahlo vbočenem dnu je vrezan znak; površina je siva (Munsell 10YR 5/1); pr. dna 88mm, ohranjena višina 41mm.
3. odlomek dna posode; ravno dno; površina je svetlo rjava (Munsell 7,5YR 6/3); pr. dna 102mm, ohranjena višina 34mm.
4. odlomek posode; okrašen z razčlenjenim rebrom; površina je sivo-rjava (Munsell 10YR 5/2), velikost 65x30mm.
5. odlomek noge kozarca; votla, konično razširjena noga z odebeljenim robom; iz prozornega stekla; pr. dna 77mm, ohranjena višina 41mm.
6. železen predmet; ohranjena dva stranska in osredni - sredinjski zatič; velikost 96x88mm.

Patricija Bratina

Podgrad, Stari grad, najdbe. (risbe: Nataša Grum). Tabela: 1-4 keramika, 5 steklo, 6 železo.

146

Naselje: **Podgraje**

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: **cerkev Karmelske Matere božje**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Na griču nad zaselkom Podgraje, kjer danes stoji cerkev Karmelske Matere božje, je že dolgo znano prazgodovinsko in antično naselje, kateremu naj bi pripadalo uničeno grobišče, odkrito v naselju pri stari šoli. Poškodovan obrambni nasip in v celoti odstranjene vrhne plasti (do sterilne osnove) na zgornjem platoju ob novem podpornem zidu so posledica neodgovornih posegov s strani izvajalca gradbenih del, ki je pričel z njimi brez vednosti za dediščino odgovorne službe. Nadaljevanje del smo uspeli začasno ustaviti in oktobra leta 1998 je ZVNKD Gorica pričel z zaščitnim arheološkim sondiranjem oziroma nadzorom strojnih izkopov na območju, predvidenem za širitev pokopališča, zahodno od podpornega zidu. Izkopavanja so trajala 14 delovnih dni. Ekipo so na terenu poleg vodje izkopavanj sestavljali še tehnični pomočnik-absolvent arheologije, dva študenta ter delavec. Stroške terenskega dela arheološke ekipe je kril investitor projekta. Da bi ugotovili ohranjenost kulturnih-naselbinskih plasti, smo najprej pričeli s strojnim izkopom prečnih sond na območju, predvidenem za širitev pokopališča. Tako smo naredili 8 vzdolžnih strojnih jar-

kov-sond, širokih od 70-100 cm in dolgih do 17 m in te dodatno ročno odkopali do sterilne osnove ter dokumentirali. V času strojnih sondiranj je del ekipe odstranil ruševino obrambnega nasipa (ki je nastala ob gradnji podpornega zidu) ter pripravil prečni profil nasipa za arheološko dokumentiranje. S strojnim sondiranjem smo ugotovili, da je bil raziskani plato nekoč v celoti poseljen, kar potrjujejo posamezne antične najdbe v sondi 1, 2 in 4. Te so pobrane v nasutem materialu in so nedvomno ostanek uničenih naselbinskih plasti. Po izdelavi arheološke dokumentacije (geodetski posnetek, opisi sond, izris) smo le območje od sonde 1-5 sprostili za gradbeno dejavnost. V sondah 5-8 pa smo naleteli na intaktne kulturne plasti z antičnim in prevladajočim prazgodovinskim gradivom, torej ostanke človeške dejavnosti v prazgodovini in antiki. Tu smo po strojni odstranitvi nasutega odpadnega gradiva pričeli s stratigrafskim arheološkim izkopavanjem. Zaradi izjemno bogatih kulturnih plasti smo se iz previdnosti omejili z ročnim izkopom le na območje 10x4m (in to označili kot sonda 11). V času izkopavanja smo odkrili sledi naselbinskih arhitekturnih struktur in sicer ostanke obrambnega zidu (konstrukcija iz suhega zidu, grajenega iz apnenčastih plošč, odkrita v SZ vogalu sonde 11) ter stavbne ostanke, grajene iz suhega zidu – lapornatih plošč, brez vezave. Gre za več zidanih struktur, časovno različnega nastanka, ki potrjujejo večfazno poselitev naselja. Zaradi neprimernih vremenskih razmer v času raziskav in zlasti premajhnih fi-

Podgraje, Sonda 11, suhi zid (foto: M.Prešeren).

nančnih sredstev smo bili prisiljeni ob spremembi projekta izgradnje pokopališča z deli prekiniti. Sonda 11 smo prekrili s polivinilom ter zasuli z zemljo in kamenjem ter tako vsaj zasilno zaščitili odkrite strukture. Izkopano gradivo smo pripeljali v delavnice ZVNKD Gorica ter ga oprali, sortirali po tipih, stehali ter vpisali v sezname najdb. Med odkritimi arheološkimi artefakti prevladuje prazgodovinska keramika, v bistveno manjših količinah je zastopana antična keramika, precej je tudi keramičnih svitkov in ostankov žrnelj. Obsežnejši podatki o poteku zaščitnih raziskav in rezultatih so bili podani v poročilu o rezultatih arheoloških del (*Poročilo o rezultatih arheološkega izkopavanja v Podgrajah, na griču s cerkvi sv. Marije, P.Bratina, december 1998*).

Ugotovitve, do katerih smo prišli med arheološkimi izkopavanji, podajajo nova spoznanja o poselitvi bistriške kotline na prehodu iz pozne bronaste v železno dobo in v antiki. Nedvomno bi bilo nujno zaščitna sondiranja čimprej nadaljevati oziroma vsaj dokončati izkop na območju sonde 11 in tudi razširiti raziskave na poškodovani nasip – obrambni zid prazgodovinskega naselja.

Patricija Bratina

147

Naselje: **Podkraj**

Občina: Ajdovščina

Ime: **Hrušica / Ad Pirum**

Področje: A

Vrsta dela: 4

V letu 1998 smo zaključili s konsolidacijo in delno obnovo obrambnega obzidja na Hrušici in sicer s konservacijo in delno nadzidavo stolpa v južnem obzidju, kjer je Narodni muzej pod vodstvom D.Svoljšaka v preteklem letu opravil potrebno arheološko raziskavo. Pri konservaciji smo upoštevali rezultate raziskav, to je, obe gradbeni fazi stolpa in najdbo prehoda v južnem obzidju.

Po tehtnem premisleku in konzultaciji z nekaterimi kolegi konservatorji smo se odločili, da pri južnem stolpu ohranjene stavbne ostaline, ki so bile na robovih ohranjene le v višini dveh ali treh vrst kamnov, nadgradimo in dvignemo obode stolpa nad površino

za dober meter. S tem smo stolpu ustrezno poudarili njegovo funkcijo v obzidju in ustvarili velikemu stolpu na Listniku, ki ga je obnovil prof. Brusin l.1938, enakovrednejši južni pol. Prehoda ob obeh stolpih sta si podobna, enake širine in imata funkcijo izhoda(?) za vojaški obhod vzdolž limesa.

Obe gradbeni etapi v južnem stolpu (starejši kvadratni v vogalu obzidja in mlajši večkotni - gl.poročilo D.Svoljšaka), smo prikazali s pomočjo dveh različnih nivojev pozidave in tudi na površini zaključnega mlajšega stolpa. Za dodano nadgradnjo v stolpu smo uporabili kamenje iz kamnoloma v Razdrtem, ki je po našem mnenju barvno najbolj ustrezalo. Vsa gradbena dela na obzidju v Hrušici je opravil gradbenik Franc Gregorc iz Ajdovščine s svojo ekipo.

Nada Osmuk

148

Naselje: **Podlipoglav**

Občina: Dobrunje

Naslov: **parc. št. 1252 / k. o. Sostro**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Februarja 1997 je Mestni muzej v Ljubljani dobil sporočilo o najdbi arheoloških predmetov na njivi na parc. št. 1252, k.o. Sostro. Pri ogledu najdb in terena sta dr. Ljudmila Plesničar - Gec in mag. Irena Sivec ugotovili, da gre za žgan rimski grob iz 2. stoletja n. št., v katerem je bil velik lončen pladenj, čaša gubanka, keramična oljenka in bronasta fibula. Vse predmete, skupaj s še tremi poškodovanimi oljenkami, ki so bile najdene že v preteklih letih, je najditelj podaril muzeju. Najdišče leži na pobočju hriba, ki se položno dviga tik nad cesto Sadinja vas - Podlipoglav. Na pobočju, ki je danes preoblikovano v njivske terase, so v preteklosti že večkrat naleteli na fragmente keramike in opek. Ker je letošnje oranje na zgornjem delu njive praktično že razkrilo posamezne grobove, je postalo jasno, da bodo vsakršni nadaljni posegi najdbe uničevali. Zaradi tega je ekipa Mestnega muzeja v soglasju z Ljubljanskim regionalnim zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine in z dovoljenjem Uprave

Podlipoglav, pogled na zahodni del izkopnega polja.

RS za kulturno dediščino, opravila zaščitno arheološko izkopavanje najbolj ogroženega dela grobišča. Lastnik nam je na tem delu njeve prijazno omogočil popolno svobodo delovanja.

Izkopavanje pod vodstvom mag. Irene Sivec je potekalo med 7. in 14. aprilom. Pri umestitvi izkopnega polja v izmeri 21 x 11 m je bila za vodilo lega že odkritega groba. Kmalu so se pokazali še obrisii drugih grobov, večinoma že takoj po odstranitvi ornice. V mejah izkopa smo skupno dokumentirali 33 grobov, med katerimi večina sodi v čas 1. in 2. stoletja n. št. Nekako v konec 4. stol. sodijo zgolj dve bronasti zapestnici s kačjimi glavicami in afriška oljenka, ki domnevno izvirajo iz uničenih grobov.

Pri vseh dokumentiranih pokopih gre za žgane grobove, ki nastopajo v treh oblikah: 1. preproste grobne jame okrogle ali ovalne oblike, vkopane v sterilno ilovico in včasih obdane, pa tudi pokrite z apnenčasto ali laporno ploščo, 2. pravokotne grobne jame obdane s tegulami, 3. pravokotne in brez uporabe malte zidane grobnice, pokrite z večjimi kamnitimi bloki. V grobnih jamah so bili običajno izdatni ostanke žganine, med prdatki pa se pojavlja keramično posodje (lonci, vrči, oljenke, čaše, skleda), oljenke in steklo (balzamariji, čaše, žara), fibule (močno profilirane) in ostali bronasti predmeti (vijček), železni predmeti (nož, kresilo) pa tudi nekaj slabše ohranjenih novcev. Veliko grobov je bilo že v preteklosti izropanih, zlasti tistih, ki so bili zidani in pokriti z velikimi bloki, saj so nakazovali bogat grobni inventar. Nedotaknjeni so ostali le tisti, ki se nam danes kažejo kot enostavno vkopani v ilovnatno zemljo.

Materialna kultura izkopanih predmetov je značilna za obdobje 1. in 2. stoletja, pri čemer bi poleg nekaj uvoženih oljenk, posodic ter steklenih predmetov, poudarili veliko raznolikost oblik in način izdelave domače lončarske tradicije, ki ima svoje korenine še v prazgodovinskem izdelovanju lončenine, tipičnem predvsem za dolenski prostor (bikonični lonci z rebri na vratu).

Sodeč po konturah terena se območje grobišča širi po pobočju navzdol proti nižji terasi nad cesto, pa tudi vzhodno in zahodno od izkopnega polja, zato bo Mestni muzej še naprej spremljal izrabo ožjega območja najdišča, da bi preprečili uničenje sicer izredno dobro ohranjenih najdb.

Podlipoglav, grob 18.

Legra grobišča v Podlipoglavu je posebej zanimiva iz prometnega vidika, saj leži ob alternativni povezavi ljubljanskega območja z Zasavjem in Dolensko. Ta vodi iz Sostrega proti Podlipoglavu, kjer se cepijo proti litijskim hribom mimo Javorja ter proti Brezju in dalje proti Magdalenski gori. V ožji okolici proti Ljubljani poznamo veliko prazgodovinsko gradišče in grobišče na Molniku, severovzhodno od najdišča pa sta znani gradišči pri Zagradišču in Češnjevcu. Nekoliko vzhodno so na Javorju konec prejšnjega stoletja kopali prazgodovinsko grobišče, kjer so našli tudi na rimske grobove s podobno časovno in kulturno opredelitvijo, kot so le ti iz Podlipoglava. Najdbe iz antičnega obdobja so sicer na tem območju redke. V starejši literaturi se omenjajo rimske žare, najdene ob cerkvi sv. Lenarta v Sostrem, znana pa sta tudi reliefni in napisni kamen, vzdana v cerkev sv. Marka v Zavogljju. Le deloma so bili raziskani ostanke poznoantičnega kastela pri Zalogu, blizu sotočja Ljubljanice in Save. Poznoantične ostanke so izkopali tudi na Marječku, hribu, ki leži takorekoč nasproti grobišču v Podlipoglavu.

Andrej Gaspari

149

Naselje: Podlisec

Občina: Trebnje

Ime: p. c. sv. Križa na Liscu

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Na pobudo vaščanov Zagorice pri Dobrničju in župnijskega urada Dobrnič je v letu 1997 stekla obsežna obnova cerkve sv. Križa na Liscu, ki se v virih prvič omenja leta 1526 v popisu kranjskih cerkvenih dragocenosti. Zanimivo je, da se v tem popisu tako kot danes cerkev navaja s patrocinijem sv. Križa, Bizancijev popis iz leta 1581 in Valvasor pa omenjata na Liscu cerkev sv. Nikolaja. Ali se je patrocinij spreminjal, ali pa se patrocinij sv. Nikolaja, kar je verjetneje, veže na razvaline cerkve, ki so še danes vidne nad zaselkom Lisec, jugozahodno od cerkve sv. Križa.

Pred pričetkom del smo opravili raziskave stavbne lupine, ki v tlorisu obsega pravokoten prezbiterij s križno grebenastim obokom, pravokotno ladjo, obokano z potlačeno banjo z oprogami, zvonik na južni strani ladje in vhodno lopo na zahodni. V zvezi s stavbno zgodovino oziroma prvotno cerkvijo je pomembno predvsem odkritje ostankov dveh plasti gotških fresk na slavoločni in severni steni. Glede na to, da je starejša plast nastala v začetku 15. stoletja, in ker slavoločna odprtina še nima posnetih robov, je mogoče sklepati, da imamo opravka še z ostankom romanske cerkve, denimo iz 13. ali 14. stoletja, ko se je v slovenskih deželah razširilo čaščenje sv. Križa. Od te prvotne cerkve so se ohranili le del slavoločne stene in vzdolžni steni, medtem ko je bila zahodna, ki je stala približno na mestu, kjer se danes ladijski steni stanjšata, podrti. Cerkev so podaljšali proti zahodu verjetno v poznem 17. stoletju, ko so namesto prvot-

nega oltarnega prostora, katerega obliko bodo odkrile šele arheološke raziskave, zgradili pravokoten prezbiterij in zvonik. Izrazito vdolžno usmerjeni ladijski prostor so verjetno pokrili z ravnim lesenim stropom. Slednjega so odstranili okoli sredine 19. stoletja, ko so ladjo obokali s potlačeno banjo z oprogami in zgradili vhodno lopo. Sočasno so temeljito obnovili tudi oltar in prižnico, ki so jo namestili v severovzhodni kot ladje tik ob slavoloku. Zaradi odkritja fresk smo prižnico, ki je brez posebne likovne vrednosti, začasno premestili pod pevski kor. Po odstranitvi njenega zidanega podstavka smo pod današnjim betonskim tlakom v ladji naleteli na prvotni nivo tlaka oziroma na dve plasti apnenega estriha, ki bo ob morebitnih arheoloških raziskavah pokazal obseg prvotne cerkve. Malo pred drugo svetovno vojno je cerkev doživela zadnjo večjo obnovo.

Med odkritji so gotovo najpomembnejše freske, zlasti starejša plast, ki se je fragmentarno ohranila na slavoločni steni in prikazuje oznanjenje v običajni kompoziciji, se pravi na levi strani angel z napisnim trakom, na desni Marija. Žal sta zaradi predelav slavoločne stene oba obraza poškodovana, kljub temu pa je mogoče freske, sicer povprečne kvalitete, vsaj približno časovno in stilno opredeliti. Posebno pomenljive so frizure s svetlimi prameni, mehko gubanje oblačil, zlasti angela, bordura in ne nazadnje tudi kolorit (žgana siena, zelena zemlja, bela), ki freske uvrščajo v bližino del t.i. goriških (furlanskih) slikarjev, ki so v osrednji Sloveniji delovali ob koncu 14. in v začetku 15. stoletja. Približno stoletje kasneje so cerkev ponovno poslikali. Pravzaprav gre le za en prizor na severni ladijski steni tik ob slavoloku. V šabloniranem okviru so upodobljene celopostavne sv. Apolonija, Marjeta, Marija z otrokom in za zdaj še nespoznavna svetnica. Oblikovanje figur, zlasti obrazov, kaže skromne slikarjeve zmožnosti, zato freske ni mogoče nadvsejše stilno in delavniško opredeliti. Je pa zanimivo, da smo del šabloniranega okvira našli tudi v zahodnih partijah vzdolžnih sten prvotne ladje, vendar je bil izveden v obliki sinopije, kar narekuje domnevo, da so načrtovali poslikavo celotne ladje.

Povod za obnovo cerkve so bili predvsem dotrajana strešna kritina (pločevina), dotrajani leseni nosilci ladijskega oboka in odpadajoč omet. Tako so obnovitvena dela zajela zamenjavo lesene strešne konstrukcije in kritine, in sicer z opečnim bobrovcem, odstranitev starih ometov in izvedbo novih, odstranitev starega oboka v ladji in izvedbo novega v enaki obliki in z enakimi materiali ter beljenje notranjščine. Dela sta zadovoljivo opravila Gradbeništvo Zupančič in Tesarstvo Bajc iz Trebnjega.

Robert Peskar

150

Naselje: Podmelec

Občina: Tolmin

Ime: Ž. c. Marijinega vnebovzjetja

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Leta 1997 je restavrador Momo Vukovič s sodelavci nadaljeval z odkrivanjem in prezentacijo stenske poslikave v cerkveni ladji. Dokončno so bile odkrite freske na južni, severni ter slavoločni steni. Z odstranitvijo prizidanih lizen na južni steni ladje se je že lani odkriti prizor pregreh obogatil z naslikanim zamreženim oknom, za katerim so ujete podobne pogubljenih. Drugo stran kompozicije pa dopolnjuje personifikacija pregrehe svetoskrunstva / SACRILEGIUM/ ter le delno ohranjen napis /HIC NULLUS OR.../. Ta pregreha sicer ne spada v običajni repertoar sedmih pregreh, vendar so jih s časom po potrebi tudi spreminjali. Žal je predrtje nove okenške odprtine poškodovalo osrednji del poslikave, tako da lahko samo ugibamo, kakšna je bila celotna kompozicija poslikave.

Nič bolje se ni godilo prizoru na severni steni ladje. Izgubljena je osrednja podoba Kristusa v prizoru Zadnje sodbe, pod odstranjenimi lizenami pa se je ohranila skupina blaženih in angelov na Kristusovi desni strani. Zanimiv je napisni trak, ki poteka iz trobente angela in sicer od desne proti levi. Težji smeri sledi tudi napis: "AD IUDICIUM" in nekoliko višje "BENEDICTI PATRIS MEI".

Delno ohranjen napis s kronogramom pod poslikavo pa se glasi: "UN TERRIBILI IUDICIO A MORT/ E/... LJ" /v zadnjem času se je nekaj teh že odkritih črk zbrisalo/.

Poslikava na severni steni ladje izdaja precejšnje razlike v kvaliteti izvedbe, tako da je kar težko verjeti, da je isti slikar nerodno upodobil npr. noge celopostavnih figur in obenem kar se da pretanjeno naslikal doprsne figure vstajajočih iz groba.

Na severni steni ladje se je pod ometom pokazala tudi manjša stenska slika Binkošti, ki je delo istega avtorja. V tej steni je bila odkrita in prezentirana še krstilna niša.

Na slavoločni steni se je delno ohranil prizor Oznanjenja. To poslikavo pa je izvedel slikar, ki je 1718. leta poslikav celoten prezbiterij. Da pa sta bili poslikavi v prezbiteriju in ladji izvedeni istočasno, dokazuje tudi fresko omet, ki enotno prehaja s slavoločne stene na steno ladje.

V letu 1998 je restavratska delavnica, ki jo vodi prof. Momo Vukovič, nadaljevala s prezentacijo odkritih stenskih poslikav v ladji, z odkrivanjem poslikanih polj na slavoločni steni ter z utrjevanjem že pred leti odkritih fresk v prezbiteriju. Na svodu slavoloka je bil na novo odkrit motiv Sonca in Lune, najzanimivejši del pa je v slavoločno steno vzdignjena poslikava (motiv je zasukan za 90 stopinj), ki po vsej verjetnosti predstavlja enega od cerkvenih učiteljev in je kvaliteten primer likovnega izraza 15. stol. pri nas. K temu naj dodamo še nekaj izsledkov, ki bi lahko osvetlili izvor poslikave v cerkveni ladji. Naključno so delavci zavođa ob pregledu fotodokumentacije, ki jo hrani tržaški Soprintendenza per i B.A.A.A.A. s del Friuli Venezia Giulia, naleteli na fotografijo poslikanega stropa ladje v cerkvi sv. Antona v Kobaridu. Posnetek je nastal leta 1921 kot dokumentacija poškodovanih spomenikov med 1. svetovno vojno. Na fotografiji je moč

razbrati motiv Poslednje sodbe ter Kristusa v Gloriji. Že na prvi pogled je opaziti določeno podobnost z motiviko, ki je upodobljena v Podmeltu, čeprav računališko obdelana fotografija, s katero razpolagamo, ne dovoljuje natančnejše analize. Zanimivo pa je, da je v tem obdobju v Kobaridu delovala slikarska delavnica Luke Šarfa /17.10.1671 - 8.4.1744/ nezakonskega sina Janeza Šarfa, ki se je v te kraje preselil iz Škofje Loke. Slikarsko obrt je rodbina nadaljevala vse do konca 19. stoletja, saj so tudi potomca Antona Šarfa /+ 1895/ krajani imenovali kar "Malar". Objavljen članek v Primorskem listu z dne 27.9.1906 govori o zgodovini cerkve sv. Antona v Kobaridu in tu najdemo podatek, da je vhodni cerkveni portal nosil letnico 1721, ki po vsej verjetnosti datira večjo obnovo tega sakralnega kompleksa. Spomnim naj, da so freske v Podmeltu datirane v leto 1718. Danes sicer cerkev sv. Antona v Kobaridu kaže podobo, ki jo je dobila po obnovi leta 1935. Takrat so tudi starejšo poslikavo prekrili z motivom, ne preveč kvalitetnim likovnim izdelkom. Vsekakor bi bilo zanimivo v bodočnosti sondirati tudi ta objekt in ugotoviti, če so bile te slikarije res samo preslikave, ugotoviti njihovo kvaliteto in se na podlagi tega odločiti o primernosti popolnega odkrivanja in prezentacije. Takrat bo možno tudi definitivno ugotoviti, kakšna je povezava med tema slikarskima stvaritvama.

Robert Červ

151

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **Gradišče nad Hraščami**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7

Znano prazgodovinsko gradišče (Osmuk N.: VS 21, 1977, 190) nam je uspelo zavarovati in doseči, da bo hitra cesta prečkala pobočje v predoru. Vendar ni zadostovalo tovrstno zavarovanje, da ga ne bi doletelo s strojnimi izkopi povzročeno uničenje na samem severnem obrambnem nasipu in na zgornjih naselbinskih terasah. Dobrih šest metrov širok izkop, dolžine 250 m, je odprl široko, nepopravljivo rano v gradišču. Povzročilo ga je, sedaj že lahko rečemo, povsem **nelegalno** delo pri zamenjavi lokalnega daljnovoda za uporabo vojaškega skladišča na Barnicah v pozni jeseni 1998. Poseg v prostor, velik po obsegu, ni bil nikjer prijavljen in od nikogar odobren. Za zamenjavo drogov si je izvajalec delo pač olajšal in ob drogovih izkopal široko dovorno pot. Le kako so nekdanj gradili takšne daljnovode, da je šlo brez »avtocest« ob njih?

Na izkopu bo vsekakor potrebno opraviti zaščitna izkopavanja z dokumentacijo stratigrafije. Količine izkopane prazgodovinske lončenine so ogromne že na površini izkopa.

Nada Osmuk

152

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **ž. c. sv. Vida**

Področje: R

Vrsta dela: 4, 6

Ostanki renesančne poslikave v ž. c. sv. Vida v Podnanosu so bili v zadnjih letih v literaturi deležni precejšnje pozornosti (gotika v Sloveniji, J. Hofler-Gotske freske na Primorskem).

Sedanja stranska kapela z Marijinim oltarjem je bila prvotno prezbiterij gotске cerkve.

Začetne sondaže so potrdile domnevo, da razen na stranici, ki jo zakriva baročni oltar in je očem skrita, freske niso ohranjene. Le-ta je ušla uničenju ob neogotski obnovi, ko so bile druge stranice očiščene do zidu in na novo ometane. Istočasno sta bili odprti dve šilasti okni na desni strani kapele. Uničenju je ušla tudi poslikava na špaletah zazidanega gotskega okna.

Sonde na stropu pa so bile pravo presenečenje. Poslikava je namreč v celoti ohranjena pod plastmi beležev. Tudi gotska rebra in sklepniki pod beleži in preslikavami z oljnimi barvami skrivajo originalno poslikavo. V celoti je ohranjena poslikava slavočne stene znotraj prezbiterija, na zunanji strani, torej v ladji, pa je bila v času baroka poslikava uničena. Nov baročni slavoček je zazidan kar znotraj gotskega.

Stenska poslikava na stranici za oltarjem je razdeljena na tri pasove: na spodnjem so tri kasete z imitacijo marmornih plošč, na sredini so apostoli, zgoraj pa je sv. Vid s še dvema svetnikoma. Freske so bile deloma že odkrite, večje lakune so prisotne spodaj in v sredini, zgoraj in v sredini pa je tudi več manjših lakun. Po celotni površini so prisotne odrgnine in praske ter odluščena in spolverizirana barvna plast. Večji del površine od sredine navzdol je bil še pokrit z beleži. V zgornjem delu so bile freske prekrte s prahom in umazanijo. Freske smo očistili umazanije in preostanka beležev, obšivali, plombirali manjše lakune, večje pa na novo ometali. Zaradi krhkosti je bilo potrebno utrditi z injektiranjem spodnji, osnovni omet. Začeta retuša še ni dovršena. Potem ko smo gotško okno z notranje strani odprli in odstranili gradbeni material, smo freske, ki so dobro ohranjene, očistili malte in umazanije.

Na stropu se je pod dvema slojema novejših beležev najprej v fragmentih pokazala plast baročno rastlinsko ornamentalna poslikava v "a secco" tehniki, pod podlago za le-to pa se je pokazala originalna renesančna poslikava. Na doslej odkritih trikotnih poljih tik ob zidu sta motiva s soncem in luno in dva obraza, obdana z rastlinskim dekorjem. Tri odkrita trapezasta polja zavzemajo starozavezni preroki. Freske na oboku so slabše kvalitete od zidnih. Slabo ohranjena in oluščena je barvna plast, goste pa so tudi odrgnine, povzročene med pleskanjem, ko so odstranjevali starejše slabo oprežete beleže.

Pri posegu na oboku in na rastlinsko ornamentalni poslikavi slavočne stene smo se odločili za postop-

no restavriranje. Tako smo vsako polje najprej odkrili izpod beležev, odstranili umazanijo, utrdili, sproti dokumentirali in šele nato nadaljevali delo.

V letu 1999 se dela nadaljujejo.

Andrej Jazbec

153

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **ž. c. sv. Vida**

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6

V letu 1998 je restavratorska delavnica goriškega zavoda pričela z odkrivanjem in utrjevanjem poslikave v starem prezbiteriju (kasneje je bil spremenjen v stransko kapelo) ž.c.sv. Vida v Podnanosu. Na novo sta bili odkriti obočni polji, obočni kapi, del slavoločne stene in ostenje zazidanega gotskega okna. Izkazalo se je, da je bil tudi strop celovito poslikan, avtorstvo te poslikave pa lahko pripišemo slikarju, ki je poslikal svetnike v zgornji vrsti vzhodne stene prezbiterija. Ti so bili odkriti že pred drugo svetovno vojno. Profesor Janez Höfler je slikarjevo delo opisal tako, da je izpostavil njegov bolj risarski način, ki pa odseva določeno lepoto uglašenost. Odkriti liki na oboku predstavljajo preroka Davida in Daniela z napisnimi trakovi, medtem ko so na obočnih kapah med akantovim listjem pojavljajo simboli Sonca in Lune, Dobrega in Zla. Precej dobro je ohranjena tudi poslikava ostenja gotskega okna. Na vsaki strani sta predstavljena po dva svetnika in sicer sv. Lovrenc, sv. Helena, sv. Štefan in sv. Magdalena. Izkazalo se je, da je v celoti ohranjen tudi prvotni slavolok, saj so ga ob barokizaciji samo prezidali. Ob tem se poraja dilema prezentacije starega ob obnovitvi kasnejšega slavoloka.

Robert Čeruš

154

Naselje: **Podnanos**

Občina: Vipava

Ime: **župnišče**

Področje: UA

Vrsta dela: 4

V zidu sedaj že porušenega župnišča nameravajo postaviti kip sv. Petra. Kip je prvotno stal v kapelici, kjer je bilo tudi korito s pitno vodo. Izdelali smo načrte za podstavek, novo kamnito korito in za celotno obdelavo niše, kjer bo kip stal.

Brane Zbačnik

155

Naselje: **Podstenice, Komarna vas**

Občina: Novo mesto, Semič

Ime: **Baza 20, partizanska bolnišnica Jelendol, partizanska bolnišnica Zgornji Hrastnik**

Področje: Z

Vrsta dela: 1, 4, 5, 7.

Akcija Baza 20 je v letih 1997 in 1998 obsegala dela na objektih Baze 20 in partizanske bolnišnice Jelendol, ki stojita v mestni občini Novo mesto, kot tudi posege na objektih partizanske bolnišnice Zgornji Hrastnik, ki stoji v občini Semič.

V letu 1997 so potekala vzdrževalna dela na vseh treh spomeniških sklopih, večji posegi pa na objektih Baze 20 in bolnišnice Jelendol.

V mesecu aprilu 1997 so bila dokončana sanacijska dela na veliki baraki za ranjence bolnišnice Jelendol. V celoti je bila odstranjena dotrajana kritina - skodle. Delno so bili zamenjani dotrajani deli strešne konstrukcije. Odstranjen je bil preperel pod. Urejeno je bilo temeljenje objekta, utrjene so bile stene, ki so izvedene v celoti iz brun - okroglic. Po utrditvi strešne konstrukcije je bilo pritrjeno notranje obitje stropa, na streho pa so bile nabite nove skodle. Vsi deli objekta so bili očiščeni in premazani z zaščitnimi sredstvi. V notranjosti je bil nameščen nov lesen pod, saj je bil star tako preperel, da ni bil več uporaben. Nazaj je bila nameščena vsa avtentična oprema, ki je bila v objektu pred začetkom sanacije. Iztočasno je bila obnovljena tudi bolnišnična latrina, ki je bila pred sanacijo v zelo slabem stanju.

Na objektih Baze 20 je največ škode povzročila žled v začetku leta 1997. Poškodovane so bile strehe objektov št. 3, 18 (kuhinja) in 20 (elektrarna), manjše poškodbe pa so bile tudi na strehah drugih objektov. V sodelovanju z oskrbnikom Baze 20 Jožetom Sajetom, ki je zaposlen v Dolenjskem muzeju, je bil odstranjen sneg iz poškodovanih streh, na poškodovane dele posameznih streh pa je bil nameščen polivinil, ki je preprečil nadaljne zamakanje objektov in še večjo škodo. Objekti kuhinje (gre za dve baraki) in elektrarne so bili sanirani v poletnih mesecih 1997. Odstranjena je bila poškodovana kritina in poškodovani deli strešne konstrukcije. Popravljeni so bili poškodovani deli barak. Nameščena je bila nova strešna konstrukcija in nova kritina. Objekt št. 3 bo saniran v letu 1998. Vsa dela na objektih je izvajalo podjetje Varpem iz Ljubljane, skodle pa je izdelal in jih tudi namestil Bojan Koželj iz Stahovice.

Manjše poškodbe na objektih je saniral oskrbnik sam. Prav tako je poskrbel za čiščenje okolice barak v vseh treh spomeniških sklopih.

V sodelovanju z GG Podturn in podjetjem Tisa iz Ljubljane so bile odstranjene tri močno poškodovana in trhla drevesa na Bazi 20. Stala so ob barakah št. 1, 23, 24 in 25 in bi v primeru porušitve lahko močno poškodovale našete objekte. Skupaj z delavci iz GG Podturn so bili izdelani novi žlebovi za barake. S soglasjem Zavoda za gozdove je bila na Bazi 20, nad barako št. 12, postavljena ograja za zaščito drevesnega mladja pred objedanjem divjadi. Na tak način naj bi omogočili ponovno zaraščanje gozda, ki je zaradi neprimerne gospodarjenja v preteklosti (prestroga zaščita) močno poškodovan in razredčen. Tudi zaradi tega prihaja prav na tem območju do vetroлома in ledoloma, podrta drevesa pa poškodujejo tudi objekte na Bazi 20.

V letu 1998 so potekala obnovitvena dela na objektih Baze 20 in partizanske bolnišnice Jelendol. V

spomladanskem času sta bila obnovljena dva objekta na Bazi 20. Objekt št. 3 (stara baraka IO OF) je bil poškodovan v zimi 1996/97, objekt št. 15 (baraka Slovenskega poročevalca) je imel močno načeto streho ter nosilno konstrukcijo. Pri obeh objektih smo odstranili vse dotrajane dele in jih nadomestili z novimi, delno je bila zamenjana strešna konstrukcija, v celoti pa sta bila oba objekta na novo prekrita - št. 3 delno z opeko in delno s skodlami, št. 15 pa v celoti s skodlami.

V jesenskem času so potekala sanacijska dela na "zobozdravstveni baraki" v partizanski bolnišnici Jelen-dol. Tudi tu so bili zamenjani dotrajani deli, strešna konstrukcija na eni polovici objekta, baraka pa je bila v celoti na novo prekrita s skodlami.

V letu 1998 smo opravili tudi meritve nekaterih objektov na Bazi 20 kot pripravo za sanacijska dela v letu 1999.

Vse posege na Bazi 20 in v obeh ohranjenih partizanskih bolnišnicah na Rogu že nekaj let v celoti financira Ministrstvo za kulturo v okviru programa akcij na kulturnih spomenikih. Dela potekajo pod nadzorom Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Novega mesta v sodelovanju z Dolenjskim muzejem. Dela na objektih izvaja podjetje Varprem in Ljubljane, prekrivanje s skodlami pa mojster domače obrti Bojan Koželj iz Stahovice, sodelovali so tudi delavci GG Podturn.

Judita Podgornik

156

Naselje: Ponikve

Občina: Tolmin

Ime: p. c. Obiskovanja Device Marije

Področje: R

Vrsta dela: 4

Obnovili smo pozlato lesenih žarkov v sklopu lesenega kipa v nadnaravni velikosti rezbarja Lapuha iz Zavojne. Marija je bila zaščitená proti zajedalcem, mizaraska obdelava, grundiranje, brušenje in pozlata. Retuširanje kipa, "zaradi osmojenosti s svečami" in montaža.

Anton Naglost, Miran Cencič, Andrej Jazbec

157

Naselje: Postojna

Občina: Postojna

Ime: dvorec

Naslov: Titov trg 2

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Z namenom sanacije zidov, ki jih je močno načela zidna goba, so bili odstranjeni vsi notranji in zunanji ometi, tako da smo lahko odčitali številne prezidave in pozidave, ki so potekale v 17. stol. in kasneje. Najstarejša, gotska faza, je izpričana le v obliki naknadno vzi-danih spolij. Domneva o oglejskem spodnjem gradu, kot upravnem središču gastaldije, ostaja kot hi-

po-teza, saj je ni bilo moči podpreti z opredeljivimi materialnimi dokazi. Po končanih arheoloških in stavbnih raziskavah smo izdelali konservatorski program s težiščem na najbolj ohranjeni baročni fazi, ki je skupini stavb dala enovito podobo.

Jasna Svetina

158

Naselje: Postojna

Občina: Postojna

Ime: grobnica družine Jurca na pokopališču v Postojni

Področje: Z

Vrsta dela: 2, 4

Na pobudo sorodnikov smo evidentirali kot zgodovinsko dediščino ambiciozno zasnovano in zgrajeno grobnico postojnske družine Jurca ter za potrebe nujne sanacije izdelali projektno skico in popis del; predračun za planirane posege pa je v delu.

Darj Humar

159

Naselje: Potoki

Občina: Žirovnica

Ime: Ajdna nad Potoki

Področje: A

Vrsta dela: 7

Od 2.9. do 18.9. 1998 je potekalo nadaljevanje konservatorskih in restavratorskih del na poznoantični naselbini na Ajdni nad Potoki. Že od lanskega leta je delo osredotočeno na sanacijo ostankov objekta z vodno cisterno na spodnji naselbinski terasi. Tako je bil lani saniran njegov JZ zid s kontraforom in lizeno, prislonjenima ob SZ vogal.

Dela v letu 1997 so odkrila tudi zahtevne statične probleme, ki jih je treba rešiti, če hočemo trajno sanirati zidovje. Glavni problem predstavlja dejstvo, da dobršen del JZ zidu in ves SZ vogal objekta stojita na nekem starejšem objektu, katerega zidovje je visoko še preko 1,3 m in ki je na tem, da se zruši. Tako ni bilo moč več uporabiti metode delnega razstavljanja zidu (kar smo prakticirali pri sanaciji cerkve). V sodelovanju s podjetjem Saning smo se torej odločili za metodo globinskega izpiranja in injektiranja vseh ogroženih zidov. Zidovje spodnjega (starejšega) objekta in celoten SZ zid objekta s cisterno smo najprej temeljito sprali z vodnimi curki (reže med kamenjem). V tako očiščene reže smo nato vgrajevali injekcijske nastavke, nato pa reže zafugirali. Skozi gornje injekcijske nastavke smo začeli nato vbrizgavati v zid vodo, ki je odtekala pri spodnji injekcijskih nastavkih. Ko je pričela odtekati čista voda, smo v zid pod kontroliranim majhnim pritiskom vbrizgali še posebej sestavljeno injekcijsko maso. Po končanem injektiranju smo injekcijske nastavke odstranili, dokončno zafugirali zid in sprali eventuelno izteklo injekcijsko maso. Nad originalnim zidom smo dozidali še eno plast kamenja, ki naj služi kot zaščita.

Ajdna nad Potoki, priprava zidu za injektiranje (foto Milan Sagadin).

Ajdna nad Potoki, sanacija vodne cisterne v objektu (foto Milan Sagadin).

Posebno pozornost smo posvetili sanaciji vodne cisterne v SZ vogalu objekta. Njeni obodni zidovi so bili izredno tanki (20 - 30 cm), tako da jo je okoliški teren od takrat, ko je bila izkopana, že močno stisnil - daljši stranici sta bili usločeni navznoter. Letos smo jo v celoti obkopal - vse do dna, nato pa obbetonirali z betonskim plaščem, ki naj prepreče pritiske. Celoto smo nato ponovno zasuli, tako da poseg ni opazen. Zidovje cisterne smo nato z notranje strani še injektirali.

Po končanih delih smo nad celotnim saniranim delom objekta izdelali še ustrezno zimsko zaščito (leseno streho, prekrito s PVC folijo).

Milan Sagadin

160

Naselje: Predjama

Občina: Postojna

Ime: p. c. Žalostne Matere božje

Področje: R

Vrsta dela: 6, 7

V nadaljevanju del na poslikavi "Mojstra iz Srednje vasi pri Senčurju" v prezbitariji cerkve v Predjami je bilo v letu 1997 opravljeno plombiranje in retuša natolčenih mest na oboku prezbitarije. V čisti freski je bila izvedena le sinopija figur, ki je bila potem nad slikana "A SECCO" ali, kot v primeru glav, na naknadno nanešen omet. Modra barva je bila najbrž uporabljena kot tempera na sivo, "A FRESCO" izvršeno podlago. Zvezdice na njej so bile verjetno bele ali rumene.

Zaradi tehnike slikanja, natolčenosti fresko ometa, kot zaradi ometa, s katerim je bila prekrita slikarija, je originalna vrhnja barvna plast ohranjena le na nekaterih redkih mestih. Izvirno barvno razmerje je dodatno uničila tudi oksidacija svetlo zelene pigmenta, ki je v celotni barvni podobi igral pomembno vlogo.

Andrej Jazbec

161

Naselje: Predjama

Občina: Postojna

Ime: p. c. Žalostne Matere božje

Področje: R

Vrsta dela: 6

V letu 1997 smo zaključili z deli na stenskih in stropnih poslikavah v prezbitariji p.c. Žalostne Matere božje iz 15. stol. v Predjami. Prizori iz Marijinega življenja so razdeljeni v sedem polj, pod njimi pa doprsni poli svetnikov. Med enim in drugim je po horizontali potekal kamniti venec. Bil je docela porušen. Na stičišču venca in vertikalnega rebra je bila lepo vidna oblika profiliranega venca.

V letu 1998 smo se odločili rekonstruirati manjkajoči venec. Izdelali smo meter dolg model ter po njem kalup, kateri nam je služil za izdelavo 21 m dolgega venca. Kot material smo uporabili kalcitni pesek, za

vezivo pa fugirno maso z dodatkom armature. Odlitke smo na steno pritrčili z nerjavečimi vijaki, stičišča pa zadelali z istim materialom. Površino smo po vzoru vertikalnih reber barvno in tonsko obdelali. Tako rekonstruiran venec zaključuje spodnji del zgoraj poslikanih prizorov in deluje skupaj z vertikalnimi rebri kot okvir slike.

V letu 1998 smo dokončali z restavriranjem lesenega baročnega oltarja. Oltar, ki je bil pred leti demontiran, smo v lanskem letu dokončali in sestavili na prvotno mesto v prezbitariji cerkve. Zaradi dotrajane nosilne konstrukcije smo le-to nadomestili z novim lesenim materialom. Tako smo ga na licu mesta horizontalno in vertikalno utrdili in ojačali.

Anton Naglost

162

Naselje: Predtrg

Občina: Radovljica

Naslov: Gradišča

Področje: A

Vrsta dela: 6

Od 9.3. do 13.5. 1998 so se nadaljevala zaščitna arheološka izkopavanja na Gradiščah pri Predtrgu (pri Radovljici), tokrat na parcelah 492/ 3 in 492/3 (k.o.Predtrg). Izkopano površino smo mejili na velikost bodočih stanovanjskih stavb.

Z več dolgimi sondažnimi jarki smo najprej prerezali obe omenjeni parceli. Izkazalo se je, da so bile arheološko pozitivne le sonde na parceli št. 492/2, zato smo izkopavanje omejili le na to parcelo. Ponovila se je že 1997 ugotovljena stratigrafska situacija. Kulturna plast se je pričlenila na globini od 30 do 40 cm in je bila različno debela. Ostanke nekdanjih bivališč so označevale velike temnejše lise in vkopane odpadne jame, zapolnjene z ogljem in hišnim lepom. Kotanje nekdanjih koč in odpadnih jam so segale še v rumeno sterilno ilovico, ki predstavlja geološko osnovo najdišča. Glede na koncentracijo teh tvorb in najdb lahko računamo z dvema bivalnima objektoma.

Med najdbami seveda prevladuje keramika, več je tudi primerkov kamenega orodja in njegovih odtiskov ter žrnelj.

Vzdolž ceste, ki deli lani in letos raziskovane parcele, je bila prav tako izkopana poizkusna sonda, ki pa ni dala pozitivnih rezultatov. Tudi sonda na zahodnem robu pomola, na katerem so potekale raziskave, je bila negativna, tako da nismo ugotovili obrambnih naprav naselbine. Glede na razpored najdb v lanskem in letošnjem sondah pa kaže, da je naselbina poseljena le krajši čas in to pretežno na osrednjem delu pomola.

Milan Sagadin

Predtrg, izkopavanja na parceli št. 492/2 (foto Milan Sagadin).

163

Naselje: Ptuj

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: arheološko območje Hajdina, golf igrišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 8

Arheološki pregled areala za novo golf igrišče na prostoru hajdinske gmajne smo opravljali že pri prvih zemeljskih delih - odrivih humuniziranih plasti, zaradi možnosti odkritja sledi poetovijskega rimskodobnega vojaškega tabora (mnogi starejši zgodovinarji in arheologi ga namreč na osnovi nekaterih indikatorjev uvrščajo prav na to območje) ter neposredne bližine že evidentiranih bogatih ostalin rimskodobnega mesta Poetovia, ki se nezaključeno končujejo v robu terase z Mežanovo ulico nad gmajno in ki izpričujejo izredno denudacijsko dejavnost in premike dravske struge od 1. tretjine 1. tisočletja dalje.

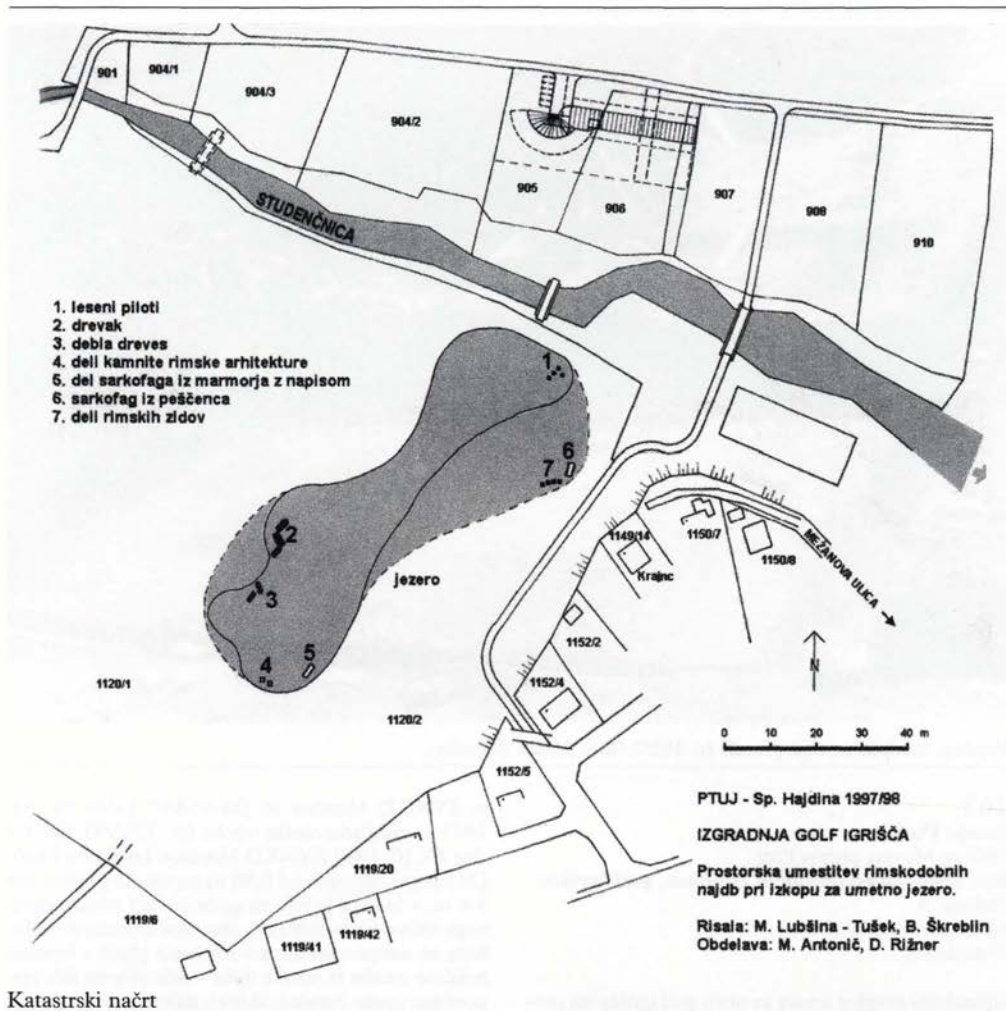
Na širšem območju hajdinske gmajne ni bilo zaslediti nobenih ostalin, nekaj odlomkov keramičnih rimskodobnih posod smo pobrali le pri odrivu humunizirane, večinoma naplavinске zgornje površine (do globine cca 0,50 m) na območju Male gmajne, na parc. št. 1120/2 k.o. Hajdina. Izredno zanimiva in iz arheološko interpretacijskega vidika pomembna situacija se je pokazala, ko se je pričel izkop za jezero prav na tem območju. Nova situacija in povečan obseg del je narekoval dodatek k soglas-

ju ZVNKD Maribor št. JM-954/97 z dne 19. 03. 1997 s strani arheološke stroke (št. 3253/97-MLT z dne 24. 10. 1997 ZVNKD Maribor, Izpostave Ptuj). Ob izkopu za jezero od 0,80 m pa vse do globine cca 5-6 m, v kolikor je bilo mogoče oceniti zaradi sprotne zalivanja podtalnice, smo dokumentirali odložene in nasipne gramozno mivkaste plasti z izredno količino ostalin iz rimske dobe - dele zidovja hiš, raznovrstne opeke (strešne, zidne), tlakov, malte, ogromno kosov raznovrstnih tipov posodja (med drugim skoraj celo melnico), stekla, sarkofag (iz enega kamnitega bloka klesana skrinja za grob pokojnika), nekaj lesenih pilotov, delno fosiliziranih debel, ter deblo hrasta z vidnimi zaseki obdelave (verjetno za čoln ali nekaj podobnega), katerih dendrokronološke ter C-14 analize bodo, vsaj po izjavah strokovnjakov s tega področja raziskav, doprinesle pomembne rezultate k razvozlanju hidroloških, stratigrafskih ter bioterminoloških interpretacij za območje Ptuja in širše, za obdobje zadnjih dveh tisočletij.

Pri poglobljanju jezera ob sedanjí njegovi jugozahodni nabrežini (parc. št. 1120/2 k.o. Hajdina) je stroj izlekel iz gramoznih nasipov, žal sproti zalivajočih s podtalno vodo, spodnji del skrinje sarkofaga iz marmorja, z delom napisnega polja ter reliefi kantarosov z grozdi.

Kamnito gradivo je shranjeno v Pokrajinskem muzeju v Ptuj, ostalo drobno gradivo pa čaka na obdelavo na ZVNKD Maribor, Izpostavi Ptuj.

Marija Lubšina - Tušek

Katastrski načrt

Ptuj, pogled na naselje severno ob Mariborski cesti z delom novega golf igrišča in jezerom, pri izkopu katerega so bile najdene bogate arheološke ostaline iz rimske dobe (foto Ivan Tušek, iz balona Balonarskega kluba Ptuj – g. Ambrožič).

Ptuj, 1998. Jemanje vzorca za analize s hrastovega debla s sledovi nekdanje obdelave, najdenega pri izkopu za jezero ob njegovem severozahodnem robu, cca 4 m globoko v peščenih dravskih nanosih (foto Marija Lubšina - Tušek).

Ptuj, 1997. Ob jugovzhodnem robu izkopa za jezero na golf igrišču na parc. 1120/1 k.o. Hajdina so v dravskih gramoznih nanosih najdeni deli rimskodobnih zidov in sarkofag (foto Marija Lubšina - Tušek).

Ptuj, 1997. Ob jugozahodnem robu izkopa za jezero na golf igrišču na parc. 1120/2 k.o. Hajdina je bil v naplavinških nasipih najden spodnji del sarkofaga iz marmorja z delom napisnega polja ter reliefi kantarasov z grozdi (foto Ivo Bizjak).

164

*Naselje: Ptuj**Občina: Mestna občina Ptuj**Ime: arheološko območje Ptuj - levi breg**Naslov: Prešernova ul. 36, parc. št. 1327 k.o. Ptuj**Področje: A**Obdobje: rimsko obdobje, srednji, novi vek**Vrsta dela: 7*

Arheološka zaščitna dela so potekala od 25. marca do 19. aprila 1996 ob zemeljskem izkopu za prizidek severno ob bistroju Amadeus, Prešernova ul. 36, na parc. št. 1327 k.o. Ptuj. Po porušenju severnega dela obstoječe stavbe in šibkih temeljev segajočih v nasipne plasti južnega pobočja pod gradom oz. potjo na grad, so se do globine 1,20 m pokazali iz peščencev in kosov opek grajeni temelji srednjeveške stavbe z opečno ruševino in močno žganinsko plastjo, po čemer sklepamo, da jo je uničil močan požar (17. stol., 18. stol.), po katerem je bila verjetno zgrajena sedanja obstoječa hiša.

Pod zgoraj opisanimi temelji in srednjeveškimi plastmi smo zasledili do 20 cm debelo temnejšo zemljeno peščeno plast (nivo zgodnjega srednjega veka?) in pod njo do 0,50 m debelo sivorjavo zemljeno plast (iz nivoja katere je vkopan poznoantični skeletni grob, usmerjen V-Z, s prevrtanim keramičnim predmetom - obesk? in koščkom bronastega predmeta ob levem humerusu), ki jo glede na tukajšnjo stratigrafijo pri-

pišemo nivoju poznorimskega časa. Te plasti pokrivajo od 0,50 do 0,70 m debeli sloj rimskodobne ruševine nad zidanimi temelji rimskodobne hiše, ki se širi proti jugu (del le-te s hipokavstom je najden ob priliki gradnje plinovoda v Prešernovi ulici ter njen skrajni del na prostoru malega gradu) in nad do 6-7 m široko gramozno rimskodobno potjo-cesto z enajstimi gramoznimi nasutji (smer V-Z), ki jo proti severu v pobočju omejujeta še dva 40 cm široka zidana temelja. Ali gre za še en rimskodobni objekt severno od te poti, ni bilo moč zagotovo ugotoviti, ker je bila zaradi velike globine (5 m) velika nevarnost zrušitve neutrjenega severnega zemeljskega profila in ker se je tu tudi končal potreben izkop za novogradnjo.

V ruševini na rimski poti smo našli veliko arhitekturnih elementov in preklad (z vdrtinami, žlebovi,...) iz rumenega peščenca in marmorja, dele stebrov in podstavkov, kar govori v prid dejstvu, da se je rimskodobna pozidava zajedala precej višje v zdajšnje grajsko pobočje in da sta jo poznosrednjeveška grajska ter novoveška urbanizacija z nivelacijo južnega pobočja dodobra prekrila.

Vse najdene arhitekturne elemente smo s strojem prenesli v park na Muzejskem trgu, jih očistili in zložili ob obzidju muzejske stavbe Prešernova 37, kar pa še zdaleč ni ustrežna hramba tovrstne dediščine, ki po vseh normativih zahteva pokrit priročen lapidarij.

Marija Lubšina - Tušek

Ptuj, Prešernova ulica 36. Izkop za širitev bistroja Amadeus na parc. št. 1327 k.o. Ptuj. Vzhodni profil izkopa z ostalinami rimskih zidov ob vsaki strani gramoznih nasipov rimskodobne ulice in z vkopom poznorimskega skeletnega groba (foto Ivan Tušek).

Ptuj. Rimskodobni arhitekturni kamniti elementi iz peščenca in marmorja, najdeni v ruševinski plasti nad rimskim gramoznim cestiščem v izkopu za dograditev bistroja Amadeus v Prešernovi ulici 36 (foto Marija Lubšina - Tušek).

165

Naselje: **Ptuj, Vičava**

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: **arheološko območje Ptuj - levi breg**

Naslov: Vičava 13, parc. št. 662 k.o. Ptuj

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 7

Na zaščitem arheološkem območju Vičave (Ur. vestnik občin Ormož in Ptuj št. 35/89, Ptuj - levi breg, na parc. št. 662 k.o. Ptuj jugozahodno ob ptujski vojašnici, smo 24.-26. junija 1997 opravljali arheološki nadzor pri izkopu za novo stanovanjsko hišo (ekipa: M. Lubšina - Tušek, I. Tušek, študent D. Belič). Izkop za temelje je segal do 1,30 oz. 1,5 m v globino na površini 110 m². Vso površino izkopa je v debelini do 0,7 m prekrivala temnorjavočrna ruševinska premešana zemljena plast (novoveška in rimska keramika, opeka, kosi peščenca, obdelanega marmorja, rimskodobni omet, malta, drobci žganine), ki se je z globokimi vkopi zajedala v rimskodobno ruševino in ostaline okrogle peči, ki smo jo našli ob severovzhodnem profilu izkopišča. Očistili in dokumentirali smo je le polovico, do koder je segala gradbena jama, ostali del s kuriščem pa je še ohranjen pod zelenjavnim vrtom, zaradi katerega tudi nismo razširili izkopa.

Rimska peč v premeru 3,30 m je bila postavljena na nivelirani rjavi zemljeni plasti ruševine, po kateri je bila predhodno nanešena tanka plast rumene ilovice. Nanjo je bil položen tlak iz dravskih oblic, na tega pa kvadratne opeke (v dimenzijah 21 x 21 x 6 cm z majhnimi odstopanji) z odtisi prstov, živalskih šap, krempeljev in poškodovanimi ter slabo odtisnjenimi žigi izdelovalca. Le na enem odlomku opeke je razpoznavnih nekaj črk (.LVICI). Peč je bila v krogu zadelana oz. obložena z rumeno ilovico v debelini od 25 do 30 cm, ki je z notranje strani do 10 cm temnordeče ožgana. Kakor kaže še do 0,50 m v višino ohranjen profil ob robovih, je peč imela le nizko ilovnato kupolo (podprto verjetno v osrednjem delu) nad ravnim opečnatim dnom.

V ruševini okrog peči je bilo najti železni nož, precej kosov malte, zidnega ometa z rdečim in sivim opletkom, lesne žganine ter kose različnih vrst opek, zelo malo pa odlomkov keramičnega posodja. Dva odlomka tegul nosita žige zasebnih opekarških delavnic oz. izdelovalcev: CAS.C. (Cassiae Crispinae) in M.I.F (Marci Iuni Firmini), ki sta delovala v Poetovionii v 2. in 3. stoletju.

Jugozahodno od peči smo na globini 1,30 m našli še v temelju ohranjen kvadraten postament za steber s stranico 0,75 m, zidan iz peščenčevih kamnov, vezanih z apneno malto. Verjetno je bilo teh še več v sme-

Ptuj, parc. št. 662 k.o. Ptuj. V severozahodnem profilu izkopa za novo hišo je bilo najti še ohranjeno dno peči (verjetno za žganje opeke) iz rimske dobe (foto Ivan Tušek).

Ptuj, odkrita linija srednje – novoveškega obzidja in nanj prislonežen opečnat obokan kanalizacijski kanal (foto Marija Lubšina - Tušek).

ri, kot jo nakazuje edini ohranjeni (jugozahod), ki pa so bili kot kaže zahodni profil izkopa ter množina kamnitega materiala v zgornji plasti, najkasneje v novoveškem času s številnimi vkopi popolnoma razrušeni in odstranjeni.

Marija Lubšina – Tušek

166

Naselje: Ptuj

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: **historično mestno jedro Ptuj, Kare 14 (gradnja ceste M-3 s podvozom)**

Področje: A

Obdobje: srednji - novi vek

Vrsta dela: 6, 7

V novembru 1996 so strojni izkopi pri poglobljanju ceste M-3 skozi podvoz, južno in jugovzhodno ob minoritskem samostanu razkrili, deloma pa že tudi poškodovali dovršen del ptujskega mestnega srednjeveškega obzidja ter nanj navezujoči se jugozahodni del pentagonalne kazematirane renesančne bastije. Po urigranju podpisane pri investitorju, Družbi za državne ceste in izvajalcu izgradnje, gradbenem podjetju Coopsette, smo pristopili k dokumentiranju ostalin po arheološki metodi. Sledila je namreč popolna odstranitev

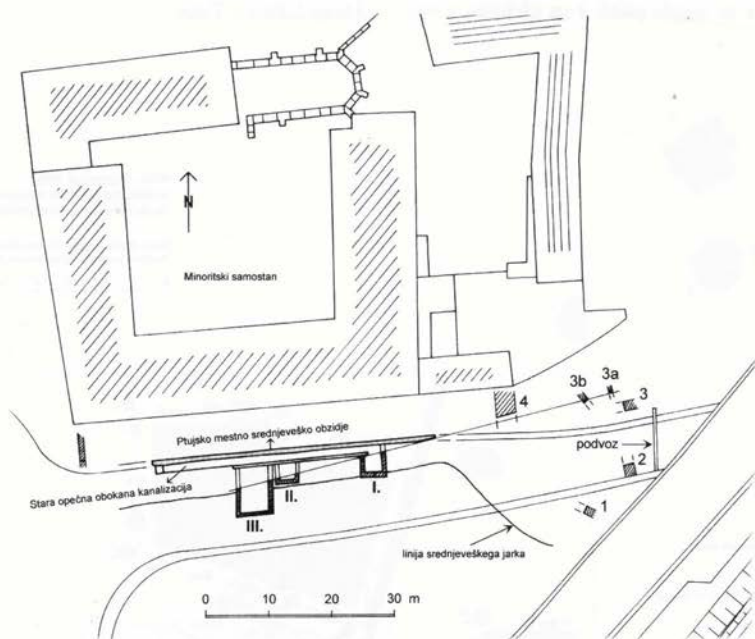
dela, za Ptuj pomembnega spomenika - fortifikacije, ki bi zaradi svoje historične izpričevalnosti na jugozahodnem robu srednjeveškega Ptuja v sklopu minoritskega samostana moral doživeti povsem drugačno usodo - vsaj ustrezno vključitev in prezentacijo v severni, sedaj betonski škarpni ob cesti v podvoz, katera stoji takorekoč na mestu potekajočega obzidja.

Nesmotrno urbanistično dejanje v petdesetih letih z izgradnjo tranzitne ceste in mostom čez Dravo je tako sredi devetdesetih let 20. stol. z izgradnjo podvoza dobilo drastičen epilog. Dvršen del jugovzhodne ptujske srednjeveške vedute je okrnjen, živečim in znanamcem pa za vedno zabrisan spomin na neke, časovno že odmaknjene stvaritve in dejanja mnogih rodov ptujskih meščanov, katerih v naglici pobrane in le v načrtih ohranjene ostaline bodo zgolj predmet kabinetskega proučevanja ozkega kroga strokovnjakov.

V 65 m dolgem in 15 m širokem izkopišču pred vhodom v podvoz in le 7 m južneje ob minoritskem samostanu smo očistili severni profil s 45 m v dolžini ohranjenim srednjeveškim obzidjem, grajenim v dveh fazah ter nanj prisloneženimi tremi novoveškimi, v temeljih ohranjenimi objekti nad zasipanim srednjeveškim obrambnim jarkom, v vzhodnem delu pa šest strojno presekanih temeljnih zidov različnih dimenzij in zidave, pripadajočih zahodnemu delu bastije ter predelnim prostorom.

Ptuj, del mestnega obzidja z zanimivo konstrukcijo v več fazah (foto Marija Lubšina - Tušek).

Ptuj 1996: Pozicija dela ptujskega mestnega srednjeveškega obzidja in drugih gradbenih ostalin, najdenih pri gradnji podvoza južno ob minoritskem samostanu.

Po geodetskem posnetku Merilo d.o.o. Ptuj.

Risba in obdelava: Marija Lubšina - Tušek, Mojca Antonič, Daniel Rižner

V ruševinskih plasteh večkrat porušenih stavb zunaj obzidja (v času vsake nevarnosti) ter v zasipu mestnega obrambnega jarka smo našli veliko množino polomljenega in odvrženega srednje - novoveškega posodja, leseno žlico, kostne ostanke mnogih živalskih vrst (goveda, perjadi, svinj, lovnih živali, želv in školjk), ki so nekoč zapolnjevale jedilnik tu v bližini živečih meščanov, minoritov ter po službeni dolžnosti prisotnih vojakov na obzidju. Med odpadke je tako zašla tudi izredno lepo okrašena črna keramična pipa (konec 17. stol., zač. 18. stol.).

Marija Lubšina – Tušek

167

Naselje: Ptuj, Rogoznica

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: novo rogozniško pokopališče - gradnja parkirišča

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Zemeljska dela ob gradnji novega parkirišča z arheološkimi zaščitnimi deli so trajala od 21.8. do 6.9.1997. Pod starim gramoniziranim pokopališkim parkiriščem, ki naj bi ga uredili leta 1972, je bila rimska kulturna plast ohranjena v debelini 0,20 m nad sterilno svetlo rjavo gramozno jamo, na tej so se, pod dovozno potjo k mrliški vežici, pokazale temne okrogle in ovalne lise različnih dimenzij, ki smo jih odkopali. Jame so segale pribl. 1 m globoko v rjav

pesek, pokazala pa se je tudi zanimiva konstrukcija. Znotraj so bile košarasto oblikovane, sledovi navpično zabitih kolov ob njihovem robu pa kažejo, da so bile nadkrite. Ena takšnih jam je vsebovala precej posodja, kar da sklepati, da je služila za shrambo, po velikosti nekaterih pa bi sklepali, da so služile lahko tudi kot začasni bivaki.

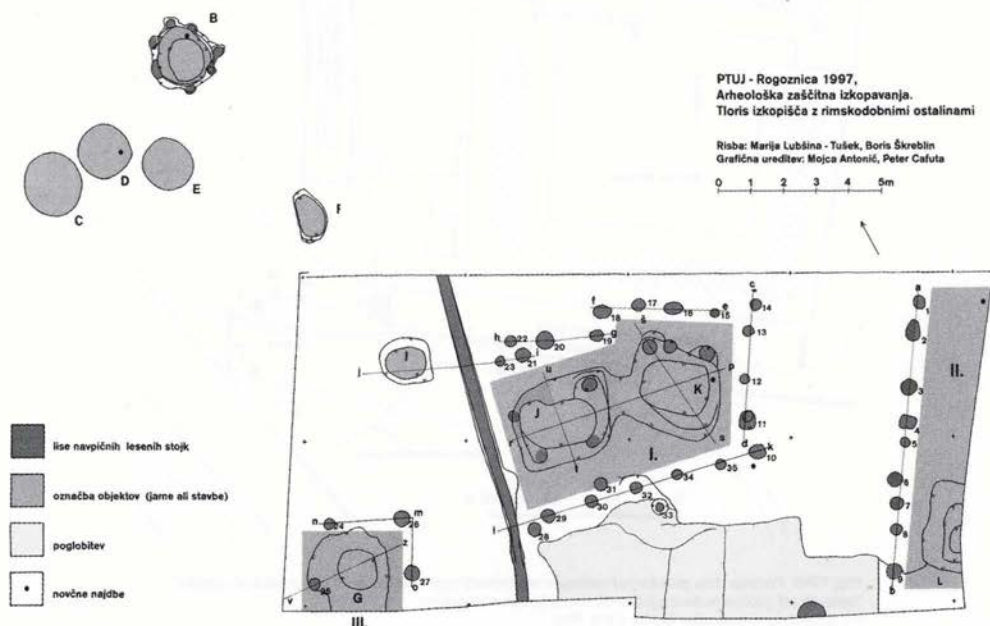
Na jugovzhodnem delu nove zakoličbe za parkirišče, je bila pod travnato površino kulturna plast precej bolj ohranjena, zato smo se odločili, da prostor v velikosti 200 m² izkopljemo zaradi stratigrafskih in natančnejših podatkov po vseh arheoloških dokumentacijskih pravilih. Odločitev se je izkazala zelo pozitivno in rezultati presenetljivi. V celoti smo izluščili ostanke lesene hiše, usmerjene V-Z, velikosti 8 x 5,5 m z dvema banjastima poglobitvama. V vzhodnem delu izkopišča smo odkrili steno druge hiše, katere dve tretjini je še neodkopane in se širi vzhodno izven zakoličbe novega parkirišča. V jugovzhodnem delu smo našli okroglo jamo s sledovi štirih lesenih kolov, ki so verjetno nosili čopasto ostrešje, kanal širok 40 cm speljan v smeri SZ-JV ter ognjišče južno med hišama ena in dve. Poleg precejšnje količine rimskih keramičnih najdb smo našli tudi pet novcev iz 1., 3., in 4. stoletja (Tiberius, 22-30; Valerianus I., 253-260; Phlippus I., 247; Aurelianus, 227; Valens, 364-367). Ostanke iz rimskodobne arhitekture in ostalin na tem območju so prvič izkopane in dokazane tik severno ob rimski cesti Poetovio-Savaria in so dragocen doprinos k poznavanju poetovionskega obrobja oz. prvega istodobnega večjega zaselka, katerega pričetki segajo še v pozno latenski čas.

Marija Lubšina – Tušek

PTUJ - Rogoznica 1997.
Arheološka zaščitna izkopavanja.
Toris izkopišča z rimskodobnimi ostalinami

Risba: Marije Lubšina - Tušek, Boris Škreblin
Grafična ureditev: Mojca Antonič, Peter Cafuta

0 1 2 3 4 5m

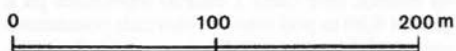

PTUJ - Rogoznica 1997

**Gradnja parkirišča pri novem Rogozniškem pokopališču.
Lega arheološkega izkopišča z rimskodobnimi ostalinami.**

Meritve in obdelava: Merilo d.o.o. Ptuj
Grafična ureditev: Mojca Antonič, Peter Cafuta

Ptuj, Rogoznica. Ob gradnji parkirišča na novem rogozniškem pokopališču najdeni ostanki rimskodobnih lesenih stavb. Posnetek s severa, iz balona Balonarskega kluba Ptuj (foto Marija Lubšina - Tušek).

168

Naselje: **Ptuj (Breg)**

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: **arheološko območje Ptuj - desni breg**

Naslov: Pergerjeva ulica 14, parc. št. 1150/4 k.o.

Hajdina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

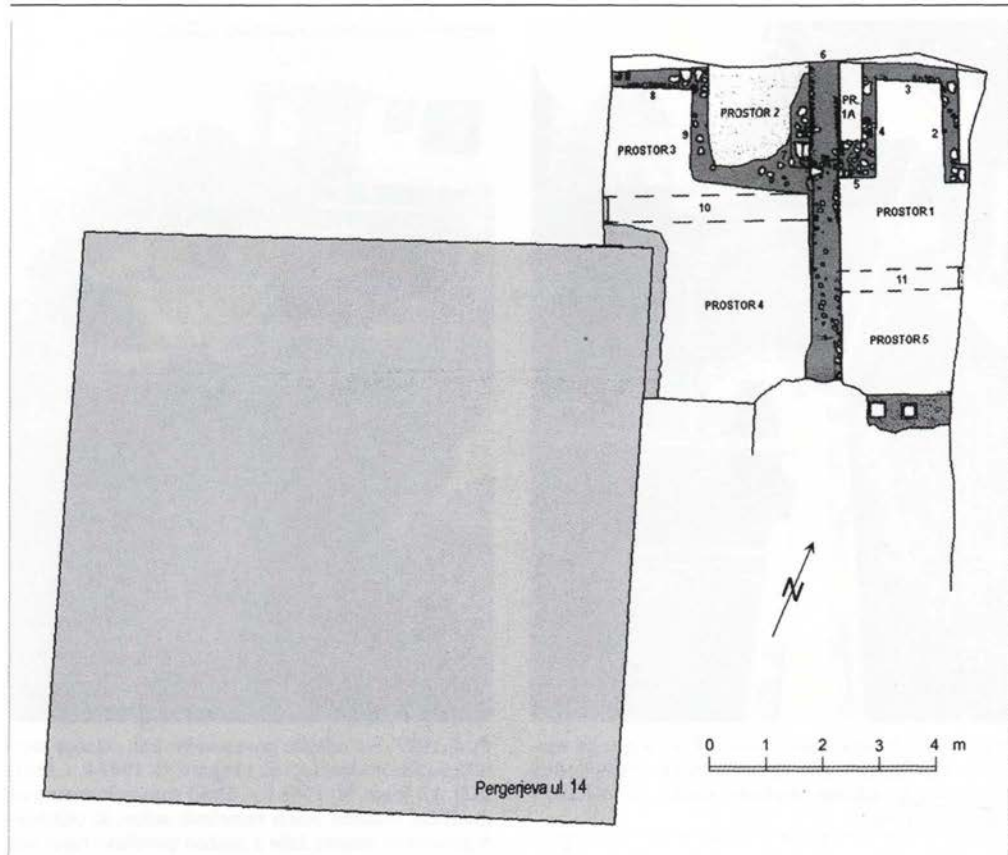
Vrsta dela: 7

Od 22. do 26. maja 1997 smo opravljali arheološki nadzor in dokumentiranje arheoloških rimskih ostalin pri izkopu za podkleteno garažo - prizidek ob severovzhodni strani obstoječe stanovanjske hiše na parc. št. 1150/4 k.o. Hajdina, v Pergerjevi ul. 14 na Ptuj. V 6,5 x 6 m velikem in do 2,60 m globokem izkopu smo evidentirali zidane temeljne ostaline (11 zidov, 5 prostorov) dela rimske hiše s tremi gradbenimi fazami od konca 1. do 3. stoletja, ki jih ločujejo nivelirane ruševine z žganino, rumena ilovica in estrihi v različnih nivojih. Najnižji prvi, oranžne barve je na globini 2,10 m, drugi, beli na globini 1,40 m, zadnji najvišji, bele barve z ostanki hipocausta pa je na globini 0,80 m pod rušo. V ruševinah posameznih faz smo našli fragmente različnih keramičnih posod, od katerih prevladujejo domači kuhinjski sivo črni žgani lonci z metličastim in glavničastim ornamentom ter

krožniki z rdečim premazom. Nekaj kosov pripada svetlo rdeče žganim vrčem, redki pa so fragmenti sigilatnih in steklenih posod ter oljenk, od katerih en odlomek dna, najden v spodnji ruševini, nosi pečat FORTIS. Številni so kosi zidnega ometa s sledovi rdeče in oranžne barve ter opeke, predvsem tegul.

Ptuj, 1997, tloris izkopa za prizidek, Pergerjeva ulica 14, parc. št. 1150/4 k.o. Hajdina. Izkop za prizidek podkletne garaže ob severovzhodni strani obstoječe stanovanjske hiše z gradbenimi ostalinami dela rimskodobne hiše (foto Marija Lubšina - Tušek).

Ptuj, 1997, Pergerjeva ul. 14, p.št. 1150/4 k.o. Hajdina. Tloris izkopa za prizidek z ostalinami rimskodobne hiše (risala Marija Lubšina - Tušek, obdelava Daniel Rižner).

Gradbene in materialne ostaline bodo tlorisno in interpretivno dopolnile podobo dela rimskodobnega objekta, dokumentiranega že pred skoraj tridesetimi leti na mestu obstoječe stanovanjske hiše, v svojem celotnem obsegu pa, kot kažejo nadaljevanja temeljnih zidov in plasti v vseh profilih omejenih izkopov, še vedno neznan. Arheološki nadzor, dokumentiranje in čiščenje arheoloških ostalin je vršila podpisana, ob pomoči družine Štumeberger in Dejana Gojkoviča.

Marija Lubšina - Tušek

169

Naselje: Ptuj, Zgornji Breg

Občina: Mestna občina Ptuj

Ime: arheološko območje Ptuj - desni breg

Naslov: Vespazianova ulica

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Od 18. februarja do 10. marca 1997 smo opravljali arheološki nadzor zemeljskih izkopov za kanalizacijski priključki v Vespazianovi ulici.

V 2,60 m globokem in od 1,60 do 2 m širokem izkopnem jarku smo vzdolž dela Vespazianove ulice (parc. št. 1959 k.o. Ptuj), ki poteka pravokotno na obstoječo Mariborsko cesto, 1 m pod zdajšnjo površino ulice dokumentirali rimskodobno petovionsko ulično kanalizacijo (pril. 1). Grajena je bila kot obokan kanal v širini 1,30 m in višini 1,35 m na 0,15 cm debelem estrihu, z vzdolžno položenimi in z malto zalitimi tegulami na kanalskem dnu. Notranja kanalska odprtina, ki jo omejujeta dva 0,35 m široka zida, grajena iz peščenih kamnov, vezanih z malto, je bila tako 1,1 m visoka in 0,60 m široka ter le na nekaj mestih popolnoma zasuta z nanosom odplak s fragmenti keramičnih in steklenih posod od 1. do 4. stol. in rimskodobno ruševino. Odtočni kanal je na cca 15 do 20 m dolžine grajen z manjšim zamikom v liniji od južnega roba Poetovione v smeri odtoka proti Dravi, prav tako pod ali ob robu nekdanje poti oz. ceste (od glavne ceste Poetovio - Savaria, oz. rimskega mostu proti jugu, Turnišču?), ki je očitno potekala v rahlih zavojih. V izkopu za nov kanalizacijski priključek od hiše Ob Studenčnici št. 7 do jaška na vogalu Vespazianove ulice smo v severozahodnem delu parcele št. 2020 k.o. Ptuj dokumentirali gramozni nasip še

Ptuj, 1997, Vespazianova ulica. Pri izkopu za moderno kanalizacijo smo dokumentirali rimskodobno poetovionsko ulično obokano kloako (foto Marija Lubšina - Tušek).

Ptuj, 1997. Na odseku povezovalne kanalizacije med hišama Ob studenčnici št. 11 (parc. št. 1949 k.o. Ptuj) in št. 12 (parc. št. 1948 k.o. Ptuj) smo dokumentirali gradbene ostaline šestih temeljnih zidov, ki oklepajo 5 prostorov rimske hiše s hodno površino različnih estrihov (foto Ivan Tušek).

ene poti, ki se od prej opisane verjetno cepi proti severovzhodu, v preveč ozkem izkopu ni bilo moč ugotoviti prave smeri. V jarku se je od 0,80 m pod rušo in premešano zemljo ruševinsko plast do izkopne globine 1,60 m pokazalo v širini 6 metrov 5 plasti peščenih nasipov po 15 cm. Vzhodno od tod smo našli v rimski ruševinski plasti še nekaj odlomkov domače hišne keramike, nekaj fragmentov amfor, sigilate, posodic tankih sivih sten in koščeno iglo, v zgornji humunizirani plasti pa bronzast kreutzer iz leta 1760 kot sled neke aktivnosti na tem prostoru ob koncu 18. stoletja.

V prvi tretjini izkopu od Mariborske ceste smo našli dva rimskodobna iztoka oz. priključka iz tedanjih hiš v glavno kanalizacijo, katerih dno je vsaj 0,30 m dvignjeno nad dnom le-te; 0,35 m širok kanalni iztok omejujeta dva zida, grajena iz peščenih kamnov, dravskih oblic in kosov opek, zalitih z malto v širini od 0,25 do 0,30 m. Višje, v zahodnem profilu izkopnega jarka, vzporedno s severovzhodnim delom parcele št. 1987/1 k.o. Ptuj in hišo Vespazianova ul. 1, lastnika, smo našli vodnjak, "suho" zidan iz kamnov rumenega peščenca in laporja, z notranjim premerom 0,80 m. Njegov 3,8 m širok vkop je presekal del rimskodobnih plasti z belim estrihom (v vzhodnem profilu izkopna na globini od 1,12 do 1,20

m) in nivelirano ruševino rumene ilovice s kosi rimskodobne malte, opeke, žganine in ometa. Cca 6 m severneje smo v plasti ilovnate ruševine našli tudi živalski skelet (pes?). V isti stratigrafski enoti so bili verjetno vkopani tudi skeletni grobovi (poznorimski?), katerih razmetane človeške kosti in 2 lobanji so ležale v do 1,6 m globokem mlajšem vkopu jame oz. njenem zasipu pod vogalnim zamikom Vespazianove ulice.

V nadaljnjem izkopu novega kanalizacijskega jarka vzdolž Vespazianove ulice smo sledili le ruševinskim plastem z rimskodobnimi drobnimi ostalinami in rjavimi ilovnati zemlji na (globina 1,50 m) rjavorumeni mivkasti ter gramozni osnovi.

V izkopnem jarku za nov kanalizacijski priključek od zahodne strani hiše Ob Studenčnici št. 6 na parc. št. 2024 k.o. Ptuj, preko ulice in parcele št. 2021 k.o. Ptuj do jaška na vogalu Vespazianove ulice, smo našli tri temeljne zidove rimske hiše v smereh sever jug in vzhod zahod v globini od 0,40 do 0,80 m. Temelji so bili postavljeni v plast rjavega gramozna na rumenorjavi ilovnato mivkasti osnovi, v kateri smo (na globini 1,30 do 1,40 m) - znotraj rimske hiše - našli siv lonec z zanimivo vsebino: dve volutni reliefni ol-

jenki rumeno rdeče barve, kosti ptice, drobce jajčne lupine ter dva bronasta novca - asa cesarjev Vespazijana (Vespasianus l. 75) in Domicijana (Domitianus, l. 84-85). Najdba verjetno predstavlja ostanek obredne daritve za blagostanje in srečo v hiši pred njeno postavitvijo na tem prostoru ob koncu 1. stoletja. Pri arheološkem nadzoru izkopov za odsek povezovalne kanalizacije (B) med hišama Ob Studenčnici št. 11 (na parc. št. 1949 k.o. Ptuj) in št. 12 (parc. št. 1948 k.o. Ptuj) ter po zahodnem robu parcele št. 1950/1, 1952 k.o. Ptuj (lastnik Preac H.) do obstoječega jaška na Vespazianovi ulici, smo dokumentirali drugi sklop arheoloških najdb:

1. Gradbene ostaline šestih temeljnih zidov, ki oklepajo pet prostorov rimske hiše s hodno površino različnih estrihov, in zatrpanih z ruševino strešne opeke (.AGILS), slikanim ometom v rumeni ilovici ter fragmenti raznovrstnih keramičnih posod 2. in 3. stoletja. Temeljni zidovi in estrihi so postavljeni v oz. na starejši rimskodobni ruševini s precej žganine od 1,7 do 2 m globine, do koder smo jo zaradi le do te globine potrebnega izkopa med obstoječima hišama Ob Studenčnici št. 11 in 12, lahko dokumentirali.
2. V nadaljnjem, proti jugozahodu potekajočemu izkopnemu jarku (zahodni del parc. št. 1949 in parc. št. 1950/1 k.o. Ptuj) smo presekali še pet zidanih temeljnih zidov severno in štiri južno ob gramonizirani rimskodobni poti (ulici), potekajoči v smeri jugozahod - severovzhod, le 0,60 oz. 0,80 m pod površino. Predvsem v severnem delu izkopnega jarka na omenjenih parcelah smo zasledili več vkopov, ki jih verjetno lahko pripišemo sondažam starejših raziskovalcev in le upamo lahko, da bomo njihove in novejšje podatke lahko strnili v jasnejšo podobo prostora v rimskodobnem obdobju v Arheološki karti Ptuj. V ruševinskih plasteh do izkopne globine cca 1,50 - 1,80 m smo našli fragmente keramičnih posod, predvsem svetlordeče žganih krožnikov s temnejšim premazom, eno in dvoročajnih vrčev, melnico, dele amfor (eden nosi žig C.I.AER), sivočrnihi loncev s profiliranimi ustji in metličastimi ornamentami ter opeke, med katerimi sta dva odlomka tegul z žigi: C.I.A (Cai Iuli Agilis) in že slabo čitljiv MVL. (Marcis Ulpi Severini ?).

Marija Lubšina - Tušek

170

Naselje: Račice

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Račiška pečina

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 8

Račiška pečina leži 2 km J od vasi Račice pri Podgradu. V katastru JZS je zavedena pod št. 613. V novejši zgodovini je bila uporabljena kot vojaško skladišče. Da bi postala primerna za vojaško uporabo, so morali v njej izvesti obsežna dela, pri tem pa

so uničevali arheološko najdišče, ostanke fosilne favne in jamo kot speleološki objekt v celoti. Prve posege v jami so naredili že Italijani po I. svetovni vojni, po II. svetovni vojni pa je imela jama vse do leta 1991 v uporabi JLA.

Oktober 1999 sva jama obiskala na priporočilo Jožeta Broderja iz Kranja. 50 do 60 m za lepo obokanim, do 8 m visokim zazidanim vhodom je v jami postavljen še en zid, ki je nekdaj popolnoma preprečeval dostop v nadaljevanje. Po preverjanju sva ugotovila, da je bil ta pregradni zid postavljen po letu 1974 kot protidiverzantska zaščita skladišča. Kljub zidu pa je jama preurejena v skladišče tudi v nadaljevanju. Izravnave jamskih tal, nasutja in sistem prezračevalnih jaškov so bili narejeni vse do konca okoli 500 m dolge jame. Prvotno so bila jamska tla nekoliko nagnjena. Vojska je po celotni dolžini jame tla izravnala, zaradi česar so morali ponekod odstraniti tudi več kot dva metra sedimentov. Meja prvotne višine odstranjenih sedimentov je vidna na jamskih stenah.

15 m od vhoda, ob desni jamski steni (ob cesti, ki je narejena v jami), so ostali jamski sedimenti, v približni izmeri 10 x 5 m, nedotaknjeni. Edini poseg v tem delu je bil vkop prezračevalnega jaška. Pri tem vkopu so izkopani material nametali ob jamsko steno, kjer je tudi ostal. Po površini izkopanega materiala in okoli prezračevalnega betonskega stebra je ležalo več deset fragmentov prazgodovinske lončnine, živalskih kosti, deli jelenovih rogovij in koščeno orodje. Med pobranim arheološkim gradivom izstopa 9,9 cm dolg glajeno koščeno bodalo z odlomljeno bazo in poškodovanim vrhom (T2/11) in 15,7 cm dolg nož, narejen iz paročka jelenovega roga (T2/13). Zanimivo je, da so prav na vseh ostankih jelenovih rogovij opazni sledovi obdelave in rezanja. Najdbe lahko okvirno datiramo v čas od eneolitika do konca bronaste dobe.

V nadaljevanju jame, za pregradnim zidom, je prvotni sediment ohranjen še na nekaj mestih ob jamskih stenah. Približno na sredini jame je vojska pri izravnavanju tal odstranila najmanj petnajst generacij talnih sig. Iz ilovice, med dvema filostema teh sig, sva pobrala nekaj fragmentiranih fosilnih kosti jamskega medveda. Kost jamskega medveda sva našla še na koncu jame, vendar te niso bile več v primarni legi, temveč so bile tja prepeljene skupaj z sedimentom, ki je bil odkopan nekje drugje v jami.

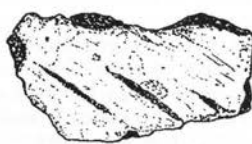
Račiška pečina je vsekakor jama, v kateri so bile zaradi nestrokovnega posega vojske plasti s prazgodovinskim kulturnim inventarjem skoraj v celoti odstranjene. Nepoškodovan predel ob vhodu omogoča vsaj možnost natančnejše časovne uvrstitve prazgodovinske poselitve, obenem pa pri tej jami obstaja zelo velika verjetnost, da je jama obiskoval tudi kameno-dobni človek, katerega kulturni ostanki pa s preureditvijo jame morda še niso bile uničeni.

O najdbah in stanju v jami sta bila obveščena Arheološki in Krasoslovni inštitut ZRC SAZU.

Pavel Jamnik in Peter Golja

1

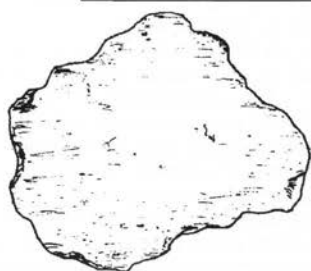
2

3

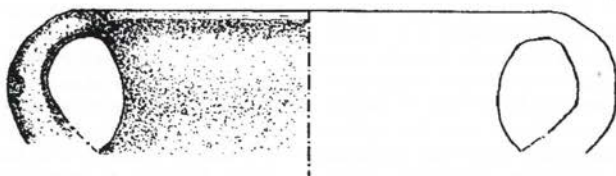
4

5

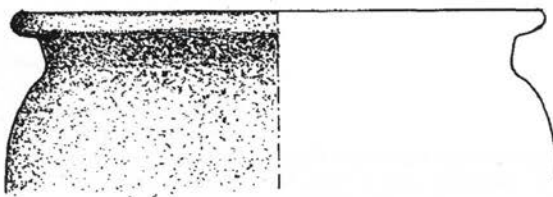
6

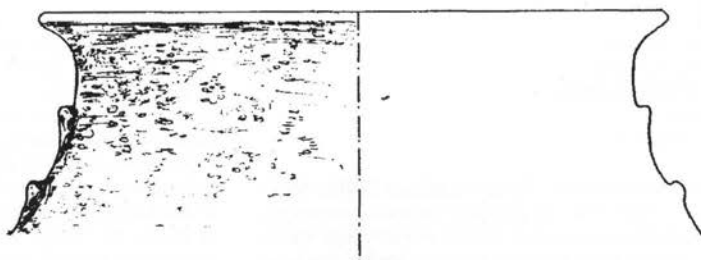
7

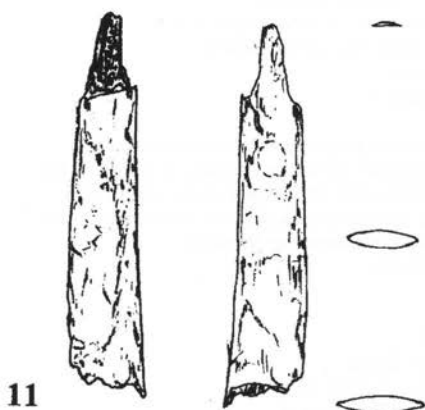
8

9

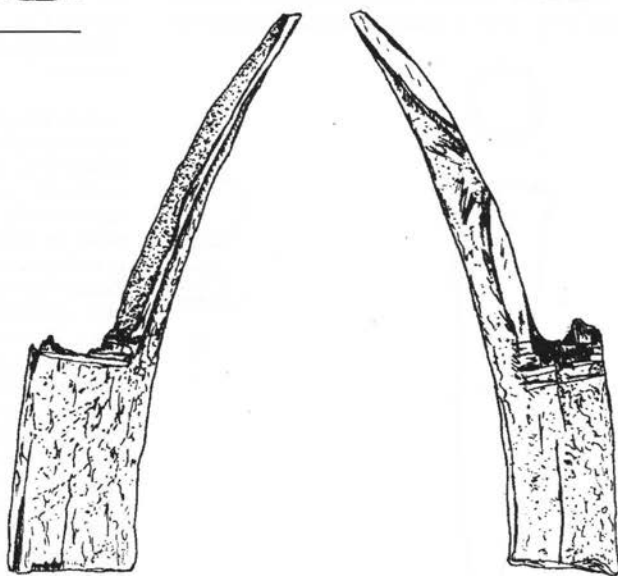
10

11

12

13

171

Naselje: **Robič**

Občina: Kobarid

Ime: **Turjeva jama**

Področje: A

Vrsta dela: 4, 7

Arheološko najdišče v Turjevi jami nad Nadižo je postajalo čedalje bolj cilj plenilnih pohodov amaterjev, od domačinov do tujcev. Zaradi nevdržnega stanja, policija nam kljub trudu in navedbi konkretnih imen ni pomagala, je bilo potrebno narediti odločen rez. Glavna zasluga pri tem gre delavcem Kobariskega muzeja in ekipi delavcev iz javnih del, ki so delo opravili z denarjem Ministrstva za kulturo.

Vhod v jamo je od poletja 1997 zaprt s trdno rešetko in vrati, ključ hranijo v muzeju. Zapora je postavljena na najožjem delu vhoda, kjer je strop najnižji, skalno nasutje na tleh pa visoko. Pri odkopu za betonske nosilce zapore so delavci našli tudi nekaj lončenine, deloma bronastodobne, ki jo bo obdelala P.Bratina.

Nada Osmuk

172

Naselje: **Robič**

Občina: Tolmin

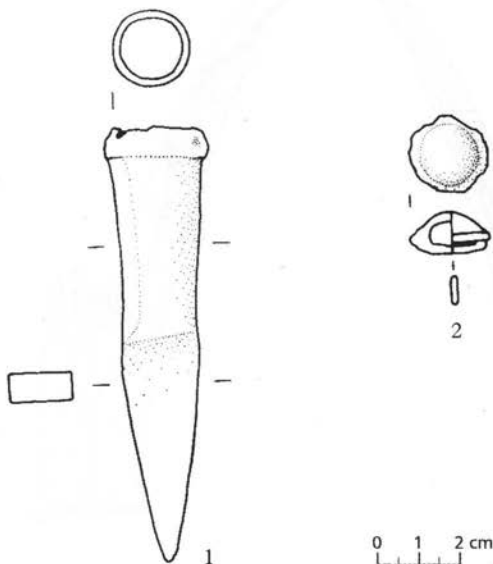
Ime: **sv.Volar**

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 1

Dr. Žiga Šmid (Inštitut Jožeta Štefana) je z detektorjem kovin našel na površini, znotraj prazgodovin-

Robič, Sv. Volar, sulično kopito in stožčast gumb z zanko (avtor risbe: Nataša Grum). 1-2 bron.

skega gradišča sv.Volarja bronasto sulično kopito - nasadilo (1) ter bronast stožčast gumb z zanko (2). Najdbi je izročil Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica. Sv.Volar je gradišče s prazgodovinskim obrambnim sistemom nasipov, verjetno poseljeno od prazgodovine do srednjega veka. Ob vznožju gradišča, ob Nadiži je vhod v Turjevo jamo, kjer so s sondiranjem že ugotovljene ostaline iz bronaste dobe (F.Bressan, Le Valli del Natisone e la Kovačeva jama di Robič, AV 39-40, 1988-89, 519ss). V pozno bronasto dobo pa sodi tudi zgornje sulično kopito.

Patricija Bratina

173

Naselje: **Rožna Dolina**

Občina: Mestna občina Nova Gorica

Ime: **Židovsko pokopališče**

Področje: Z

Vrsta dela: 4

Za potrebe gospe Ruth Elen Gruber in S.D. Gruber iz ameriško - slovenske mešane komisije za kulturno dediščino smo na Zavodu zbrali informacije in vire le-teh, kar sta avtorja objavila v elaboratu z naslovom Jewish monuments in Slovenia.

Darj Humar

174

Naselje: **Ržiše**

Občina: Zagorje ob Savi

Ime: **grad Gamberk**

Področje: UA

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 7

Grajski kompleks Gamberk sestavljajo ruševine romanskega jedra - visoke hiše na vrhu griča ter ostanki zgodnjerenesalnega in baročnega obodnega niza utrdbenih, stanovanjskih in gospodarskih objektov okoli dvorišča na spodnji terasi. Leta 1995 je bilo pripravljeno strokovno gradivo z opisom stanja, predlogi posegov in navedbo postopkov (D. Kramberger, Zaščita ruševin in obnova grajskega kompleksa Gamberk. Gradivo za občinski svet Občine Zagorje ob Savi). Osnovna misel v njem je, da celovita obnova terja predhodne fotogrametrične posnetke, interdisciplinarnе raziskave, vsestransko strokovno presojo in izdelavo ustreznih projektov. Ker pa čas neusmiljeno ruši izpostavljeno zidovje, moramo takoj pristopiti k reševanju še ohranjenih zidov, da jih dokončno ne izgubimo. Na osnovi navedenega gradiva in vloge občine Zagorje ob Savi je Ministrstvo RS za kulturo v letu 1998 sofinanciralo začetek najnujnejše zaščite ruševin pred nadaljnjim propadanjem.

Na gradu so bili v času od 18.06.1998 do 17.07.1998 izvedeni posegi z dvojnimi namenom: obiskovalcem zagotoviti varen ogled ruševine, v najbolj ogroženi južni, t. j. vhodni steni pa z najnujnejšimi zidarskimi intervencijami odstraniti žarišča destrukcije in preprečiti prodiranje meteorne vode s posledičnim zmrzo-

vanjem. Dela je izvajalo KOP - Komunalno podjetje Zagorje ob Savi ob pomoči delavcev iz programa javnih del občine Zagorje ob Savi.

Dvorišče in pobočje znotraj grajskega oboda; posekana je bila vegetacija, ki se je bila sama zarasla. Korenine so ostale v zemlji. Debla s premerom med 0.10 in 0.20 m so bila porabljena za postavitve provizorične zaščitne ograje, ki preprečuje obiskovalcem, da bi se preveč približali ruševinskim zidovom in plezali po strmih pobočju navzgor do romanske hiše. Gre tako za varnost ljudi kot za čuvanje krhkih stavbnih ostankov pred nehotenimi ali namernimi poškodbami. Konfiguracija terena se ni nikjer spremenila, da ne bi ob kopanju poškodovali arheoloških plasti.

Vhodni portal in stena nad njim; na območju portala je bila pod nadzorom strojno odstranjena zgornja, približno 0.60 m debela plast ruševine brez kakršnih koli artefaktov. Izkop se je končal takoj, ko so se prikazali kamniti odbojniki, ki so določali nekdanjo višino praga. Na kamniti prag ali pripadajoče arheološke plasti nismo naleteli. Portal je sedaj viden v celoti, njegova svetla odprtina pa omogoča uvoz z manjšim traktorjem. V močno derutnem zidu nad portalom so ohranjeni skromni, a razvidni ostanki mnogih prezidav, ki zahtevajo posebne raziskave in študij, preden bi fizično posegli vanje. V ohranjene odnice nad portalom smo namestili lesene morale in nanje pritrdili lovlni oder, ki ščiti obiskovalce pred padajočim kamenjem in preprečuje nekontroliran dostop do zidu.

Južna stena grajskega oboda; v južni steni grajskega oboda, katere začetek lahko okvirno datiramo v čas renesanse, a je bila kasneje še velikokrat prezidana, so zdaj razvidne štiri etaže. Sedanje stanje se ne razlikuje veliko od Valvasorjeve upodobitve. Kletna etaža je v celoti zasuta z ruševinami in se je, čeprav so od zunanaj vidna okna, nismo dotikali, da ne bi uničili arheološkega konteksta in statičnega ravnovesja. V drugi etaži, ki je sedaj na nivoju grajskega dvorišča oz. pritličja, so ohranjene tri ozke svetlobne odprtine, ki jih pogojno lahko opredelimo tudi kot preproste strelnice. Pri prvi popravila niso bila potrebna, pri srednji je bil rekonstruiran obok iz lomljenega kamna in zazidane špalete, pri najbolj zahodni pa je bil le nekoliko dopolnjen kamniti obok. Na vrhu te etaže je bila sanirana stopnica za stropnike, seveda z upoštevanjem ohranjenih odrnic. V tretji etaži so bile prvotno širše okenske niše v zaenkrat nedoločljivem obdobju zidarsko zožane. Pri popravilu smo dosledno upoštevali faznost nastanka, tako da smo najprej popravili oboke in špalete širših odprtin. Pri dveh smo dopolnili zazidavo, pri najbolj vzhodnem oknu pa sledovi zožitve niso bili razvidni. Prav tako nismo obnavljali okenskih okvirjev, ampak le ohranili tiste, ki so, čeprav poškodovani, dočakali naš čas. V četrti etaži je le v zahodnem delu ohranjen majhen košček zidu, ki višinsko presega parapet in nakazuje nadaljevanje v okno. Ta del je ostal nedotaknjen, parapet pa je bil zaščiten s plastjo betona z minimalno armaturo, ki služi kot ležišče za preprosto leseno strešico, krito s strešno lepenko. Zastrešitev zidu je minimalna in začasna, nekaj prihodnjih let pa naj bi preprečevala vdor

meteorne vode v zidove. Tako strešica kot betonska izravnava bosta pri nadaljevanju del v tej etaži brez škode in sledov odstranjena. Pri gradbenih posegih smo dosledno sledili konstrukcijski in formalni logiki gradnje. Manjkajočih delov pa nismo dozidavali ali rekonstruirali, da ne bi prejudicirali končne podobe trakta.

Dostop do gradu; za dovoz materiala je izvajalec uporabljal specialno vozilo multicar, ki je zmoglo vožnjo po obstoječi dostopni poti na grad, ne da bi bile potrebne kakršne koli prilagoditve ali spremembe. Pred gradom je na novo postavljena tabla z osnovnimi podatki o naravnih znamenitostih in kulturnem spomeniku.

Dušan Kramberger

175

Naselje: Sanabor

Občina: Vipava

Ime: Gradišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6

V letu 1992 je bil na območju arheološkega spomenika Gradišče pri Sanaboru opravljen nedovoljen izkop za novogradnjo. Gradnja je bila sicer zaustavljena, vendar se je nesanišana gradbena jama zaradi ero-

Sanabor - zid (foto: Matjaž Prešeren).

Sanabor, zaščitna arheološka sondiranja v l.1995 (foto Matjaž Prešeren).

zije močno razširila. V profilu izkopa so bili že pred pričetkom raziskav vidni obrisi zidu. Pobrana lončenina v ruševini nasipa pa je opozarjala na možnost obstoja prazgodovinskega nasipa - obrambnega zidu naselja, za kar bi ob legi najdišča in arheološkimi najdbami iz okolice govorilo tudi lokacijsko ime.

Tako smo v juniju leta 1995 izpeljali zaščitno akcijo, katere poglavitni namen je bilo arheološko dokumentiranje ogroženega dela, brez večjih posegov v območje spomenika. Rezultati so bili več kot zanimivi, saj smo ugotovili, da ne gre za prazgodovinski nasip, temveč konstrukcijo mlajšega nastanka, verjetno srednjeveškega objekta, ki pa je bila ob nelegalnem posegu lastnika parcele skoraj v celoti odstranjena. Najdb, ki bi omogočale datacijo zidu, ni bilo. Po odstranitvi ruševine se je v profilu izkopa pokazal del omenjene konstrukcije, dolge 7,8m, sestavljene iz bolj ali manj zloženih večjih kamnov (tudi precej masivnih) ter manjših kamnov apnenca, med katerimi je bil tudi droben grušč (slika 1). Na zahodni strani je bila konstrukcija nad skalno podlago. Na vzhodnem delu pa se je zaključila v 2m širokem zidu, grajenem iz pravilno obdelanih apnenčevih plošč in vezave (malte ter grušča). Zunanja fronta zidu je bila grajena v spodnjem delu iz masivnejših pravokotnih blokov, proti vrhu pa so bile te plošče manjše. Žal je bila zunanja fronta zidu ohranjena le v dolžini 1 metra. Ugotovili smo, da se zunanja fasada zidu prislanja ob pobočje. Da bi določili širino in okviro smer zidu, smo na zgornji terasi (pred leti v pobočje vsekana pot) naredili sondo 1,5 x 2 m in prišli na višino ohranjenega zidu, ki je v celoti znašala

1,2 m. V nasutju smo med odpadnim gradbenim gradivom našli odlomek lončenine (1).

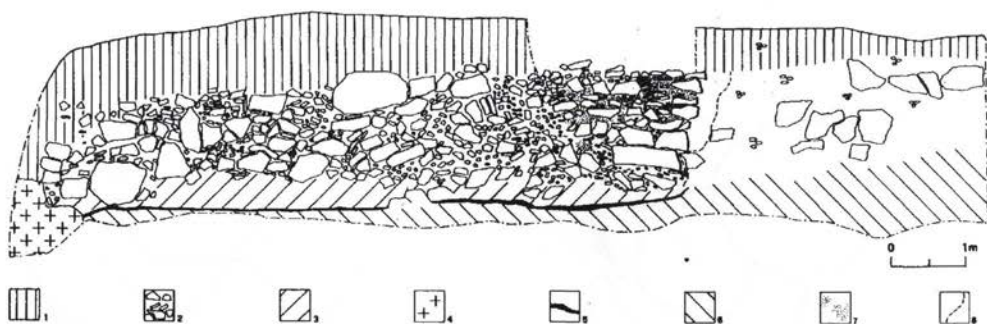
Pod celotno zgornjo konstrukcijo in nad geološko osnovno smo sledili temnosivi plasti z žganino (SE 4). V tem sektorju smo našli drobce lončenine (2-3), odlomke keramičnih svitkov (4-8) in živalske kosti. Plast lahko interpretiramo kot poravnavo površine pred pričetkom gradnje.

Zaščitno akcijo smo omejili le na najbolj ogrožen preddel. Pričakujemo pa, da bo ob sanacijskih posegih s strani lastnika prišlo do razširitve območja posega in s tem do morebitnih novih spoznanj.

Patricija Bratina

Opis najdb:

1. odlomek vretenca; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6); površina gladka; sestava brez primesi; ohranjena višina 29mm.
2. odlomek ostenja; barva: zunaj in znotraj rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6); površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: rebro; ohranjena višina 26mm.
3. odlomek ostenja; barva: zunaj rumeno-rdeča (Munsell 5YR 5/6), znotraj rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6); površina hrapava; sestava grobozrnata; okras: rebro; ohranjena višina 21mm.
4. dva dela svitka; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6); površina gladka; sestava: brez primesi; okras: drobni vbodi; premer svitka 105mm.
5. odlomek svitka; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/6); površina gladka; sestava: brez primesi; premer svitka 114mm.

Sanabor - Gradišče, profil izkopa (avtor tehnične izvedbe risbe: Nataša Grum, avtor terenske risbe: Patricija Bratina).

Legenda k profilu: 1= humus

2= grajena konstrukcija

3= droben grušč

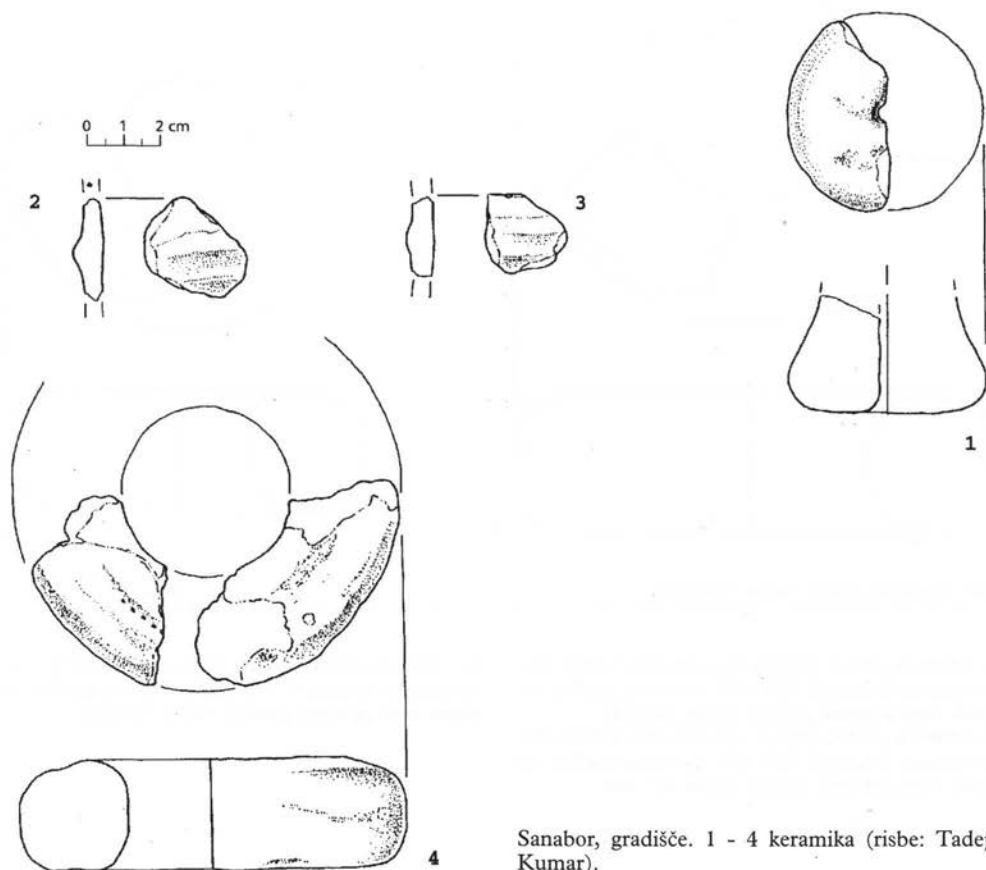
4= skala

5= sivo črna plast (SE 4)

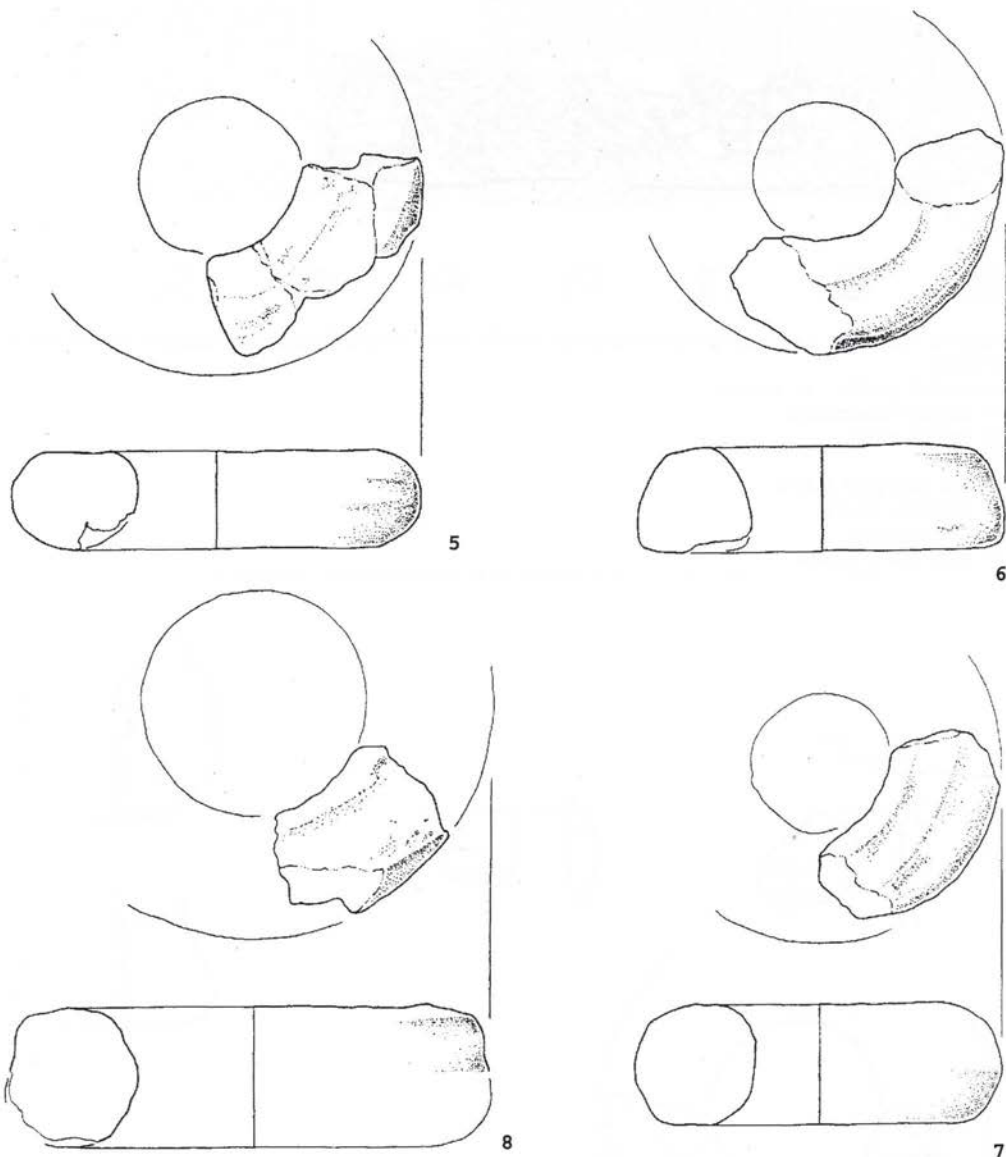
6= geološka osnova

7= vezivo (malta)

8= linija zidu v profilu

Sanabor, gradišče. 1 - 4 keramika (risbe: Tadeja Kumar).

5-8 keramika (risba Tadeja Kumar).

6. odlomek svitka; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/8); površina gladka; sestava: brez primesi; premer svitka 102mm.

7. odlomek svitka; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 6/8); površina gladka; sestava: brez primesi; premer svitka 101mm.

8. odlomek svitka; izdelan prostoročno; barva: rdeče-rumena (Munsell 5YR 7/8); površina gladka; sestava: brez primesi; premer svitka 135mm.

176

Naselje: **Selo**
Občina: Ajdovščina
Ime: **Redeži**
Področje: A
Vrsta dela: 7

Gradnja AC v Vipavski dolini je povzročila poleg ostalega tudi veliko sprememb v konfiguraciji zemljišča z odstranjevanjem površinskih vršajev breče. Gradivo so potrebovali za cestne nasipe in začasni kamnolomi so povzročali enormne dodatne poškodbe v zemljiščih. Za tovrstno uničenje je bil predviden tudi grič Kozmac s prazgodovinskim gradiščem, kar smo na srečo preprečili. V celoti so odstranili nizek kamnit grič na Redežih sev. od Sela, ob stari cesti v Gojače. Travniška površina ravninskega dela Redežev je bila na vzhodni strani dodatno izravnana z umetnim nasipanjem rdečkaste ilovnate zemlje, ki jo je moč dobro ločiti od podlage temne humusne zemlje med skalovjem močno zakraselega zemljišča. Po odkopu humusa je bilo vzdolž sev. parcelnega zidu najti kose prazgodovinske lončenine z močno izpranimi robovi, vedno v rdeči zemlji. Z ozirom na okoliščine in veliko disperzijo najdb sodim, da gre za sekundarno lego; arheološko gradivo je moralo ležati v neki kraški vrtači, odkoder so kopali zemljo. Za Vipavsko dolino je to redek pojav in domačini ne pomnijo, odkod bi zemljo lahko dovažali.

Keramiko smo pobirali na parc. št. 738-1 k.o. Gojače. Op.: Ob sondiranju na Kozmacu (Z. Harej l. 1986) smo skrbno pregledali vso okolico, vendar tedaj nismo ničesar našli. Tudi ob sedanjih delih na vrhu odstranjenega griča ni bilo arheološkega gradiva.

Opomba marec 1996: na ledini Na hribu, vzhodno od odcepa stare ceste za Gojače in Malovše pri Črničah, na parc. št. 1397/1 k.o. Črničice so lastniki obnavljali vinograd in pri tem delu znatno poglobili izkop na mestu, ki se je izkazalo za pravo kraško, z rdečo ilovico zapolnjeno vrtačo. Globina izkopa je bila v času ogleda okrog 6-7 m in še ni dosegla dna. Kasneje so izkop zapolnjevali s kamenjem z okoliških grobelj in na celotni obnovljeni površini bodo uporabili pridobljeno zemljo. Arheološkega gradiva v izkopih nismo zasledili.

V tem primeru gre očitno za pojav paleovrtače / Martina Stupar, ZVNKD Gorica/ in na podobne primere je verjetno treba računati tudi še kje v območju vršaja pri Črničah in Selu. Obenem to seveda pojasnjuje pojav sekundarnega nasipanja zemlje na zakraselih pašniških površinah in hkrati tudi pojav prazgodovinske lončenine na Redežih.

Nada Osmek

177

Naselje: **Sermin**
Občina: Koper
Ime: **avtopolnilnica Istrabenz**
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

Na osnovi vloge investitorja (Istrabenz Koper) za gradnjo avtopolnilnice Sermin je Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran opravil zaščitno arheološko raziskavo terena na parcelah št. 5811/1, 5812, 5813, 6018/2, 5828, k.o. Bertoki. Terenska dela so potekala pod vodstvom dipl. arheol. Andreja Gasparija v času med 6. 1. in 29. 1. 1997. Strokovni nadzor sta vršila mag. Marko Stokin in dipl. arheol. Matej Župančič.

Glede na rezultate arheoloških zaščitnih izkopavanj v letih 1987, 1990 in 1991 smo na prostoru, predvidenem za gradnjo, izkopali pet sond dimenzij 7 m x 2 m. Zaradi izredno debelega recentnega nasutja smo prekinili ročni izkop v prvih treh sondah. Ker kljub nadaljnjemu strojnemu izkopu nismo dosegli arheološko zanimivih plasti, smo zaradi prihranka časa delo na teh sondah opustili. Prve tri sonde so bile arheološko sterilne.

Tudi druga od dveh naknadno prestavljenih sond (sonda št. 5), izkopana na njivi tik ob Rižani, ni posegla v arheološko pomembne plasti. V premešani orni zemlji smo našli smo zgolj nekaj fragmentov poznosrednjeveške in recentne keramike, nadaljevanje izkopa pa zaradi vdora vode ni bilo mogoče.

Nasprotno pa smo ugotovili dogajanja v zadnji sondi (št. 4), postavljeni na blagem pobočju, ki pada proti Rižani. Sondo prvotne velikosti 7 x 2 m smo v skladu s sprotnimi odločitvami povečevali do končne velikosti 7 x 17 m. Skupno smo v sondi 4 raziskali 104 m² površine.

Po odstranitvi humusa in povprečno 0,6 m debele plasti ilovice z odpadki, ki je bila nasuta ob gradnji rezervoarjev okoli leta 1970, smo naleteli na površino nekdane orne zemlje na višinah med 3,6 m in 2,7 m nmv. Plast temnorjave zemlje, debela med 0,6 m in 0,15 m, je vsebovala množico recentnih odpadkov in nekaj odlomkov tegul. Po izkopu te plasti se je skoraj na vsej površini sonde pokazala velika kamnita groblja, ki je dala slutiti, da se pod njo skriva kamnita konstrukcija. V resnici smo naleteli na več suhih zidov, ki so bili zgrajeni neposredno na flišnato podlago.

Opis konstrukcije: Nadmorska višina flišne podlage pada od najvišjega JV dela sonde (2,9 m nmv) proti najnižjemu SZ delu (0,95 m nmv). Zidovi so grajeni izključno v suhi tehniki iz neobdelanih pravokotnih, večinoma enakomerno velikih (od 0,15 m x 0,1 m x 0,05 m do 0,4 m x 0,2 m x 0,15 m) flišnih kamnov. Zaradi oranja so bili zidovi v zgornjem JV delu ohranjeni zgolj v višini ene vrste kamnov, medtem ko je višina zidu v SZ delu sonde znašala 1,2 m.

Zid 1, ki poteka skoraj po celotni dolžini sonde, na S strani tvori skoraj navpično fronto, za njim pa je bila za izravnavo nasuta ilovica pomešana s kamni. Na vzhodnem robu se natančneje zloženi kamni v višini od 2,6 do 2,2 m nmv navezujejo na flišno podlago na zahodnem pa se končajo v ravni črti pravokotno na podporni zid. Terasiranju zemljišča je služil tudi zid 2, ki smo ga lahko sledili samo v vzhodnem delu sonde. Zunanja - S fronta je zgrajena nad manjšim prelomom v flišni podlagi, s čimer so pridobili nekaj višine. Notranjo stran domnevno podpornega zidu je

zapolnjevala ilovica pomešana s kamni, ki je segala do najvišje vrste kamnov v zidu. Minimalne višinske razlike med spodnjim nivojem zidu 1 in zgornjim nivojem zidu 2 potrjujejo, da je spodnji zid podpiral teraso, ki je horizontalno segala do zgornjega zidu 1. Zid 3, ki poteka nad (južno) zidom 2 in zahodno nad zidom 1 v dolžini 14 m, sprva v smeri zidov 1 in 2, kasneje pa polkrožno zavije proti JZ. Tam se ne priključi zidu 1, temveč se odsekano konča, tako da znaša presledek med zidovima 0, 4 m. Na zid 3 se po vsej verjetnosti navezuje tudi skupina večjih neobdelanih kamnov, brez reda naloženih drug preko drugega, znotraj t.i. polkrožnega prostora (npr. 0, 45 m x 0, 3 m x 0, 15 m). Pod in med bloki je ležala od 0, 02 do 0, 2 m debela kulturna plast temnorjave barve. Vzporedno z zidom 3 in južno od zidu 2 poteka zid 4. S padcem terena raste tudi njegova višina, ki celo preseže zgornjo teraso. Kot pri ostalih zidovih je zunanja fronta navpično izdelana na severni strani, za njo pa je polnilo - izravnava iz ilovice pomešana s kamni. Ne moremo se znebiti vtisa, da tvorita zidova 3 in 4 neko celoto v smislu na terasi postavljenega dvojnega zidu z vmesnim polnilom. Na severnem delu osrednjega dela sonde zaradi omejenega izkopnega polja nismo mogli zadovoljivo raziskati omenjene povezave.

Zid 5 v skrajnem SZ delu sonde se po izredni kakovosti razlikuje od predhodno opisanih. Njegov profil ni navpičen temveč nekoliko stopničasto vleknen navznoter. Zgrajen je natančno z majhnimi razmikami med kamni, v polkrožnem loku nekoliko zamaknjeno od pravokotne smeri stran od zidu 1, vendar s presledkom, v katerem bi lahko opazili podobnost s tistim pri zidu 3. Na izkopanem arealu smo očitno zajeli samo njegov manjši del saj izgine v zahodnem profilu. Glede na položaj teras je tudi njegova zunanja fronta obrnjena proti SV, ozadje, ki pa ni v celoti raziskano, je analogno prejšnjim zapolnjeno s kamni. Frontalno od zidu 2 in med polkrožnima strukturama zidov 3 in 5 smo odkrili skupino večjih ploščatih kamnov (3,5 x 1,8 m), ki domnevno predstavlja ruševino, saj smo tudi ob in pod njimi zasledili slabo ohranjeno kulturno plast. Zaradi relativno strmega padca flišne podlage in s tem vedno pogostejših vdorov talne vode in vode iz bližnje drenaže nismo zmogli raziskati tudi nadaljevanja konstrukcije proti S, zato je težko govoriti o nadaljevanju teras proti Rižani.

Kulturno plast smo zasledili razpršeno v obliki manjših ali večjih lis, večinoma tik na flišno podlago ali pa smo jo zasledili med ruševinskim materialom, tako, da jo lahko zanesljivo in brez dvoma postavimo v neposredno zvezo z arhitekturnimi ostanki. Kot rečeno je vsebovala drobce oglja in keramike, školjčne lupine, živalsko rebro ter le tri fragmente loncev z izvihanim ustjem. Podobni tipi loncev so bili najdeni npr. v naselju iz 1. stol. pr.n.št. v Fornačah pri Piranu (cfr. M. Stokin, Naselbinski ostanki iz 1. stol. pr. n.št. v Fornačah pri Piranu, Arheološki vestnik 43, 1992, T 4: 3), zgodnjem rimskem naselju pod Grajskim gričem v Ljubljani (cfr. B. Vičič, Zgodnjem rimsko naselje pod Grajskim gričem v Ljubljani. Gornji trg 30, Stari trg 17 in 32, Arheološki vestnik 45, 1994, T. 8:15,17; T. 23:1,2,3). Poleg tega smo našli tudi fragment ustja

in ostenja enoročajnega vrča svetlooranžne barve, iz prečiščene gline.

Zal kljub pozornemu izkopavanju nismo odkrili sledov naravne sedimentacije na opuščenih površinah, ki bi nam morda lahko pomagala pri evalvaciji prvotne višine posameznih zidov in njihovega odnosa z ruševinskimi plastmi. To je v največji meri povzročila pobočna erozija in pa seveda gospodarska izraba prostora v mlajših obdobjih (oranje, vinogradi).

Skromne in natančneje kronološko neopredeljive najdbe datirajo arhitekturne ostanke okvirno v zgodnje rimsko obdobje. Celotna struktura zidov, teras in hodnih površin seveda še ni jasna, saj velikost izkopne površine ne dopušča dokončnih sklepov. Zaenkrat lahko rečemo le, da ni šlo za bivalno arhitekturo, temveč za objekte ali naprave, povezane z gospodarskim življenjem zgodnjem rimsko naselbine (bližnja пристanišča). Ta je ležala na prostoru južnega roba ravnice na blago nagnjenem podolgovatem polotoku, kjer so ob gradnji železniške postaje opazili zidove in debelo kulturno plast. Glede na pripovedi izvajalcev zemeljskih del se je del naselbine očitno širil tudi proti severnemu robu ravnice nad Rižano, se pravi na območje, ki smo ga raziskovali med letošnjimi izkopavanji.

Strokovno poročilo vam bomo posredovali takoj po valorizaciji materialnih ostankov v sondi št. 5 oziroma po zaključku postizkopavalnega dela. Celotna arheološka zaščitna dela sva opravila zunanja sodelavca MZVNKD Piran Andrej Gaspari, dipl.arheolog in Metka Štrajhar, abs. arheologije.

Andrej Gaspari

178

Naselje: Sežana

Občina: Sežana

Ime: Tabor

Področje: A

Vrsta dela: 8

Srednjeveške stavbne ostaline na najvišjem delu Tabora, znotraj prazgodovinskega gradišča (ANSI 1975, 140), so neprestano tarča divjih kopačev; zlasti osrednji stolp nepravilne okrogle oblike kaže številne vkope in posledice iskanja zakladov. V jeseni 1.1997 je bila ponovno odkopana v njegovi sredini velika luknja, skoraj prava sonda 1 x 1,5 m, globoka dober meter. Izrazito poznosrednjeveško stavbno ruševinsko zasutje v odkopanem sloju ne vsebuje kulturnega gradiva. Viden je del neke zidane stene, ki je morda vzporedna z zunanjo steno stolpa na SV obodu, kar bi pomenilo, da je obod stolpa debel skoraj dva metra. Pripadajoča lončenina se pojavlja v vznožju stolpa, ob zidovih in v starih obstoječih vkopih v samo podnožje stolpa.

Nada Osmuk

179

Naselje: Skrilje

Občina: Ajdovščina

Ime: domačija Favetti

Naslov: Skrilje 24
Področje: E
Vrsta dela: 4, 8

Ob pričetku adaptacije južnega trakta domačije Favetti v letu 1996 se je zaradi dotrajanosti zidu podrla južna zunanja stena. Investitor je zato izvedel rekonstrukcijo le-tega.

V letošnjem letu so bili narejeni zunanji ometi in pravljena podlaga za ponovitev motiva sončne ure, ki je bila tik nad "podvelbom". Sončno uro so zarisali restavratorji Zavoda VNKD Gorica.

S strani Ministrstva za kulturo je bilo šele v januarju 1988 refundiranih 700.000 SIT, dela pa izvaja sam lastnik, ki je zidar.

Andrejka Ščukovt

180

Naselje: Slap
Občina: Vipava
Ime: Majerija
Naslov: Slap 18
Področje: E
Vrsta dela: 4, 6, 7;

Na domačiji Majerija so se v letošnjem letu nadaljevala dela na tako imenovani kašči, v kateri si lastnik ureja stanovanjske prostore.

Mizarstvo Rondič iz Slapa je po obstoječem vzorcu naredilo in montiralo novo stavbno pohištvo. S strani MK je bilo v decembru nakazanih 1.000.000 SIT. Tekom leta je lastnik nadaljeval z deli v notranjosti kašče: postavitevjo AB plošče v nadstropju, izvedbo inštalacije (elektro) in ometov.

Pripravili smo tudi projekt postavitve zunanje razsvetljave.

Andrejka Ščukovt

181

Naselje: Slap ob Idriji
Občina: Tolmin
Ime: Kosmačeva domačija
Naslov: Slap ob Idriji 15
Področje: E
Vrsta dela: 7,4

V mesecu juniju 1998. leta je bila po obstoječem stanju na novo narejena strešna konstrukcija in strešna vez Kosmačeve rojstne hiše. Dela je izvajalo gradbeno podjetje iz Tolmina. Julija pa je mojster Barbič Franci s svojo delovno ekipo streho na novo prekril s slamo. Finančni delež iz državnega proračuna je bil v višini 1.000.000 SIT.

Andrejka Ščukovt

182

Naselje: Slap pri Vipavi
Občina: Vipava
Ime: Lantierijeva graščina

Naslov: Slap pri Vipavi št. 45
Področje: UA
Vrsta dela: 7

Zaradi požara je bilo treba obnoviti celotno streho in delno zamenjati strešno konstrukcijo. Skupaj s streho so bili obnovljeni tudi vsi dimniki. Z deli na požarokodovanem objektu bomo nadaljevali v naslednjem letu.

Brane Zbačnik

183

Naselje: Slivnica
Občina: Maribor
Področje: A
Obdobje: rimsko obdobje
Vrsta dela: 6

V času med 3. in 29. septembrom 1997 sem sodeloval pri zaključnih arheoloških zaščitnih izkopavanjih v Slivnici pri Mariboru. V sektorju XX smo kopali najprej do globine 80 cm, v sledečih kvadrantih proti vzhodu pa še 65 cm globlje, saj smo izkopavali pod travnato površino cestnega nadvoza. Že na globini 50 cm se je pričela pojavljati temno rjava kulturna ilovnata plast, v kateri je bilo precej črno in sivno žganih fragmentov, pri nadaljnjih poglobitvah pa se je plast počasi spreminjala v vse bolj sterilno mivko in droben gramoz, ki je bil ponekod zaradi vodnih usedlin črne barve. V severnem profilu sektorja XX (kvadranti 330, 331 in 332) pa smo sledili do globine 90 cm še temno rjavi ilovnati plasti z drobnim peskom in mivko, v njej pa so bili ostanki korenin, ogljenine, koščkov keramike in železnih žebeljev. V kvadrantu 342 smo na globini 35 cm v rjavi ilovici našli srednjeveški bronasti novc Marije Terezije (18. stol.), v kvadrantu 339 pa na globini 160 cm rimski bronasti novc cesarja HADRIANA (117 - 138). Napis na averzu je IMP(erator).CAESAR.TRAIANVS.HADRIANVS.AVG(ustus), na reverzu pa si stoječa in sedeča figura podajata roki, pod njima je oznaka kovnice: SISCIA. Jarek v kvadrantu 344 v smeri V - Z je verjetno ostanek struge nekdanjega potoka. V njem smo kopali do globine 25 cm, v njegovem temno rjavem zasutju pa smo našli predvsem fragmente pozno rimske keramike.

Ivan Tušek

184

Naselje: Smrje
Občina: Ilirska Bistrica
Ime: Novakov mlin
Naslov: Smrje 53
Področje: T
Vrsta dela: 4, 6

V okviru planiranih nadaljevalnih del smo v manjšem obsegu to akcijo s sredstvi lastnika postopoma izvajali vse leto. Največjo "težo" v okviru dokončne sanacije mlina ob Novakovi domačiji predstavlja izde-

lava kolesa na vodni pogon, to pa predvsem zaradi pomanjkanja tovrstnih obrtnikov. Vrednost del v letu 1997 presega poldrugi milijon, od katerega je Ministrstvo za kulturo prispevalo 1.000.000,00 SIT ostalo pa z delom, denarjem in materialom družina Dolgan, lastniki objekta.

Večletno akcijo sanacije mlina ob Novakovi domačiji smo v letu 1998 zaključili z montažo mlinskega kolesa ter s sanacijo kamnitih bregov in zaporne infrastrukture. Vsa sredstva letošnje sanacije je prispevala družina lastnika.

Darij Humar

185

Naselje: **Soča**

Občina: Bovec

Ime: **ž. c. sv. Jožefa**

Področje: UA

Vrsta dela: 4

Na pobudo Urada predsednika Češke Republike in župana češkega mesta Litomyšl nam je veleposlaništvo češke republike poslalo kopijo slike linoreza s prošnjo, da ugotovimo lokacijo cerkve. Prepoznali smo cerkev sv. Jožefa v Soči in nato skupno z župnikom iz Bovca, ki oskrbuje tudi cerkev v Soči, opravili lokacijski ogled, da ugotovimo, ali so še ohranjene stenske poslikave češkega slikarja Josefa Vachala, o kateri avtor piše v avtobiografiji. Ugotovili smo, da sta ohranjeni le dve oljni sliki na lesenih deskah, ki sta bili vgrajeni kot polnili v kotno ograjo cerkve, poslikava sama pa je bila prepleškana. Za ureditev le-tega in sondiranje smo izdelali smernice in predračun, seveda vse s sodelovanjem župnika iz Bovca, Škofije iz Kopra in Veleposlaništva Češke republike.

Darij Humar

186

Naselje: **Soča**

Občina: Bovec

Ime: **ž. c. sv. Jožefa**

Področje: R

Vrsta dela: 4, 6

Od 3. do 13. avgusta 1998 so češki mojstri iz "Vyšši odborná škola restavrovani a konzervacnich technik z Litomyšle", na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica restavriralí sliko Josefa Vachala "Bovec" iz 1917 leta.

Oljno sliko na lesu je leta 1983 že restavriral Vlado Hmeljak. Sliko, sestavljeno iz šestih desk, so razstavili, zalepili in povezali z mozniki. Lice so očistili, poškodbe zalili z voskom in retuširali z oljnimi barvami; hrbtno stran pa zaščitili z lakom /Damar/. Opravili so tudi sonde na stenah ž. c. v Soči.

Obljubljena poročila o delu na sliki in o sondiranju v ž. c. nam delavnica iz Litomyšla do danes še ni poslala.

Miran Cencič

187

Naselje: **Solkán**

Občina: Nova Gorica

Ime: **hotel Sabotin**

Področje: UA

Vrsta dela: 4

Vila, ki je bila nekoč v lasti grofa Puppa, je datirana konec devetnajstega stoletja. Gre za furlanski tip vile z razpotegnjenim tlorisom, ki v osrednjem delu ohranja dvorano v celotni širini stavbe, tako v pritličju kot v nadstropju. Novejše dozidave in prezidave so zlasti v desnem krilu zabrisale prvotni koncept simetrično razporejenih prostorov okrog centralne dovrane, ki jo še naprej dosledno ohranjamo. Najodličnejši del danes predstavlja še glavna in retrofasada s poznobaročnimi arhitekturnimi elementi in rizalitno izstopajočim osrednjim delom.

Izdelali smo konservatorske smernice za prenovo notranjosti in ureditev fasade.

Jasna Svetina, Brane Zbačnik

188

Naselje: **Solkán**

Občina: Nova Gorica

Ime: **Solkanska graščina - vodni zbiralnik**

Naslov: Soška cesta 32

Področje: T

Vrsta dela: 1

V sodelovanju z lastniki in krajani Solkana smo si ogledali vodni zbiralnik v kompleksu območja Solkanske graščine. Gre za dokaj dovršeno infrastrukturo graščine, z unikatnim načinom mehanskega čiščenja izvirne vode ter večjega, iz kamna grajenega rezervoarja. Objekt je v zadnjem obdobju ogrožen zaradi gradnje bodoče solkanske obvoznice, saj trasa dobesedno "seka" rezervoar na dva dela. Na zavodu smo pripravili predlog za ohranitev celotnega objekta in ga posredovali načrtovalcem trase solkanske obvoznice.

Darij Humar

189

Občina: Tolmin, Kobarid, Bovec

Ime: **Soška fronta**

Področje: Z

Vrsta dela: 1

Soška fronta je zapustila veliko število napisov, spominskih plošč, spomenikov in drugih objektov. Zavod je sodeloval s člani društva Soška fronta, ki so si zadali nalogo narediti čimpopolnejšo fotodokumentacijo. Sodelovali smo pri izdelavi dokumentacije in tako si bo tudi Zavod pridobil popolnejšo evidenco še obstoječe materialne dediščine Soške fronte.

Ernesta Drole

190

Naselje: Srednja vas pri Šenčurju*Občina:* Šenčur*Ime:* p.c. sv. Katarine*Poročje:* A*Vrsta dela:* 6

ZVNKD Kranj je zahteval, da se pred menjavo tlaka v p.c.sv. Katarine opravi arheološko sondiranje notranjosti. Sonda, ki je bila izkopana vzdolž cerkvene ladje, je pokazala obstoj starejših gradbenih faz, zato se je izkopavanje razširilo na celotno cerkveno ladjo. Trajalo je od 13.7. do 3.8.1998.

Tik pod tlakom sedanje cerkvene ladje je bila odkrita skoraj v celoti ohranjena romanska cerkvice s polkrožno apsido. Očitno le skrajno zahodni del te starejše cerkvice sega izven sedanje. Domala v celoti ima ohranjen tlak iz apnena estriha v ladji ter temelje oltarja v apsi. Zelo izrazit zid med ladjo in apsidalnim prostorom nas je vzpodbudil, da smo preiskali stik med apsido in ladjo. Ugotovili smo, da je apsida prizidana k sicer pravokotnemu objektu. Situacijo dodatno zapleta dejstvo, da severni zid romanske cerkvice stoji dobesedno na temeljih poznoantične ville rustice. Fragmente njenih zidov smo lahko dokumentirali še na južni strani cerkve, poznoantična kulturna plast pa je bila najdena po celotni izkopani površini. Posamezni odlomki keramike, predvsem pa dva bronasta novca, datirajo to plast v sredino 4. stol. n. št..

Temelji romanske cerkvice znotraj p. c. sv. Katarine (foto Milan Sagadin).

V južnem delu cerkvene ladje smo pod poznoantično plastjo našli še na izrazite ostanke prazgodovinske poselitve (keramika, hišni lep), ki se širi še izven cerkve proti vzhodu (do vkopa za ribnik na sev. strani vasi). Te najdbe lahko datiramo v konec kulture žarnih grobišč.

Zaradi izjemne ohranjenosti romanske predhodnice sedanji cerkvi, se ZVNKD zavzema za njeno prezentacijo, kar pa je stvar programa za prihodnje leto.

Milan Sagadin

191

Naselje: Staro selo*Občina:* Kobarid*Ime:* Staro selo*Področje:* A*Vrsta dela:* 1

Za kraj se omenjajo rimske najdbe (ANSI 1975,116); povsem po naključju sem izvedela za odkritje nekega daljšega, trdno grajenega zidu v vzhodnem delu vasi, znotraj novejših pozidave.

Pri regulaciji struge hudournika izpod Starijskega vrha, ki je sedaj severno od ceste prekrit pod travniško rušo, južno od ceste pa je grajena široka struga z niveleto za zadrževanje visokih voda, so odkrili nekačo na parc.št. 771/1 in 2 in morda še št. 776/1 dolg zid, v globini 1,0 m izkopa še ni bilo videti njegovega temelja (lociranje tedanje najdbe ni povsem zanesljivo, ker je delo potekalo v popotresnem času, ob koncu 70-ih let). Pred nekaj leti pa je ob izkopu jarka zahodno od hiše Staro selo št. 5 lastnik prav tako našel na podoben zid, zato je možno, da ta stavba deloma prekriva starejše stavbne ostaline. Naš informator, g. M. Š. iz Starega sela št. 38, je menil, da sta obe najdbi povezani in da gre za isti zid, kar bi znašalo v dolžini ok. 70 m in je zato manj verjetno. Ker omenja tudi nek maltni tlak ob zidu, tudi maltno vezivo v zidu naj bi bilo zelo dobro in zidava lepa, ne izključujemo možnosti, da so na omenjenem področju, predvsem pa še na parc.št. 951/1, vse k.o. Staro selo, še ohranjene antične stavbne ostaline.

V izročilu ni danes ohranjena nikakršna pripoved o stari poselitvi.

Nada Osmik

192

Naselje: Steske*Občina:* Mestna občina Nova Gorica*Ime:* kompleks Pekel*Naslov:* Steske 6*Področje:* T*Vrsta dela:* 4, 7

V letu 1997 smo nameravali obnoviti še manjkajočo vzhodno fasado stanovanjskega palacija, vendar smo morali planirana dela prestaviti v naslednje leto, saj nam je grozilo, da se bo objekt, imenovan magazin, porušil v reko Vipavo. S skupnimi sredstvi, skoraj 3.000.000,00 SIT, smo objekt magazina v celoti sta-

tično sanirali, zamenjali strešno konstrukcijo, ponovno, po zgledu obstoječih, objekt prekrili. Poleg tega pa smo ponovno prezidali neprimerne odprtine v prvotno obliko, namestili stavbno kleparske izdelke in v celoti obnovili fasado magazina. Dela je izvajala firma INS d.o.o. Renče, ki je bila na enak popis najbolj ugoden ponudnik in katere delavci so pogodbeno dela izvedli v skladu s konservatorskimi smernicami in uzancami v gradbeništvu.

V letu 1998 smo pristopili k sanaciji še vzhodnega dela palacija, vključno s četrtino še ne sanirane strehe. Predračunska vrednost sanacije je 2.465.279,00 SIT, od katerih je vrednost 900.000,00 SIT poravnala Uprava RS za kulturno dediščino, ostalo pa Mestna občina Nova Gorica in predvsem lastnik Darko Saksida sam. Dela, ki jih je izvedla družba GTP Podgornik inženiring - gradnje, ki je bila ob enakem popisu oziroma zbiranju ponudb finančno najugodnejša. Vsa predračunska dela so bila izvedena v skladu z dogovorjenimi standardi, le finalizacija fasade je bila zaradi vremenskih razmer prenešana v prvi kvartal leta 1999.

Darj Humar

193

Naselje: Stopno

Občina: Škocjan

Ime: p. c. Kraljice presvetega rožnega venca

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Po poskusnih sondiranjih v letih 1993 in 1995 (glej poročilo v *Varstvo spomenikov*, 35/1993, Ljubljana 1995, str. 156-157; Robert Peskar, Marijina cerkev na Stopnem - novoodkrite freske Janeza Ljubljanskega, *Rast*, L. VI, 1-2, Novo mesto 1995, str. 53-59), ki jih je izvedel Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto, je nadaljevanje odkrivanja fresk Janeza Ljubljanskega v letu 1997 prevzela ekipa Restavratorskega centra RS pod vodstvom Ivana Bogovičiča. Čeprav so predhodno odkrita polja zahodne traveje oboka v prezbitoriju obetala zadovoljivo stopnjo ohranjenosti poslikave, pa polja v vzhodnem delu prezbitorija niso izpolnila pričakovanj. Zaradi potresa (1511 ?) in nekega požara (najbrž v 17. stoletju) so se namreč freske slabo ohranile. Poleg barvne plasti je tudi *intonaco* ponekod v veliki meri odpadel, tako da je mogoče le s težavo razbrati vsebinsko zasnovno oboko, ki še ni v celoti odkrit. Štiri polja zahodne traveje so zavzeli simboli evangelistov z napisnimi trakovi, pri čemer je pri podobi angela in orla dodana rastlinska ornamentika, ki zapolnjuje tudi prečno polje petosminskega sklepa. Na ostalih sklepnih poljih, razen na vzhodnem, so upodobljeni angeli, vendar za zdaj še ni razvidno, ali gre za angele z *arma christi* ali muzikante. V ločnem zaključku vzhodne stene prezbitorija je, kot navadno, upodobljena *Vera icon*.

Robert Peskar

194

Naselje: Stržišče

Občina: Tolmin

Ime: v. c. sv. Ožbalta

Področje: UA

Vrsta dela: 4

V letu 1997 je cerkev dobila novo skodlasto kritino. Obnovo je kvalitetno izvedel mojster krovne obrti Bojan Koželj iz Stahovice. Obnovljena je tudi "čebulasta" streha zvonika.

Robert Červ

195

Naselje: Sveti Andrej pri Kraščah

Občina: Moravče

Ime: p. c. sv. Andreja

Področje: UZ

Obdobje: konec 15. stol.

Vrsta dela: 4

Izdani so bili soglasje in konservatorske smernice za zasteklitev gotških oken v prezbitoriju ter zavrtnjen idejni predlog neustrezne zasteklitve. Gotska okna bodo zasteklena z ročno izdelanimi okroglimi stekli v skladu z gotškimi načinom, z ročno izdelanimi okroglimi stekli (10) s trikotnimi vmesnimi prostori. Zaradi poznogotske stenske poslikave v notranjosti prezbitorija naj bi bila stekla brezbarvna ali le rahlo obarvana v barvi zemeljskih oksidov.

Tajana Adamič

196

Naselje: Sveti Lovrenc (prej Gornja vas) pri Preboldu

Občina: Žalec

Ime: p. c. sv. Lovrenca

Področje: A, UA

Obdobje: rimsko obdobje, srednji in novi vek

Vrsta dela: 7

ZVNKD Celje je zagotovil arheološki nadzor izkopa drenažnih jarkov okoli zidov cerkvene stavbe. Širina izkopov 80 cm, globina 60 cm, mestoma (peskolovi, jarek za odvodno cev) do 150 cm. V izkopih nismo zasledili arheoloških struktur (profili so enotni - nasutje rjave zemlje), razen mej dveh recentnih vkopov in ostankov tlaka iz prodnikov tik pod rušo pri stiku vhodnega zvonika z zahodno steno ladje. Najdbe: fragment neglazirane novoveške pečnice, več fragmentov človeških kosti v sekundarni legi in dobro ohranjen novček (6 Kr, Joseph II, 1800), ki je ostal v lasti najditelja.

Najzanimivejši del izkopa je bila jama za peskolov na južnem stiku cerkvene ladje in prezbitorija; kljub globini izkopa (110 cm) ni bil odkrit niti zaključek temelja ladje, niti prezbitorija. Zid ladje je grajen iz nepravilnih lomljenec, položenih v dokaj ravne vrste, temelj pa le neznatno izstopa iz fronte zidu. Temelj prezbitorija je cca 40 cm širši od samega zidu in gra-

jen iz peščenjakovih klesancev. Cerkev je prvič ome-njena 1247 (J. Curk, Topografsko gradivo 2. Sakralni spomeniki na območju občine Zalec, ZSV Celje 1967, 87-88), po istem avtorju naj bi bila ladja še ro-manska, prezbitერიj pa iz 16. stol. Odkritja v izkopu temu ne nasprotujejo, značilnosti zidave ladje bi lah-ko bile romanske, 3/8 zaključeni prezbitერიj je k ladji prisl-onjen in brez dvoma mlajši.

V jugozahodnem vogalu zunanje fasade cerkvene lad-je je vzidana neobjavljena antična plastika. Po Curku (l. c.) sta v cerkev vzidana dva antična kamna, "orna-mentiran kamen" (severozahodni vogal ladje) in "gla-va en face", ki je edina še vidna. Omet na severoza-hodnem vogalu se zdi popravljen, spolija je verjetno pod ometom. Vidna plastika predstavlja moški obraz, frontalno, višina glave 30 cm, največja širina 27 cm, material je pohorski marmor. Delo je slabo propor-cionirano, frizura stilizirana, obraz daje vtis shemati-ziranosti in ploskovitosti, nos je poškodovan. Ker gre omet do kontur obraza, oblika spolije ni opredeljiva, verjetno gre za odlomek portretne niše z nagrobni-ka. Datacija spomenika je zaradi poškodb otežena, gotovo pa ni nastal pred severskim časom.

Robert Krempuš

197

Naselje: Šeberjak

Občina: Nova Gorica

Ime: domačija Šeberjak 2

Naslov: Šeberjak-Ukanje 2

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

Za leto 1998 so bila s strani MK odobrena finančna sredstva za obnovo strehe hiše Šeberjak 2 - pri Župa-nu, v višini 1.500.000 SIT. Celotna investicija obno-ve šotoraste štirikapnice (zamenjava dotrajanih tra-mov, izvedba strešne vezi, nabava novih korcev in bar-vanih planet ter žlebov) pa je znašala cca 4.000.000 SIT. Ob tej priliki je bil rekonstruiran tudi gank v prvem in drugem nadstropju.

Andrejka Ščukovt

198

Naselje: Šebrelje

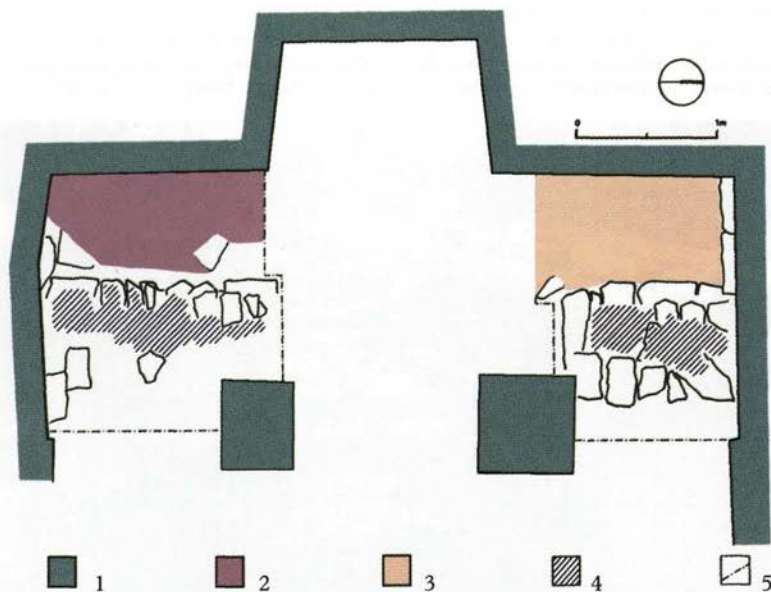
Občina: Cerklno

Ime: sv. Ivan

Področje: A

Obdobje: neopredeljeno

Vrsta dela: 7

Tloris zahodnega dela cerkve sv.Ivana v Šebreljah s starejšimi ostanki.

(avtor tehnične izvedbe risbe: Nataša Grum, avtor terenske risbe: Patricija Bratina)

Legenda k tlorisu: 1= temelji cerkve sv.Ivana

2= nasutje (kamenje in človeške kosti)

3= ilovica

4= vezivo (malta)

5= meja izkopa

Ob menjavi tlaka v cerkvi sv.Ivana v Šebreljah (Dolenja vas) avgusta leta 1994, smo v ladji cerkve odkrili sledi starejših zidov in precej človeških kosti.

Tako smo ob severni steni ladje cerkve dokumentirali temelj zidu, ki je bil ohranjen le še v dolžini 180cm in v višino 15cm. Grajen je bil iz manjših plošč, vezanih s slabo malto ter 60cm širok ter postavljen na raščen teren (zbito ilovico). Časovno ni določljiv.

Veliko bolje je bil ohranjen zid, odkrit pod korom, v zahodnem delu ladje cerkve. Potekal je vzporedno z zahodnim zidom današnje cerkve. Ker je vhod v ladjo cerkve ostal pri gradbenih delih nedotaknjen, tega dela nismo odkopali in nadaljevanje zidu tu je predpostavljamo (slika). Na odkriti zid sta bila postavljena stebra današnje cerkve, ki ladjo cerkve razdelita v tri vertikalne pole. Pravtako je na zid postavljena tudi severna in južna stena ladje današnje cerkve oziroma je graditeljem zid služil kot temelj današnjih zidov. Na vprašanje ali je odkriti zid segal tudi izven obsega današnje cerkve, bi v tej fazi raziskav težko odgovorili. V sondi, ki smo jo naredili izven cerkve, ob južni steni ladje, sicer nismo ugotovili sledi nadaljevanja zidu. Zid je bil grajen iz obdelanih kamnov, pravilnih pravokotnih oblik vezanih s trdo malto in širok 65-70cm. V severni stranski ladji, kjer je bil zid najbolj ohranjen, smo dokumentirali 30cm visok in 85 cm širok temelj zidu, v celoti pa je ohranjena višina zidu 64 cm. Precej slabše je bilo ohranjeno nadaljevanje zidu v južni stranski ladji, verjetno uničeno ob pripavi tlaka današnje cerkve. Ob poravnavi hodne površine (tlaka) naj bi nastalo tudi nasutje, ki je zapolnjevalo prostor med starejšim zidom in zahodno steno današnje cerkve. V tem nasutju smo poleg večjega in

manjšega kamenja našli tudi na razmetane človeške kosti različnih osebkov in redke živalske kosti. Človeške kosti so verjetno ostanek prekopanih grobov v času predelave cerkve v sedanji obseg. Tik ob zidu v severni ladji cerkve je v črni ilovici še v prvotni legi ležal skelet otroka. Tu so bili odkriti tudi odlomki časovno neopredeljive lončenine (sivo-črna lončenina, izdelana na lončarskem vretenu). Analiza kosti, pobranih v celotnem odkopanem prostoru med starejšim zidom in današnjo zahodno steno ladje je pokazala, da gre za kosti najmanj osmih osebkov, ki pripadajo dvema odraslima in petim otrokom ter enemu dojenčku. Vse kosti so slabo ohranjene in precej poškodovane, kar tudi potrjuje tezo, da so ob gradnji cerkve sv.Ivana, kot jo vidimo danes, prekopali starejše grobove, ki verjetno sodijo v isti čas kot ostanke odkritega zidu v vzhodnem delu ladje. Žal pri arheoloških izkopih nismo zasledili najdb, ki bi omogočale natančnejše datacijo grobov in zidu. V prihodnje bo nujno spremljati vse posege na platoju ob cerkvi.

Patricija Bratina

199

Naselje: Šentpavel

Občina: Domžale

Ime: p.c. sv. Pavla, okolica

Področje: A

Vrsta dela: 6

Konservatorska akcija se je tu pričela že lansko leto. Zaradi želje krajanov, da se razširi pokopališče okrog p.c.sv. Pavla v Šentpavlu, so postali ogroženi ostanke

P. c. sv. Pavla, pogled na izkopano površino z juga (foto Milan Sagadin).

rimске ville rustice, na kateri stoji cerkev in celotno pokopališče. Lanskoletno poskusno sondiranje in geofizikalne meritve so potrdili njeno razprostranjenost tudi izven pokopališča, na severno stran, kamor naj bi se pokopališče razširilo. Ker pa za lokacijo pokopališča ni alternative, je ZVNKD pristal na zaščitno arheološko izkopavanje.

Raziskana je bila parcela št. 233 k.o. Ihan, pokazalo pa se je, da lansko sondiranje ni pokazalo prave slike. Letos dosežene globine kulturne plasti so segale do 180 cm, vila pa ima očitno dve gradbeni fazi. Poleg lani ugotovljenih ostankov hipokavsta, so bili letos najdeni še številni ostanki mozaičnih podov (veliko številno črnih in belih mozaičnih kamenčkov), pa tudi del objekta z ostanki vodnega bazena - tako da smemo govoriti o izjemno visokem bivalnem standardu. Raziskana površina je zajela vzhodni obodni zid vile, ki je mejil na strugo nekdanjega potoka vzhodno od sedanje cerkve. Ob ta obodni zid so se očitno naslanjali bivalni prostori vile, v prodnati osnovi terena pa smo poleg tega zaznali številne stojke lesenih objektov, ki so tudi bili v sklopu vile. Iz bivalnih prostorov je vodil zidan odvodni kanal proti strugi potoka. Ostanki vile se nadaljujejo tudi še v smeri proti S, Z in J, ohranjeni pa so boljše, kot smo pričakovali glede na lansko sondiranje.

Številni odlomki keramičnih in steklenih posod, železno orodje in deli bronastega nakita, predvsem pa 62 novcev datirajo prvo gradbeno fazo vile v sredino 3. stoletja, drugo pa v sredino 4. stol. n.št. Očitno pa je bila vila ves vmesni čas, brez prekinitev, intenzivno poseljena.

Draško Josipovič, Milan Sagadin

200

Naselje: Šentviška gora

Občina: Brežice

Ime: p. c. sv. Vida

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Župnijski urad Čatež ob Savi je spomladi leta 1996 pričel z obnovo zunanjsčine cerkve sv. Vida nad Čatežem. Ker gre v osnovi še za romansko cerkev, smo predhodno opravili sondiranje, ki je pokazalo zanimive rezultate. V prvi vrsti smo ugotovili, da se je romanska cerkev v celoti ohranila in da je tekom stotletij cerkev doživela malo predelav. Le-te so zajele zidavo zvonika na zahodni strani, povišanje zunanje lupine romanske apsida in prebitje novih okenskih odprtín, medtem ko so stara romanska okna z izjemo enega, ki je bil nekoliko predelan, zazidali.

Obnovitvena dela so obsegala zamenjavo strešne kritine in ometov ter delno rekonstrukcijo romanske podobe cerkvene zunanjsčine. To pomeni, da je bila apsida znižana na prvotno višino, s čimer smo dosegli likovno skladnost vzhodnega dela cerkve. Pri tem smo odprli tudi zazidani romanski okni v osi apsida in na južni steni ladje. Obe sta pravokotne oblike, kar je v tem geografskem prostoru pogost pojav (Pangrč Grm, Vihre), vendar je zanimivo, da ima okno v ladji

svetlobnico pravokotno, v apsi pa šilasto zaključeno. Če upoštevamo še šilasti portal s posnetim robom, imamo opraviti z elementi, ki bi lahko nekaj več povedali o dataciji cerkve, in sicer v obdobju med romaniko in gotiko, se pravi v poznem 13. ali v prvi polovici 14. stoletja.

Robert Peskar

201

Naselje: Šentviška gora

Občina: Tolmin

Ime: Prevala

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7

Izkopi za telefonsko omrežje na Šentviški planoti so med drugim zahtevali tudi traso preko zavarovanega arheološkega območja na Prevali, med vasi Polje in Šentviška gora (ANSI 1975,118). Premika trase nismo uspeli doseči, zato smo izkope v avgustu 1998 spremljali. Na najožjem varovanem območju, kjer se najdb lastniki še spominjajo (Pirih, Šentviška gora št.8), to je na parc.št. 84/1, 71 in 44, vse k.o. Šentviška gora, ob zahodnem robu obstoječe kolovozne poti med obema vasema, nismo v izkopih našli nikakršnih arheoloških sledov.

Na sami Prevali, to je kratka ravnica v sicer dokaj strmem pobočju, smo nekaj metrov stran od vzhodne roba poti, na nekdanji Pirihovi njivi videli sledove odkopa, ok. 2 x 1,5 m, ki je bil kljub opuščeni še videti poglobljen. Menda naj bi na tem mestu pred kakšnim desetletjem poskušali najti »zlato tele«, o katerem pripoveduje izročilo. V pogovoru z domnevnimi kopači nisem mogla izvedeti nič konkretnega, trdijo, da niso našli ničesar. Neka 84-letna domačinka, ki sedaj živi v tujini, pripoveduje kako se iz otroških let spominja najdb iz nekega groba, ki so ga odkopali italijanski profesor in pomočniki: »En lonec in dve ali tri kozice, vse zelo globoko ob neki skali«. Morda je ona spodbudila iskanje pred leti? Sedanji odkop ni mogel biti kaj dosti globok.

Preverjanje istočasnih izkopov na območju planote ni dalo arheoloških rezultatov, niti v sosesčini znanih arheoloških lokalitet (Pečine, Ajdovski britof na Dobcu, Lukmanov grič, Prapetno).

Nada Osmuk

202

Naselje: Škokljan (Matavun-Naklo)

Občina: Divača

Ime: Kozara

Področje: A

Vrsta dela: 1

Nizka kopasta vzpetina, imenovana Kozara, loči dol pod vasjo Matavun od vzh. polovice udornega dola Sokolaka. V sev. polovici in v vzh. delu je poškodovana z globokim cestnim vkopom, s presekom za daljnovid in z agromelioracijskimi posegi v novejšem ča-

su. Južni del vrhnjega platoja je na srečo ostal nepoškodovan, na njem je še videti ostanke nizke kamnite groblje, ki spominja na nizek obrambni okop (nasip) in se podaljšuje do samega roba Sokolaka. Znotraj te groblje, na vzh. strani, smo v manjšem odkopu našli drobce prazgodovinske lončenine. Rdečkasto rjava ilovnata zemlja z apnenčastim drobirjem se zdi inaktiva, zato domnevam na tem mestu sledove prazgodovinske, nekoliko utrjene naselbine manjšega obsega. Za kaj več bo potrebno sondažno preverjanje. Lokacija je zaenkrat omejena na parc.št.662 in 663 k.o. Naklo.

Nada Osmuk

203

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Ime: skedenj na domačiji

Naslov: Škocjan 7

Področje: E

Vrsta dela: 4

Skedenj leži na p. št. 61 k.o. Naklo. Sodi k domačiji št. 7. Postavljen je ločeno od domačije, pred strnjeno vasjo Škocjan, levo od ceste Matavun-Škocjan:

- blizu njive, na kateri je raslo žito,
- da se ni kadilo, ko so mlatili,
- odmik od vasi zaradi nevarnosti požara (slamnata streha).

V skednju so mlatili žito (pšenico, rž, oves, ječmen, slednja dva so sejali manj). Pod streho je bil senik - spravilo sena. Žito so mlatili po 4 mlatiči s cepci.

Skedenj je zidan iz lokalnega kamna - apnenca. Od nekdanje zgradbe so danes ostali le zunanji nosilni zidovi. Stene so bile grobo ometane, neobarvane.

V severni in južni fasadi sta dve lini, uokvirjeni s kamnitimi okvirji za prezračevanje. Vhodna vrata so bila v zahodni zatrejni fasadi. Bila so enokrnlina, lesena, za preklado so imela leseno gredo.

Temeni zatrejnih fasad sta pokriti s skrlami, ki se naglajajo ena vrh druge. V tem primeru le-ti nista imeli zgolj funkcije požarnega zidu, pač pa so skrle preprečevale zamakanje sten.

Kak meter pod vrhom (ohranjene luknje) severne in južne fasade sta tekli leseni hrastovi gredi, čeznju pa prečno položene ročno stesane "colarke" (slabe 3 cm debele deske), s presledkom 15-20 cm med eno in drugo (zračenje sena) - strop skednja. Pri vhodnih vratih je bila v tem stropu luknja, skozi katero so z vilami metali seno.

Streha je bila slamnata. Nosilo jo je leseno ostrešje: Od vrha ene zatrejne fasade do vrha druge je tekla lesena hrastova greda položena v slemenski legi. Greda na severni fasadi je bila podložena z leseno grčo, ki je še ohranjena. Ob njo so bili položeni leseni širovci v razmiku kakih 50 cm, ki so se naslanjali na leseni gredi, ki sta tekli čez vrh južne in severne fasade. Čez špirovce so bile prečno položene cca 4 cm široke, cca 40 cm med seboj oddaljene deske, na katere so zvezali snope slame. Vse ostrešje je bilo med seboj povezano z lesenimi žebli oz. klini.

Streha je bila dvokapna, prekrita s slamo. Najboljša slama je bila pšenična, najdaljša pa ržena. Slama je morala biti brez plevla in dobro omlatena, da se v njej niso zaredile miši. Z "bekami" so jo zvezali v "škupe". Debelina slamnate kritine je bila najmanj 40 cm. Na zatrejni fasadi je segala tik pod skrlat rob, čez severno in južno fasado pa je segala kakih 30 cm. Škupe so na deske ostrešja zvezali.

Tla so bila iz hrastovih, 5 cm debelih in kakih 20 cm širokih desk, ki so tekle od ene zatrejne fasade do druge.

Na sedanji lokaciji je skedenj označen že v katastru iz l. 1819, enako stanje je potem zabeleženo še v katastru iz l. 1872. Gre torej za enoceličen, pritličen objekt s pravokotnim tlorisom, v stanju, v kakršnem smo ga zatekli neprezidavan in s točno določeno funkcijo. Javni zavod Škocjanske jame namerava v obravnavanem objektu l. 1999 namestiti stalno etnološko zbirko. Statik g. Arko je izdal izjavo, da statična sanacija objekta ni možna, zato smo pretresli možnosti za ohranitev objekta in se odločili za rekonstrukcijo kot natančen posnetek obstoječega objekta.

Eda Belingar

204

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Ime: Škocjan

Področje: A

Vrsta dela: 7

V aprilu 1995 smo spremljali izkope za elektro kabel od Matavuna do Škocjana. Jarek je odmaknjen od cestnega roba in na parc.št. 734 k.o. Naklo, nad Delezovo domačijo je presekal dokaj strnjeno antičnodobno naselbinsko plast z ruševino stavbe, od oranja povsem ruinirano. Skromni ostanke prazgodovinske lončenine vmes kažejo prisotnost starejše poselitve na istem mestu. Po keramiki sodeč gre za zgodnjo antiko, vendar je na podlagi skromnih sledov težka zanesljiva datacija. Arheološki sloj je z izkopom malo prizadet. Tudi sicer je zelo plitev, ne presega 0,40 m globine tudi na mestih, kjer so skalne vdolbine. Geološka podlaga je apnenec.

Druga pomembna arheološka najdba ob istem nadzoru je odkritje vzh. vogala nekega zidanega objekta na prostoru zah. od cerkve, pred "staro gostilno", to je v podaljšku niza stavb, ki na JZ strani zapirajo naselje Škocjan in je morda v njem treba prepoznati ostanke obzidja (tabor?). V izkopu za jašek na tem mestu smo zasilno lahko očistili vogal iz obdelanih kamnov, deloma že porušen ob strojnem odkopu. Gradnja z zelo slabo malto kaže na srednjeveško ali še kasnejšo dobo. Deloma je vsekana v skalno podlago, ki ob vogalu za 0,45 m presega nivo temelja stavbe, na skali je bilo najti drobce antične lončenine, ki pa z objektom nimajo nobene povezave in so ostanek uničene starejše plasti na tem mestu. Debeline zidu v izkopu nismo ugotovili, vsekakor pa je odkriti objekt zapiral dostop na ploščad pred cerkvijo in nadaljeval že omenjeni niz suponiranega obzidja prav na mestu,

kjer bi morala biti vrata. Odkopani del objekta je sedaj zasut, jašek je izkopen na drugi lokaciji. Ob gradnji vodovoda skozi vas ruševini tega istega objekta nismo evidentirali, zato je možno, da je ohranjen le globlje vkopani temelj stavbe v vzh. vogalu.

Nada Osmuk

205

Naselje: Škoflje

Občina: Divača

Ime: Dujčev mlin

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V sodelovanju s Turističnim društvom Vremska dolina smo izdelali konservatorski program, projekt obstoječega stanja ter projekt obnove za Dujčev mlin v Škofljah. Prav tako je bil izdelan popis, predračun in predlog za sanacijo oz. prvo fazo sanacije objekta.

Darj Humar

206

Naselje: Škrbina

Občina: Komen

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 1

V obnovljenem vinogradu, na terasah za vasjo Škrbina, smo na površini nabrali več odlomkov prazgodovinske lončenine v razpadajočem stanju. Od lastnika vinograda smo izvedeli, da je bila zemlja pripeljana s parcele št. 1696 in 1699 k.o. Škrbina, na pobočju pod Malim Vovčnjakom. Od tu naj bi zemljo že od nekdaj odvažali na njive v bližino vasi, tako da je nekoč obsežna vrtača danes skoraj v celoti poravnana in urejena v travnik. Ob ogledu lokacije so bili strojni izkopi na robu vrtače še odperti, tako da smo lahko dokumentirali profil izkopa. Posamezni koščki lončenine so bili vidni v profilu približno meter globoko pod današnjim površjem in so bili na to območje nedvomno nanošeni skupaj z zemljo. Drugih arheoloških artefaktov ali kulturne plasti v profilu izkopa nismo zasledili. Lastnik parcele je povedal, da je po robu vrtače nekoč tekel hudournik z vrha Vovčnjaka, katerega tok so pozneje, z izgradnjo zidu spremenili. Lončenino je torej voda, skupaj z zemljo in kamenjem, nanosila iz višjih predelov, kjer lahko predvidevamo prazgodovinsko naselje in morda je to prav Mali Vovčnjak.

Patricija Bratina

207

Naselje: Šmarjeta, Čelevec

Občina: Novo mesto

Ime: Šmarjeta

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 2

Pred vsakim večjim infrastrukturnim posegom uveljavlja ZVNKD Novo mesto metodologijo, ki jo je za gradnjo avtocest oblikoval in sprejel SAAS (Arheologija na avtocestah Slovenije 1, Metode in postopki, Ljubljana, april 1994). Pri tem je bila na odprtih površinah uporabljena tehnika površinskega terenskega pregleda, na zaprtih površinah (travnik) pa tehnika podpovršinskega terenskega pregleda. Dela na 7,5 km dolgi trasi krajevnega telefonskega omrežja Šmarjeta - Čelevec je vodila abs. arh. Pavla Peterle - Udovič. Pri tem so bile na desetih mestih odkriti nedvoumni dokazi človekove aktivnosti v prazgodovinskem in antičnem obdobju. Postopek vpisa parcel v ZRD sledi.

Uroš Bavec

208

Naselje: Šmartno

Občina: Brda

Ime: Šmartno

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 7

Ob arheološkem nadzoru izkopa za rezervoar na parc.št. 1212 k.o. Šmartno v Goriških Brdih je bilo na jugozahodnem pobočju utrjenega vaškega jedra, pod stolpom 62, najdeno precej odlomkov novoveške lončenine, železnih predmetov ter odpadnega gradbenega gradiva. V profilu izkopa (1,5 x 2m) je bila vidna tudi žganina, vendar o kulturni plasti ne moremo govoriti. Gre za nasutje, ki je posledica odmetavanja odvečnega gradiva (smeti) preko obzidja in ta je drsel po pobočju navzdol. Med odpadnim gradivom je tudi veliko živalskih kosti, kar ni presenetljivo, saj naj bi po pripovedovanju domačinov stolp 62 uporabili v času 1.svetovne vojne kot klavnico.

Patricija Bratina

209

Naselje: Šmartno

Občina: Brda - Dobrovo

Ime: Šmartno

Področje: UA, E

Vrsta dela: 1,4,7

V letu 1997 smo v Šmartnem nadaljevali s konservatorsko akcijo prenovitve domačije Šmartno 61, ki bo namenjena za stanovanje mlade družine. S sredstvi MK in lastnika je dela izvajalo podjetje Keting iz Ajdovščine.

Za potrebe dejavnosti vaj pevskega zbora smo pripravili smernice in nadzirali izvedbo obnove in izolacije tlaka ter popravila zaščitnih ograj dostopa do stolpa pri h.št.59. Pri tem smo odstranili notranje lesene stopnice ter zaradi ogrožene varnosti tudi lesene stopnice na obrambni hodnik. Stopnice smo začasno deponirali v h.št.48.

Z novoustanovljenim Turističnim društvom smo skupaj z občino Brda pripravili program obnove severnega obzidja, ki se nevarno podira in ogroža mimoidoče.

Z istimi dejavniki smo tudi na novo formirali Odbor za ohranjanje kulturne dediščine vasi Šmartno, ki bo deloval kot organ občine Brda. Prejšnji Odbor je namreč z ustanovitvijo novih občin prenehal delovati in je vsa teža revitalizacije padla na ramena našega zavoda.

Bojan Klemenčič

210

Naselje: Šmartno

Občina: Brda

Ime: severovzhodni obrambni zid

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

V Šmartnem so se v letu 1998 pričela dela z rekonstrukcijo severozahodnega obrambnega obzidja. Pred pričetkom rekonstrukcije zidu je bila najprej porušena hiša Šmartno 29, ki je bila predvidena v ureditvenem načrtu za vas Šmartno. Z zrušitvijo te hiše se je odprla možnost sondiranja starega obrambnega zidu. Vendar smo na tem mestu pričakovali več. Pokazal se je le minimalen star SZ obrambni zid. Le-ta nam je potrdil hipotezo o liniji obrambnega zidu, o kateri je do sedaj pričal le star kataster. Vendar je bil sondiran in odkopani zid v zelo slabem stanju; dotrajanost materiala oz. preperelost avtohtonega kamna, ta delček zidu pa je bil postavljen tudi na živo skalo, tako da prezentacija in situ ni vzdržala. Zato smo se odločili, da se zid v celoti rekonstruira. Del linije zidu smo prezentirali tudi v tlaku (v obratnem primeru bi morali ožati že tako ozko pot), to je v ulici ob hiši Šmartno 31 / izdelan konservatorski projekt/. Nadaljevanje preostalega zidu se je na novo zgradilo na poziciji dosedanjega, ki nekako sovpađa v linijo prvotnega obrambnega zidu, ki pa ni več ohranjen. V 19. stol. so bile na star obrambni zid prizidane kleti s seniki. Med prvo svetovno vojno je na ta gospodarska poslopja padla granata, ki je zrušila tako poslopja kot obrambni zid.

Gradbena dela je pričelo izvajati v mesecu avgustu podjetje ZIP, d.o.o. iz Šempetra. Predvidena dela se do konca leta še niso zaključila. Finančni delež MK je 1.000.000 SIT, ostalo krije občina Brda.

Andrejka Ščukovič

211

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Naslov: Štanjel 12a

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 7

Hiša 12a je prekrita z dvokapno korčno streho, položeno na leseno strešno konstrukcijo (špirovci, prečno čeznje letve, planete). Napušč na vzhodni fasadi je daljši (cca 100 cm), na zahodni pa krajši (50 cm). Tvorijo ga špirovci, čeznje so položene letve, na to pa planete. Hiša je bila v 20. letih preurejena po zamislih

arhitekta Fabianija (iz gospodarskega poslopja-štale, je bila preurejena v pralnico, kasneje stanovanjsko hišo). Od tedaj je tudi obstoječa streha. Streha je v slabem stanju, korci niso na svojem mestu (hiša je na udaru burje), zato zamaka. Na strehi sta dva neometana dimnika.

Streho je izvajalec del razkril, preveril stanje lesenih delov strešne konstrukcije ter zamenjal dotrajane letvice. Shranil je dobro ohranjene obstoječe planete (40,5x21 cm), ki so iz obdobja, ko je bila hiša v 20. letih predelana. Le-te je montiral na napušče, ostalo ostreže pa prekril deloma s starimi, deloma novimi planetami. Streho je ustrezno izoliral in prekril s korci (večinoma starimi-spodnja plast, deloma novimi). Ohranil je tako obstoječo dolžino kot izvedbo strešnih napuščev. Na novo je ometal obstoječa dimnika.

Eda Belingar

212

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: grad Štanjel

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6, 7

Stolp na trgu pred cerkvijo zaključuje vzhodni del niza stavbnih enot zgornjega palacija štanjelskega gradu. Nastal je v začetku osemnajstega stoletja kot arhitekturni pendant spodnjemu palaciju s triforo in je takrat bil še sestavni del gornjega palacija. Kasneje je bil, kot nam kažejo stari katastri, skupaj s sosednjo stavbo ločen od gornjega niza stavb, kar utegne biti povezano z njegovo novo funkcijo krajevnega urada oz. krajevnega sodišča, ki se omenja v Štanjelu 1820. leta. Takrat so morali urediti tudi dostop s trga po zunanjem stopnišču.

Stolp ima dve etaži in mezzanin. V zadnji stavbni fazi je imel pravokotna okna s kamnitimi okvirji, ki so bili v drugi etaži večji in obogateni s profiliranimi prekladami. Pri prenovi so se po odbujanju fasadnih ometov pokazale ločne odprtine v obeh etažah, s čimer je bila pojasnjena vloga sklepnikov in kamnitih vencev na fasadi. Ločne odprtine smo spričo boljše ohranjenosti prezentirali samo v prvi etaži in smo se s tem odločili za tisto stavbno fazo stolpa, ki je izpričana na reliefni upodobitvi na oltarni menzi v cerkvi sv. Danijela.

V pritličju stolpa je bila odkrita zelo dobro ohranjena cisterna s filtrom, ki bo ustrezno prezentirana v naslednji fazi prenove stolpa.

S sredstvi letošnje akcije je bil stolp statično saniran, obnovljeni so bili zunanji ometi in kamniti okenjski okvirji. Sredstva je prispevalo Ministrstvo za kulturo in občina Komen. Arheološke raziskave je opravil Goriški muzej s sredstvi iz programa PHARE. Gradbena dela je korektno izvedlo gradbeništvo Perčič iz Tubelj.

Jasna Svetina, Miha Mozetič

213

Naselje: **Štanjel**

Občina: Komen

Naslov: **Štanjel 16**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Hiša danes ni naseljena. Prekrita je z dvokapno asimetrično skrlato streho, ki pa je vsa zalita z betonom, tako da se skrli skoraj ne vidi več. Ostrešje je leseno. Hiša je zidana iz lokalnega kamna - apnenca. Stavbno pohištvo je dotrajano, ravno tako zunanji ometi. Hiša, danes enotna, je sestavljena iz dveh enoceličnih stavbnih enot, ki sta funkcionalno vsaka posebej kot prvotno verjetno prtilični (na desni enoti tečeta v višini prtiličja konzoli, nosilki strešnega odtočnega žleba), potem pa enonadstropni domačiji (hlev v prtiličju, enoprostorni stanovanjski del v nadstropju), a ožji kot sta danes (sledovi prvotne skrlate strehe na severni in južni fasadi). Prvotna zahodna stena nadvišanega dela je porušena, sedanja predelna stena med posameznimi sobami pa je bila zgrajena nekoliko vzhodnejše od prvotne. Razširjeni del sloni direktno na terenu zgornje poti. Vhod v stanovanjski del v končni fazi je z zgornje, zahodne strani, v gospodarski pa s spodnje poti.

Na vzhodni strani levega dela je prizidan podest, na katerem je bil gank, ki je kasnejšega nastanka in je bil kot tak (nosilec ganka) tudi sezidan (v katastru iz leta 1822 ni označen). Na vzhodni fasadi so nad okni še vidne luknje, v katerih so bili špirovci, nosilci nadstreška nad gankom.

Nadstropje sloni na lesenih tramovih, položenih direktno na nosilne zidove v smeri V-Z, čeznje pa so položene deske. Enako je izveden strop nadstropja, ki je s spodnje strani obit z deščicami in ometan.

Notranjščino bo lastnik funkcionalno uredil za potrebe stanovanja. Lesene stropove je nadomestil z AB ploščo (statična učvrstitev objekta).

Po odstranitvi obstoječe strehe je izvedel simetrično betonsko dvokapnico s slemenom v isti višini in na istemu mestu kot je obstoječe. Streho bo naknadno obložil s skrlami. Strešni venec je izvedel s skrlami tako na vzhodni kot zahodni fasadi, ki gledajo kakih 15-20 cm čez fasado. Na južni in severni fasadi ni strešnega venca - streha se zaključuje v isti liniji kot fasada. Z vzpostavitvijo simetrične strehe je nastal uporaben mezaninski prostor.

Okenske in vratne odprtine so ostale nespremenjene oz. na prvotnem mestu. Na novo so odprte le manjše kvadratne okenske odprtine v mezaninu vzhodne fasade. Te odprtine so oblikovane z ravnimi štokanimi kamnitimi okvirji. Na zahodni fasadi zaenkrat ni bilo sprememb.

Eda Belingar

Korčna streha enocelične stavbne enote, ki je funkcionalna pred odkupom sedanjega lastnika kot gospodarski objekt (spodaj štala, na vrh seno), je bila dotrajana, zato je bila na novo izdelana lesena strešna konstrukcija, ki se je položila na z AB vezjo učvrščeno obodno zidovje. Na vzhodni in zahodni fasadi je bil izdelan skrlat strešni venec, severna fasada pa je brez njega (južna je skupna s sosednjo hišo). Na novo je bil pozidan tudi dimnik. Lastnik je v podstrešnem delu vzhodne fasade vgradil dve novi kamniti okni, zamenjal pa je tudi poškodovane dele obstoječih kamnitih obrob vrat in oken, tako na vzhodni kot zahodni fasadi.

Eda Belingar

215

Naselje: **Štanjel**

Občina: Komen

Naslov: **hiša V**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Hiša V, imenovana Ferrarjeva štala, je sestavljena iz dveh enot: leve in desne. Preden ju je Ferrari kupil, sta vsaka posebej funkcionalno kot stanovanjsko-gospodarski enoti, Ferrari pa je tu uredil štalo v prtiličju in senik v nadstropju. Južna ulična fasada je bila opremljena s predimenzioniranimi odprtinami in rustikalnimi kamnitimi obšivi v prtiličju ter velikimi odprtinami, mrežasto zapolnjenimi z opekami v nadstropju. Po odstranitvi ometov na tej fasadi se je pokazala dokaj neenotna gradnja iz različnih materialov (lokalni kamen različnih oblik, različen način zidave, opeka), brez vidnih prvotnih odprtin - več predelav v preteklosti. Ohranjena je le stara tlorisna shema (katastri iz 19. stol.), na levem robu desnega objekta pa se je pokazal lep šivan rob iz masivnih kamnov s posnetimi robovi, kar kaže, da je bil ta objekt zidan kot samostojen, levi del je bil kasneje prizidan (na starih temeljih 1938).

Glede na bodočo namembnost objekta (turistični apartmaji) in pa, da ni ohranjenih prvotnejših faz pozidave, smo se odločili, da je možno prezentirati za-tečeno fazo s tem, da se na novo odprejo mezaninska okna ter poenotijo okna v nadstropju oz. razporedijo v urejenih oseh. Okenske odprtine so opremljene z lesenim stavbnim pohištvo. V prtiličju desnega dela je bil na novo pozidan podboj vhodnega portala po vzoru obstoječega (kamniti rustikalni rob), skrajno levi široki, v betonu izvedeni portal pa smo zožali na normalno širino vhodnih vrat. Na novo je bil izveden fini omet ter talni zidec v grobem ometu, po vzoru obstoječega.

Eda Belingar

216

Naselje: **Štanjel**

Občina: Komen

Ime: **park**

Področje: UR, KR.

Vrsta dela: 4

214

Naselje: **Štanjel**

Občina: Komen

Naslov: **hiša A1**

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 7

V parku v Štanjelu smo sanirali podrti podporni zid, ki je ogrožal obiskovalce. Za ta dela so bila odobrena dodatna finančna sredstva, da smo lahko utrdili skoraj celoten zid.

Mirjam Gorkeč

217

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel

Področje: UA, E

Vrsta dela: 1, 4, 5, 7

V Štanjelu smo v letu 1997 pripravili konservatorske programe za izvedbo šestih konservatorskih akcij najnujnejših posegov na objektih Štanjel 3, 12, 29, 34, 39 in na objektu ob glavnem utrjenem vhodu v naselje (t.i. objekt A). Dela obsegajo utrjevanje ruševin, obnovo streh in fasad. Zaradi pozne dodelitve sredstev MK so dela še v teku.

V okviru sodelovanja s Svetom Evrope smo z Upravo RS za kulturno dediščino pripravili program porabe odobrenih sredstev programa Phare ter sodelovali z njihovimi strokovnjaki pri preverjanju stopnje izdelave podrobnejših planskih podlag za programe prenov tega naselbinskega spomenika.

Bojan Klemenčič

218

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel -vas; parc.št.15 (pri Kobalovem stolpu)

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, pozni srednji vek

Vrsta dela: 7

Strojni odkop za odstranitev recentne stavbne ruševine med Kobalovim stolpom in Ferrarjevo hišo, po naročilu lastnika parcele junija 1999, je pregloboko posegel v podlago in pri tem poškodoval sicer dobro ohranjeni arheološki sloj deb. ok. 0.30 m iz antičnega časa. Od njega je ostalo le nekaj malega lončenine in sledov črne humusne plasti s kamni; pod njim leži strnjena kamnita groblja iz sorazmerno velikih, naravno oblikovanih kraških apnenčastih kosov, zapolnjena shumusno črnorjavo zemljo. Manjša zaščitna raziskava v drugi pol. avg. 1999 je pokazala, da je v groblji veliko prazgodovinske lončenine; postopno čiščenje pa je odkrilo zunanjo, južno stran **prazgodovinskega obrambnega okopa gradišča** v Štanjelu, ki smo ga tukaj prvič našli zanesljivo. Gre za vzhodno, dokaj strmo in naravno zavarovano stran gradišča, ki nato prehaja v strmine na severovzhodnem robu hriba. Tudi proti jugu je odtoč najti logično nadaljevanje v liniji od Kobdilskega stolpa do terase pod t.im. »gotso hišo«(je šte.v.15), v kateri smo l.1992 pri izkopu vodovoda našli enormne količine lončenine. Razpoložljivo izkopno polje pri naši letošnji raziskavi je bilo zelo omejeno in na glob. 3,0 m zunanega roba ruševine okopa še nismo dosegli, saj je nekdanje pobočje tod zelo

strmo padalo. Sosednja parc.št. 14, ki prekriva sredino okopa in delno še pas znotraj njega, je zaenkrat nezazidana in nudi možnost njegove celovite raziskave. Zato smo letošnja izkopavanja prekinili in izkop zasuli, že očiščene dele groblje smo zasilno predhodno pokrili in zavarovali. Izdelali smo tudi prvo dokumentacijo izkopa, ki bo služila nadaljevanju.

Opozoriti velja na poznosrednjeveško in še mlajše gradivo, ki se pojavlja v izkopišču in je v Štanjelu pričakovano; v liniji nad prazgodovinskim obrambnim okopom je morda potekalo tudi **poznosrednjeveško obrambno obzidje**; njegovo sled smo odkrili v severnem profilu našega izkopišča, vendar bo to moral potrditi še novoletni odkop danega prostora. Na to linijo se navezuje t.im. Kobalov stolp v srednjeveški obrambni črti, katerega stene segajo še dve etaži visoko (porušeno l.1945).

Nada Osmuk

219

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: ž. c. sv. Danijela

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 6

Na cerkvi je bil obnovljen omet zvonika in vhodne fasade. Prav tako so sanirali limonasto streho zvonika in očistili vse kamnite detajle. Obnovljeni del objekta je bil ponovno tehnično dokumentiran.

Brane Zbačnik

220

Naselje: Štefanja gora

Občina: Šenčur

Ime: Štefanja gora

Področje: A

Obdobje: paleolitik, neolitik, eneolitik

Vrsta dela: 8

Meseca marca in aprila 1997 so bili opravljeni trije pregledi najdišča ob useku poti k cerkvi sv.Štefana na Štefanji gori, kjer so bile leta 1981 ob izdelavi poti pobrane najdbe, ki so nakazovale "kontinuirano poselitev od neolitika do visokega srednjega veka"(D. Josipovič, M. Horvat,VS 24,1982,148). Naslednje leto D. Josipovič objavi nove najdbe in sicer: manjšo količino fosilnih kosti, ki so podolžno razbite in nekatere tudi ožgane ter več petrografsko zelo različnih sileksov. V nadaljevanju avtor pravi: "Paleontološka določitev trenutno ni mogoča, saj je največja ohranjena dolžina kostnih ostankov le okoli 4 cm". Za opisom artefaktov avtor zapiše: "Na podlagi novih najdb smo ugotovili, da imamo v tem delu Slovenije novo paleolitsko (morda tudi mezolitsko?) postajo na prostem (D.Josipovič,VS 25, 1983,187-188). Isti avtor leta 1982 objavi članek "Sledovi paleolitika na Štefanji gori" (Poročilo o raziskovanju paleolitika,neolitika in eneolitika v Sloveniji 9-10, 1981-1982,7-13),v katerem ne poda novih argumentov, ki bi opravičevali uvrstitev zadnjih najdb v pa-

leolitik, temveč domnevo, da bi najdeni sveder tipološko lahko spadal tudi v paleolitik, dokazuje z najdbo fragmentov kostnih ostankov, "katerih stopnja fosilnosti je zelo visoka" (prav tam, 10).

Nadalje se Štefanja gora v okviru paleolitika pojavi še trikrat. V članku "Paleolitska in mezolitska najdišča na prostem v Sloveniji", z navedbo, "da je podrobnejša kulturna in časovna interpretacija zaradi zostanka raziskav še najasna" (D. Josipovič, Zgodovinski časopis 43, 1989/1, 17-24). V članku "Nekaj podatkov o poselitvi severozahodne Gorenjske v pleistocenu" z zapisom, da "so najdbe zaenkrat časovno še neopredeljene" (D. Josipovič, Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika 17, 1989, 43-64). V članku M. Brodarja "Iskanje novih paleolitskih postaj v letih 1971-1982 (Arheološki vestnik 36, 1985, 25-38), pa je poleg argumentov, ki govorijo proti determinaciji le na podlagi kamene industrije in nedoločljivih fosilnih ostankov kosti, ob tem, da je stopnja fosilnosti kosti na splošno težko določljiva, zapisano, da "za paleolitsko starost najdišča na Štefanji gori torej dokončnega dokaza še nimamo..." (prav tam, 37).

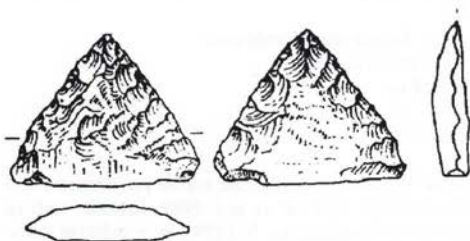
Ker je bilo najdišče na Štefanji gori že tolikokrat omenjeno v zvezi z paleolitikom, izkopavanj pa verjetno v perspektivi še ne bo, smo v uvodu omenjene preglede opravili predvsem zato, da se, preden bo najdišče povsem poraslo, najde še kaj, kar bi pomagalo razjasniti situacijo.

Domnevni paleolitski ostanki so bili pobrani na mestu stičišča obeh poti, ki od mežnarije pod cervkviijo vodijo na sam vrh Štefanje gore. Pregledovali smo le del najdišča od stičišča poti, in po leta 1980 narejeni poti navzdol do predela pod cervkviijo. Nižje nismo šli, saj naj bi bile paleolitske najdbe iz tega predela.

Skupno smo na tem predelu, ki obsega cca 50 m poti, pobrali 2 fragmenta prazgodovinske in 13 fragmentov mlajše lončenine.

V predelu pod cervkviijo, od 10 do 20 m od stičišča poti navzdol, smo na različnih mestih pobrali lusko iz motno belega kremenca in dva neretuširana odbitka različnega kremenca. Prvi je črn, drug pa rdeče črn. Točno na stičišču poti, kjer Josipovič navaja paleolitske najdbe, je bil pri prvem ogledu najden odlomljen artefakt iz kvalitetnega črnega kremenca. Najdaljša ohranjena stranica je 2,1 cm. Lahko bi šlo za orodje, ki je služilo kot sveder, vendar nima tipično bilateralno retuširane konice. Orodje, kolikor ga je ohranjenega, ima retuširana oba lateralna robova in sicer enega z dorzalne in drugega z ventralne strani. Izdelovalec je del, ki izgleda kot nekoliko širša konica, prav na vrhu malenkost obdelal z nekaj ploskovnimi retušami tudi z ventralne strani. Artefakt je odlomljen na tak način, da je sporna orientacija, zato smo pri opisu izhajali iz podobnosti z atipičnim svedrom. Za kakršnokoli datacijo v smislu razmejitve paleolitika in neoeneolitskih kultur ta najdba ne pride v poštev.

Ob naslednjem obisku, po večjem nalivu, sta bila na istem mestu na stičišču poti najdena pušična konica, izdelana iz kremenca čokoladne barve in 1,1 cm velik fragment ožgane kosti. Pušičica spodnje stranice nima izdelane, vendar zbuja vtis, da ne gre za nedokončan izdelek, temveč za odlom mogoče deltoidne

Štefanja gora, kamnita pušičica (risba: Dragica Knific - Lunder).

pušičice. Stranska robova ima izdelana v celoti, povsem do stika z spodnjim robom. Spodnja stranica ima na eni strani le manjši odlomek, ki pa je posledica poškodbe artefakta in ne začetek izdelave trna.

Datacija v paleolitik ne pride v poštev, ker pa nimamo stratigrafskih podatkov o kasnejših poselitvah Štefanje gore, je tudi to najdbo moč uvrstiti v kontekst neoeneolitika, kamor je deset letja iz tega najdišča datiral že Josipovič (Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika 12, 1984, 73-90).

Ob zadnjem obisku je bil nekaj metrov pod stičiščem poti najden še 4,5 cm dolg in 3,2 cm debel kos porfirja. Kos je odlom od nekega večjega izdelka. Eno ohranjeno stranico ima zglijeno oz. obrušeno, ostale strani pa imajo sveže odlome. Kos porfirja je pomemben zato, ker je leta 1982 najdeni fragment kline iz porfirja zelo identičen artefaktu št. 523 iz Potočke zijalke (M. Brodar, Arheološki vestnik 36, 37). Nov najdeni kos porfirja, čeprav s fragmentom kline petrografsko nista popolnoma enaka, kaže, da so na tem najdišču porfir uporabljali tudi v neoeneolitiku. Najdeni kos je namreč takšne oblike, da za karkoli je že bil uporabljan, ko je bil še cel, takih orodij starejšim kulturam od neoeneolitika ni moč pripisati.

Novi najdbe, predvsem pušična konica, datacijo Štefanje gore kot neoeneolitske naselbine še dodatno potrjujejo, obenem pa ni novega argumenta, da bi to najdišče šteli tudi k paleolitskim lokacijam. Samo nedoločljivi fragmenti ožganih kosti nedoločljive starosti in artefakti, ki so podobni paleolitskim tipom, niso dovolj. Podobnost paleolitskim tipom artefakta, ki je pobran na dokazano neoeneolitskem najdišču, če ob tem upoštevamo, da pri kulturah, ki že poznajo lončenino, raziskovalci kamnito orodje zanemarjajo in je zato tipološka slika teh izdelkov izrazito pomanjkljiva, je vsekakor prešibak argument, da bi tak artefakt kar avtomatično pripisali paleolitiku. To je treba upoštevati tudi v primeru Štefanje gore, saj sveder kot tak sploh ni tipološko tako značilen, da bi bilo že na podlagi najdbe takega orodnega tipa mogoče govoriti o paleolitiku. Po mojem mnenju zaenkrat na Štefanji gori nimamo še nič, kar bi lahko imeli za osnovo, da to najdišče prištevamo vsaj k potencialnim paleolitskim najdiščem. Še nadaljnje omenjanje Štefanje gore v literaturi v okviru paleolitika se mi zato zdi neutemeljeno.

Pavel Jamnik

221

Naselje: Tabor nad Črničami

Občina: Ajdovščina

Ime: Tabor

Področje: A

Vrsta dela: 7

Primer neustrezne adaptacije stavbe na južnem robu Tabora ostaja nerešen že iz l. 1982, lastnik tudi ni zaprosil za legalizacijo. V l. 1995 je z velikim izkopom za greznico v sredino južnega roba Tabora povzročil na arheološkem spomeniku dodatno veliko poškodbo, saj je ostanke nekega robnega zidu deb. ok. 0,80 m povsem odstranil, v stranskem profilu je bilo videti le še nekaj zdrobljene malte. Sled zasutja znotraj zidu s črno humusno zemljo je bila za dokumentacijo zanemarljiva, datacija zidu ni bila možna, ker spremljajočega gradiva ni bilo, odkopani material je bil odpeljan in nedostopen. Večji del jame je bil sicer vsekan v skalnato podlago in bo močno pokvaril videz južnega roba Tabora. Greznica je medtem že zgrajena.

Zadevo smo prijavili inšpekciji, ki je delovala neustrezno in neažurno, kljub temu, da smo jim dostavili za cel dosje dokumentacije. Prijavo smo izročili tudi kriminalistom in zaprosili za obravnavo pri sodniku. Vendar se zdi, da bo takim problemom kos le inšpektor za kulturno dediščino.

Nada Osmuk

222

Naselje: Tabor nad Črničami

Občina: Ajdovščina

Ime: vhodni stolp v Tabor

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

V oktobru mesecu 1998 smo pričeli z vzdrževalnimi deli na vhodnem stolpu protiturškega tabora v Taboru nad Črničami. Končno nam je uspelo pridobiti finančna sredstva v višini 3.780.000 SIT s strani MK in občine Ajdovščina. Dela je izvajal GT Podgornik d.o.o. iz Malovš.

Glede na to, da je zidovje stolpa držal le še bršljan, del zidovja pa je bilo že zrušeno (dodatno poškodoval aprilski potres) je bila strokovna ocena statika, da je potrebno stolp porušiti do višine oboka. Stolp nad obokom se je zato na novo pozidalo oz. rekonstruiralo, star zid pa injektiralo. Zdajšnja višina stolpa ni originalna, ker nam je zmanjkalo finančnih sredstev. Je pa stolp toliko utrjen, da je možna ob kakršnem času po višini nadaljnja rekonstrukcija.

Ob tej priliki naj omenim še pritiske krajanov Tabora, da bi vhod stolpa razširili za cca 30 cm. V ta namen je bila sklicana komisija MK Uprave RS za kulturno dediščino, ki je ugotovila, da širjenje ni možno oziroma, da so konservatorske smernice zavoda VNKD Nova Gorica pravilne.

Andrejka Ščukovič

223

Naselje: Tabor nad Dornberkom

Občina: Nova Gorica

Ime: Šentanela

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 7

Na jugovzhodnem robu Tabora stojijo ruševine znamenja oz. kapelice, ki ji domačini pravijo Šentanela. Vas Tabor je bila v letu 1998 vključena v program CRPOV in želja vaščanov je bila, da se Šentanelo rekonstruira. V ta namen smo ruševine tehnično dokumentirali in pridobili dve stari fotografiji kapelice. Na osnovi te dokumentacije smo pripravili projekt rekonstrukcije. V januarju letošnjega leta pa so se priprave za izvedbo del pravkar pričela.

Andrejka Ščukovič

224

Naselje: Tabor nad Zagorjem

Občina: Pivka

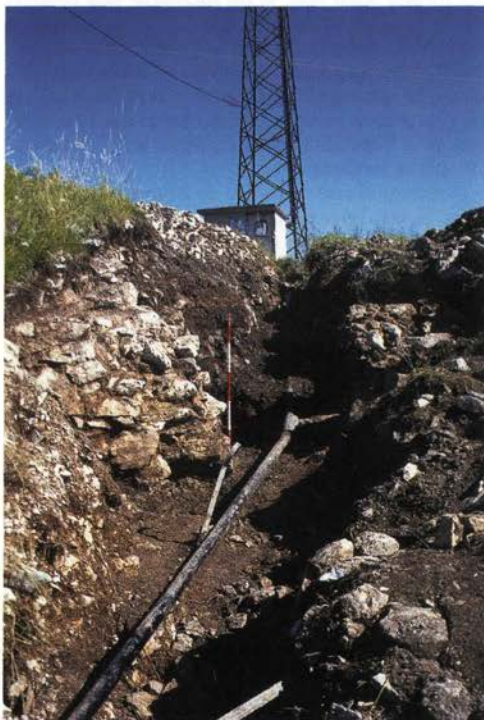
Ime: Šilentabor

Področje: A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 7

Tabor nad Zagorjem, imenovan tudi Šilentabor, je vsem poznano prazgodovinsko gradišče z mogoč-

Tabor nad Zagorjem, sonda 1 (foto: Patricija Bratina).

nimi obrambnimi nasipi, znotraj katerih je z najdbami dokumentirana kontinuiteta poselitve od železne dobe prek pozne antike, zgodnjega in poznega srednjega veka vse do danes. Iz pisnih virov vemo, da je v 15. stoletju na vrhu skalnega grebena stal grad družine Raunach. Ostanke le tega lahko vidimo na površini še danes.

Znotraj območja srednjeveškega gradu (Šilertabra) so že pred dvajsetimi leti postavili televizijski pretvornik. Zaradi stalnih izpadov električne napetosti v vasi Tabor, sta izvajalca Elektro Sežana in RTV Ljubljana, po naročilu občine Pivka, pričela v juniju 1996 z gradbenimi deli v območju razglašene arheološkega spomenika, brez ustreznega lokacijskega dovoljenja ali odločbe o priglasitvi del. Ob ogledu naše službe je bil večji del izkopov že opravljen, vrhnji plato s transformatorsko postajo tudi že zasut. Do pridobitve ustreznega lokacijskega dovoljenja smo zaustavili delo, tako da je ekipa ZVNKD Gorica ob pomoči Notranjskega muzeja iz Postojne izvedla zaščitno akcijo – dokumentiranje nastalih izkopov (čiščenje jarkov in profilov za izdelavo terenske dokumentacije in pregled že izkopanega materiala). Plačnik zaščitne akcije (terenskega dela brez geodetskih izmer in obdelave arheoloških najdb) je bil naročnik posegov, občina Pivka.

Izkopane jareke smo opredelili kot sondi A in B. Sonda A obsega jarek za električni kabel v dolžini 15m, ki je potekal po trasi starega kabla, od zuna-

Tabor nad Zagorjem, presek srednjeveški zid (foto: Matjaž Prešeren).

nje fronte zidu po pobočju navzgor do transformatorske postaje, vendar je bil sedanji strojni izkop bistveno širši in globlji. V spodnjem delu sonde je bil presek srednjeveški zid. Da bi lahko ugotovili potek zidu in način gradnje, smo na tem delu izkop razširili in prišli do temeljev. Zid je bil grajen iz obdelanih plošč in vmesnega drobirja ter maltnega veziva, širine okrog 85cm. V vzhodnem in zahodnem profilu jarka smo zasledili še dve zidani konstrukciji in sicer; prvo pri 4-6m profila in drugo pri 8-9m. Zida sta bila grajena iz večjih plošč apnenca ter malte. Postavljena sta bila na skalno osnovo, ki je bila poravnana in je verjetno služila kot tlak. Med njima je potekala temnejša plast z drobnim kamenjem in arheološkimi najdbami (lončenina, pečnice, živalske kosti). Ta kulturna plast z bogatimi arheološkimi artefakti se je nadaljevala vse do 12m vzhodnega oziroma do 13m zahodnega profila in je sledila poravnani skalni osnovi. Kot tlak objekta smo interpretirali z malto in kamni, kockaste oblike grajeno konstrukcijo. Tlaku smo sledili od 12m vzhodnega profila in do skalnega grebena, na katerega se nasloni pri 15m. Pod tem je 30cm široka plast, ki je segala vse do skalne osnove in v kateri smo odkrili veliko lončenine, živalskih kosti in oglja. Ista plast se v zahodnem profilu (od 13-16m) nadaljuje med dvema skalnima grebenoma. V sondi A smo dokumentirali naslednje srednjeveške najdbe: odlomke stekla, slikano keramiko, keramiko z glazuro, črno in sivo grobo keramiko ter pečnice z in brez glazure.

Kot sondo B smo označili strojni jarek za ozemljitev, dolg 57m in širok 70-80m, ki poteka večji po sredini terase pred srednjeveškim zidom ter izkop za priključitev dodatnega električnega stebra, v dolžini 13m in širini 70-80cm. Jarek smo nekoliko razširili in ponekod poglobili tudi do 90cm, odvisno od višine skalne osnove. V sondi B je bil zlasti zanimiv v skalo narejen 160cm dolg usek, zatrpan z arheološkimi artefakti in živalskimi kostmi. Tu smo odkrili dele posod, predmete okrasnega značaja, železno puščico, živalske kosti, v ognju staljeno stekleno maso, lapornate plošče ter precej oglja. Ravnotako smo v jarku v dolžini štirih metrov dokumentirali poravnano skalo kot takratno hodno površino z namensko izdelanimi vdolbinami, ki so verjetno stojke. Le na vzhodnem delu pobočja grajskega kompleksa smo v tanki plasti ruše naleteli na drobce prazgodovinske lončenine. Kot ruševino srednjeveškega zidu smo opredelili večje kamnite plošče z ostanki malte, vidne v izkopnem jarku od 10-30m. Koncentracijo srednjeveških najdb smo ugotovili tudi v črni zemlji ob električnem stebri ter v strojnem jarku od 30-57m.

Med odkritimi najdbami prevladuje siva, črna in rjava srednjeveška keramika, veliko je tudi kosov različnih železnih predmetov, koščkov stekla (kozarcev) in pečnic z in brez glazure. Zastopana je tudi slikana in glazirana srednjeveška keramika, ki omogoča precej natančno datacijo. Najde torej potrjujejo v zgodovinskih virih omenjen obstoj srednjeveškega gradu v 15. in 16. stoletju.

Patricia Bratina

225

Naselje: **Tolmin**

Občina: Tolmin

Ime: **Čemanova bula**

Področje: A

Obdobje: srednji ali novi vek

Vrsta dela: 5

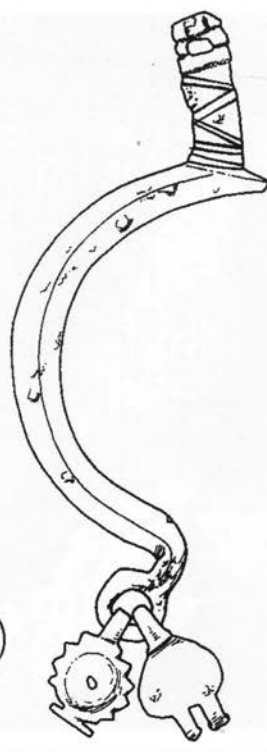
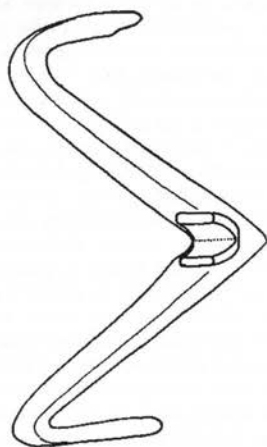
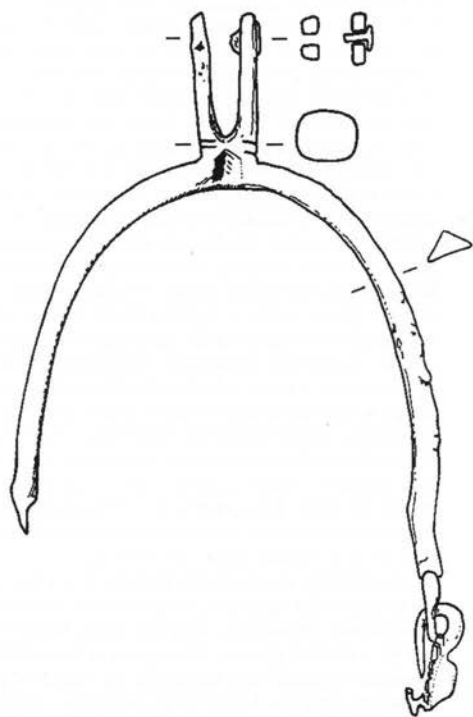
Dipl. ing. Janez Rot je aprila 1997 na manjši vzpetini za svojo hišo pri okopavanju vrta našel železno ostro-

go. Višina ostroge je 15 cm, širina pa 9 cm. Najdba časovno ni podrobneje opredeljena, domnevamo pa srednjeveški oz. novoveški izvor. Ostrogo hrani najditelj.

Ob ogledu Čemanove bule smo na vrhu kucija opazili skrbno grajen kamnit zid, vezan z malto, ki le na enem vogalu gleda izpod ruše. Po pripovedovanju domačinov naj bi na tem mestu še pred prvo svetovno vojno stala kapelica.

Miha Mlinar, Rok Klasinc

0 1 2 cm

Ostroga (risba: Natalija Grum).

226

*Naselje: Tolmin**Občina: Tolmin**Ime: grad Kozlov rob**Področje: A, UA, Z**Obdobje: srednji vek, novi vek**Vrsta dela: 6, 7*

V skladu s programom Ministrstva za kulturo in Občine Tolmin za obdobje 1996–2000 potekajo na Kozlovem robu nad Tolminom arheološke raziskave in gradbeno-konservatorska sanacija grajskih ruševin. Strokovna dela izvaja Center za srednjeveške in novoveške študije Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani s sodelovanjem Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica in Goriškega muzeja.

V srednjeročno zastavljeni spomeniškovarstveni akciji gre za preverjanje možnosti naselitvenih faz, starejših od renesanse, za zavarovanje obstoječe grajske gmote pred nadaljnjim propadanjem in vzpostavitev prepoznavnega in urejenega arhitekturnega spomenika v smislu arheološkega parka.

V letu 1997 so arheološke raziskave potekale 32 delovnih dni, in sicer od 9. junija do 17. julija 1997. Stalno ekipo so sestavljali arheolog, arhitekt, dva absolventa arheologije in šest delavcev iz programa javnih del Občine Tolmin. Občasno sta se jim pridružili še arheologinja in dokumentalistka iz Goriškega muzeja.

Z arheološkim izkopavanjem so bile povsem odstranjene recentne ruševine do renesančno-baročnega nivoja. Na dvorišču je bil tlak iz rečnih prodnikov sorazmerno dobro ohranjen, pa tudi v skromnih ostankih stavb je hodni estrih ostal čvrst. Večina najdb nad tlakom pripada 20. stoletju, saj so starejše plasti odstranili že med velikimi očiščevalnimi posegi v letu 1964. Le na dveh mestih smo naleteli na poznosrednjeveške in zgodnjenovoveške samostrelne pušične osti ter keramične in koščne fragmente.

Z izkopom na površini 6 m x 8 m v jugozahodnem delu dvorišča smo želeli preveriti Pieronijevo skico, ki na tem mestu prikazuje tloris stavbe, podobne kapeli, vendar na sledove nismo naleteli. Poglobitev pod nivo tlaka je namreč pokazala, da je bil vrh griča v poznem 16. ali zgodnjem 17. stoletju skoraj vodoravno poravnal, tako da je bila skala na platoju odklesana. Pod ohranjenim tlakom je na živi skali tako kvečjemu samo izravnalna, sterilna plast kamnitnega drobirja, brez kakršnihkoli ostankov naselitvenih faz. V tem času sta bila, sodeč po gradbeno-tehničnih sledih na terenu in starosti arheološkega gradiva, ki ga hrani Goriški muzej in je razstavljeno v Tolminski muzejski zbirki, urejena filtra skupaj z vreteni v obeh cisternah. Pisni viri pa ponujajo možnost, da je vsaj ena od cistern nastala v tem času povsem na novo. V vzhodnem delu se tudi danes nad nivo dvorišča dviga samo še živa skala, ki je bila priklesana in uporabljena kot sestavni del neke stavbe. Ta objekt je bil v

Kozlov rob nad Tolminom, ostanki dvoriščne stavbe. Spredaj ledenica, zadaj prostor ob vhodu z ostanki estriha, v ozadju začasni leseni most prek obrambnega jarka (foto Mitja Guštin).

enem delu uporabljen v sistemu branjenega vhoda v grad, v zahodnem delu pa so naravno razpoko v skali izkoristili zato, da so jo izoblikovali v ledenico oz. shrambo.

Odstranili smo vse deponije kamenja, klesancev, opeke, gline in peska, ki so nastale med deli v letih 1964 in 1996. Približno 40 m³ peska smo preložili v vzhodno cisterno. Odkrita površina je bila po koncu raziskav in dokumentiranja zaščiten s cestarskim filcem, nasuta z zemljo in večinoma zatravljena. Obe cisterni in ledenica so prekrite s plohi. Tako je spet razvidno celo, skoraj horizontalno grajsko dvorišče, ki se od vhodnega predela na vzhodu proti zahodu dviga le za približno 0,50 cm.

Čiščenje stopnišča z dvorišča v klet, kjer je bila v novejšem času urejena kapelica grajskega zavetnika sv. Martina, je pokazalo, da gre za sekundarno položene stopnice, med katerimi sta dve izdelani iz fragmentov renesančnega portala. Pod njimi so še povsem razvidne prvotne kamnitne klade in ostanki stenskih ometov.

Od načrtovanih konservatorskih del smo realizirali montažo začasnega lesenega mostu čez grajski jarek in uredili dostop po nekdanji poti preko bastije. Drugih gradbenih sanacijskih del zaradi finančnega stanja celotne akcije v letošnjem letu nismo izvedli.

V Tolminskem zborniku 1997 sta bila objavljena dva prispevka, in sicer: M. Guštin, Grad na Kozlovem robu nad Tolminom; Arheološka-sanacijska dela in programi, in B. Žbona Trkman, Renesančne najdbe z gradu nad Kozlovim robom.

Dušan Kramberger

227

Naselje: Tolmin

Občina: Tolmin

Ime: grad Kozlov rob

Področje: A, UA

Obdobje: srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6,7

Na območju gradu na Kozlovem robu nad Tolminom so bili v času od 21.09.1998 do 14.11.1998 pozidani predrti zidovi v južnem kletnem prostoru, zdaj imenovanem "kapela", delno sanirano zahodno obzidje grajskega jedra in opravljen manjši sondažni izkop v zahodnem medzidju.

V južnem kletnem prostoru, zdaj imenovanem "kapela sv. Martina", smo najprej odstranili pribl. 0.40 m humusnega in ruševinskega sloja do ostankov najmlajšega talnega estriha. Arheološkega gradiva, razen nekaj žebeljev nedoločljive starosti, v tem nasutju ni bilo. Zidarji so potem s pomočjo delavcev iz programa javnih del zazidali vzhodni zid "kapele", predrt med I. svetovno vojno zaradi prehoda v strelsko gnezdo. V severnem zidu "kapele" so rekonstruirali vratno odprtino z dvodelnim segmentnim lokom. Popravili in do višine dvorišča so pozidali še južni zid stopnišča s priključkom na severni zid "kapele" v kletnem predprostoru. V stopniščnem zidu je prikazana zasekanina oz. ležišče za poševni banjasti obok

nad stopniščem in peta loka nad prvo spodnjo stopnico. Mimogrede pa je bil z arheološko risbo dokumentiran še prostor na nivoju dvorišča, ki se je pojavil po čiščenju preostalega oboka nad "kapelo".

Pod močno posutim zahodnim obzidjem grajskega jedra smo najprej odkopali ruševinsko nasutje do zgornje roba zdrave fasade v globini 1 - 3 m. Razen železne pušične osti, fragmenta renesančne slikane posode in odlomka poznosrednjeveške kuhinjske keramike, vse v sekundarni legi, starejših arheoloških najdb ni bilo. Pač pa smo nabrali precej drobcev granate in železni del vojaškega krampiča. Vse gradivo smo predali v Goriški muzej - Tolminsko muzejsko zbirko. Pri čiščenju in spiranju zidov se je pokazala velika luknja, ki je nastala ob polnem zadetku granate med I. sv. vojno. Vojaška posadka poškodbe ni popravljala, ampak jo je izrabila za ureditev novega dostopa v grajsko jedro z zahodne strani, ki je obiskovalcem služil vse do letos. Derutno obzidno lice smo popravili do brih 6 m v dolžino, povprečno 1,20 m na globoko in 3,50 m visoko, t. j. nekaj več kot do polovice še razpoznavne višine obzidja. Vsa popravila so temeljila na odkritih sledovih konstrukcij in arhitektonskih detajlov. Dosledno je bil spoštovan historični način zidanja kamnitih zidov, vključno s prezentacijo dveh okroglih tramovnic. Na gradu zaenkrat še ni dokončno sproščene nobene površine za deponijo ruševinskih nasutij, zato smo bili prisiljeni spodnji pas popravljene zidu spet zasuti.

Po sklepu vodstva akcije in strokovne komisije ZVNKD Gorica je bila v zahodnem medzidju, kjer se je nad terenom v dolžini približno 6,00 m kazal nizek zidec, izkopana manjša arheološka sonda. Abs. arheol. Miha Mlinar, delavec GM-Tolminske muzejske zbirke je na letel na kompakten, dober meter visok zid, v razdalji pribl. 5 m, vzporeden zahodnemu zunanjemu grajskemu obzidju. Štud. arheol. Boštjan Šturm je potem izkop očistil in še nekoliko razširil. Razen dveh kovanih žebeljev arheoloških najdb ni bilo, tako da časovne opredelitve zaenkrat niso možne. Po načelih stratigrafskega izkopavanja je bila sonda dokumentirana, nato pa pokrita s cestarskim filcem in zasuta. S konservatoriko N. Osmuk smo po detajlnem pregledu situacije in pretresu različnih razlag mnenja, da je spodnji del zidu opiral zemljeni okop, ki je segal vse do sedanjega zunanjenja venca grajskega obzidja. Tako bi utegnil biti vhod v grad nekajdž varovan s palisadami, kar je sicer redka, a znana srednjeveška obrambna ureditev. Na notranji strani pa je zid zamejeval prostor s sledovi stojk, katerega tla so bila izravnana z debelo plastjo lomljenih kamnov, povezanih z apneno malto. Lokacija približno ustreza zgradbi, ki je v Pieronijevem tlorisu opredeljena kot hlev. Območje se še naprej varuje in je namenjeno za sistematsko arheološko raziskavo, ki bi pojasnila vprašanje okopa, prostora in druge neznanke iz starejše zgodovine gradu.

Vsa dela na vrhu Kozlovega roba so razmeroma komplicirana, ker sedanja razgledna pot dopušča le peš dostop, dolg približno 30 min. hoje brez tovara. Historične poti na grad po severnem pobočju se ne da urediti za prevoz s traktorji brez obsežnih in naravovarstveno nedopustnih posegov v strmo pobočje. Zelo

vprašljiva bi bila tudi namestitev gozdne žičnice. Za letos smo bili tako načrtovali prenos gradbenega materiala s konji, vendar v predvidenem času potem ni bil mogoč. Po posebnem dogovoru z Ministrstvom RS za kulturo je priskočila na pomoč helikopterska eskadrilja Ministrstva RS za obrambo in v dneh od 12.10. do 14.10.1998 v okviru rednega treninga prepeljala na Grad približno 100 ton najnujnejšega gradbenega in pomožnega materiala. Izkušnja kaže, da tak prevoz zahteva vsestransko planiranje, natančno pripravo in brezhibno organizacijo.

Letošnja dela so sodila v sklop petletnega programa raziskovalnih, zaščitnih in ureditvenih del 1996-2000. Investitor posegov je bila Občina Tolmin ob sofinanciranju Ministrstva RS za kulturo in s pomočjo Ministrstva RS za obrambo. Projekt je vodil Dušan Kramberger, dipl. inž. arh., sodelavec Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Strokovni nadzor so opravljali pristojni konservatorji Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica iz Nove Gorice. Gradbena dela so izvajali zidarji podjetja SGP Gradbenik iz Tolmina, ki jim je pri transportih in pripravi kamenja za zidavo pomagalo šest delavcev iz programa javnih del občine Tolmin. Mobilni telefon je brez najemnine nudila družba Mobitel, d.d.

Dušan Kramberger

228

Naselje: Tomaj
Občina: Sežana
Ime: Gradišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6

Nedovoljeni in nekontrolirani posegi v območje spomenika prazgodovinskega gradišča ter srednjeveškega tabora so vzrok zaščitne arheološke akcije, ki jo je v jeseni leta 1994 izpeljal ZVNKD Gorica s pomočjo skupine študentov arheologije in pod strokovnim nadzorstvom dr. L. Teržan. Poleg na črno zgrajenih garaž na severnem obrambnem nasipu je bila velika škoda povzročena tudi z razširitvijo dovozne ceste ter s strojno odstranitvijo dela severovzhodnega obrambnega nasipa za nov dovoz do vinograda /N. Osmuk, VS 35, 1995, 166s, št. 332/. Poglavitni namen akcije je bilo očiščenje nasipa, kjer je bil strojno presekan ter izdelava arheološke dokumentacije. Sredstva za akcijo je v celoti prispevalo Ministrstvo za kulturo.

Izkopavanje je potekalo tako, da smo najprej očistili že presekan nasip - profil, nato pa smo pričeli z odstranjevanjem ruševine in sprotim dokumentiranjem arhitekturnih ostankov od vrha nasipa navzdol do geološke osnove. Po zaključku raziskovanj smo poskrbeli za strojno zasipavanje - zaščito nasipa pred nadaljnim rušenjem. Dela so potekala v težkih razmerah, saj je bila ekipa stalno izpostavljena rušenju kamenja. Ob tem pa smo bili dodatno omejeni tako v prostoru (na severu dovozna cesta, na zahodu in jugu nujen dostop do vinograda), kot tudi finančno. Kljub željam in interesom, ki so se med izkopavanji pojavila zlasti v strokovnih krogih, nismo razširili pred pričetkom načrtovani obseg raziskav.

Tomaj, zaščitna arheološka izkopavanja v letu 1994, izkopna površina (foto: Matjaž Prešeren).

Tomaj, presek obrambnega nasipa (foto: Matjaž Prešeren).

Rezultati akcije so nadvse pomembni, saj smo prišli do popolnoma novih ugotovitev glede večfaznega nastanka kamnitega obrambnega zidu in načina gradnje, ki stroki postavlja nova vprašanja, na katere odgovore bi mogoče dobili v večletnih sistematičnih arheoloških izkopavanjih. Med izkopavanji smo določili tri faze izgradnje oziroma dograjevanja kamnitega zidu in te označili kot zid 1, 2, 3. Zidovi so grajeni v suhi tehniki, brez veziva s fronto obrnjeno proti notranjosti naselbine. Ohranjeni so bili v višino meter in več. Vzporedno z obrambnim zidom je potekala tudi pot, ki je bila tlakovana s kamnitimi ploščami, med katerimi je bila zateptana glina. Pot je bila zgrajena verjetno istočasno z zidom 2 in je bila večkrat popravljena.

Glede na tip lončenine, odkrite med izkopavanji lahko ugotovimo, da je najstarejši obrambni zid naselbine nastal v obdobju starejše železne dobe in da je bil obnovljen in dograjen v času mlajše železne dobe. Seveda je lahko naselje še starejšega nastanka, vendar v tej fazi raziskav in obdelavi gradiva to ni dokazljivo. Gradišče je gotovo poseljeno še v antiki in občasno vse do današnjih dni, za kar govore tudi tu že pred leti odkrite najdbe.

Patricija Bratina

229

Naselje: Tomaj

Občina: Sežana

Ime: Kosovelova domačija

Naslov: Tomaj 39

Področje: Z

Vrsta dela: 4, 7

Na podlagi dogovora med lastniki, občino Sežana in Zavodom smo izdelali projekt programske izraze domačije Srečka Kosovela v Tomaju, ki vključuje spominske prostore pesnika in njegove družine, apartma za lastnico Aino Kosovel, v katerem ima dogovorjeno doživljensko uživanje, manjšo garsonjero za občasne uporabnike: pesnike, pisatelje, zgodovinarje..., ter servisno sprejemni objekt za obiskovalce s sprejemno pisarno, sanitarijami in čajno kuhinjo za zaposlene in sanitarijami za obiskovalce in obiskovalke.

Fizično smo na objekt posegli s kompletno sanacijo ostrejša. Ta dela so obsegala poleg rušenja dotrajane strehe in strešne konstrukcije še: izdelavo armirano-betonske kapne vezi, izdelavo nove lesene strešne konstrukcije, montažo stavbno kleparskih izdelkov ter ponovnega pokritja objekta s korčno kritino. Gradbena vrednost posega je znašala 4.299.650 SIT, od katerih je delež Ministrstva za kulturo 2.000.000,00 SIT ostalo pa je iz proračuna občine Sežana.

Dela je uspešno, pod nadzorom spomeniške službe in službe za investicije občine Sežana, izvedlo Komunalno stanovanjsko podjetje d.d. Sežana.

Na podlagi projekta funkcionalne izraze prostora in statičnih presoj smo pričeli s prezentacijo domačije. Finalizirani so bili vsi tlaki, stene, instalacije, montira-

na vsa okna, vrata, keramične obloge, obnovljeno je bilo kamnito stopnišče. Dela izvaja Komunalno stanovanjsko podjetje d.d. Sežana pod nadzorom strokovne službe občine Sežana in projektantskim in konservatorskim nadzorom, ki ga izvajamo delavci zavoda.

Darj Humar

230

Naselje: Trebenče

Občina: Cerkno

Ime: p. c. sv. Jošta

Področje: R

Vrsta dela: 6

V na grobo odkritem prezbiteriju smo postrgali ostale zaplate beleža. Polkrožna okna in zelo poškodovan slavolok sta ohranila fragmente prvotne poslikave. Hudo načet poznejši mrtvaški ples se je drobil pod najmanjšim pritiskom. Zaradi vlage je freskin omet odstopil od podlage v obliki velikih žepov. Pesek za samo fresko je slabe kvalitete, grob in povezan s premalo apna. Po plombiranju preperelih površin smo se zatekli k injektiranju z apnom in kazeinom. Manjkajoči omet smo nadomestili z novim in retuširali. Ob straneh so freske svetnikov, po trije na vsaki strani, ki so bolj ohranjeni, čeprav se barva praši. Utrjevali smo z apnenim cvetom. Kjer je omet odpadel se kaže virtuozna sinopija.

Verjetno je bil strop najprej poslikan in to na suh omet, tako da se je dosti barve odprašilo. Originalne gotike ni ostalo nič. Z retušami smo povezali oblike.

Predelan gotski slavolok smo očistili in kolikor mogoče nakazali prvotno poslikavo (lepi rastlinski vzorci).

Južna stena ladje ni ohranila nič razen nekaj posvetilnih križev iz različnih obdobj.

Severna stena je ohranila dokajšnje fragmente poslikave.

Na zahodni strani (severne stene) je poslednja sodb. Duše blaženih stegujejo roke proti orjaškemu arhangelu Mihaelu, od katerega sta ostali noga in kos obleke. Preostanek freske je uničil kor (kvalitetna poslikava).

Na vzhodni strani iste stene se je ohranil velik fragment sv. Florjana. Tega pa razpolavlja vzdano okno, ki je dobesedno požrlo vse okoli sebe. Ostanki fresk so bili obšiti, odkriti, zaplombirani in retuširani. Sv. Florjan je bil tudi injektiran v predelu stopal.

Južna stena vsebuje par posvetilnih križev, brez sledu poslikav, vendar z zelo starim beležem (tu pa tam fragment večpasovne bordure).

Strop ladje je novejši in ni poslikan.

Preseneča število in različice posvetilnih križev skozi čas.

Sv. Jošt pestuje več različnih rok in obdobj poslikav.

Miran Čencič

231

Naselje: Trebnje

Občina: Trebnje

Ime: ž. c. Marijinega vnebovzvetja

Področje: UA

Vrsta dela: 6, 7

Leta 1996 so po dolgem času zopet stekla obnovitvena dela na župnijski cerkvi v Trebnjem, ki v okviru poznogotske arhitekture na Dolenjskem zavzema zelo zanimivo mesto. Dela so zajela restavriranje gotskega profiliranega portala in ostenje obokanega vzožnja zvonika, ki sta izdelana iz lokalnega drobnozrnatega peščenjaka.

Spodnja polovica profilacije in ostenja je bila močno poškodovana in prekrita z betonskimi plombami in več plastmi recentnih beležev. Po predhodni izdelavi dokumentacije je bilo restavriranje razdeljeno na več faz. Prva je zajela čiščenje površine in odstranitev betonskih plomb. Pri tem se je pokazalo, da je bil portal enkrat že restavriran, in sicer kmalu po nastanku portala. Druga faza je zajela zamenjavo uničenih profiliranih kosov portalnega ostenja z novim profilom, izdelanim iz sorodnega drobnozrnatega peščenjaka – bihacita. Enak postopek je bil izveden tudi v predverju. Ker je bila tu poškodovana le površina, smo vstavili 5 cm debele plošče, katerih dimenzije so bile ustrezno prilagojene velikosti originalnih kosov. Kjer je bila površina manj poškodovana, je bilo izvedeno le kitanje z apnenom malto, barvno ustrezno prilagojeno podlagi.

Pri čiščenju se je pokazala tudi prvotna struktura površine, ki govori o načinu obdelave kamna v času gotike. Površina je bila ravnana s širokim dletom (5 cm) v vertikalni smeri, robovi kvadra pa so bili obdelani z ozkim dletom. Na enak način je bila seveda obdelana tudi površina novovstavljenih kosov, s čimer se je celotni videz prezentacije poenotil. Restavriranje je izvedel kamnosek Janko Brunček.

Rezultati raziskovalnih in restavratskih del so bili istočasno tudi spodbuda za nadrobnejšo umetnostnozgodovinsko raziskavo cerkvene arhitekture, ki je tudi že objavljena (*Acta historiae artis Slovenica*, 2, 1997). Zato naj na tem mestu le omenimo, da začetek gradnje zvonika, ki je prvotno stal samostojno, sega v prvo četrtino 15. stoletja, dvoranska ladijska prostornina, v katero so podobno kot v Kranju vključili spodnji del zvonika, pa je bila v gradnji okoli sredine 15. stoletja.

Robert Peskar

232

Naselje: Trnovce

Občina: Sevnica

Ime: p. c. sv. Jurija

Področje: A, UA

Obdobje: rimsko obdobje, srednji in novi vek

Vrsta dela: 4, 6

Obnova c. sv. Jurija v Trnovcu se je pričela v letu 1998 v sklopu programa spomeniškovarstvenih akcij ZVNKD Celje. Z razpoložljivimi sredstvi smo izvedli drenažo in ožlebitev cerkve ter sondiranja. Nadaljna gradbena sanacija cerkve z ureditvijo notranjščine, ob-

novi freski in restavriranjem oltarne opreme je bila predvidena v prihodnjih letih, vendar bodo dela žal zastala zaradi neodobrenih finančnih sredstev za leto 1999. Glede na dosedanja gradbena in arheološka sondiranja je bil izdelan tudi konservatorski program obnove objekta. Cilj obnove cerkve sv. Jurija je ohranitev vseh gradbenih faz, s poudarkom na najbolj ohranjeni "baročni" fazi (17. in 18. stol.) in prezentacija starejših gradbenih elementov.

Cerkev sv. Jurija predstavlja primer kvalitetne podeželske "raščene" arhitekture z izrazito "baročno" gradbeno fazo. Novoodkriti arhitekturni elementi pa pričajo o bogati stavbni zgodovini. Cerkev je bila zgrajena kot preprosta enoladijska stavba s polkrožno apsidno in ravnim lesenim stropom na manjši planoti nad zaselkom verjetno že v 14. stol. Severna stena je bila domnevno zaprta, južno pa sta verjetno odpirali dve polkrožno sklenjeni okni. V začetku 17. stol. so ladji prizidali tristrano zaključeno obokan prezbiterij. Ladjo so odpirali verjetno dve okni na južni in eno na severni steni. Na južni steni je bil odprt tudi stranski vhod. Sredi 17. stol. je bil cerkvi na zahodni strani prizidan še oktogonalno zaključen zvonik, izvedeno je bilo obokanje ladje in postavljen lesen kor. V 18. stol. so cerkvi prizidali zakristijo in odprli okno na stranski steni prezbiterija, v 19. stol. pa dodali še vhodno lopo in cerkev obdali s kamnitim zidom.

Danes je cerkev v slabem gradbenem stanju. Obnove je potrebna zlasti ladja, ki je zaradi nasutja ob severni steni izpostavljena močni talni vlagi. Strehe so urejene, vendar krite z neprimerno kritino. Na stenah ladje, prezbiterija in zakristije so vidne večje razpoke in poškodbe v strukturi zidov in ometov. V slabem sta-

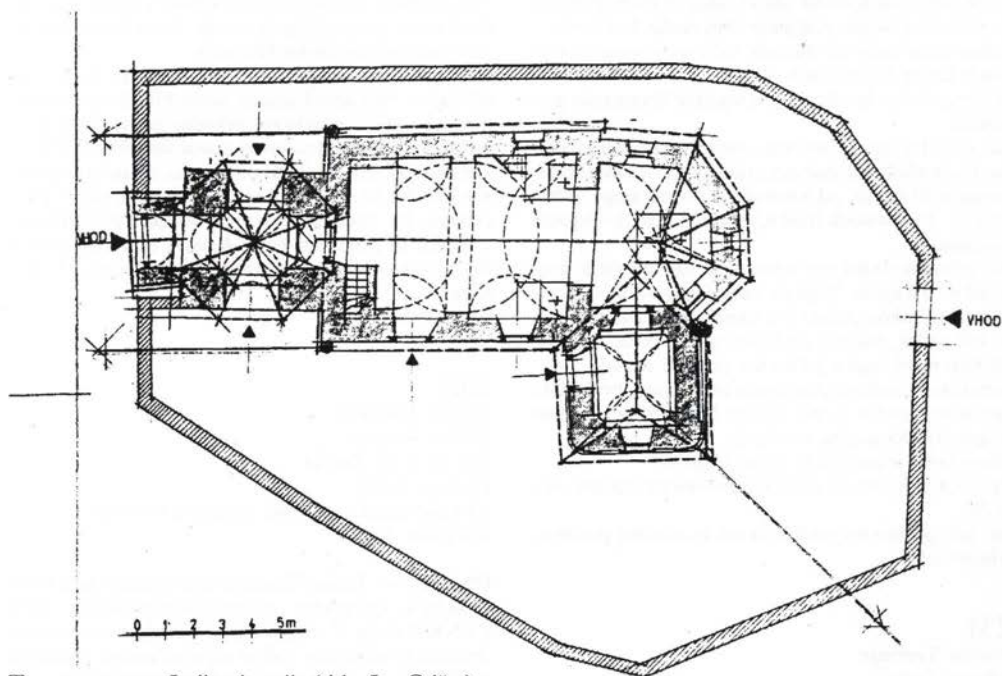
nju je tudi cerkvena oprema, ki v večji meri izvira iz 17. stol. S temeljitim pregledom cerkve, sondiranjem zunanjsčine in notranjsčine ter arheološkimi sondami smo prišli do novih odkritij, ki prispevajo k lažjemu razumevanju stavbnega razvoja cerkve.

Pod ometi južne stene smo odkrili ozko, iz peščenjaka izklesano polkrožno okence, ki verjetno izvira iz prve razvojne faze cerkve (14. stol.) ter ostanke arhitekturne poslikave t. i. "šivanih" robov. Pod ometi smo odkrili tudi ostanek z obrobo poslikavo zaključenega šilastega okna. V notranjsčini smo z delnim sondiranjem sten našli ostanke prizorov legende o sv. Juriju. Poslikava, do danes je bil poznan le fragment prizora z Jurijem na konju, je domnevno pokrivala celotno severno steno. Dokončna spoznaja o obsegu in ikonografskem programu poslikave bodo možna šele po resnem in temeljitom sondiranju cerkvene notranjsčine ob morebitni obnovi.

Nataša Podkrižnik

V okviru raziskav za izdelavo konservatorskega programa za p. c. sv. Jurija sta bili ob cerkvi izopani dve sondi, potrebni za osvetlitev stavbnega razvoja cerkve in postavitev smernic za statično in gradbeno sanacijo objekta. Sondni – izkopavali smo z arheološko metodo – sta bili izkopani na severozahodnem in severovzhodnem vogalu cerkvene ladje, potekali pa sta v smeri sever-jug (pravokotno na os cerkve) med severno fasado cerkvene ladje in škarpo.

Sonda 1 je bila izkopana na stiku cerkvene ladje s prezbiterijem in je dosegla globino 200 cm pod sedanjo hodno površino. Profila sever-jug kažeta naslednje zaporedje plasti (0 = današnji nivo hodne površine):

Trnovec, p.c. sv. Jurija, situacija (risba Ivo Gričar).

SE	Globina	Opis
001	0 do -15 cm	temnorjav humus s travno rušo
002	+ do -15 cm	konstrukcija škarpe
003	-15 do -45 cm	rumenorjava peščena zemlja z drobci opek
004	-45 do -70 cm	rjava zemlja
005	-70 do -200 cm	sivorumena peščena ilovica
006	-45 do -150 cm	vkop za temelj prezbiterija
007	+ do -150 cm	temelj prezbiterija
008	-70 do -180 cm	vkop za temelj severnega zidu ladje
009	-70 do -180 cm	temelj severnega zidu ladje
010	+ do -70 cm	severni zid ladje
011	-70 cm	vkop za izravnano terena

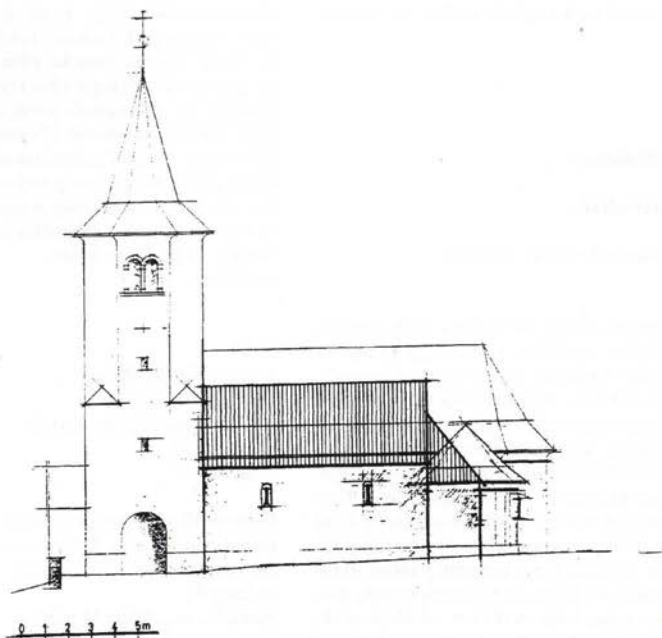
V stratigrafskih notah (SE) 001 – 004 je bilo najdenih nekaj fragmentov novoveških opek in sledov zidave (disperzna malta in delci kamna). SE 005 je sterilna geološka osnova, v katero sta vkopana temelj cerkvene ladje in sočasna izravnava terena ob severnem zidu ladje (SE 011). Severozahodni vogal ladje je šivan iz obdelanih blokov rumenkastega peščenjaka še do gl. 70 cm, kjer se začne temelj zidu. Ta je grajen iz vrst nepravilnih lomljenecv apnenca, vezanih z malto in sega do gl. 180 cm. Globina prehoda temelja v zid približno ustreza nivoju tlaka v cerkveni ladji. SE 004 je fosilni humus – sled prvotne hodne površine – sedimentiran po izgradnji cerkvene ladje in pred gradnjo prezbiterija. SE 003 je nastala deloma z naravno sedimentacijo, deloma pa je produkt raznih gradbenih faz (izgradnje prezbiterija), kar dokazujejo drobci peščenjaka, skrila, opek in malte v sedimentu. Temelj prezbiterija se pričinja tik pod današnjim nivojem hodne površine in sega do gl. 150 cm. Grajen je iz lomljenecv apnenca, ki ne leže v vr-

stah, z globino pa prehaja v suhozid. Zid prezbiterija se naslanja na zid cerkvene ladje. Škarpa zagotovo sodi med najmlajše odkrite strukture in je sočasna z zadnjo fazo stavbnega razvoja cerkve. SE 001 je recentna in se tvori z naravno sedimentacijo ter deloma z razpadanjem objekta.

Sonda 2 je bila izkopana na stiku cerkvene ladje z vhodnim zvonikom in je dosegla globino 150 cm pod sedanjno hodno površino. Profila sever–jug kažeta naslednje zaporedje plasti (0 = današnji nivo hodne površine):

SE	Globina	Opis
001	0 do -15 cm	temnorjav humus s travno rušo
009	-70 do -150 cm	temelj severnega zidu ladje
010	+ do -70 cm	severni zid ladje
012	-15 do -150 cm	rjava peščena zemlja s kosi opek
013	+ do -15 cm	zid zvonika
014	-15 do -150 cm	nevezani veliki kamni (peščenjak, apnec)
015	-15 do -150 cm	vkop
016	-70 do -150 cm	temelj zahodnega zidu ladje
017	+ do -70 cm	zahodni zid ladje

Z izjemo kosov novoveških opek so bili sedimenti sterilni. Edina najdba je antični nagrobnik, vzidan kot spolija v severozahodnem vogalu cerkvene ladje. Severni in zahodni temelji in zidovi cerkvene ladje so grajeni enovito in so sočasni. SE 015 je gradbena jama za vhodni zvonik, zapolnjena z SE 014 (suhozidni temelj zvonika) in SE 012 (zasutje vkopa), mejo vkopa smo zasledili samo ob zahodnem zidu ladje, na geološko osnovo nismo zadeli. Celoten zvonik s pripadajočo substrukcijo se naslanja na zid cerkvene ladje. V jugozahodnem vogalu cerkvene ladje je na vidnem mestu vzidan precej izlizen antičen profiliran kamen

Trnovec, p.c. sv. Jurija, rekonstrukcija južne fasade z novoodkritimi okni (risba Ivo Gričar).

iz rumenkastega peščenjaka brez sledov napisu. Verjetno gre za polizdelek, saj material ni primeren za poslikavo. Uokvirjeno polje meri 54 x 46 cm, širina okvirja znaša zgoraj in spodaj po 13, levo in desno pa po 18 cm. Plošča je nekoliko konična, njena največja debelina znaša 32, najmanjša pa 27 cm. Druga antična spolja je vzdiana v severozahodni vogal cerkvene ladje in skupaj s prvo poudarja vhodno fasado cerkve. Gre za poškodovan nagrobnik iz svetlosivega apnenca z dvojno uokvirjenim napisnim poljem. Napisno polje meri 49 x 45 cm, širina notranjega okvirja znaša zgoraj in spodaj po 2, levo in desno pa po 4 cm. Širina zunanjega okvirja znaša zgoraj 11,5, spodaj 6, lateralno pa po 3 cm. Na zgornjih vogalih zunanjega okvirja je viden par volut, v desnem spodnjem kotu pa je okvir odbit. Plošča je debela 18 cm, napisno polje je za 2,5 cm pogreznjeno. Napis, ki je vklesan v zgornjo polovico napisnega polja (spodnja ne kaže sledov črk), se glasi:

Albina
Masclli f(ilia)]
ann(orum) LXXX

1. Velikost črk 6 cm. Oblika črk je v vsem napisu rustična. 2. Velikost črk 5,5 cm, črka S je nagnjena v desno. Predlagano interpretacijo filiacije potrjujejo tri vidne pokončne traveje črk v enakomernih razmakih (LI F). 3. Velikost črk 5,7 cm, starost pokojne je težko čitljiva. Vrste so ločene z dvema dvojnima horizontalnima linijama.

Masclus je moški cognomen keltskega izvora, najbližje izpričan v Radovljici (M. Šašel, *Situla* 35, 1997, 303–304, No. 100 = *AIJ* 217). Titulus iz Radovljice, ki ga avtorica postavlja v 1. ali 2. stol., je dobra analogija tudi za obliko črk in videz celotnega napisu. V ta časovni okvir sodi tudi napis iz cerkve sv. Jurija v Trnovcu.

Robert Krenpiš

233

Naselje: Velike Malence

Občina: Brežice

Ime: Groblje; Gradišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1, 6

Čeprav se regionalna služba ZVNKD v NM posveča reševanju arheološke dediščine kulturnega spomenika Šentvid - Velike Malence že od njegove razglasitve (prim. Ur.list SRS, št. 42/88) moramo poudariti, da dobiva naše delovanje šele v zadnjih treh letih aktivni varovalni značaj. Rezultati intenzivnih terenskih pregledov nam namreč kažejo, v kolikšni meri so različne agrikulturne aktivnosti (zlasti oranje) že poškodovale originalen podpovršinski arheološki zapis. Pred delovanjem kmetijske mehanizacije in atmosferskimi vplivi (sonce, zmrzal) torej rešujemo samo najdbe (zlasti keramiko), ki bodo ob takšnem tempu globokega oranja v nekaj letih vsekakor zdrobljene do nerazpoznavnosti. Sam kontekst najdb je verjetno že uničen. Tudi nove poškodbe nekaterih arheoloških

struktur, ki so dobro vidne celo nestrokovnjaku (npr. poškodba prazgodovinskega obzidja pri Št. Vidu in z buldožerjem izravnano poznoantični stolp na Gradišču), kažeta na izrazito neinformiranost pa tudi na pragmatičen značaj lastnikov zemljišč znotraj območja kulturnega spomenika. S postavitvijo informativnih panojev in predvsem z odkupom tistih parcel, ki se bodo pokazale za napomembnejše in seveda najbolj ogrožene bi se dalo problem rešiti, zaradi prej naštetih vzrokov pa bo to potrebno storiti čim prej. S pomočjo tehnike intenzivnega terenskega pregleda smo želeli preveriti stare bolj ali manj nepreverljive informacije o obstoju železnodobnega utrjenega naselja in kasnejše poznoantične utrdbe na platoju, z izpovednim ledinskim imenom – Gradišče. Istočasno smo želeli dopolniti podatke iz zaščitnih izkopavanj, ki so skupaj zajela 590 kvadratnih metrov površine južno od cerkvice sv. Martin in odkrila tri gradbene faze rimske vile (gre za čas od drugega do konca 4. stoletja) in zgodnejšo neolitsko naselitev na istem mestu. Pokrili smo področje tik ob omenjenem izkopu. Potrebovali smo še podatke o izrabi vmesnega prostora med obema področjema. Ob koncu leta 1995 je ekipa 6-8 študentov arheologije v devetih delovnih dneh z metodo intenzivnega terenskega pregleda pokrila nekaj več kot 2 hektarja površine (20.350 m²). V mesecu novembru leta 1996 in novembra 1997 je bilo potem z enako metodo in z enakim vložkom delovne sile in časa pregledano še dvakrat toliko – t.j. 21.500 m² in 22.400 m² površine, vendar ti podatki še niso ovrednoteni.

V okviru naše akcije so bila v času od 1.-15. septembra 1997 delno izpeljana, a še ne zaključena, tudi zaščitna izkopavanja na ostankih prazgodovinskega obzidja na Šentvidu, ki ga je poškodovala posodobitev bližnjega kolovoza. Izkopavanja so na površini 35 m² odkrila ostanke obzidja in še nedefiniranega prazgodovinskega objekta (KŽG, laten). Izkopavanja sta ob pomoči štirih delavcev vodila arheologa Alenka Jovanović (Posavski muzej Brežice) in Slobodan Olić. Preliminarni rezultati izkopavanj bodo predstavljeni na posebni razstavi, ki bo zajela vsa ostala zaščitna izkopavanja na področju Brežiške občine (Dvorce, Sejmišče ipd.). Razstava je predvidena za letošnjo jesen.

Uroš Bavec

234

Naselje: Velike Žablje

Občina: Ajdovščina

Ime: dvorec Velike Žablje

Področje: UA

Vrsta dela: 7

Dokončali smo obnovo strehe in ostrejša nad vhodnim delom dvorca. Dela je izvedlo Gradbeništvo Perčič, sredstva pa je prispevalo Ministrstvo za kulturo in lastnik.

Jasna Svetina, Mitja Mozetič

235

Naselje: **Veliko Lipje**
 Občina: Novo mesto
 Ime: **p. c. sv. Martina**
 Področje: UA
 Vrsta dela: 7

V letu 1996 smo nadaljevali z restavriranjem glavnega oltarja. Gre za tip zlatega oltarja iz 17. stoletja, ki je v nedavni preteklosti doživel obsežno in žal nestrokovno obnovo, tako da so restavratski postopki danes sila oteženi. Glavni problem je predstavljala prvotna podoba oltarja, zlasti kombinacije pozlate in posrebrnenih delov z različnimi barvnimi lazurami. Opravljena so bila poleg zaplinjenja vsa potrebna sondiranja in kemijske analize vzorcev, na podlagi katerih je bilo mogoče rekonstruirati prvotno podobo oltarja. Restavratska dela so doslej poleg raziskav in odstranjevanja sekundarne polihromacije zajela pripravo površine za nanos nove pozlate, v celoti pa je bilo restavrirano nekaj kipov. Dela je izvajal akad. kipar Stjepan Krsnik, štipendist zavoda. Žal je prišlo z izvajalcem v zvezi z njegovimi delovnimi nalogami do nesoglasij, ki so nazadnje pripeljala do prekinitve dela in iskanja novega izvajalca. Nadaljevanje del je tako prevzel restavrador Ljubo Zidar (Ulrih & co.) in v letu 1998 restavriranje oltarne nastavka tudi dokončal.

Robert Peskar

236

Naselje: **Veliko Polje**
 Občina: Sežana
 Ime: **Na zgonu**
 Področje: A
 Obdobje: rimsko obdobje
 Vrsta dela: 1

V ljudskem izročilu znana kot lokacija »stare vasi« je bila evidentirana že l. 1975; po detajlnem ponovnem ogledu spomladi 1999 in na podlagi dosedanjih izkušenj zanesljivo omejimo in opredelimo najdišče kot **antičnodobni zaselek ali večjo vilo rustiko**; severna stranica trikotnika meri ok. 250 m, višina pa ok. 200 m. Lokaliteta leži južno od vasi Veliko polje in vzhodno od Tabora pri Vrabčah, na položnem delu severnega podnožja hriba Ter. Razpored kamnitih ograd v obliki večjega trikotnika in notranja ureditev, skupaj s površinskimi najdbami preperelih drobcev antične lončenine in kosov strešnikov po ogradah, prav tako pa tudi velika količina obdelanih kamnitih kosov v ogradah in grobljah, zanesljivo potrjujejo našo domnevo. Izjemno bogato ekonomsko zaledje v tukajšnjih obsežnih obdelovalnih površinah je služilo že v prazgodovini dvema gradiščema in sicer Taboru pri Vrabčah in Gradišči severovzhodno od Velikega polja (Osmuk N.: topografija SAZU 1975-neobjavljeno). Polja ležijo na flišni podlagi, medtem ko se naselja umaknejo na trdni kraški svet, saj prelomnica teče prav po dolini V Lazni.

Nada Osmuk

237

Naselje: **Vinji vrh**
 Občina: Novo mesto
 Ime: **Vinji vrh**
 Področje: A
 Obdobje: prazgodovina – mlajša železna doba
 Vrsta dela: 6

Ob naključnem ogledu arheološkega območja, razglašenega za kulturni spomenik, smo tik ob novi hiši št. 18 Vinji vrh opazili recenten strojni izkop. Ta je presekal arheološke plasti, ki so bile vidne v profilu izkopa. Po prijavi pristojni inšpekcijski službi smo izvedeli, da ima parc. št. 1511/1 k.o. Gorenja vas veljavno gradbeno dovoljenje (izdano že l. 1980), urejevalna dela pa so na severozahodnem delu segla cca. 1 m izven območja, predvidenega za gradnjo in s tem poškodovala omenjene arheološke plasti. Zaradi bližine meje s sosednjim (nedosegljivim) lastnikom smo se odločili za sedemdnevno akcijo izravnave in dokumentiranja 9,5 m dolgega preseka. Ta je bil od roba do skalne osnove na najvišjem delu visok do 1,9 m, tako, da smo na koncu uspeli dokumentirati še tloris z eno ravno stranico (do 1,6 m širine). S tem je poseg dobil značaj testnega jarka nepravilnega tlorisa na poškodovani strani. Raziskava je odkrila dve v skalno osnovo vklesani izravnavi (naselbinski terasi). Višja je recentna, medtem, ko je mlajša prazgodovinskega – natančneje, poznolatskega izvora. V tanki (5-16 cm), jasno zamejeni žganinski plasti tik nad prežgano "hodno površino", smo v prvih dveh metrih izkopnega polja odkrili največ odlomkov živalskih kosti, lončenine, žlindre, ostanke najmanj dveh talilnih lončkov, kamnit brus, okov železne nožnice (?) in datacijsko pomemben železen nož. Glede na značaj najdb in ostankov treh, v skalno osnovo vklesanih jam za stojke, ki pravokotno zamejujejo opisano žganinsko plast, sklepamo, da smo našli na ostanke nekega prazgodovinskega metalurškega objekta (kovačije?), kar potrjuje tudi nekoliko odmaknjena lokacija tega "industrijskega" objekta – t.j. izven obrambnega nasipa bližnjega gradišča.

Uroš Bavec

238

Naselje: **Vinica, Podklanc, Zilje**
 Občina: Črnomelj
 Ime: **Krajinski park Kolpa - trasa krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja Vinica - Zilje**
 Področje: A
 Vrsta dela: 6, 7

Obravnavana trasa krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja (KATC) poteka v celoti po dolini Kolpe čez več geomorfoloških osnov. Pri Vinici se dolina Kolpe odpre proti Belokranjskemu ravniku in se zoži pri Podklancu. Pod Ziljami reka Kolpa teče v bolj ali manj ozki dolini, kjer se trasa KATC dvigne k naselju. Arheološki pregled trase KATC Vinica - Zilje v dolžini 7,8 km je opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom abs. arh. Ildikó Pintér in nadzo-

rom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, v času od 03. 08. 1998 do 13. 08. 1998. Pregled je v celoti financiral Telekom Slovenije d.o.o..

Pri arheološkem pregledu smo izhajali iz metodologije, ki jo je za gradnjo avtocest oblikoval in sprejel SAAS (*Arheologija na avtocestah Slovenije I, Metode in postopki*, Ljubljana, april 1994). Celotna trasa je bila razdeljena na 12 območij. Območja ustrezajo osnovnim geomorfološkim, vegetacijskim in poselitvenim razlikam v prostoru.

Ugotovljene arheološke sledi:

1. *Golek pri Vinici* (Območje I – parc. št. 438/2, 440/1, 441/2, 477, 479, k.o. Vinica) – Štirje fragmenti prazgodovinske keramike in trije fragmenti rimske keramike najdeni na nekoliko dvignjenem predelu so indic za prisotnost prazgodovinskih in antičnih ostalin.
2. *Loka pri Vinici 1* (Območje II – parc. št. 155/1, 155/2, 155/4, k.o. Vinica) – Šest kosov hišnega lepa in kos nedoločljive keramike nakazujejo na možnost prisotnosti ostalin prazgodovinske ali antične narave.
3. *Loka pri Vinici 2* (Območje II in III – parc. št. 165, 281, k.o. Vinica) – 115 kosov novejšega gradbenega materiala z vidnimi arhitekturnimi ostanki kaže na človekovo naselitev na tem območju. Sami objekti so še vrisani na PKN in TTN 1:5000.
4. *Podklanec* (Območje IV, V in VI – parc. št. 338, 339, 340, 341, 1537, 1549, 1550, 1559, 1599/2, 1560, 1562/1, 1562/2, 1563, 1567, 1568, 1569, 1570, 1599/1, 1600, 1602/1, 1602/2, 1603/2, 1604, 1767, 1768, 1769/1, 1769/2, 2370/4, k.o. Vinica) – 28 kosov prazgodovinske keramike, 2 kosa rimske keramike, kos srednjeveške keramike, 13 kosov hišnega lepa in kos žindre z ožgano glino (verjetno del pečji), najdeni na rečni terasi, so jasen in močan indic za ostaline večfaznega – prazgodovinskega (eneolitskega ali bronzastodobnega) in rimskega naselja.
5. *Mlin pri Ziljah* (Območje X – parc. št. 4025, k.o. Preloka) – Kos prazgodovinske keramike nakazuje na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu.

Po celotni trasi je bil opravljen tudi arheološki nadzor, kjer je bil dokumentiran celotni prerez skozi pokrajino.

Phil Mason, Ildikó Pintér

239

Naselje: Vipava

Občina: Vipava

Ime: Baumkircherjev stolp

Naslov: Tabor 1

Področje: E

Vrsta dela: 4, 7

V novembru 1997. leta je pričelo gradbeno podjetje iz Ajdovščine po konservatorskih smernicah Zavoda VNKD Gorica z obnovitvenimi deli na strehi Baumkircherjevega stolpa in na sosednji stanovanjski hiši Tabor 1 v Vipavi. Na Zavodu smo pripravili popis vseh potrebnih del oziroma dve varianti za popravilo obeh

streh. Zaradi omejenih finančnih sredstev (dodeljena so bila s strani MK in občine Vipava, v razmerju 80%+20%) oziroma le-ta so bila prenizka, da bi obnovili tudi dotrajano leseno strešno konstrukcijo, smo se odločili, da se izvedejo naslednja dela: izolacija strehe, zamenjajo dotrajani žlebovi in odtočne cevi z bakrenimi na željo lastnika, da se streho prekrije z novimi in odbranimi starimi korci ter napravi nov profiliran strešni venec po obstoječem vzorcu ter omet pod njim.

Odločili smo se tudi, predvsem zato, ker bi to povečalo finančna sredstva, da dotrajano leseno frčado na stanovanjski hiši, ki za ta stavbni tip ni tipična, nadomestimo z v streho utopljenim střešnim oknom. Ob tej priliki se je tudi podrlo dotrajano leseno verando v prvem nadstropju stanovanjske hiše. V letošnjem letu se bo izvedlo njeno rekonstrukcijo.

Za vsa naštetna dela so se stroški vseeno povečali, tako da je razliko v ceni kril lastnik sam.

Zaradi slabih vremenskih razmer so se obnovitvena dela zaključila šele v januarju 1998. leta.

Andrejka Ščukort, Danilo Remec

240

Naselje: Vipava

Občina: Vipava

Ime: Stari grad

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7

Lokaliteta je bila vse doslej znana kot posebej dragocena visokosrednjeveška grajska utrdba z nedotaknjenimi arheološkimi depoziti iz tega časa, saj ne pozna mlajših stavbnih obdobj.

Spomladi 1999 so posekali drevje na območju gradu in pripadajočih teras, menda zaradi boljšega razgleda in pogleda iz doline. Jeseni smo ponovno opravili ogled in ugotovili, da je bil na spodnji grajski terasi opravljen strojni izkop za odvoz posekanega lesa. Izkop je zelo grobo posegel v pobočno stran terase in z materialom nato zasipal terasni oporni zid, ki je sicer dokaj dobro ohranjen v vsej dolžini. Pri tem je bilo presekano tudi zahodno obodno zidovje grajskega kompleksa. Najpomembnejše pa je novo odkritje; ob strojnem odkopu pobočja je bila odkrita **prazgodovinska** (starejša železna doba ali še kaj starejšega!) **naselbinska kulturna plast** z obilico lončenine.

Nujno potreben bo vsaj zaščitni izkop profila v pobočju terase.

Z najdiščem na Starem gradu smo našli manjkajoči vezni člen v nizu utrjenih prazgodovinskih postojank na prisojni strani Vipavske doline.

Nada Osmik

241

Naselje: Volarje

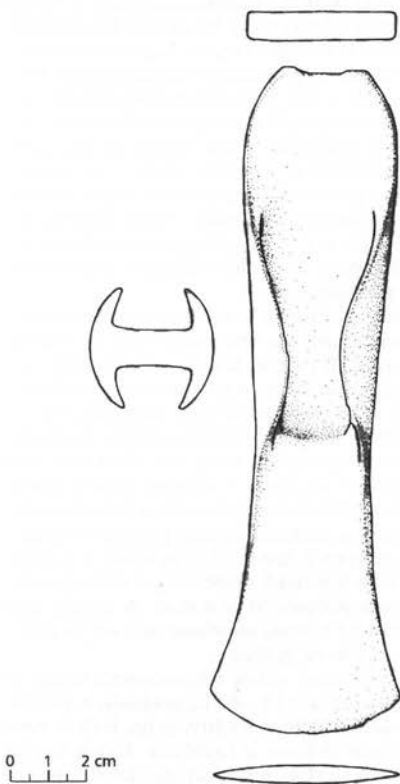
Občina: Tolmin

Ime: Mrzli potok

Področje: A
Obdobje: prazgodovina
Vrsta dela: 1

G. M. iz Volarj je v produ Mrzlega potoka, v strmih stenah nad Volarji, našel bronasto sekuro. Gre za plavutasto sekuro s srednje stoječimi plavutmi, ki sodi v čas pozne bronaste dobe (12.-11. st. p.n.št.). Original hrani najditelj, medtem ko je odlitek bronaste sekire shranjen v Goriškem muzeju v Novi Gorici.

Patricija Bratina

Tolmin, Volarje, bronasta sekira (risba: Nataša Grum).

242

Naselje: Volarje
Občina: Tolmin
Ime: p. c. sv. Brikcija
Področje: UA
Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Restavratorska delavnica goriškega zavoda je leta 1997 nadaljevala z odkrivanjem stenske poslikave na južni steni ladje. Dokončno so odkriti in prezentirani vsi fragmenti izredno kvalitetne srednjeveške poslikave. Kljub slabi ohranjenosti je moč razbrati, da gre za

legendo svetnika /sv. Brikcija?/, prizori pa si sledijo v dveh vrstah in so uokvirjeni z vijugasto borduro. V tej steni sta se ohranili tudi romanski okni, ki pa sta bili ob kasnejših predelavah delno uničeni. Prezentirani so tudi vsi sloji starejših ometov s poslikanimi posvetilnimi križi in starejšo figuraliko.

Zaradi boljšega izsuševanja cerkvenih sten smo izvedli zunanji drenažni jašek. Ob tem nismo naleteli na arheološke ostaline.

Sredstva za obnovu je v celoti zagotovilo Ministrstvo za kulturo.

Robert Čerov

243

Naselje: Volarje
Občina: Tolmin
Ime: p. c. sv. Brikcija
Področje: R
Vrsta dela: 6, 7

Leta 1997 obravnavana poslikava v ladji cerkve sv. Brikcija je starejša od poslikav Jerneja iz Loke v gotškem prezbitoriju in na slavoločni steni. Pripada še romanski cerkvi, katero je prezidal - povišal, podaljšal, pozidal nov, večji prezbitorij, Andrej iz Loke.

Freske na južni steni ladje, ki so bile natolčene in pokrite s štirimi plastmi beleža ter novejšim ometom debeline do 10 cm, so ohranjene v zelo fragmentarnem stanju. Poslikava, zelo kvalitetna, je bila izvršena na zglajen, zelo masten omet debeline do 5 mm, nanešen na natolčeni starejši glajen omet. Fragmenti so bili močno podmehurjeni ali celo povsem odstopili od podlage. Fragmente fresk smo odkrili, očistili beležev, utrdili, plombirali ter opravili retuše. Zaradi sledov sinopije, ki pa ni povezana s poslikavo, smo na celotnem južnem zidu nekdanje romanske cerkve prezentirali, utrdili in plombirali tudi spodnji zglajen omet. Uredili smo tudi ohranjena spodnja dela romanskih okenc. Odkriti so bili tudi sledovi dveh večjih baročnih oken. Od poslikave je na severni steni ladje v fragmentih ohranjena le okrasna zavesa tik nad tlemi.

Nosilna železa, s katerimi je bil po potresu leta 1976 statično saniran slavolok, so zidarji vtopili pod nivo ometa. Po lanskem odkrivanju fresk na tej steni so namreč večinoma potekala nad ometom.

Dela je opravil Marjan Rovtar.

Andrej Jazbec

244

Naselje: Vršič
Občina: Kranjska gora
Ime: Ruska kapelica
Področje: Z, R
Vrsta dela: 4

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju želi ob zaključku spomeniško varstvene akcije obnove Ruske kapele na kratko predstaviti tako konservatorske posege kot tudi zgodovino kapelice. Zaradi zgodovinske vloge in mednarodnega značaja tega

spomenika ter števila obiskov, ki iz leta v leto naraščajo, je takšna predstavitev utemeljena.

Za tiste, ki spomenika še ne poznajo, naj povem, da so jo zgradili ruski vojni ujetniki med letoma 1916 in 1917, ko so v izjemno težkih razmerah gradili cesto na Vršič. Na betonsko podnožje so postavili leseno konstrukcijo in stene obložili z lubjem. Iz tistega časa je ohranjena fotografija ruskih vojnih ujetnikov in avstrijskih stražarjev pred kapelo. Takrat se je okoli kapele razprostiral pašnik, bližnji gozdovi pa so bili za potrebe gradnje ceste ogoljeni. Bivši lastnik, Ruska matica v Ljubljani, si je prizadeval, da bi s programom ureditve nasadov, prepovedjo paše v gozdovih pod Vršičem in ustrezno ogradjitvijo območja, nastal neke vrste alpski park. Gozd ob kapelici je bil umetno zasajen leta 1919, med prvo svetovno vojno pa so bili zasajeni macesni, smreke in duglazije, ki so bili zaradi paše uničeni.

Kapelica je posvečena ruskim vojnim ujetnikom, žrtvam snežnega plazu z Mojstrovke marca leta 1916. Več kot 1000 ruskih vojnih ujetnikov je leta 1915 začelo graditi gorsko cesto čez Vršič. Od Kranjske gore do Trente je bilo ogromno gradbišče z barakami za ujetnike. Zaradi italijanske vojne napovedi Avstriji maja 1915, je morala biti cesta čimprej usposobljena za vojaški manever na fronti. Natančno število žrtev ni znano, podatki so si zelo različni, na primer: 181 ujetnikov in 80 avstrijskih stražarjev; 170 ujetnikov in 40 avstrijskih stražarjev; 300 ujetnikov in 10 avstrijskih stražarjev; ustno izročilo o skupno 600 žrtev plazu. Najbolj verodostojno število vseh mrtvih pa je 272. Ta podatek je svojemu cerkvenemu ključarju zau-

Vršič, Ruska kapelica (foto Renata Pamič).

pal sam župnik Andrej Krajec, ki je v Kranjski gori služboval od 1911. do 1920. leta, pokopaval mrtve vojake in imel dostop do podatkov, ki jih je avstrijska soldateska zakrivala.

Iz zapisov znanega konservatorja dr. Franceta Steleta iz leta 1921 zvedo, da je zaradi vlomov v kapelo zmanjkalo kar nekaj opreme. Tako omenja ukraden originalno ikono Chestohovske Matere Božje. Žal poznamo podobne primere tudi v novejšem času, naj omenim le ukraden lesteneč, večkrat razbita vrata itd. Obnovo kapele so terjala nujna vzdrževalna dela. Zaradi dotrajanih skodel in manjkajočih obrob je streha zamakala, propadanju pa je bil najbolj izpostavljen preprosti oltar iz lesenih okroglic. Najprej je bil izdelan načrt kapele in pripravljen konservatorski program. Leta 1991 smo pri kapeli najprej izvedli drenažo in s tem preprečili gnitje notranjih lesenih oblog. Sledila je zamenjava lesene kritine na delu dveh čebulastih zvonikov in preostale strehe z macesnovimi skodlami, pred prekritjem pa smo streho izolirali in namestili nove bakrene obrobe. Zaradi velikega števila obiskovalcev je bila vse bolj ogrožena tudi skromna oprema kapele, saj je bila velikokrat prevrnjena, popisana, premaknjena itd.

Odločili smo se, da kapelo za obiskovalce zapremo. To smo izvedli tako, da smo leseni raster na vratnih odprtinah vgradili v okvir, ki se z notranje strani odpira kot okno. Na vratne odprtine smo pritrtili kovinski križ, ki obenem preprečuje morebitni vdor v kapelo. Vpisno knjigo in kovinsko škatlo za darove smo namestili na notranjo stran vrat. Prav tako smo uredili zvonjenje od zunaj. V izjemno slabem stanju so bili tudi svečniki in lestenci, ki jih je bilo potrebno očistiti, pozlatiti, manjkajoče dele pa ročno izdelati. To nalogo je opravil Anton Marolt, zlatar iz Kranja. Z namestitvijo kovinskih stebričev pri kamniti piramidi oziroma grobnici, ki se nahaja ob kapeli, smo dosegli pozitiven učinek, saj obiskovalci več ne posejajo in ne hodijo po grobnici.

Zunanje lesene stene so bile zelo umazane, vlažne in polne mahu, zato smo jih očistili, presušili, in ponovno premazali z zaščitnimi sredstvi za les, ki jih je prispevalo podjetje Belinka iz Ljubljane. Ker je kapela zelo izpostavljena vlagi, kar je zaradi lokacije v gozdu razumljivo, smo pridobili soglasje za vzpostavitev optimalne zaraščenosti območja. V sklopu akcije je bila popravljena varovalna lesena ograja, poglobljena in očiščena struga potoka ter sanirani razbiti deli betonskega korita za vodo pri vhodu ob cesti.

Očiščen in pozidan je bil grob neznanega ruskega vojaka, vzdani manjkajoči kamni platoja pred kapelo in ob stopnicah.

Ob 80. obletnici tragičnih dogodkov na Vršiču smo v sklopu akcije obnovili tudi grobove ruskih vojnih ujetnikov pod Erjavčevo kočo. Grobovi so v naravi preproste gomile z zasajenim avtohtonim rastlinjem, z zidanim nagrobnikom in robniki iz lomljenca. Večina jih ima le črn kovinski križ iz ploščatega železa, le trije imajo zidan nagrobnik iz lomljenca in vgrajeno leseno ploščo. Označeno je le 9 grobov na spodnji, in trije na zgornji lokaciji pod Erjavčevo kočo. Obe grobišči smo označili z informativnimi tablami,

Vršič, grobnica ob kapeli (foto Renata Pamić).

Vršič, grob neznanega ruskega vojaka (foto Renata Pamić).

prav tako smo pri ruski kapeli postavili pano s skico zaledja soške fronte, opisom spomenika in dogodkov. Na spodnjem grobišču je bil postavljen manjkajoči leseni križ in izvedena ograja.

Rusko kapelo smo označili z znakom Haaške konvencije in tako opozorili, da je to spomenik posebne zgodovinske vrednosti. Stroka in širša javnost upravičeno pričakuje od države in drugih, da ga bodo varovali in vzdrževali, da bo v ponos Sloveniji in v opomin bodočim generacijam.

Renata Pamič

245

Naselje: Vučja vas

Občina: Ljutomer

Ime: gomilno grobišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 4

V zvezi z najugodnejšo rešitvijo arheološkega območja na AC odseku Cogetinci - Vučja vas in rimskega grobišča (AO 15/2), ki obsega pet gomil s premerom 9 do 15,6 m in višino 0,8 do 2,2 m, je bil opravljen terenski ogled 31. julija. Trasa AC posega v arheološko varovan prostor na parc. št. 70 in 71 k.o. Slaptinci. Skupaj s prof. dr. Bojanom Djuričem vsa

ugotovila, da načrtovalec trase AC poseže v arheološko zavarovano območje obeh parcel, vendar se mora od arheoloških spomenikov (gomil v gozdu) odmakniti vsaj 50 m, odmerjeno od jugozahodne meje s parc. št. 82 k.o. Slaptinci. S tem damo načrtovalcu trase AC odseka Cogetinci - Radmožanci možnost vključitve arheološkega terenskega spomenika (gomilnega grobišča) v opremo AC.

Ivan Tušek

246

Naselje: Zamušani

Občina: Gorišnica

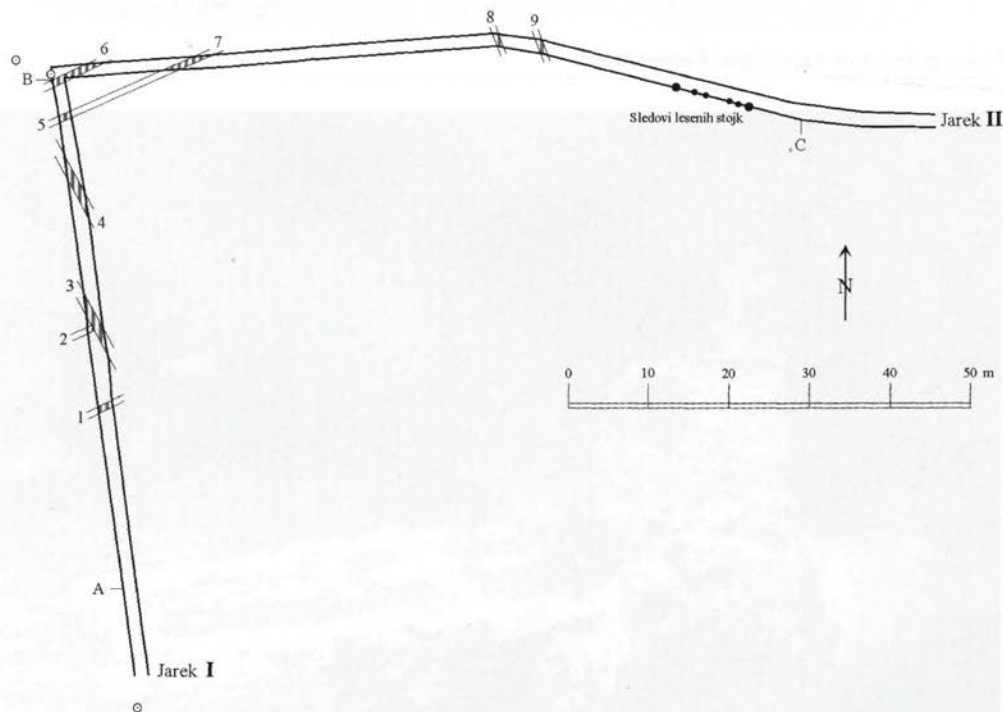
Ime: rimske stavbe; izkopi za namakalni sistem Formin - Zamušani II. faza

Področje: A

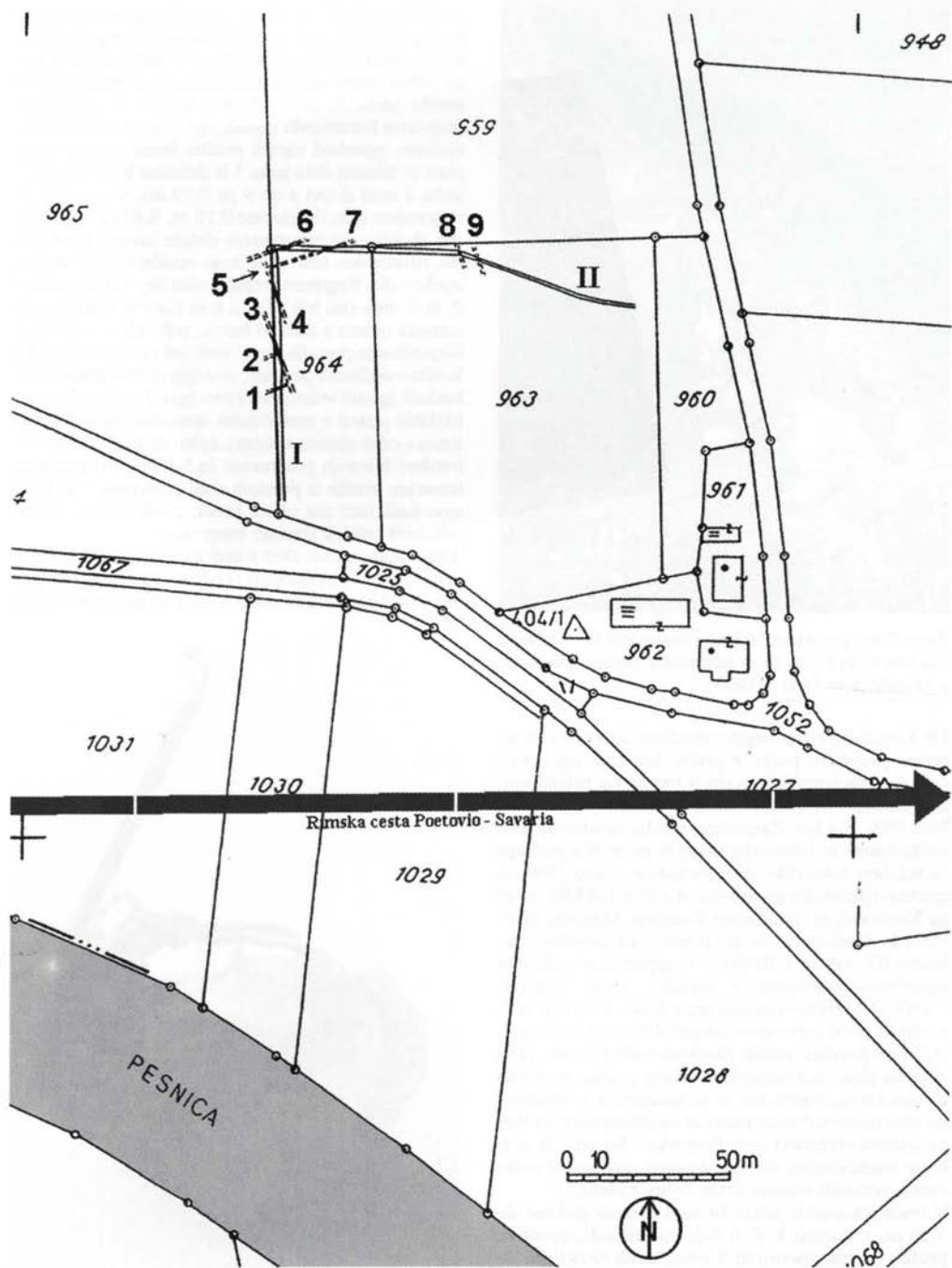
Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Arheološka ekipa ZVNKD Maribor (I. Tušek, M. Lubšina - Tušek, M. Kajzer, S. Gojkovič) je od 21. do 27. 3. 1996 interventno dokumentirala poškodovane rimskodobne gradbene ostaline in pripadajoče kulturne zemeljske plasti v dveh že izkopanih jarkih za namakalni sistem na zaščitenem območju rimskih stavb na parcelah 487 in 492/1-5 k.o. Zamušani (Ur. vestnik občin Ormož in Ptuj št. 35/89, 1.1.0.026).

Zamušani, 1996, geodetski posnetek izkopanih jarkov I in II z ostalinami zidov in lesenih stojk rimskodobnega objekta in navezavo risanih zemeljskih profilov A-B-C. (izdelava geo.posnetka: B. Žontar, 1996; rač. obdelava: D. Rižner)

Zamušani, 1996, situacija presekanih zidov rimskodobnega objekta v izkopnih jarkih I in II za namakalni sistem na polju severno od reke Pesnice. (risba: Marija Lubšina - Tušek; obdelava: D. Rižner; ZVNKD Maribor, enota Ptuj)

Zamušani, presekanji zidovi rimske stavbe v izkopu (na stiku jarka 1 in 2) za namakalni sistem; posnetek z zahoda (foto Ivan Tušek).

Ob komasacijskih posegih v zgodnjih devetdesetih letih na ptujskem polju je prišlo, kot smo ugotovili, tudi do spremembe parcelnih števil na zaščitenem arheološkem območju (sedaj so to parcele št. 959, 960, 963, 964 k.o. Zamušani, vendar uradno še niso verificirane) in katastrske slike, ki pa je bila podlaga za izdelavo lokacijske dokumentacije v letu 1994 za gradnjo namakalnega sistema in v letu 1995/96 (vodi ga Konzorcij za namakanje Podravja Maribor, investitor je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano RS, sektor CRPOV). V nepravilno vodenem upravnem postopku je izpadlo nujno soglasje ZVNKD Maribor s pogoji arheološke stroke in tudi možnost prestavitve trase namakalnih cevi iz območja, že na površini vidnih rimskodobnih ruševin. Neizogibna posledica nanadzorovanega posega pa je bila globok strojni zarez, kot se je izkazalo, v še kvalitetno ohranjene kulturne plasti in ostaline precej velikega objekta ob rimski cesti Poetovio – Savaria, ki se je kljub tradicionalni njivski obdelavi površinske ruševine v temeljih ohranil skozi dolga stoletja.

V obeh izkopanih jarkih širine 1,5 m in globine do 1,30 m, v smereh V-Z in S-J, smo očistili zemeljske profile in dokumentirali 9 presekanih temeljnih zidov, potekajočih v smeri SSZ-JJV in JZZ-ZVV, kar daje vtis o celotni orientaciji zidanega objekta SSZ - JJV oz. 21° odmika od severa proti severozahodu. Temeljni zidovi so zidani iz več vrst oblic, v spodnjem

delu (dve vrsti) zasutih s peskom, v zgornjem pa zalitih z apneno malto, v širini do 0,70 m. Njihova različna globina (0,80 - 1,10 m) in vsidranost v svetlorjavo gramozno plast leve pesniške terase, je pogojena verjetno z velikostjo in obsegom arhitekture, ki so je nosili. Med zidovi smo dokumentirali sloj rjave peščene zemlje (deb. 30 cm) z drobci žganine in redkejšimi fragmenti keramičnih posod, nad tem pa temnejšo sivorjavo, ponekod zaradi močne lesne žganine črno plast (v južnem delu jarka 1 je debelina le-te 0,30 m, v jarku 2 med zidovi 4 do 9 pa 0,70 m). V tej plasti, ki v zgornjem delu do globine 0,15 oz. 0,40 m vsled njivske obdelave in preoravanja deluje izrazito premešano, ruševinsko, smo našli kose različnih tipov rimske opeke - dva fragmenta tegul nosita žige izdelovalcev v 2. in 3. stol. (tai Juli AGILI p in Cassiae CRISPinae), zidnega ometa s sledovi barve, odlomkov različnega keramičnega posodja (črno sivih čaš tankih sten, nekaj koščkov sigilatnih posodic, sivo žganih krožnikov, svetlordeče žganih vrčev, sivo rjavo žganih pokrovk in kuhinjskih posod z metličastim ornamentom ter sivega lonca z odebeljenim ustjem), nekaj drobcov stekla, odlomkov železnih predmetov in žebeljev. Pri pregledu izmetane zemlje iz prostora med zidovima 7 in 8, pa smo našli tudi zlat uhan, precej poškodovan, vendar vrhunski izdelek rimskih torevtikov.

Tanek zlat list, okrašen z nizi v rombastih likih iztolčenih pikic, je polkrožno privihan v košarico in prepet s tanko narezano zlato žico. Pod spojem je okras

Zamušani, zlati uhan, najden v izmetani zemlji iz izkopanega jarka 2 med zidovima 7 in 8 (1. - 2. stol.) (foto Langerholc, Ptuj).

štirih kroglic (granulacija). Ušesna zanka je v spodnjem delu prerezana, kraka pa sta prečno čez žico s kovom umetelnih zavihkov pritrjena ob rob košarice. Prečno žico in krake ob zarezih v ušesni zanki veže in utrjuje zlat trakec. Takšni uhani naj bi izvirali iz rimske Campanije v 1. stoletju in bili v flavijskem času zelo razširjeni ter modni, v 2. stol. pa že prišli iz uporabe (A. BÖHME, *Schmuck der römischen Fran*, Stuttgart 1974, 10).

V južnem zemeljskem profilu izkopanega jarka 2 so bili v dolžini 16 do 26 m vzhodno od zida 9 vidni sledovi šestih navpičnih lesenih stojk. Notranje štiri manjše so razporejene v dve vrsti v razmiku 6 metrov, zunanji dve večji pa v razponu 10 metrov. Vseh šest stojk daje vtis o širini (vzhod - zahod) in zaenkrat še neznani dolžini lesenega objekta proti jugu. Rimskodobna kulturna plast se izklini oz. preneha v tem območju cca 4 metre vzhodneje od opisanega objekta. Proti zahodu se zidana stavba širi še na parc. št. 965 ter severno na parc. št. 959 k.o. Zamušani.

V kolikor smemo domnevati gre za večji stavbni kompleks postaje oz. oskrbovališča cca 15 km iz Poeto-

vione ob cesti v Savario, ki je živel vsaj od polovice 1. do v 3. stoletje, njegov obseg in interpretativno podobo pa bi vsekakor pokazale le obsežne arheološke raziskave.

Marija Lubšina – Tušek

247

Naselje: Zgornja Hajdina

Občina: Hajdina

Ime: arheološko območje Hajdina

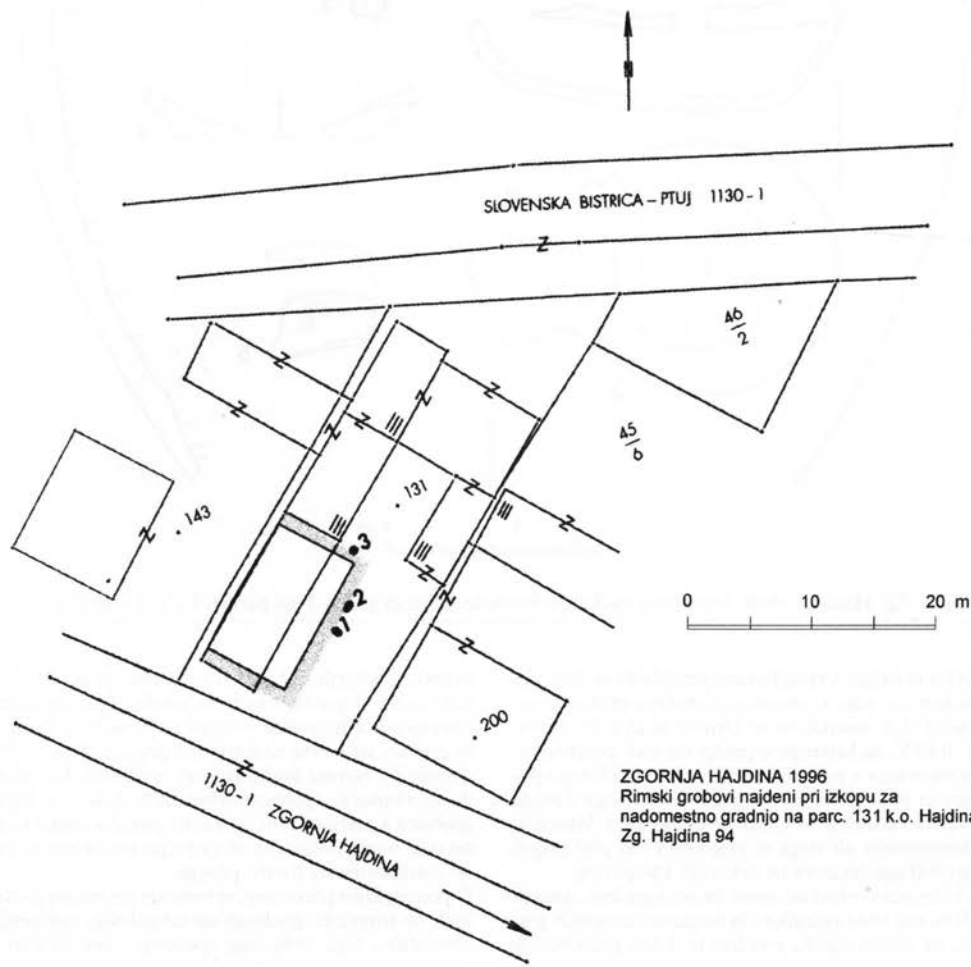
Naslov: Zg. Hajdina 94, p. št. 131 k.o. Hajdina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 8

Pri pregledu zemeljskih profilov arheološko nenadzorovanega povečanega izkopa za nadomestno gradnjo stanovanjske hiše na parc. št. 131 k.o. Hajdina, smo 7.9.1996 našli tri že poškodovane prosto vkopane rimskodobne žgane grobove s pridatki, z opravičeno domnevo, da jih je bilo na mestu izkopa še več.

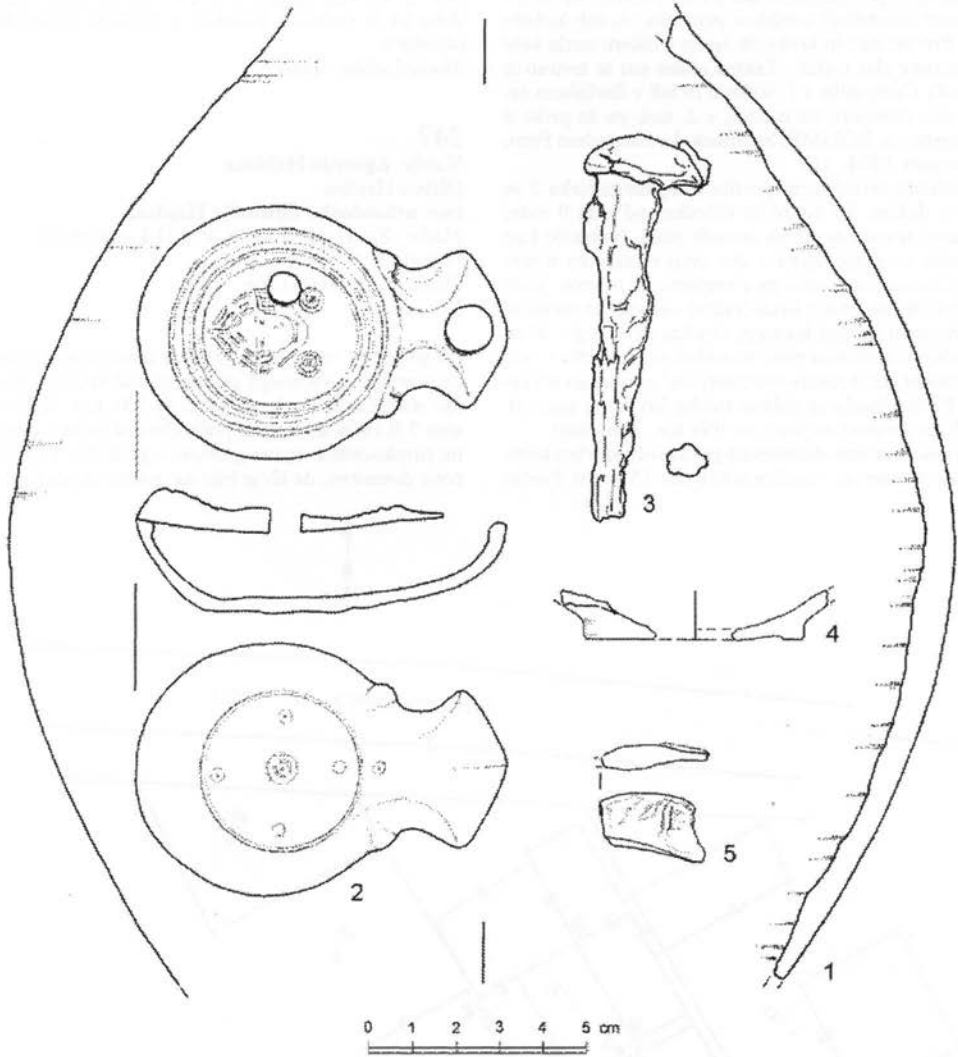

Tabla 1: Zg. Hajdina 1996; Predmeti, najdeni v rimskem žganem grobu 1 na parceli št. 131 k.o. Hajdina.

Parcela se nahaja v razglašenem arheološkem območju Hajdine oz. ožje v območju rimskega grobišča na Hajdini (Ur. vestnik občin Ormož in Ptuj št. 35/89, l. l. 0.045), za katerega je predpisan tudi poseben režim varovanja v primeru zemeljskih in gradbenih posegov in sicer pridobitev soglasja pristojnega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine k lokacijski dokumentaciji ali vlogi za priglasitev del pod pogoji arheološkega nadzora in zaščitnih izkopavanj.

To bi moralo veljati ne samo za novogradnje, ampak tudi za vse vrste prizidkov in moderno izvajanih gradenj na mestu starih, v večini le delno podkletenih

objektov, katerih dokaj plitvo klasično grajeni temelji še vedno dopuščajo možnost najdb v dokajšnji meri ohranjenih arheoloških ostalin in podatkov. Postaja že pravilo, da so vse nadomestne gradnje dosti večjih dimenzij z novimi komunalnimi priključki, kar seveda na območju zgoščene arheološke dediščine (npr. grobišča z zaključenimi enotami) pomeni skoraj vedno tudi njeno poškodbo ali popolno nedokumentirano odstranitev na mestu posega.

O pomanjkljivi pozornosti referentov pri izdajanju odločb ob tovrstnih gradnjah na arheološko zaščitnih območjih v letu 1996 smo opozorili Upravno enoto

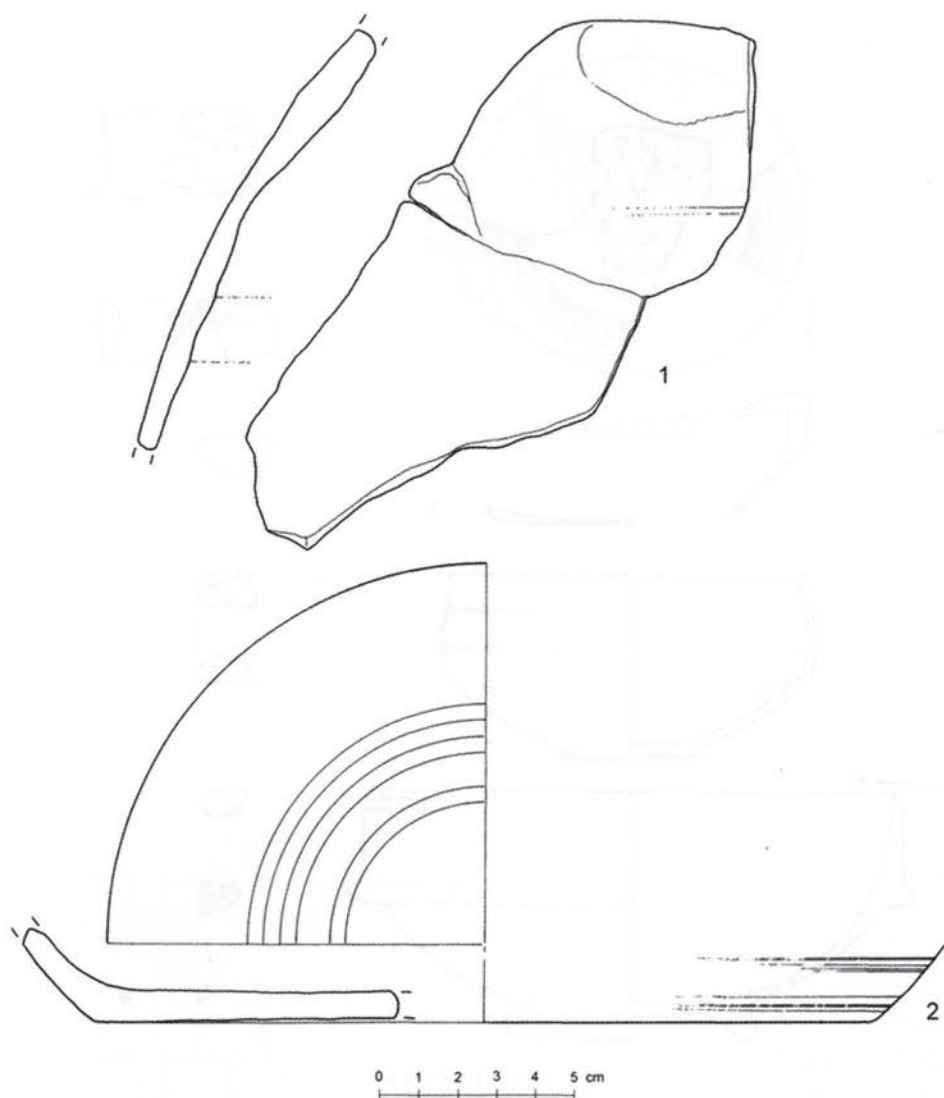

Tabla 2: Zg. Hajdina 1996; Predmeti, najdeni v rimskem žganem grobu 2 na parceli št. 131 k.o. Hajdina.

Ptuj, tako da že v naslednjem letu nismo beležili podobnih stanj na terenu.

Grobovi so bili prosto vkopani od 0,50 do 0,90 m globoko v rjavo peščeno osnovo zgornjihajdinske terase (absol. viš. 234,50 m), brez sledi kakršnekoli grobne konstrukcije.

GROB 1 - Delno odnešen v jugovzhodnem profilu izkopišča; ohranjena velikost grobne jame je 0,60 x 0,90 m in glob. 0,40 m. Med drobci človeških kalciniranih kosti in lesne žganine smo našli sivo žgano volutno reliefno oljenko, fragment rumenordeče žgane reliefne oljenke, košček dna rdeče žganega lonč-

ka, fragmentirano rumenosivo žgano večjo posodo (vrč?) in železen žebelj.

GROB 2 - Delno odnešen v jugovzhodnem profilu izkopišča; ohranjena vel. grobne jame je 1,00 x 0,50 m in glob. 0,30 m. Med kalciniranimi kostmi in lesno žganino smo našli le fragment ostenja rdečesivo žganega vrča ter del dna podobno žganega krožnika.

GROB 3 - Ohranjen v severovzhodnem profilu izkopišča v premeru 0,70 m in z 0,30 m globoko grobno jamo. Med kalciniranimi kostmi in lesno žganino smo našli močno korodiran bronast novc - as (Caius Agrippa 37-41), dele v ognju močno poškodovanega

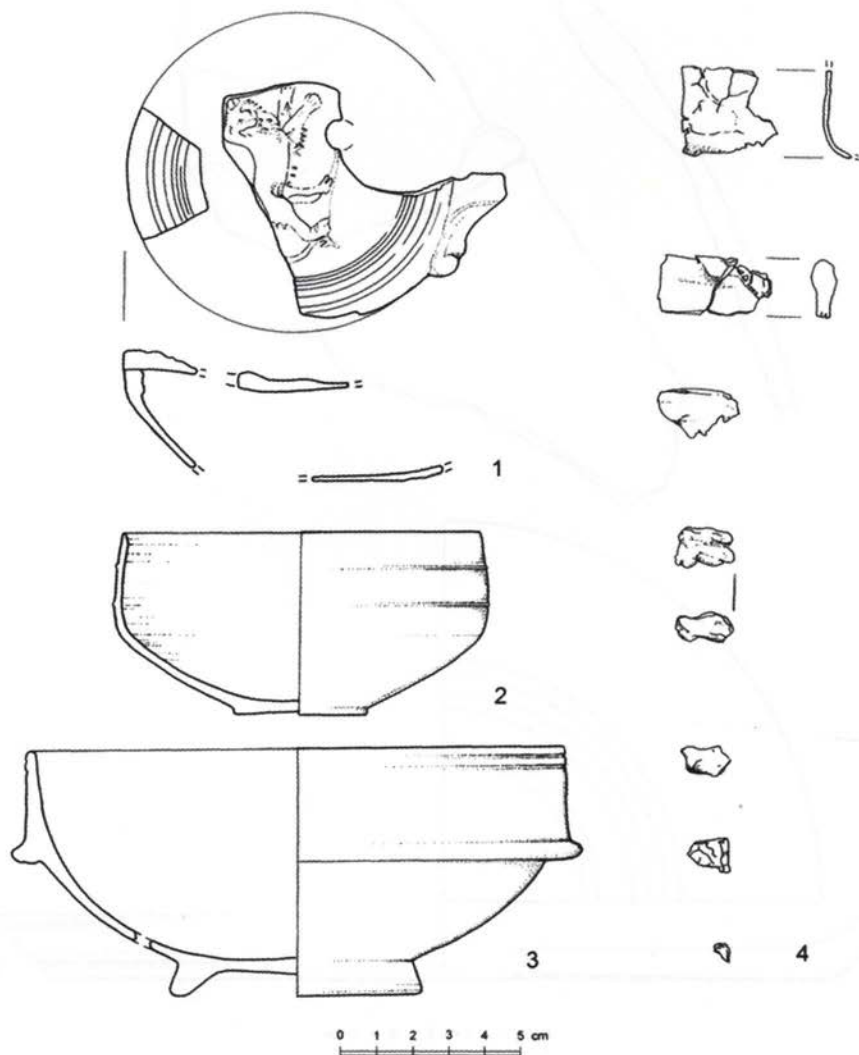

Tabla 3: Zg. Hajdina 1996; Predmeti, najdeni v rimskem žganem grobu 3 na parceli št. 131 k.o. Hajdina.

bronastega predmeta, železen žebelj, fragmentiran sivo rdeče žgan vrč, dve fragmentirani sivo žgani skodelici tankih sten, rdeče žgan enoročajni vrč ter fragmente sivordeče žgane volutne oljenke z reliefno upodobitvijo leva.

Glede na vsebinsko, tipološko in tehnološko primerljivost pridatkov iz opisanih grobov s številnimi, iz poetovionskih ter drugih zgodnjorimskih grobišč v

širšem noriško panonskem prostoru, smemo datirati zakop le-teh že sredi 1. stoletja.

Arheološka ekipa na terenu I. Tušek, S. Gojkovič, P. Predan, A. Cehl pod vodstvom podpisane, risbe predmetov: N. Uršič-Jesenik, T. Plavec; računal. obdelava Đ. Derviši; določitev novca: A. Šemrov, Narodni muzej Ljubljana.

Marija Lubšina – Tušek

Tabla 4: Zg. Hajdina 1996; Predmeti, najdeni v rimskem žganem grobu 3 na parceli št. 131 k.o. Hajdina.

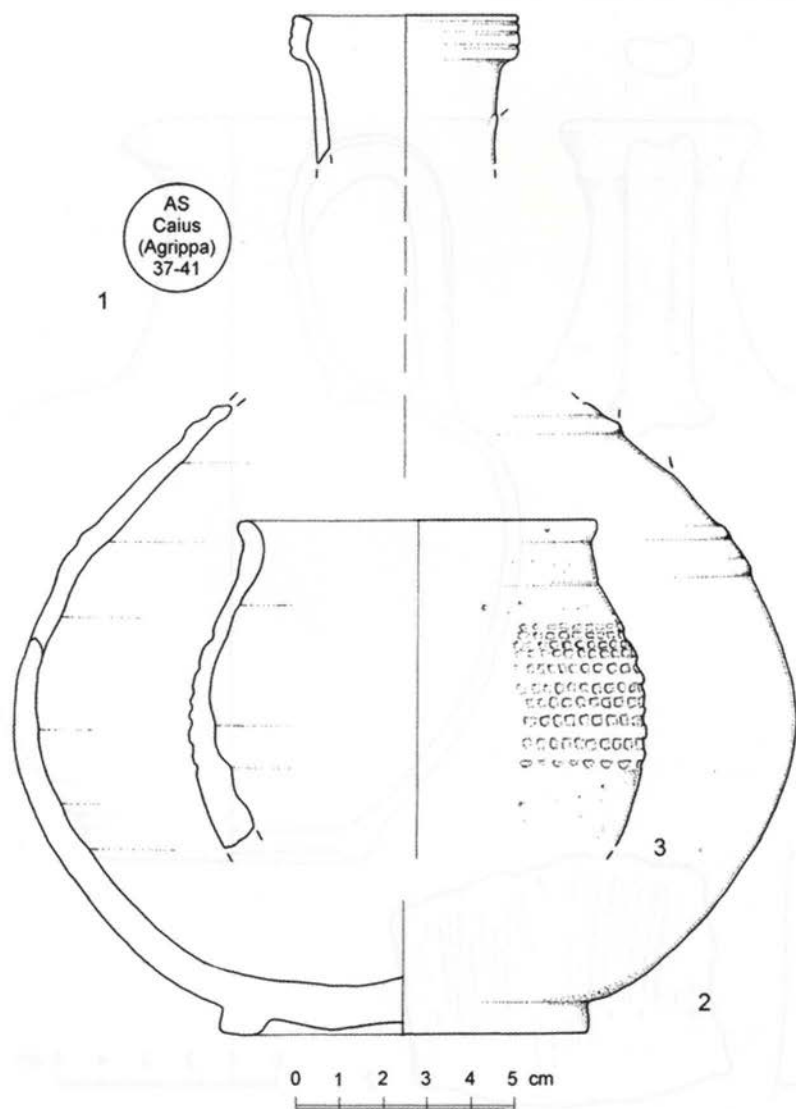

Tabla 5: Zg. Hajdina 1996; Predmeti, najdeni v rimskem žganem grobu 1 na parceli št. 131 k.o. Hajdina.

248

Naselje: **Zgornja Hajdina**

Občina: Hajdina

Ime: **arheološko območje Hajdina**

Naslov: Zgornja Hajdina 76, parc. št. 68/4 k.o.

Hajdina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

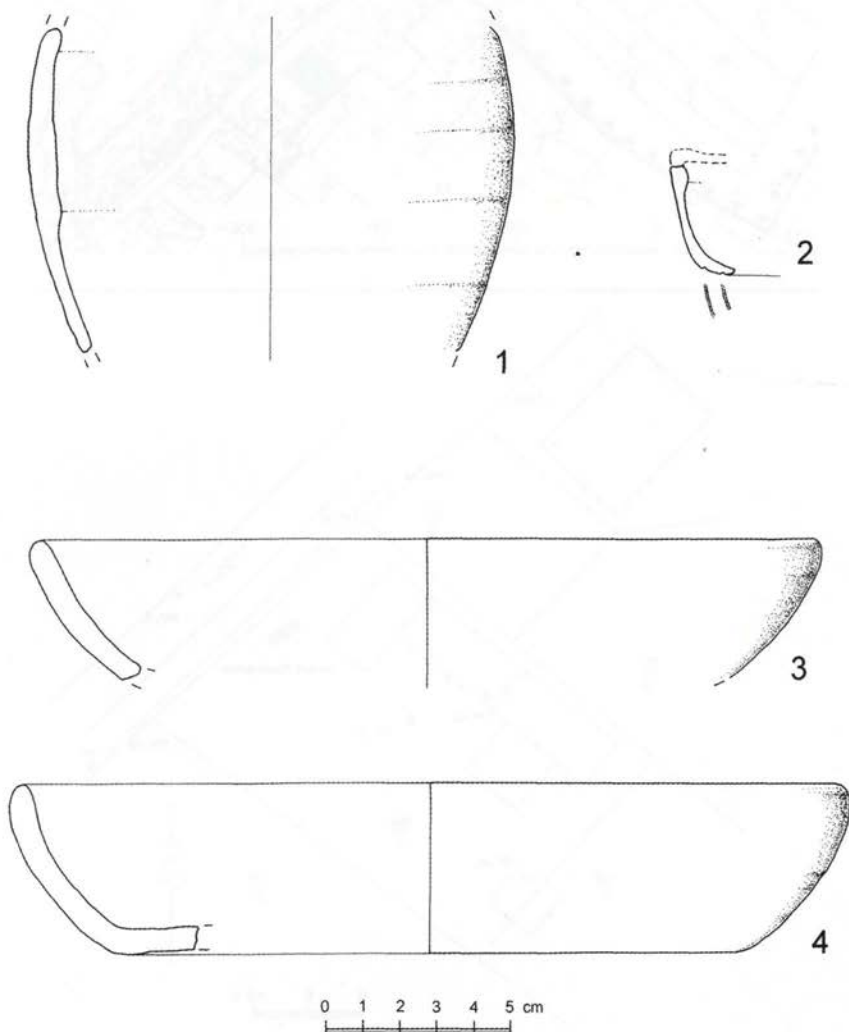
Vrsta dela: 8

Pri pregledu zemeljskih profilov povečanega izkopa za novo hišo na mestu stare, na parceli št. 68/4 k.o. Hajdina, smo v severovzhodnem profilu 0,35 m pod rušo našli žgan rimski grob, vkopan v rjavo pečeno osnovo zgornjihajdinske terase. Grobna jama je bila ovalne oblike, dolžine 1,10 m in globoka do 0,30 m,

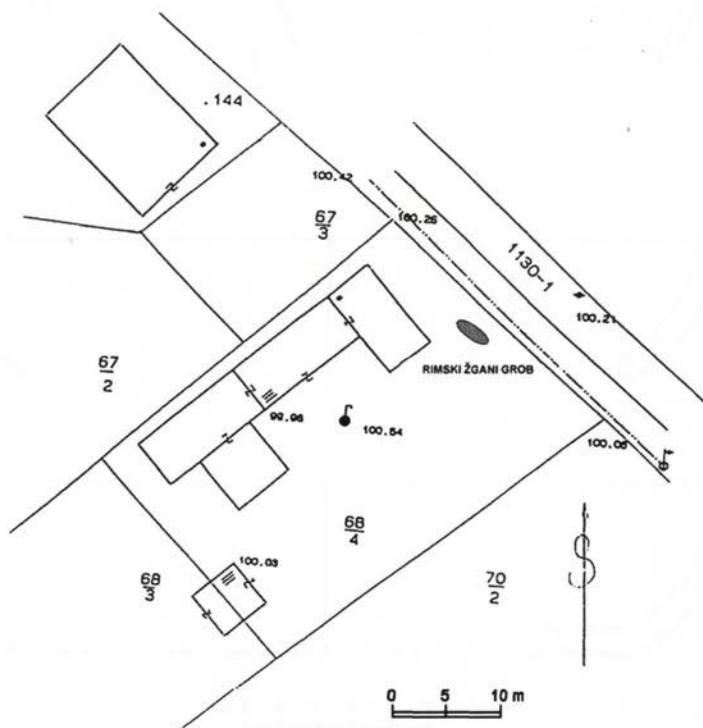
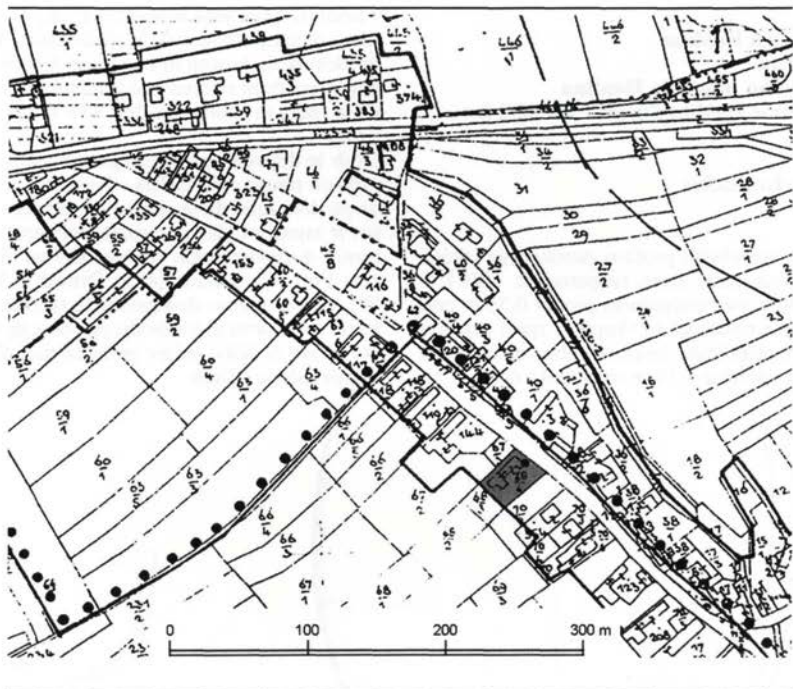
v širini pa ohranjena le še do 0,45 m, saj jo je strojni izkop delno poškodoval. Med drobnimi kalciniranimi človeškimi kostmi in kosi lesne žganine smo našli fragmente dveh sivorumeno žganih krožnikov, del ostentja vrčka in spodnjega dela sivo žgane majhne oljenke.

Grob je del velikega rimskega grobišča, evidentiranega ob rimski cesti Celeia - Poetovio, njegova najdba pa dokazuje, da je območje grobišča nekaj večje, kot je zajeto v Odloku o razglasitvi nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Ptuj (Ur. vestnik občin Ormož in Ptuj št. 35/89), ali pa smemo domnevati že takratni obstoj lokalne ceste proti jugovzhodu po robu zgornjihajdinske terase in delno širitev grobišča tudi ob njej.

Marija Lubšina – Tušek

Zgornja Hajdina, 1996. Keramični predmeti iz rimskega žganega groba, najdenega v vzhodnem profilu izkopa za hišo na parceli št. 68/4 k.o. Hajdina (risba Nejka Uršič, Damjan Plajnšek).

Zgornja Hajdina, 1996, situacija najdbe rimskega žganega groba v povečanem izkopu za nadomestno gradnjo na parceli št. 68/4 k.o. Hajdina, Zg. Hajdina 76.

249

Naselje: **Zgornje Palovče**

Občina: Kamnik

Ime: **Budnarjeva hiša**

Področje: U, E, UR, KR.

Vrsta dela: 7

Več let trajajoča akcija obnove v Zgornjih Palovčah št. 5 na Budnarjevi hiši se je novembra 1998 zaključila. Obnovljeno hišo je ZVKD v Kranju izročil njeni lastnici - Občini Kamnik.

Zaključna dela so potekala od junija do novembra 1998, kjer smo opravili manjša zidarska dela v prostorih, izpraznili smo notranjost, hkrati je potekala inventarizacija in fotodokumentacija ohranjenih predmetov ter fotodokumentacija stanja zunanosti hiše, narejena je bila nova klop okoli krušne peči v "hiši" po modelu stare, urejeni so bili odtoki, speljani v triprekatno greznico, dvorišče pa zasuto s plastjo peska, tako da je podlaga utrjena in pripravljena za nadaljno obdelavo. Gradbena dela je nadzoroval sodelavec Roman Vrtačnik, konservator za gradbena dela. Med potekom akcije je bil izdelan koncept ureditve notranjosti s prilagojeno muzejsko namembnostjo, hkrati je potekalo evidentiranje stavbno profane dediščine v k.o. Palovče in spoznavanje načina življenja v tem območju, kar je prispevalo k kakovostnejši postavitvi opreme v notranjost Budnarjeve hiše. Ob praktičnem delu je nastala tudi konservatorska pripravniška naloga, ki je vsebovala tudi ureditev okolice s

sodelovanjem krajsinske arhitektke Nataše Koruza. Izdelane so bile le smernice za ureditev okolice, načrt te ureditve ni bil mogoč zaradi manjkajoče geodetske podlage z vrisanimi obstoječimi objekti.

Ob otvoritvi 20. novembra 1998 je bila s pomočjo koncepta ureditve notranjosti postavljena tudi razstava, ki je prikazovala posamezne faze del na hiši, ki jih je pred mojo zaposlitvijo na Zavodu vodil arhitekt konservator in pozneje tudi nekateri etnologi konservatorji.

Dela v okviru obnove in prezentacije so bila objavljena, nekatera so v pripravi za objavo.

Tercelj Otorepec Mojca: *Matjaževa domačija – Budnarjeva hiša*. V: Glasnik slovenskega etnološkega društva. 39/1. Ljubljana 1999, str. 27-29.

Mojca Tercelj Otorepec

250

Naselje: **Zgornji Rudnik pri Radomljah**

Občina: Kamnik

Ime: **Grdavov hrib**

Področje: A

Vrsta dela: 6

Leta 1996 je bila na takrat novoodkriti lokaciji poznoantične naselbine na Grdavovem hribu najdena tudi zakladna najdba poznoantičnega tesarskega orodja. Ker je bila najdba izkopana nestrokovno, so manjkali vsi potrebni spremljajoči podatki, ki bi omogočali

Grdavov hrib, sonda na mestu najdbe (foto Milan Sagadin).

Grdavor hrib, zakladna najdba poznoantičnega tesarskega orodja (foto Milan Sagadin).

pojasniti značaj najdbe kot tudi pomagali pri njenem natančnejšem datiranju.

Depo sestavlja 16 kosov tesarskega orodja (5 žličastih svetrov, 4 tesla, 2 dleti s tulasto nasaditvijo, sekira - tesača, dvojnokavljusto rezilo, nož s podaljšanono konico, šestilo, polmesečasto zobčasto rezilo), bronast zvonec, 4 okovi in 2 kosa amorfnega železa. Na mestu najdbe smo 1998 izkopalni manjšo sondo velikosti 2,5 x 3 m. V njenem zahodnem delu se je pokazal ostanek poznoantičnega zidu in, glede na izjavo najditelja, je bil zaklad zakopan takoj za zidom - očitno pa ne znotraj nekega objekta, saj nismo našli na kakšno posebej izdelano pohodno površino. Najdbe, ki smo jih pridobili v sondi (zlasti bronasta fibula, glazirana keramika in pušične konice) so omogočile datacijo celote v 2. pol. 3. in 1. pol. 4. stol. n. št.. To so nam potrdile tudi površinske najdbe iz naselbine (ostanki amforice LRA 3, srebrna zapestnica, okov ključavnice, pušična ost z zakrilci).

Poseg je bil opravljen z dovoljenjem lastnika, sonda je bila po končanem delu ponovno zasuta.

Milan Sagadin

251

Naselje: Žeje

Občina: Postojna

Ime: Tišlarjev mlin

Naslov: Žeje 6

Področje: T

Vrsta dela: 4, 7

V planu del za leto 1997 smo predvideli ureditev oziroma povezavo obeh bregov reke Reke ob Tišlarjevem mlinu v Žejah - velik zalogaj obnove, boljše montaže lesenega mosta na obstoječe, statično sanirane kamnite opornike je prevzela družba Mizarstvo Merkator Sora iz Žirov. V podjetju so izdelali že vse elemente, tako nosilne kot pohodne in ograjne ter jih bodo takoj, ko bodo vremenske razmere (visoka voda) dovoljevale, tudi montirali. Vrednost del je preko tri milijone tolarjev od katerih je ministrstvo prispevalo poldrugi milijon, ostalo pa občina Postojna in predvsem lastnik sam.

V letu 1998 smo dokončno postavili most ob Tišlarjevem mlinu v Žejah, ki je bil izdelan v DE Mizarstvo družbe Merkator Sora iz Žirov že v letu 1997, vendar ga ni bilo možno postaviti zaradi vremenskih neuspešnosti. Predvidena dela za letošnje leto, ki smo jih izvajali v zadnjem tromesečju, obsegajo delno funkcionalno adaptacijo prostorov v skupni vrednosti 1.237.791,00 SIT, od katerih je iz državne proračuna 600.000,00 SIT.

Darj Hunar

252

*Naselje: Žužemberk**Občina: Novo mesto**Ime: grad Žužemberk**Področje: A**Vrsta dela: 7*

Odstranjevanje nasutij v žužemberškem gradu in urejanje dovozne poti v obrambnem jarku je potekalo od 2.9.1997 do 12.9.1997 s tremi javnimi delavci pod nadzorom absolventke arheologije Ildikó Pintér.

Obrambni jarek: V obrambnem jarku smo iz nasutij ločili kamne za gradbena dela in jih položili ob vznožje stolpa I; obdelane kamne pa smo shranili na grajskem dvorišču. Dovožno pot do stolpa VII smo uredili s pomočjo gradbene mehanizacije. Med urejevalnimi deli smo v obrambnem jarku odkrili troje prečnih zidov. Verjetno gre za ostanke prečnih zidov, ki so potekali od podpornega zidu okoli gradu in razmejevali terasasto oblikovanje obrambnega jarka. Vse tri smo pokrili s polivinilasto folijo in zaščitili z nasutjem zemlje.

Notranjost gradu: V notranjosti gradu smo v treh prostorih posekali podrast in odstranili kamne, ki so ostanki porušeni zidov. Nasutja smo odstranili samo v dveh prostorih. Prostor 1 je samo delno očiščen. Dvometrski pas, merjen od obokov, smo zaradi varnostnih razlogov izpustili. Obdelane kamne iz teh prostorov smo položili na dvorišče gradu. S temi deli smo dosegli nivo hodne površine, ki je nastala pred rušenjem gradu leta 1945.

Prostor 1: Prvo - najstarejšo - fazo v prostoru 1 predstavlja sivorjavo nasutje in dva zidova, ki sta delno uničena z modernimi vkopi. Drugo fazo definira hodna površina - estrih in pod njo ležeča rdeča ilovica. Estrih je zelo slabo ohranjen, vsekakor pa ga smemo povezovati z današnjimi stoječimi zidovi. Tretja faza je ruša s kamni in moderno nasutje predvsem gradbenega materiala.

Prostor 2: Najstarejšo fazo v prostoru 2 predstavlja sivorjavo nasutje, ki vsebuje kamne in keramično ter stekleno gradivo. Le-ta je dokazana zaenkrat samo v severovzhodnem kotu prostora. Drugo fazo definira hodna površina ob severnem in zahodnem zidu zelo dobro, v osrednjem delu pa slabše ohranjenega estriha. Drugod so ga korenine dreves že uničile. V prehodu iz prostora 1 v prostor 2 smo odkrili kamniti prag, ki prav tako sodi v to fazo. Tretjo fazo predstavlja nasutje - rdečerjava kompaktna ilovica s primesjo večje količine odpadnega materiala, predvsem keramike. To nasutje najdemo le v jugovzhodnem vogalu prostora, kjer se je vzhodni zid deloma porušil. Četrta faza pa je ruša s kamni in moderno nasutje gradbenega materiala.

Prostor 3: V prostoru 3 smo samo posekali podrast in odstranili kamne.

Po končanih delih smo prostor 1 in prostor 2 pokrili še s polivinilasto folijo in ga z dvoriščne strani zavarovali z leseno ogrado.

Prostori znotraj gradu so le približno vrisani. Mere na načrtih, izmerjenih leta 1961, ne držijo kljub temu, da prikazujejo tloris pritličja. Zato predvide-

vam, da te niso bile opravljene v pritličju, temveč v I. nadstropju.

Razen čiščenja grajskih ruševin smo pobrali tudi stratigrafsko nedoločljivo keramično gradivo, ki so ga javni delavci izkopalni ob delih leta 1996 v stolpih II in III ter leta 1997 ob zidu med stolpoma VII in VI. Ta dela so bila izvršena brez arheloškega nadzora.

Phil Mason, Ildiko Pinter

Kazalo posameznih spomenikov po naseljih

1	Ajba	Kanal	T
2	Ajdovščina	Ajdovščina	A
3	Ajdovščina	Ajdovščina	A
4	Ajdovščina	Ajdovščina	A
5	Ajdovščina	Ajdovščina	A
6	Ajdovščina	Ajdovščina	A
7	Ajdovščina	Ajdovščina	T
8	Ajdovščina	Ajdovščina	A
9	Avber	Sežana	A
10	Benedikt v Slov. Goricah	Lenart	A
11	Betanja	Divača	E
12	Bilje	Miren - Kostanjevica	Z
13	Bohova	Maribor	A
14	Bovec	Bovec	A
15	Bovec	Bovec	Z
16	Branik	Nova Gorica	UA
17	Brdo pri Lukovici	Lukovica	R
18	Brdo pri Lukovici	Lukovica	UA
19	Breginj	Kobarid	E
20	Brezje pri Trebelnem	Novo mesto - Trebnje	A
21	Brezovk	Brda	E
22	Brežice	Brežice	A
23	Brinov grič	Idrija	Z
24	Ceglo	Brda	UA
25	Celje	Celje	A
26	Celje	Celje	A
27	Col	Ajdovščina	A
28	Čadovlje pri Trziču	Trzič	E
29	Čatež ob Savi	Brežice	A
30	Češča vas	Novo mesto	A
31	Črniče	Ajdovščina	UA
32	Črni vrh	Idrija	E
33	Črnomelj	Črnomelj	A
34	Črnomelj	Črnomelj	A
35	Črnomelj	Črnomelj	A
36	Divača	Divača	E
37	Dolenja Trebuša	Tolmin	E
38	Dolenji Novaki	Cerkno	T
39	Dolga Njiva	Trebnje	UA
40	Dolnja Bitnja	Iliška Bistrica	T
41	Dolž	Novo mesto	A
42	Domžale	Domžale	UA
43	Domžale	Domžale	UA
44	Draga pri Beli Cerkvi	Novo mesto	UA
45	Dragatuš, V.in M.Nerajec, Suhor	Črnomelj	A
46	Družinska vas	Novo mesto	A
47	Dvorce	Brežice	A
48	Gaberje	Novo mesto	A
49	Gabrje	Tolmin	Z
50	Galicija	Žalec	A
51	Goče	Vipava	E
52	Goče	Vipava	E
53	Goče	Vipava	E
54	Golčaj	Lukovica	UA

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

55	Golo Brdo	Brda	A
56	Gorenja Trebuša	Tolmin	E
57	Gorenje	Postojna	E
58	Gorenje polje	Kanal	E
59	Gorenji Mokronog	Trebnje	A
60	Gorenji Vrsnik	Idrija	E
61	Gorišnica	Gorišnica	A
62	Gornja Košana	Pivka	UA
63	Gornja Radgona	Gornja Radgona	UR.KR.
64	Gradac	Metlika	A
65	Gradiček	Grosuplje	A
66	Gradišče pri Prvačini	Nova Gorica	UA
67	Grič pri Klevčžu	Novo mesto	UA
68	Groblje	Domžale	UA
69	Groblje pri Novem mestu	Novo mesto	A
70	Hajndl	Ormož	A
71	Hardek	Ormož	A
72	Hrpelje	Hrpelje - Kozina	A
73	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	R
74	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	T
75	Jesenice pri Mokricah	Brežice	A
76	Juršinci	Juršinci	A
77	Kačiče	Divača	A
78	Kamnik	Kamnik	A
79	Kamno	Tolmin	A
80	Kanal	Kanal	UA, E
81	Kančevci	Moravske toplice	A
82	Kazlje	Sežana	A
83	Klavže ob Bači	Tolmin	T
84	Kobarid	Kobarid	A
85	Kobarid	Kobarid	A
86	Kojsko	Brda	Z
87	Kopriva	Sežana	A
88	Koprivišče	Kanal	UA
89	Koprivišče	Kanal	UA
90	Kostanjevica na Krasu	Kostanjevica	Z
91	Kovor	Tržič	UA
92	Kozina	Hrpelje - Kozina	E
93	Kranj	Kranj	A
94	Kranj	Kranj	A
95	Kranj	Kranj	A
96	Kranj	Kranj	A
97	Kranj	Kranj	A
98	Križ	Kamnik	UA, A
99	Križe	Tržič	UA
100	Kromberk	Nova Gorica	UR.KR.
101	Landol	Postojna	UA
102	Laze v Tuhinju	Kamnik	UA
103	Lendava	Lendava	A
104	Leše	Tržič	UA
105	Lipa	Miren - Kostanjevica	A
106	Lipica	Sežana	A
107	Lipica	Sežana	E
108	Lipica	Sežana	E
109	Lipica	Sežana	E
110	Ljubljana	Mestna občina Ljubljana	A
111	Logje	Kobarid	A

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

112 Logje	Kobarid	E
113 Loke	Nova Gorica	A
114 Lokev	Sežana	A
115 Luče	Grosuplje	A
116 Mačkovec pri Dvoru	Žužemberk	A
117 Magozd	Kobarid	R
118 Medana	Brda	Z
119 Metlika	Metlika	UA
120 Miren	Miren - Kostanjevica	A
121 Mostje	Lendava	A
122 Most na Soči	Tolmin	A
123 Moverna vas	Semič	A
124 Moverna vas	Semič	A
125 Nanos	Vipava	UA
126 Novo mesto	Novo mesto	UA
127 Novo mesto	Novo mesto	UR.KR.
128 Novo mesto	Novo mesto	A
129 Novo mesto	Novo mesto	A
130 Novo mesto	Novo mesto	A
131 Novo mesto	Novo mesto	A
132 Novo mesto	Novo mesto	A
133 Ogulin pri Vinici	Črnomelj	A
134 Ojstrica	Tabor	A
135 Orešje	Novo mesto	A
136 Ormož	Ormož	A
137 Ormož	Ormož	A
138 Otočec	Novo mesto	A
139 Pivka	Pivka	A
140 Planina	Postojna	E
141 Planina	Postojna	E
142 Poče	Cerkno	A
143 Podbela	Kobarid	A
144 Podbela	Kobarid	UA
145 Podgrad	Iirska Bistrica	A
146 Podgraje	Iirska Bistrica	A
147 Podkraj	Ajdovščina	A
148 Podlipoglav	Dobrunje	A
149 Podlisec	Trebnje	UA
150 Podmelec	Tolmin	UA
151 Podnanos	Vipava	A
152 Podnanos	Vipava	R
153 Podnanos	Vipava	UA
154 Podnanos	Vipava	UA
155 Podstenice, Komarna vas	Novo mesto, Semič	Z
156 Ponikve	Tolmin	R
157 Postojna	Postojna	UA
158 Postojna	Postojna	Z
159 Potoki	Žirovnica	A
160 Predjama	Postojna	R
161 Predjama	Postojna	R
162 Predtrg	Radovljica	A
163 Ptuj	Mestna občina Ptuj	A
164 Ptuj	Mestna občina Ptuj	A
165 Ptuj, Vičava	Mestna občina Ptuj	A
166 Ptuj	Mestna občina Ptuj	A
167 Ptuj, Rogoznica	Mestna občina Ptuj	A
168 Ptuj (Breg)	Mestna občina Ptuj	A
169 Ptuj, Zgornji Breg	Mestna občina Ptuj	A

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

170 Račice	Ilirska Bistrica	A
171 Robič	Kobarid	A
172 Robič	Tolmin	A
173 Rožna Dolina	Mestna občina Nova Gorica	Z
174 Ržiše	Zagorje ob Savi	UA
175 Sanabor	Vipava	A
176 Selo	Ajdovščina	A
177 Sermin	Koper	A
178 Sežana	Sežana	A
179 Skrilje	Ajdovščina	E
180 Slap	Vipava	E
181 Slap ob Idrijci	Tolmin	E
182 Slap pri Vipavi	Vipava	UA
183 Slivnica	Maribor	A
184 Smrje	Ilirska Bistrica	T
185 Soča	Bovec	UA
186 Soča	Bovec	R
187 Solkan	Nova Gorica	UA
188 Solkan	Nova Gorica	T
189 Soška fronta	Tolmin, Kobarid, Bovec	Z
190 Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur	A
191 Staro selo	Kobarid	A
192 Steske	Mestna občina Nova Gorica	T
193 Stopno	Škocjan	UA
194 Stržišče	Tolmin	UA
195 Sveti Andrej pri Krašcah	Moravče	UA
196 Sveti Lovrenc pri Preboldu	Žalec	A, UA
197 Šeberjak	Nova Gorica	E
198 Šebrelje	Cerkno	A
199 Šentpavel	Domžale	A
200 Šentviška gora	Brežice	UA
201 Šentviška gora	Tolmin	A
202 Škocjan (Matavun - Naklo)	Divača	A
203 Škocjan	Divača	E
204 Škocjan	Divača	A
205 Škoflje	Divača	T
206 Škrbina	Komen	A
207 Šmarjeta, Čelevec	Novo mesto	A
208 Šmartno	Brda	A
209 Šmartno	Brda - Dobrovo	UA, E
210 Šmartno	Brda	E
211 Štanjel	Komen	E, U
212 Štanjel	Komen	UA
213 Štanjel	Komen	E, U
214 Štanjel	Komen	E, U
215 Štanjel	Komen	E, U
216 Štanjel	Komen	UR, KR.
217 Štanjel	Komen	UA, E
218 Štanjel	Komen	A
219 Štanjel	Komen	UA
220 Štefanja gora	Šenčur	A
221 Tabor nad Črničami	Ajdovščina	A
222 Tabor nad Črničami	Ajdovščina	E
223 Tabor nad Dornberkom	Nova Gorica	E
224 Tabor nad Zagorjem	Pivka	A
225 Tolmin	Tolmin	A
226 Tolmin	Tolmin	A, UA, Z
227 Tolmin	Tolmin	A, UA
228 Tomaj	Sežana	A

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

229 Tomaj	Sežana	Z
230 Trebenče	Cerkno	R
231 Trebnje	Trebnje	UA
232 Trnovec	Sevnica	A, UA
233 Velike Malence	Brežice	A
234 Velike Žablje	Ajdovščina	UA
235 Veliko Lipje	Novo mesto	UA
236 Veliko Polje	Sežana	A
237 Vinji vrh	Novo mesto	A
238 Vinica, Podklanec, Zilje	Črnomelj	A
239 Vipava	Vipava	E
240 Vipava	Vipava	A
241 Volarje	Tolmin	A
242 Volarje	Tolmin	UA
243 Volarje	Tolmin	R
244 Vršič	Kranjska gora	Z, R
245 Vučja vas	Ljutomer	A
246 Zamušani	Gorišnica	A
247 Zgornja Hajdina	Mestna občina Ptuj	A
248 Zgornja Hajdina	Hajdina	A
249 Zgornje Palovče	Kamnik	U, E, UR.KR.
250 Zgornji Rudnik pri Radomljah	Kamnik	A
251 Žeje	Postojna	T
252 Žužemberk	Novo mesto	A

Kazalo spomenikov po strokovnem področju

Pod.	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	22	laten	Brežice	Brežice
A	220	paleolitik	Štefanja gora	Šenčur
A	220	neolitik	Štefanja gora	Šenčur
A	65	eneolitik	Gradiček	Grosuplje
A	220	eneolitik	Štefanja gora	Šenčur
A	63	bronasta doba	Gornja Radgona	Gornja Radgona
A	79	bronasta doba	Kamno	Tolmin
A	130	bronasta doba	Novo mesto	Novo mesto
A	30	pozna bronasta doba	Češča vas	Novo mesto
A	20	starejša železna doba	Brezje pri Trebelnem	Novo mesto Trebnje
A	122	starejša železna doba	Most na Soči	Tolmin
A	128	starejša železna doba	Novo mesto	Novo mesto
A	132	starejša železna doba	Novo mesto	Novo mesto
A	130	železna doba	Novo mesto	Novo mesto
A	20	mlajša železna doba	Brezje pri Trebelnem	Novo mesto Trebnje
A	128	mlajša železna doba	Novo mesto	Novo mesto
A	237	mlajša železna doba	Vinji vrh	Novo mesto
A	9	prazgodovina	Avber	Sežana
A	26	prazgodovina	Celje	Celje
A	48	prazgodovina	Gaberje	Novo mesto
A	55	prazgodovina	Golo Brdo	Brda
A	71	prazgodovina	Hardek	Ormož
A	72	prazgodovina	Hrpelje	Hrpelje - Kozina
A	105	prazgodovina	Lipa	Miren - Kostanjevica
A	113	prazgodovina	Loke	Nova Gorica
A	115	prazgodovina	Luče	Grosuplje
A	121	prazgodovina	Mostje	Lendava
A	138	prazgodovina	Otočec	Novo mesto
A	139	prazgodovina	Pivka	Pivka
A	146	prazgodovina	Podgraje	Iliška Bistrica
A	151	prazgodovina	Podnanos	Vipava
A	170	prazgodovina	Račice	Iliška Bistrica
A	172	prazgodovina	Robič	Tolmin
A	201	prazgodovina	Šentviška gora	Tolmin
A	206	prazgodovina	Škrbina	Komen
A	218	prazgodovina	Štanjel	Komen
A	228	prazgodovina	Tomaj	Sežana
A	233	prazgodovina	Velike Malence	Brežice
A	237	prazgodovina	Vinji vrh	Novo mesto
A	240	prazgodovina	Vipava	Vipava
A	241	prazgodovina	Volarje	Tolmin
A	9	rimsko obdobje	Avber	Sežana
A	2	rimsko obdobje	Ajdovščina	Ajdovščina
A	5	rimsko obdobje	Ajdovščina	Ajdovščina
A	6	rimsko obdobje	Ajdovščina	Ajdovščina
A	10	rimsko obdobje	Benedikt v Slov. Goricah	Lenart
A	13	rimsko obdobje	Bohova	Maribor
A	29	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	47	rimsko obdobje	Dvorce	Brežice
A	50	rimsko obdobje	Galicija	Žalec
A	26	rimsko obdobje	Celje	Celje
A	55	rimsko obdobje	Golo Brdo	Brda
A	59	rimsko obdobje	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	61	rimsko obdobje	Gorišnica	Gorišnica
A	69	rimsko obdobje	Groblje pri Novem mestu	Novo mesto
A	87	rimsko obdobje	Kopriva	Sežana
A	110	rimsko obdobje	Ljubljana	Mestna občina Ljubljana
A	115	rimsko obdobje	Luče	Grosuplje

A	116	rimsk oobdobje	Mačkovec pri Dvoru	Žužemberk
A	121	rimsko obdobje	Mostje	Lendava
A	133	rimsko obdobje	Ogulin pri Vinici	Črnomelj
A	146	rimsko obdobje	Podgraje	Ilirska Bistrica
A	148	rimsko obdobje	Podlipoglav	Dobrunje
A	163	rimsko obdobje	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A	164	rimsko obdobje	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A	165	rimsko obdobje	Ptuj, Vičava	Mestna občina Ptuj
A	167	rimsko obdobje	Ptuj, Rogoznica	Mestna občina Ptuj
A	168	rimsko obdobje	Ptuj (Breg)	Mestna občina Ptuj
A	169	rimsko obdobje	Ptuj, Zgornji Breg	Mestna občina Ptuj
A	175	rimsko obdobje	Sanabor	Vipava
A	177	rimsko obdobje	Sermin	Koper
A	183	rimsko obdobje	Slivnica	Maribor
A, UA	196	rimsko obdobje	Sveti Lovrenc pri Preboldu	Žalec
A	207	rimsko obdobje	Šmarjeta, Čelevec	Novo mesto
A	218	rimsko obdobje	Štanjel	Komen
A, UA	232	rimsko obdobje	Trnovec	Sevnica
A	233	rimsko obdobje	Velike Malence	Brežice
A	236	rimsko obdobje	Veliko Polje	Sežana
A	245	rimsko obdobje	Vučja vas	Ljutomer
A	246	rimsko obdobje	Zamušani	Gorišnica
A	247	rimsko obdobje	Zgornja Hajdina	Mestna občina Ptuj
A	248	rimsko obdobje	Zgornja Hajdina	Hajdina
A	115	zgodnji srednji vek	Luče	Grosuplje
A	26	srednji vek	Celje	Celje
A	59	srednji vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	69	srednji vek	Groblje pri Novem mestu	Novo mesto
A	71	srednji vek	Hardek	Ormož
A	81	srednji vek	Kančevci	Moravske toplice
A	103	srednji vek	Lendava	Lendava
A	116	srednji vek	Mačkovec pri Dvoru	Žužemberk
A	123	srednji vek	Movernas vas	Semič
A	129	srednji vek	Novo mesto	Novo mesto
A	131	srednji vek	Novo mesto	Novo mesto
A	145	srednji vek	Podgrad	Ilirska Bistrica
A	164	srednji vek	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A	166	srednji vek	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A	175	srednji vek	Sanabor	Vipava
A, UA	196	srednji vek	Sveti Lovrenc pri Preboldu	Žalec
A	207	srednji vek	Šmarjeta, Čelevec	Novo mesto
A	224	srednji vek	Tabor nad Zagorjem	Pivka
A	225	srednji vek	Tolmin	Tolmin
A, UA, Z	226	srednji vek	Tolmin	Tolmin
A, UA	227	srednji vek	Tolmin	Tolmin
A, UA	232	srednji vek	Trnovec	Sevnica
A	115	pozni srednji vek	Luče	Grosuplje
A	218	pozni srednji vek	Štanjel	Komen
A	26	novi vek	Celje	Celje
A	59	novi vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	75	novi vek	Jesenice pri Mokricah	Brežice
A	81	novi vek	Kančevci	Moravske toplice
A	103	novi vek	Lendava	Lendava
A	106	novi vek	Lipica	Sežana
A	116	novi vek	Mačkovec pri Dvoru	Žužemberk
A	123	novi vek	Movernas vas	Semič
A	164	novi vek	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A	165	novi vek	Ptuj, Vičava	Mestna občina Ptuj
A	166	novi vek	Ptuj	Mestna občina Ptuj
A, UA	196	novi vek	Sveti Lovrenc pri Preboldu	Žalec
A	207	novi vek	Šmarjeta, Čelevec	Novo mesto
A	208	novi vek	Šmartno	Brda

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

A	225	novi vek	Tolmin	Tolmin
A, UA, Z	226	novi vek	Tolmin	Tolmin
A, UA	227	novi vek	Tolmin	Tolmin
A, UA	232	novi vek	Trnovec	Sevnica
A	14	neopredeljeno	Bovec	Bovec
A	120	neopredeljeno	Miren	Miren - Kostanjevica
A	142	neopredeljeno	Poče	Cerkno
A	198	neopredeljeno	Šebrelje	Cerkno
A	3		Ajdovščina	Ajdovščina
A	4		Ajdovščina	Ajdovščina
A	8		Ajdovščina	Ajdovščina
A	25		Celje	Celje
A	27		Col	Ajdovščina
A	33		Črnomelj	Črnomelj
A	34		Črnomelj	Črnomelj
A	35		Črnomelj	Črnomelj
A	41		Dolž	Novo mesto
A	45		Dragatuš, V.in M.Nerajec, Suhor	Črnomelj
A	46		Družinska vas	Novo mesto
A	70		Hajndl	Ormož
A	76		Juršinci	Juršinci
A	77		Kačiče	Divača
A	78		Kamnik	Kamnik
A	82		Kazlje	Sežana
A	84		Kobarid	Kobarid
A	85		Kobarid	Kobarid
A	93		Kranj	Kranj
A	94		Kranj	Kranj
A	95		Kranj	Kranj
A	96		Kranj	Kranj
A	97		Kranj	Kranj
A	111		Logje	Kobarid
A	114		Lokev	Sežana
A	124		Movernna vas	Semič
A	134		Ojstrica	Tabor
A	135		Orešje	Novo mesto
A	136		Ormož	Ormož
A	137		Ormož	Ormož
A	143		Podbela	Kobarid
A	147		Podkraj	Ajdovščina
A	159		Potoki	Žirovnica
A	162		Predtrg	Radovljica
A	171		Robič	Kobarid
A	176		Selo	Ajdovščina
A	178		Sežana	Sežana
A	190		Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur
A	191		Staro selo	Kobarid
A	199		Šentpavel	Domžale
A	202		Škocjan (Matavun - Naklo)	Divača
A	204		Škocjan	Divača
A	221		Tabor nad Črničami	Ajdovščina
A	238		Vinica, Podklanec, Zilje	Črnomelj
A	250		Zgornji Rudnik pri Radomljah	Kamnik
A	252		Žužemberk	Novo mesto

Področje	Št.	Naselje
E	11	Betanja
E	19	Breginj
E	21	Brezovk
E	28	Čadovlje pri Trziču
E	32	Črni vrh

Občina
Divača
Kobarid
Brda
Trzič
Idrija

E	36	Divača	Divača
E	37	Dolenja Trebuša	Tolmin
E	51	Goče	Vipava
E	52	Goče	Vipava
E	53	Goče	Vipava
E	56	Gorenja Trebuša	Tolmin
E	57	Gorenje	Postojna
E	58	Gorenje polje	Kanal
E	60	Gorenji Vrsnik	Idrija
E	92	Kozina	Hrpelje - Kozina
E	107	Lipica	Sežana
E	108	Lipica	Sežana
E	109	Lipica	Sežana
E	112	Logje	Kobarid
E	140	Planina	Postojna
E	141	Planina	Postojna
E	179	Skrilje	Ajdovščina
E	180	Slap	Vipava
E	181	Slap ob Idrijci	Tolmin
E	197	Šeberjak	Nova Gorica
E	203	Škocjan	Divača
E	210	Šmartno	Brda
E, U	211	Štanjel	Komen
E, U	213	Štanjel	Komen
E, U	214	Štanjel	Komen
E, U	215	Štanjel	Komen
E	222	Tabor nad Črničami	Ajdovščina
E	223	Tabor nad Dornberkom	Nova Gorica
E	239	Vipava	Vipava

Področje Št. Naselje

R	17	Brdo pri Lukovici
R	73	Ilirska Bistrica
R	117	Magozd
R	152	Podnanos
R	156	Ponikve
R	160	Predjama
R	161	Predjama
R	186	Soča
R	230	Trebenče
R	243	Volarje

Občina

Lukovica
Ilirska Bistrica
Kobarid
Vipava
Tolmin
Postojna
Postojna
Bovec
Cerkno
Tolmin

Področje Št. Naselje

T	1	Ajba
T	7	Ajdovščina
T	38	Dolenji Novaki
T	40	Dolnja Bitnja
T	74	Ilirska Bistrica
T	83	Klavže ob Bači
T	184	Smrje
T	188	Solkani
T	192	Steske
T	251	Žeje

Občina

Kanal
Ajdovščina
Cerkno
Ilirska Bistrica
Ilirska Bistrica
Tolmin
Ilirska Bistrica
Nova Gorica
Mestna občina Nova Gorica
Postojna

Področje Št.

U, E, UR.KR.
Kamnik

Naselje

249

Občina

Zgornje Palovče

Področje	Št.	Naselje	Občina
UA	16	Branik	Nova Gorica
UA	18	Brdo pri Lukovici	Lukovica
UA	24	Ceglo	Brda
UA	31	Črniče	Ajdovščina
UA	39	Dolga Njiva	Trebnje
UA	42	Domžale	Domžale
UA	43	Domžale	Domžale
UA	44	Draga pri Beli Cerkvi	Novo mesto
UA	54	Golčaj	Lukovica
UA	62	Gornja Košana	Pivka
UA	66	Gradišče pri Prvačini	Nova Gorica
UA	67	Grič pri Klevevžu	Novo mesto
UA	68	Groblje	Domžale
UA, E	80	Kanal	Kanal
UA	88	Koprivišče	Kanal
UA	89	Koprivišče	Kanal
UA	91	Kovor	Tržič
UZ, A	98	Križ	Kamnik
UA	99	Križe	Tržič
UA	101	Landol	Postojna
UA	102	Laze v Tuhinju	Kamnik
UA	104	Leše	Tržič
UA	119	Metlika	Metlika
UA	125	Nanos	Vipava
UA	126	Novo mesto	Novo mesto
UA	144	Podbela	Kobarid
UA	149	Podlisec	Trebnje
UA	150	Podmelec	Tolmin
UA	153	Podnanos	Vipava
UA	154	Podnanos	Vipava
UA	157	Postojna	Postojna
UA	174	Ržiše	Zagorje ob Savi
UA	182	Slap pri Vipavi	Vipava
UA	185	Soča	Bovec
UA	187	Solkan	Nova Gorica
UA	193	Stopno	Škocjan
UA	194	Stržišče	Tolmin
UA	195	Sveti Andrej pri Krašcah	Moravče
UA	200	Šentviška gora	Brežice
UA, E	209	Šmartno	Brda - Dobrovo
UA	212	Štanjel	Komen
UA, E	217	Štanjel	Komen
UA	219	Štanjel	Komen
UA	231	Trebnje	Trebnje
UA	234	Velike Žablje	Ajdovščina
UA	235	Veliko Lipje	Novo mesto
UA	242	Volarje	Tolmin

Področje	Št.	Naselje	Občina
UR.KR.	63	Gornja Radgona	Gornja Radgona
UR.KR.	100	Kromberk	Nova Gorica
UR.KR.	127	Novo mesto	Novo mesto
UR.KR.	216	Štanjel	Komen

Področje	Št.	Naselje	Občina
Z	12	Bilje	Miren - Kostanjevica
Z	15	Bovec	Bovec
Z	23	Brinov grič	Idrija

Varstvo spomenikov, 38 – poročila

Z	49	Gabrje	Tolmin
Z	86	Kojsko	Brda
Z	90	Kostanjevica na Krasu	Kostanjevica
Z	118	Medana	Brda
Z	155	Podstenice, Komarna vas	Novo mesto, Semič
Z	158	Postojna	Postojna
Z	173	Rožna Dolina	Mestna občina Nova Gorica
Z	189	Soška fronta	Tolmin, Kobarid, Bovec
Z, R	244	Vrščič	Kranjska gora

Kazalo kratic

A	– arheologija
E	– etnologija
R	– restavracijsko
U	– urbanizem
UA	– umetnostna zgodovina
UR.KR.	– urejanje krajine
T	– tehnika
Z	– zgodovina

Vrsta dela

- 1 – topografija
- 2 – upravni postopek
 - strokovne osnove za razglasitev
 - strokovne osnove za planski akt
 - strokovne osnove za prostorsko izvedbeni akt
 - strokovna mnenja v lokacijskem postopku
- 3 – presoja vplivov
- 4 – konservatorske smernice, program, projekt
- 5 – tehnični posnetki stanja
- 6 – raziskave na objektu, območju
- 7 – nadzor nad izvajanjem posegov
- 8 – spremljanje stanja

Seznam avtorjev

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor

Marija Lubšina – Tušek
Ivan Tušek

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Kranj

Tatjana Adamič
Renata Pamič
Milan Sagadin

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje

Nataša Podkrižnik

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica

Eda Belingar
Patricija Bratina
Miran Cenčič
Robert Červ
Ernesta Drole
Mirjam Gorkič
Darij Humar
Andrej Jazbec
Bojan Klemenčič

Mitja Mozetič
Anton Naglost
Nada Osmuk
Danilo Remec
Jasna Svetina
Andrejka Ščukovt
Brane Zbačnik

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto

Uroš Bavec
Phil Mason
Robert Peskar
Judita Podgornik
Mitja Simič

Mestni muzej Ljubljana

Božena Dirjec
Irena Sivec

Posavski muzej Brežice

Alenka Jovanovič

Dolenjski muzej Novo mesto

Borut Križ

Tolminski muzej

Miha Mlinar

Filozofska fakulteta, oddelek za arheologijo

Dušan Kramberger
Andrej Gaspari

ZRC SAZU Oddelek za arheologijo

Andrej Pleterski

Samostojni arheolog

Draško Josipovič
Rok Klasinc

Samostojna restavratorka spec.

Eva Tršar Andlovic

Zunanji sodelavci

Peter Golja
Pavel Jamnik
Robert Krempuš
Ildikó Pintér, štud. arheol.

